KRISTIAN SINDBALLE

DANSK SELSKABSRET

II

FORBRUGS- OG
PRODUKTIONSFORENINGER

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KØBENHAVN - MCMXXX

INDHOLD

	Side
§ 1. Indledning	7
§ 2. Nærings- og skatteretlige Regler	16
§ 3. Firma og Anmeldelse	39
§ 4. Foreningens Retssubjektivitet	46
§ 5. Foreningens Stiftelse. Indmeldelse af Medlemmer	52
§ 6. Retsforholdet mellem Foreningen og dens Medlemmer...	60
a. Medlemmernes Bidrag til Dannelse af Egenkapital...	60
b. Medlemmernes Omsætning med Foreningen	66
c. Fordeling af Vinding og Tab	70
d. Medlemsforholdets Ophør	76
e. Overdragelse af Medlemsrettigheder	83
f. Afgørelse af Tvistigheder	84
§ 7. Generalforsamlingen	87
§ 8. Foreningens Ledelse	111
§ 9. Foreningens Regnskab	131
§ 10. Afslutning af Retshandler paa Foreningens Vegne	142
§ 11. Kreditorernes Stilling	146
a. Personlig Hæftelse	146
b. Begrænset Hæftelse	156
c. Et Medlems Stilling som Kreditor	158
d. Indskrænkning af Kreditgrundlaget	160
§ 12. Foreningens Ophør	164
a. Konkurs	164
b. Likvidation	166
c. Fusion m. m.	170

De i §§ 1 og 3 og i første Afsnit af § 2 indeholdte Oplysninger om Administrationens Praksis er meddelt mig af Fuldmægtig i Ministeriet for Handel og Industri, cand. jur. E. Seligmann, hvem jeg bringer min bedste Tak.

Stud. jur. Hans Topsøe-Jensen har forfattet Bogens Sagregister og ydet mig udmærket Hjælp ved Korrekturlæsningen. Jeg bringer ogsaa ham min bedste Tak.

December 1930.

Kristian Sindballe.

§ 1. Indledning.

1. Siden Midten af forrige Aarhundrede er der her i Landet, som i de fleste andre Lande, stiftet et stort Antal Andelsforeninger, hvis Virksomhed enten bestaar i at skaffe Medlemmerne Varer eller andre Fornødenheder eller i at forarbejde og — eller — afsætte Medlemmernes Produkter. Typiske Træk for disse Foreninger er, at Udbyttet, for saa vidt der findes en Indskudskapital eller anden lignende Kapital[1]) efter Fradrag af en vis lav Rente af denne, fordeles mellem Medlemmerne paa Grundlag af deres Omsætning med Foreningen, og at der er aabent for Tilgang af nye Medlemmer[2]).

I den følgende Fremstilling medtages ikke de Andelsforeninger, der har til Formaal at skaffe deres Medlemmer Kredit eller Forsikring. Kredit- og Hypothekforeninger behandles bedst for sig. Kreditforeningernes Forhold er ordnede ved Særlovgivning[3]), og Hypotekforeningerne maa for at opnaa Stempelbegunstigelse i Henhold til § 146 i Bekg. Nr. 99 af 23. Apr. 1929 af Lov om Stempelafgift underkaste sig forskellige Betingelser. Gensidige Forsikringsselskaber vil det

---

[1]) Nærmere nedenfor § 6 litra c Nr. 1.

[2]) Et Selskab, for hvilket disse Regler ikke gælder, kan ifølge Vedtægterne for „De samvirkende danske Andelsselskaber" ikke optages som Medlem af denne Organisation, jfr. Den danske Andelsbevægelse v. A. Axelsen Drejer 18.

[3]) Lov af 20. Juni 1850 om Kreditforeninger og Laanekasser for Grundejere med Ændringer af 21. Nov. 1851 og 19. Febr. 1861 samt Lov Nr. 59 af 24. Apr. 1896.

være naturligst at behandle sammen med andre Forsikringsselskaber. Der gælder Særlovgivning for de gensidige Bygningsbrandforsikringsforeninger[4]), og for gensidige Livsforsikringsselskaber gælder Loven om Livsforsikringsvirksomhed[5]). Andelskasserne og en Virksomhed som Dansk Andels- og Folkebank, for hvilken Lovene om Aktieselskaber[6]) og om Banker[7]) gælder, behandles bedst sammen med andre Banker.

En central Stilling indenfor de Andelsforeninger, her skal behandles, indtager Brugsforeninger, Andelsmejerier og Andelssvineslagterier. Tildels paa Grundlag af disse Virksomheder er der stiftet større Foreninger, dels med Indkøb og Fabrikation af Varer, dels med Afsætning af Medlemmernes Produkter for Øje. Til de første hører Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, den dermed sideordnede Ringkøbing Amts Vareindkøbsforening, forskellige Foderstofforeninger, bl. a. Jydsk Andels-Foderstofforening og Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer, Mejeriernes Fællesindkøb og Maskinfabrik, Dansk Andels Gødningsforretning, Dansk Andels-Kulforretning og Dansk Andels-Cementfabrik, der som Medlemmer optager Brugsforeninger, Mejerier eller andre Andelsvirksomheder eller særligt med Henblik paa Tilslutning til Hovedforeningen dannede Lokalforeninger. Til de sidste hører forskellige Smøreksportforeninger, der er Sammenslutninger af Mejerier, og Dansk Bacon Co., der er en Sammenslutning af Svineslagterier. I Landbrugseksportens Tjeneste virker endvidere Dansk Andels Ægexport, der er organiseret i „Kredse" af Ægproducenter, og forskellige Kreatureksportforeninger. Til Fremme af Frøavlen virker Danske Landboforeningers Frøforsyning, der ved at

[4]) Lov Nr. 47 af 12. Apr. 1889 om Brandforsikringsforeninger for Landbygninger med Ændringer af 13. Apr. 1894 (Lov Nr. 51).

[5]) Bekg. Nr. 299 af 30. Juni 1922 af Lov om Livsforsikringsvirksomhed.

[6]) Lov Nr. 123 af 15. Apr. 1930 om Aktieselskaber, der træder i Kraft den 1. Jan. 1931.

[7]) Lov Nr. 122 af 15. Apr. 1930 om Banker, der traadte i Kraft den 1. Okt. 1930.

forpligte sig til at lade Detailsalget af Frø foregaa udelukkende gennem Fællesforeningen af Danmarks Brugsforeninger er indgaaet i Samarbejde med en Forbrugersammenslutning. Og som yderligere Eksempler paa de Foreninger, her skal behandles, kan nævnes Elektricitetsværker og Højspændingscentraler, Bygge- og Boligforeninger, Mergelselskaber og Andelsbagerier.

Betegnelsen „Forbrugs- og Produktionsforeninger", der har en vis Hævd, benyttes her som Fællesbetegnelse for Foreninger som de nævnte, idet der ses bort fra, at navnlig Bygge- og Boligforeninger daarligt kan henføres under denne Betegnelse.

2. En Forbrugs- eller Produktionsforening kan falde ind under Definitionen paa Aktieselskaber i A. L.s § 1, 1. Stk. Betingelserne herfor er (1), at Foreningen er erhvervsdrivende, og (2), at Medlemmerne hæfter for Foreningens Forpligtelser alene med en af dem tilvejebragt Fællesformue, men ingen af dem personligt. Af disse Betingelser vil en Forbrugs- eller Produktionsforening altid opfylde den første og ofte tillige den anden. Men efter A. L.s § 1, 2. Stk. skal under visse Betingelser Loven ikke finde Anvendelse paa „Selskaber med begrænset Ansvar, hvis Virksomhed bestaar i at forskaffe Medlemmerne Genstande til Forbrug eller at afsætte Produkter af Medlemmernes Virksomhed eller paa anden lignende Maade at virke til Fremme af Medlemmernes økonomiske Interesser", og til disse Selskaber hører Forbrugs- og Produktionsforeninger. Betingelserne er (1), at den nævnte Virksomhed er begrænset til Medlemmerne, og (2), at Udbyttet fordeles til Medlemmerne i Forhold til deres Andel i Foreningens Omsætning. Der bliver da to Grupper af Forbrugs- og Produktionsforeninger, for hvilke A.L. ikke gælder:

(1) Foreninger, der ikke falder ind under Definitionen paa Aktieselskaber i A. L.s § 1, 1. Stk.

Til denne Gruppe hører Foreninger, hvis Medlemmer hæfter personligt, d. e. med hele deres Formue. Det kræves ikke, at Medlemmerne skal hæfte principalt eller subsidiært

solidarisk, det er tilstrækkeligt, at de hæfter pro rata, naar blot det enkelte Medlems Hæftelse ikke er begrænset til et bestemt Beløb. Ikke heller kræves det, at Medlemmerne skal hæfte direkte overfor Kreditorerne, det er tilstrækkeligt, at de hæfter overfor Foreningen, naar blot de har Pligt til at dække Underskud, uanset Beløbets Størrelse. Derimod er det ikke tilstrækkeligt, at de er personligt ansvarlige for bestemte Forpligtelser, f. Eks. for Foreningens faste Laan[8]). Og dette maa gælde, selvom der ikke i Vedtægterne er sat nogen Grænse for saadanne Laans Størrelse.

Efter A. L.s § 1, 1. Stk. foreligger der kun et Aktieselskab, naar ingen af Deltagerne hæfter personligt. Herefter skulde en Forening falde ind under denne Gruppe, naar blot nogle Medlemmer eller et enkelt Medlem hæftede personligt, saaledes at en Forening f. Eks. kunde indføre den Regel, at Personer, der fremtidig indmeldte sig som Medlemmer, kun skulde hæfte begrænset, uden derved at blive et Aktieselskab. Imidlertid vilde Foreningen vistnok derved gaa over til at blive et Kommandit-Aktieselskab, og paa et saadant finder A. L.s Regler i det hele Anvendelse, A. L.s § 80. Ved et Kommandit-Aktieselskab forstaas nemlig efter A. L.s § 1, 4. Stk. et erhvervsdrivende Kommanditselskab, i hvilket et Aktieselskab med hele sin Kapital er Kommanditist, og de Medlemmer, der efter den nye Regel kun hæftede med begrænsede Beløb, kunde vistnok siges at udgøre et Aktieselskab. Derimod bliver en Forening ikke et Kommandit-Aktieselskab,

[8]) Ifølge utrykt Hmskr. 18. Aug. 1920 udelukkede det ikke et Selskabs Karakter af Aktieselskab, at Aktionærerne efter Vedtægterne som Selvskyldnerkautionister skulde hæfte for den i Selskabets faste Ejendom indestaaende Pantegæld, ikke heller, at Aktionærerne skulde være pligtige til paa Bestyrelsens Forlangende at yde forholdsmæssig Dækning for muligt Underskud, dog saaledes at hvad der indbetaltes skulde tilskrives Aktiekapitalen. Nogen Pligt til ogsaa i Tilfælde af Selskabets Konkurs eller Opløsning iøvrigt at dække foreliggende Underskud kunde næppe heller støttes paa den sidstnævnte, uklare Bestemmelse. Ifølge utrykt Hmskr. 20. Nov. 1919 udelukkede det ikke et Selskabs Karakter af Aktieselskab, at Aktionærerne skulde være pligtige til efter Generalforsamlingsbeslutning om Forhøjelse af Aktiekapitalen at tegne nye Aktier i Forhold til deres Aktiers Beløb.

fordi et enkelt Medlem fritages for personligt Ansvar. Fritages enkelte, bestemte Medlemmer, kan der opstaa tvivlsomme Grænsetilfælde. Praktisk Betydning har dette imidlertid næppe.

Om en Hovedforening falder ind under denne Gruppe, maa bero paa, om Medlemmerne af dens Lokalforeninger hæfter personligt. Det kan ikke være tilstrækkeligt, at Lokalforeningerne som saadanne hæfter med hele deres Formue.

(2) Foreninger, der vel er Aktieselskaber efter Definitionen A. L.s § 1, 1. Stk., men som fyldestgør de ovenfor nævnte Betingelser. Af disse er den første opfyldt, naar en Forening indskrænker sig til at forsyne sine Medlemmer med Varer eller andre Fornødenheder eller til at forarbejde og — eller — afsætte Produkter fra Medlemmerne, uanset hvorledes de paagældende Fornødenheder tilvejebringes eller til hvem Produkterne afsættes. Efter Ordene kræves dette ogsaa. Imidlertid har, skønt Reglerne i A. L.s § 1, 1. og 2. Stk., er indført allerede ved Lov Nr. 468 af 29. Sept. 1917 om Aktieselskaber, en Del af de Andelsboligforeninger med begrænset Hæftelse for Medlemmerne, der udlejer Lejligheder til Ikke-Medlemmer, og vistnok alle de Svineslagterier med begrænset Ansvar[9]), der aftager Svin ogsaa fra Ikke-Medlemmer, undladt at gøre Anmeldelse til Aktieselskabs-Registeret, uden at der i denne Anledning er skredet ind af det Offentlige. Og under Forhandlingerne paa Rigsdagen om Aktieselskabsloven af 1930 blev det fra flere Sider udtalt som en Forudsætning, at der ikke vilde ske nogen Ændring i den hidtidige lemfældige Praksis[10]). Den anden af de nævnte Betingelser

[9]) Ved de fleste Svineslagterier hæfter Medlemmerne personligt og solidarisk.

[10]) Rigsdagtidende 1928—29, Landstingets Forhandlinger Sp. 1200 og 1203; Rigsdagstidende 1929—30, Folketingets Forhandlinger Sp. 6276, 6277 og 6292 og Tillæg B, Sp. 1622 og 1639—40. — Spørgsmaalet vil fremtidig kunne faa større Betydning, end det hidtil har haft, idet der indenfor Brugsforeningerne er en Bevægelse bort fra det personlige og solidariske Ansvar, der hidtil har været Reglen. I Anledning af det i Note 18 nævnte Lovforslag udtalte i 1911 en Andelskongres sig for, at

gaar ud paa, at „Udbyttet", d.v.s. hele Udbyttet, skal fordeles i Forhold til Medlemmernes Andel i Foreningens Omsætning, altsaa ikke i Forhold til Medlemmernes Kapitalindskud. A. L. kommer dog ikke til Anvendelse, fordi der beregnes Medlemmerne en vis lav Rente[11]) af Indskudskapital eller anden lignende Kapital[12]), og næppe heller fordi en Del af Overskudet anvendes i velgørende Øjemed. I hvilket Omfang Overskud henlægges eller benyttes til Afskrivninger i Stedet for at anvendes til Udbetaling af Udbytte er uden Betydning. Og samme Ret til Andel i Udbytte behøver ikke at følge af Køb af hvilkesomhelst Varer.

Skal en Hovedforening komme ind under denne Gruppe, maa den i hvert Fald selv opfylde de omtalte Betingelser. For saa vidt dens Lokalforeninger er Brugsforeninger, Mejerier eller andre Andelsforetagender, hvis Formaal ikke opfyldes udelukkende gennem Tilknytningen til Hovedforeningen, maa dette sikkert være tilstrækkeligt, saaledes at f. Eks. en Virksomhed som Fællesforeningen af Danmarks Brugsforeninger uden at komme ind under A. L. kan optage som Medlemmer Brugsforeninger, hvis Medlemmer ikke hæfter personligt, og som ikke indskrænker sig til at uddele Varer til Medlemmerne, men tillige sælger Varer til Ikke-Medlemmer[13]). For saa vidt Lokalforeningerne har Tilknytning til

---

en Forening kun skulde regnes for en Andelsforening, naar Omsætningen med Medlemmerne udgjorde den væsentligste Del af Foreningens Omsætning.

[11]) Utrykt Hmskr. af 28. Dec. 1920. (Et Selskab ansaas ikke anmeldelsespligtigt, fordi der af Udbyttet først blev ydet sædvanlig Bankrente af den indbetalte Del af Garantikapitalen.) — Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger forrenter Medlemmernes Indskudskapital og Beløb, Medlemmerne har staaende paa Reservefonds- eller Dividendekonto med 5 pCt. p. a. — Den i Note 10 omtalte Andelskongres udtalte sig for, at Andelskapitalen højst maatte forrentes med 6 pCt. p. a., hvis en Forening skulde kunne betragtes som en Andelsforening.

[12]) Nedenfor § 6 litra c Nr. 1.

[13]) Utrykt Hmskr. af 1. Juni 1929, C. C. Heilesen i Den danske Andelsbevægelse ved A. Axelsen Drejer 54 ff; jfr. nedenfor § 2 ved Noterne 21 og 42.

Hovedforeningen som eneste Opgave, synes derimod ogsaa de at maatte opfylde Betingelserne. —

I det følgende tænkes der kun paa Foreninger, for hvilke A. L. ikke gælder.

3. I de fleste Lande er Andelsforeningers Forhold gjort til Genstand for særlig Lovgivning. Saaledes gælder i Sverige Lag om ekonomiska föreningar af 22. Juli 1911, i Tyskland Reichsgesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften af 1. Maj 1889 i den Affattelse, den har faaet ved Bekendtgørelse af 20. Maj 1898[14]), i Svejts Obligationsretslovens Art. 678—715 om „Genossenschaften"[15]), i England the Industrial and Provident Societies Acts, 1893 og 1895, og the Building Societies Act, 1894[16]). I Danmark gælder for de Andelsforeninger, der falder ind under Bestemmelserne i Lov Nr. 23 af 1. Marts 1889 om Handelsregistre, Firma og Prokura, visse Regler om Firma og om Anmeldelse til Handelsregistrene, og for de Andelsforeninger, der ikke kan optages i et Handelsregister eller i noget andet af Staten oprettet Register, gælder Reglerne i Lov Nr. 100 af 31. Marts 1926 om Forenings-Registeret, jfr. Bekg. Nr. 115 af 14. April 1926. Endvidere indeholder Bkg. Nr. 99 af 23. April 1929 af Lov om Stempelafgift §§ 84—89, Lov Nr. 149 af 10. April 1922 om Indkomst- og Formueskat til Staten § 2 Nr. 5 og Lov Nr. 73 af 29. Marts 1924 vedrørende personlig Skat til Kommunen § 16 visse skatteretlige Regler, Lov Nr. 98 af 10. Maj 1912 § 1, jfr. Hmcirk. Nr. 159 af 20. Juni 1912 og utrykt Hmskr. af 19. Nov. 1912 Regler om Bogføringspligt, Næringsloven af 20. Dec. 1857 § 4 og Lov Nr. 73 af 23. Maj 1873 om Forandring i og Tillæg til Næringsloven,

---

[14]) Ved Love af 1. Juli 1922, 12. Maj 1923, Forordningen af 27. Dec. 1923, og Love af 4. Febr. 1925 og 19. Jan. 1926 er der indført nogle Ændringer i den i Teksten nævnte Lov. Subsidiært gælder endvidere Reglerne om „wirtschaftliche Vereine" i B. G. B., 1. Bogs Titel.

[15]) Samt Lov af 8. Juli 1919.

[16]) Fra Norge foreligger der et Forslag til Lov om Samvirkelag fra en i 1922 nedsat Kommission.

Lov Nr. 99 af 29. Marts 1924 om Beværtning og Gæstgiveri m. m § 28, jfr. § 27 og Lov af 2. Juli 1870 om Brændevinshandel bestemmer Brugsforeningers Stilling i næringsretlig Henseende, og for Mergelselskaber gælder Lov Nr. 136 af 1. Juni 1929[17]). Men bortset fra saadanne særlige Bestemmelser er Forbrugs- og Produktionsforeningers Retsforhold ikke behandlede af dansk Lovgivning. Tanken om en særlig Andelslov er hidtil stødt paa afgørende Modstand fra Andelsbevægelsens Side[18]). Det juridiske Grundlag for Foreningernes Virksomhed er i væsentlig Grad udformet af Foreningerne selv gennem deres Vedtægter. En Redegørelse for det typiske Indhold af Forbrugs- og Produktionsforeningernes Vedtægter maa derfor blive det centrale i en Fremstilling af disse Foreningers Retsforhold.

Vedtægterne for de forskellige Arter af Forbrugs- og Produktionsforeninger viser store Forskelligheder, men ogsaa i

---

[17]) At Andelsselskaber er pligtige at overholde den almindelige Lovgivnings Bud er en Selvfølge. Lov Nr. 289 af 30. Juni 1922 om Lukketid for Butikker og Lagre (jfr. Lov Nr. 114 af 4. April 1928) nævner i § 1 udtrykkeligt Brugsforeningers Butikker o. s. v. Skønt det ikke siges i Loven, jfr. derimod Lov Nr. 163 af 19. Juni 1908, maa dens Bestemmelser naturligvis ogsaa gælde f. Eks. en Produktionsforenings Udsalg, C. C. Heilesen i Den danske Andelsbevægelse ved A. Axelsen Drejer 50. — Ved utrykt Hmskr. af 8. Febr. 1929 antoges det, at nogle af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger arrangerede Søndagsmøder for Uddelere i Brugsforeninger, hvor disse kunde gøre sig bekendt med de af Fællesforeningen indkøbte Varer og disses Priser og afgive Ordrer, omfattedes af Lukkelovens § 1 og derfor var ulovlige.

[18]) Der foreligger et Udkast til Lov om Andelsforeninger, udarbejdet af et Udvalg, der i 1909 nedsattes med det Formaal at gennemgaa og eventuelt fremsætte Forslag til Ændringer i og Tilføjelser til et Udkast til Lov om Aktieselskaber m. m., der var udarbejdet af et i 1900 nedsat Udvalg. Dette Udkast blev fremsat for Rigsdagen i Samlingerne 1910—11, 1911—12 og 1912—13, men blev ikke Genstand for nogen egentlig Realitetsbehandling, jfr. bl. a. Rigsdagstidende 1910—11, Tillæg A, Sp. 4281—4306. Senere er der flere Gange fremsat Krav om en særlig Andelslov, se saaledes Rigsdagstidende 1924—25, Till. B., Sp. 2689—92 og Rigsdagstidende 1929—30, Folketingets Forhandlinger Sp. 7289—90 og 7293. Jfr. ogsaa Vinding Kruse: Aktieselskaber og Andelsforeninger, Kbhvn. 1920, 128—29 og 140.

betydeligt Omfang fælles Træk. Under Udviklingen af Andelsvæsenet er ofte Bestemmelser, der var fundet praktiske for ældre Arter af Foreninger, overført paa nye Arter. Herved har det været af Betydning, at Andelsbevægelsen i væsentlig Grad er ført frem af bestemte Kredse af vort Folk. Det er især Landbruget, der har skabt vore Andelsforetagender. Den kooperative Bevægelse blandt Byernes Arbejdere er af nyere Dato og mindre Omfang og har, naar undtages Brugs- og Boligforeninger, i Regelen benyttet Aktieselskabsformen[19]).

[19]) Angaaende Andelsbevægelsens Historie og Betydning henvises til H. Hertel: Andelsbevægelsen i Danmark, Kbhvn. 1917, og A. Axelsen Drejer: Den danske Andelsbevægelse, Kbhvn. 1929.

§ 2. Nærings- og skatteretlige Regler.

1. Ifølge § 4 i Lov af 29. Dec. 1857 om Haandværks- og Fabrikdrift samt Handel og Beværtning m. m. (Næringsloven) kan Borgerskab eller Næringsbevis meddeles et Aktieselskab. I næringsretlig Henseende betragtes et Aktieselskab altsaa som selvstændigt Retssubjekt. Det er ikke de enkelte Aktionærer og ikke Bestyrelsen eller dennes enkelte Medlemmer, men Selskabet som saadant, der maa løse Næringsadkomst, hvis dets Virksomhed er bunden Næring[1]). For Forbrugsforeninger gælder ifølge § 2 i Lov Nr. 73 af 23. Maj 1873 om Forandring i og Tillæg til Næringsloven Lovgivningens almindelige Regler om Handel, for saa vidt deres Virksomhed maa betragtes som Næringsdrift. Ved Forbrugsforeninger tænkes her sikkert kun paa Brugsforeninger, da der i 1873 næppe fandtes andre Andelsforeninger. I Praksis er der imidlertid ikke Tvivl om, at Næringsadkomst kan meddeles ogsaa andre Forbrugs- og Produktionsforeninger[2]).

Om en Brugsforening er pligtig at løse Næringsadkomst, beror efter den nævnte Lovbestemmelse paa, om dens Virksomhed maa betragtes som Næringsdrift[3]). Spørgsmaalet bli-

---

[1]) Anderledes ved ansvarlige Interessentskaber og Kommanditselskaber, I Del § 5 ved Note 8 og § 12 ved Note 4.

[2]) Saavel som andre Foreninger, H. Jespersen: Danske Næringslove 23.

[3]) Den nævnte Lovbestemmelse angaar dog kun Foreninger, „der herefter danner sig". En ældre Brugsforening, der efter den før L. 1873 gældende Praksis ikke var pligtig at løse Næringsadkomst, kunde herefter næppe blive pligtig dertil som Følge af den nævnte Bestemmelse, jfr. dog U. f. R. 1874. 381. Som Parallel hertil kan ogsaa nævnes, at en Person, der driver en Næring, der hidtil har været fri, ikke bliver pligtig at løse Næringsadkomst, fordi Næringen gøres bunden.

ver da, hvad der forstaas herved. I 1880[4]) stadfæstede Højesteret en Dom af Viborg Overret, hvorefter en Brugsforening ikke var pligtig at løse Næringsadkomst, da dens Virksomhed var „indskrænket til en Omsætning mellem Medlemmerne indbyrdes af de for fælles Regning indkøbte Varer .... og en forholdsmæssig Fordeling af det ved denne Omsætning fremkommende Overskud". Med Udgangspunkt i denne Dom har man tidligere krævet Næringsadkomst løst, naar en Brugsforenings Virksomhed ikke var af den Art, der angives i Dommen. Efter nyere Praksis tages der ikke Hensyn til, om Varerne er indkøbt for „fælles Regning" i den Forstand, at Medlemmerne hæfter personligt for Betalingen[5]). Derimod er ogsaa efter nuværende Praksis Fritagelse for at løse Næringsadkomst betinget af, at Foreningen ikke sælger Varer til Ikke-Medlemmer, men indskrænker sig til at uddele Varer til sine Medlemmer, og at Udbyttet fordeles „forholdsmæssig", d.v.s. paa Grundlag af Medlemmernes Omsætning med Foreningen. Det er ogsaa kun, naar disse Betingelser er opfyldt, at Foreningens Virksomhed kan opfattes som et Akcessorium til Medlemmernes øvrige erhvervsmæssige Virksomhed[6]). Hvad angaar den sidstnævnte Betingelse, maa det atter her gælde, *at* det ikke er Overskudets, men Udbyttets Fordeling, det kommer an paa, *at* det ikke er nødvendigt, at Køb af hvilkesomhelst Varer skal give et Medlem — samme — Ret til Andel i Udbytte, og *at* det ikke kommer i Betragtning, om Indskudskapital eller anden lignende Kapi-

[4]) U. f. R. 1880. 491.

[5]) H. Jespersen: Danske Næringslove 195. Ang. tidligere Praksis Imskr. Nr. 233 af 28. Dec. 1882, Cirk. Nr. 51 af 29. Marts 1883 og Cirk. Nr. 160 af 13. Nov. 1885, jfr. ogsaa U. f. R. 1884. 1005 og 1886. 330 og 1020. Den ændrede Praksis synes nærmest støttet paa H. R. D. i U. f. R. 1892. 220 og utrykte Imskr. af 15. Okt. 1902, 25. Nov. 1907 og 28. Okt. 1909.

[6]) En Brugsforening antoges dog berettiget til uden Næringsadkomst at overdrage et Restlager af Spirituosa til en udenfor Foreningen staaende Person, utr. Hmskr. 27. Maj 1920. — Ang. Forsøg paa Omgaaelse U. f. R. 1918 A 104. — Ang. Salg af Varer til et Medlems Tjenestefolk m. v. U. f. R. 1894. 375 (H. R. D.).

tal forrentes med en vis lav Rente, eller om en Del af Overskudet anvendes i velgørende Øjemed[7]). Herefter vil denne Betingelse i hvert Fald næsten altid være opfyldt.

De for Brugsforeninger gældende Regler maa være analogisk anvendelige paa Foderstofforeninger og paa Virksomheder som Dansk Andels Gødningsforretning og Dansk Andels-Kulforretning[8]). Et Mergelselskab maa vistnok, efter Næringslovens § 37, jfr. Fr. 23. April 1845, være fritaget for at løse Næringsadkomst, selvom det ikke opfylder de nævnte Betingelser[9]). Ogsaa Foreninger, der fremstiller Varer eller andre Fornødenheder til deres Medlemmer, maa være fritaget for at løse Næringsadkomst, naar Virksomheden begrænses til Medlemmernes Kreds og Udbyttet fordeles paa den omtalte Maade. Opfylder de ikke disse Betingelser, maa de løse Næringsadkomst paa det Haandværks- eller Fabrikationsfag, indenfor hvilket deres Virksomhed falder, for saa vidt dette efter Stedets Vedtægt er bunden Næring. Saaledes maa et Andelsbageri, der ikke opfylder Betingelserne, løse Næringsadkomst paa Bageri. Og en Virksomhed som Dansk Andels-Cementfabrik, der er beliggende i en Land-

---

[7]) Jfr. ovenfor § 1 ved Noterne 11 og 12. — I § 10, 1. Stk. i det Udkast til Næringslov, der er udarbejdet af en i Henhold til Lov Nr. 222 af 15. April 1921 nedsat Kommission hedder det: „Brugsforeninger og andre Andelsforeninger, der alene fordeler Varer indenfor Medlemmernes Kreds ... er fritaget for at erhverve Næringsbrev ... En Betingelse ... er det dog, at den Del af det ved Virksomheden indvundne Overskud, der ikke anvendes i veldædigt Øjemed eller henlægges til Foreningens Formue, fordeles mellem Medlemmerne i Forhold til deres Andel i Omsætningen".

[8]) Jfr. den i Note 7 citerede Bestemmelse fra Udkastet til Næringslov. — Skønt Jydsk Andels-Foderstofforretning og Dansk Andels-Gødningsforretning ikke har løst Næringsadkomst paa Handel, fandtes der intet at indvende imod at betragte dem som „Handlende" ved Anvendelsen af § 10 i Lov Nr. 64 af 26. Marts 1898, utr. Hmskr. af 14. Marts og 11. Juni 1929.

[9]) Fr. af 23. April 1845 § 1 nævner Tørv og synes at maatte kunne anvendes analogisk paa Mergel. Herfor taler ogsaa, at Mergling næppe spillede nogen Rolle saa tidligt som i 1845, og at Fr., i Modsætning til Næringslovens § 37 kun handler om Opkøb med Salg i Købstæderne for Øje. — Paa Brunkul er Bestemmelsen anvendt i Praksis, utrykt Hmskr. af 5. Nov. 1917.

kommune, kan ikke uden Næringsadkomst levere Cement ogsaa til Ikke-Medlemmer, da Cementfabrikation kun i Købstæderne er fri Næring. Derimod kan et Elektricitetsværk levere Elektricitet ogsaa til Ikke-Medlemmer uden at behøve at løse Næringsadkomst, da Fremstilling af Elektricitet ikke er bunden Næring[10]). Hvad enten vedkommende Haandværks- eller Fabrikationsfag er bunden Næring eller ej, kan der endvidere være Spørgsmaal om, at de Foreninger, der her er Tale om, maa løse Næingsadkomst paa Handel. For saa vidt Handel med de Varer, en Forening fremstiller, ikke er Frihandel[11]), maa Foreningen nemlig, hvis den ikke har Næringsadkomst paa Handel[12]), holde sig indenfor Grænserne af den Haandværkere og Fabrikanter ved Næringslovens § 23 hjemlede Afsætningsret[13]). Næringsadkomst paa Handel maa desuden løses af de Foreninger, der baade indkøber og fremstiller Varer, for saa vidt deres Virksomhed er Næringsdrift. Saaledes maatte Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, der foruden Indkøb af Varer driver Fabrikationsvirksomhed i en Række Fag, der er bunden Næring, hvis den gik over til at sælge Varer til Ikke-Medlemmer, løse Næringsadkomst saavel paa Handel som paa hvert af de paagældende Fag. Og under samme Forudsætning maatte Mejeriernes Fællesindkøb og Maskinfabrik løse Næringsadkomst paa Handel og paa Maskinfabrikation.

En Bygge- eller Boligforenings Virksomhed er ikke Næ-

[10]) Jfr. Medd. om Vedt. om bunden Næring Nr. 50 af 30. Marts 1928.

[11]) Jfr. ang. Handel med Brød paa Landet Lov 15. April 1854 § 2.

[12]) Ifølge Næringslovens § 24 gælder det med visse Undtagelser, at den, der har Næringsadkomst paa Haandværk, ikke i samme Næringskreds, utr. Imskr. 13. Okt. 1890 og 4. Marts 1904 og utr. Hmskr. 9. Apr. 1921, kan faa Næringsadkomst paa Handel. Bestemmelsen er dog dispensabel, Næringslovens § 98. Det paases, naar Dispensation søges, at Foreningens Vedtægter giver Ret til at gaa uden for Medlemmernes Kreds, utrykt Hmskr. 27. Nov. 1920. — Ifl. Lov Nr. 326 af 28. Juni 1920 § 5 gælder Næringsloven § 24 ikke i de sønderjydske Landsdele.

[13]) Om vedkommende Haandværk eller Fabrikationsvirksomhed er bunden Næring eller ej, er for Anvendelsen af Næringslovens § 23 vistnok uden Betydning, Imskr. Nr. 169 af 13. Maj 1913, utrykte Hmskr. af 30. Aug. og 24. Sept. 1930 og U. f. R. 1914. 961.

ringsdrift i snævrere Forstand (borgerlig Næring), selvom den f. Eks. udlejer Boliger til Ikke-Medlemmer.

Produktionsforeninger, der indskrænker sig til at bearbejde og afsætte Produkter fra deres Medlemmer og fordele Udbyttet paa den omtalte Maade, burde muligvis ikke i noget Tilfælde anses pligtige at løse Næringsadkomst hverken paa vedkommende Haandværks- eller Fabrikationsfag eller paa Handel. I Praksis er der dog Tilbøjelighed til at antage, at Foreninger, der vel opfylder de nævnte Betingelser, men ikke udelukkende afsætter Produkterne til Medlemmer, maa løse Næringsadkomst paa vedkommende Haandværks- eller Fabrikationsfag, for saa vidt dette er bunden Næring[14]), og dette maa i hvert Fald gælde Foreninger, der ikke opfylder de nævnte Betingelser. Saaledes maa Mejerier, Slagterier[15]) og Møller, der ikke opfylder Betingelserne, løse Næringsadkomst paa henholdsvis Mejerivirksomhed, Slagteri og Mølleri. Kartoffelmelsfabriker behøver derimod aldrig at løse Næringsadkomst, da deres Virksomhed er fri Næring[16]). Hvad enten vedkommende Fag er bunden Næring eller ej, kan der endvidere være Spørgsmaal om, at de Foreninger, der her er Tale om, maa løse Næringsadkomst paa Handel. Er Handel med de Produkter, en Forening fremstiller, ikke Frihandel, og afsættes Produkterne ikke udelukkende til Medlemmer[17]), maa Foreningen vistnok, hvis den ikke har Næringsadkomst paa Handel, holde sig indenfor Grænserne af den ved Næringslovens § 23[18]) hjemlede Afsætningsret. Et Slagteri i

[14]) Jfr. den i Note 20 nævnte Skr. fra Næringslovskommissionens Sekretær. — Det i Note 7 omtalte Udkast til Næringslov, bestemmer i § 10, at „Foreninger, der bearbejder, forædler eller sælger Medlemmernes Produkter . . . er pligtige at løse Næringsbrev med Hensyn til den Del af deres Virksomhed, der bestaar i Detailsalg fra Butik udenfor Medlemmernes Kreds".

[15]) Utrykt Hmskr. af 28. Jan. 1920.

[16]) Hmskr. Nr. 33 af 22. Jan. 1920.

[17]) For Møllers Vedkommende kan det tænkes, at Produkterne udelukkende afsættes til Medlemmer. At der i saa Fald ikke skal løses Næringsadkomst paa Handel følger af, hvad ovenfor er udviklet om Brugsforeninger, Foderstofforeninger o. lign.

[18]) Ovenfor Note 13.

Hillerød, der fra Butik i Helsingør forhandlede bl. a. Slagteriets Produkter, maatte derfor løse Næringsadkomst paa Handel i sidstnævnte By[19]). Derimod kan et Mejeri altid uden Næringsadkomst paa Handel forhandle Mælk og Fløde fra Udsalg eller fra Mælkevogne, idet Handel med de nævnte Artikler efter Næringslovens § 53 er fri Næring[20]).

Rene Salgsforeninger burde muligvis ikke i noget Tilfælde anses pligtige at løse Næringsadkomst, naar de indskrænker sig til at afsætte Produkter fra deres Medlemmer og fordele Udbyttet paa den omtalte Maade. Ogsaa her er der dog i Praksis Tilbøjelighed til at antage, at Foreninger, der vel opfylder de nævnte Betingelser, men ikke udelukkende afsætter Produkterne til Medlemmer, maa løse Næringsadkomst paa Handel, medmindre Handelen med de Produkter, de afsætter, er fri, og dette maa i hvert Fald gælde Foreninger, der ikke opfylder de nævnte Betingelser. Genstand for Frihandel er de af Kreatureksportforeningerne[21]) og af Dansk Andels Ægexport[22]), men ikke de af Smøreksportforeningerne[23]), Dansk Bacon Co. og Danske Landboforeningers Frøforsyning afsatte Produkter.

Om en Hovedforening er pligtig at løse Næringsadkomst, maa sikkert bero udelukkende paa dens egne Forhold, ikke paa dens Lokalforeningers[24]). Ligeledes maa det udelukkende bero paa den enkelte Lokalforenings egne Forhold, om den er pligtig at løse Næringsadkomst.

At en Forenings enkelte Medlemmer eller Medlemmerne

[19]) Utrykt Hmskr. af 17. Dec. 1915.

[20]) Under Henvisning til Næringslovens § 37, jfr. Fr. 23. April 1845 § 1 antager C. C. Heilesen i Den danske Andelsbevægelse v. A. Axelsen Drejer, at et Mejeri ogsaa uden Næringsadkomst paa Handel har ubegrænset Ret til at handle med Smør og Ost, jfr. ogsaa utrykt Hmskr. af 19. Maj 1930. Rigtigheden heraf synes dog meget tvivlsom. — Ang. Produktionsforeningers Pligt til at løse Næringsadkomst i det hele utrykt Skr. fra Næringslovskommissionens Sekretær (H. Jespersen) af 27. Spt. 1926.

[21]) Næringslovens § 53. jfr. Fr. 11 Juni 1788 og Fr. 23. Apr. 1845 § 5.

[22]) Næringslovens § 53.

[23]) Jfr. dog ovenfor Note 18.

[24]) Jfr. Udkast til Næringslov § 10, 2. Stk., C. C. Heilesen i Den danske Andelsbevægelse ved A. Axelsen Drejer 51 og nedenfor ved Note 43.

af dens Bestyrelse opfylder Kravene i Næringslovens § 2, vil ikke være nogen Betingelse for, at Foreningen kan erhverve Næringsadkomst. Efter Analogien af Bestemmelserne i Næringslovens § 4 vil det derimod være en Betingelse, at Foreningens Vedtægter ikke indeholder noget ulovligt. Vedtægterne maa derfor forelægges Øvrigheden, og Forandringer i Vedtægterne skal, hedder det i Næringslovens § 4, meddeles Øvrigheden til Stadfæstelse, inden de træder i Kraft. Ogsaa Brugsforeninger, der ikke er pligtige at løse Næringsadkomst, skal ifølge Lov Nr. 73 af 23. Maj 1873 § 2, 2. Stk. meddele Øvrigheden Oplysning om deres Vedtægter og om, hvem der er Medlemmer af Foreningen, forinden de begynder deres Virksomhed[25]), og Øvrigheden er til enhver Tid berettiget til at fordre sig saadanne Oplysninger meddelt[26]).

Vil en Brugsforening kunne uddele Brændevin eller andre stærke Drikke, herunder Bajerskøl, til sine Medlemmer, maa den ifølge Lov Nr. 99 af 29. Marts 1924 om Beværtning og Gæstgiveri m. m. § 28, jfr. § 27 og Lov 2. Juli 1870 § 4 erhverve særlig Adkomst dertil i Form af et saakaldt „Næringsbevis"[27]). Udskænkning af stærke Drikke, mod eller uden Betaling, maa lige saa lidt finde Sted i Brugsforeningers Uddelingslokaler som i Butikker, Lov Nr. 99 af 29. Marts 1924 § 28[28]), der tilføjer, at stærke Drikke ikke maa nydes i en saadan Nærhed af Indkøbsstedet og under saa-

[25]) De behøver dog ikke at afvente Godkendelse af Vedtægterne, utrykt Imskr. af 1. Marts 1893.

[26]) Øvrigheden kan give private Personer, der klager over, at en Brugsforening overtræder Næringslovgivningen, Oplysning om Foreningens Vedtægter, utr. Imskr. 5. Jan. 1878.

[27]) Hmcirk. Nr. 116 af 14. Aug. 1930. Denne Regel maa sikkert være analogisk anvendelig paa andre Forbrugs- og Produktionsforeninger. — Angaaende Uddeling fra flere Uddelingssteder i Henhold til et saadant Næringsbevis, U. f. R. 1909 A 181 og utr. Imskr. 28. Juni 1892. — Beviset giver ikke nogen egentlig Handelsret, Imskr. Nr. 51 af 29. Marts 1883 og Nr. 119 af 18. Marts 1902. Det skal løses, selvom Foreningen har Næringsadkomst paa Handel, utrykt Hmskr. af 25. Maj 1920.

[28]) Ogsaa denne Regel maa sikkert være analogisk anvendelig paa andre Forbrugs- og Produktionsforeningers Uddelingslokaler eller Butikker.

danne Omstændigheder, at der foreligger en aabenbar Omgaaelse af Reglerne om Udskænkning.

Andelsrutebiler, der indskrænker sig til at besørge Omnibus- eller Fragtmandskørsel for Medlemmer, maa formentlig kunne drive deres Virksomhed uden Tilladelse af det offentlige efter Lov Nr. 166 af 4. Juli 1927 om Omnibus- og Fragtmandskørsel med Motorkøretøjer[29]).

Overtrædelse af Næringslovgivningen medfører Strafansvar efter Næringslovens §§ 75 ff., jfr. Lov Nr. 73 af 23. Maj 1873 § 10.

Forhandler f. Eks. en Brugsforenings Uddeler Varer for egen Regning, maa han efter almindelige Regler løse Næringsadkomst, for saa vidt det ikke udelukkende drejer sig om Varer, der er Genstand for Frihandel[30]).

2. I stempelretlig Henseende betragtes en Forbrugs- eller Produktionsforening som selvstændigt Retssubjekt[31]). Med Hensyn til Indkomst- og Formueskat gælder derimod tildels noget andet. Formueskat er en Andelsforening aldrig pligtig at betale. Om Indkomstskat bestemte Lov Nr. 104 af 15. Maj 1903 om Indkomst- og Formueskat til Staten § 2 Nr. 5, at Skattepligt paahvilede Forbrugs-, Produktions- og andre samvirkende Foreninger, naar den Virksomhed, der er Foreningens Hovedøjemed, udstraktes udover Medlemmernes Kreds[32]). Nu gælder herom følgende Regler, af hvilke (a) — (c) indførtes ved Lov Nr. 144 af 8. Juli 1912 § 2 Nr. 5 og

[29]) Jfr. derimod ang. Tilfælde, hvor Begrænsningen til Medlemmernes Kreds var uden reel Betydning. U. f. R. 1928 A 1011 og 1930 A 1076. — Om at denne nævnte Lov ikke udelukker Anvendelsen af Næringslovens almindelige Regler utrykt Hmskr. af 27. Dec. 1928.

[30]) Jfr. H. Jespersen: Danske Næringslove 197 Note d og de der anførte Retsafgørelser.

[31]) Bekg. Nr. 99 af 23. Apr. 1929 af Lov om Stempelafgift §§ 84, 1. og 3. Stk. og 89.

[32]) Jfr. U. f. R. 1914 A 338 (At Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger havde solgt Varer til Ikke-Medlemmer fandtes ikke at kunne berøve Foreningen dens Skattefrihed, da dette Salg kun var ubetydeligt i Forhold til Salget til Medlemmer og væsentlig kun angik Biprodukter, hidrørende fra de af Foreningen drevne Fabriker, og da Salget var sket i Strid med de af Foreningens øverste Ledelse givne Forskrifter og var standset, saa snart denne var blevet bekendt dermed).

opretholdes ved Lov Nr. 149 af 10. April 1922 § 2 Nr. 5 b, d og e, medens (d) er indført ved sidstnævntes Lovs § 2 Nr. 5 g:

(a) Brugsforeninger er skattepligtige, naar de fordeler Varer udenfor Medlemmernes Kreds. Skattepligten omfatter hele Foreningens Indkomst. Dette gælder, selvom Salget af Varer til Ikke-Medlemmer kun foregaar i ganske ringe Omfang[33]), og selvom Salget ikke sker direkte, men f. Eks. gennem Uddeleren som Mellemmand og saaledes, at denne sælger Varerne for egen Regning[34]). Indskrænker en Brugsforening sig til at uddele Varer til sine Medlemmer, er den derimod skattefri. At Udbyttet fordeles mellem Medlemmerne paa Grundlag af deres Omsætning med Foreningen, er ikke sat som Betingelse herfor.

(b) Foreninger, sigtende til Bearbejdelse, Forædling eller Salg af andre end Medlemmernes Produkter, er pligtige at svare Skat af hele deres Indkomst.

(c) Foreninger, sigtende til Bearbejdelse, Forædling eller Salg af Medlemmernes Produkter, er, for saa vidt de foretager Detailsalg fra Butik, pligtige at svare Skat af den Del af deres Indkomst, der hidrører herfra[35]), men er iøvrigt skattefri[36]).

(d) andre Foreninger, der driver erhvervsmæssig Virksomhed, herunder Drift, Bortforpagtning eller Udleje af fast Ejendom, er pligtige at svare Skat af den Del af deres Indkomst, der hidrører fra saadan Virksomhed. Efter Finansministerens Afgørelse kan Skatten dog bortfalde, naar Foreningens Indkomst udelukkende anvendes i almenvelgørende og humane, kunstneriske, videnskabelige eller deslige Øjemed.

Under Reglerne (b) og (c) maa henføres Mejerier, Slagterier og andre Produktionsforretninger samt Virksomheder

[33]) L O S R Medd. II 1928 Nr. 38.

[34]) Skdpt.s Cirk. af 30. Okt. 1915 Nr. 2.

[35]) Til Indtægten ved Detailsalg fra Butik medregnes ikke Indtægt fra Mælkevogne, der kører rundt i Byen og forhandler Mælk, der ikke har passeret Butikken, L O S R. Medd. VIII Nr. 58.

[36]) At en Køber af et Mejeris Produkter forhandler disse fra Butik for egen Regning, medfører ikke, at Mejeriet bliver skattepligtigt, Skdpt.s Skr. 18. Febr. 1928.

som Smøreksportforeningerne, Dansk Andels Ægexport og andre Salgsforeninger. Regel (c) gælder ikke blot, naar vedkommende Forening helt indskrænker sig til Bearbejdelse, Forædling eller Salg af Medlemmernes Produkter, men ifølge Praksis ogsaa, naar Indkøb af Produkter fra Ikke-Medlemmer kun sker undtagelsesvis eller i ganske uvæsentlig Omfang[37]).

Landsoverskatteraadet har udtalt, at Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger maa sidestilles med Brugsforeningerne, altsaa henføres under Regel (a)[38]). Det samme synes da at maatte gælde Foderstofforeningerne og andre Indkøbsforeninger og Virksomheder som Mejeriernes Fællesindkøb og Maskinfabrik og Dansk Andels-Cementfabrik[39]). Antages dette, bliver Omraadet for Regel (d), for saa vidt angaar Forbrugs- og Produktionsforeninger, ret snævert, men for dette Resultat taler ogsaa, at Regel (d) ikke fandtes i Loven af 1912, og at Regelen ved „andre Foreninger", der nævnes Side om Side med Stiftelser, Korporationer og selvejende Institutioner, vel navnlig tager Sigte paa andre Foreninger end Andelsforeninger. I Praksis er Andelsbyggeforeninger henført under (d)[40]).

Hvorledes Medlemmerne hæfter for Foreningens Forpligtelser er uden Betydning for Spørgsmaalet om Skattepligt[41]).

Ifølge Lov Nr. 73 af 29. Marts 1924 vedrørende personlig Skat til Kommunen § 16 paahviler Skattepligten „Forbrugsforeninger, naar de fordeler Varer til andre end Medlemmer", og „Foreninger sigtende til Bearbejdelse, Forædling eller Salg af Medlemmernes Produkter med Hensyn til den Del af Virksomheden, der bestaar i Detailsalg fra Butik",

---

[37]) Finansmin. Vejl. af 31. Dec. 1912 ang. Lov Nr. 144 af 8. Juni 1912 Art. 2 Nr. 2 og L O S R. Medd. XXVII Nr. 1.

[38]) U. f. R. 1915 A 640.

[39]) En Hovedforening bliver ikke skattepligtig, fordi den som Medlemmer optager f. Eks. Brugsforeninger, der sælger Varer til Ikke-Medlemmer, U. f. R. 1914 A 338. — Noget andet maa dog formentlig gælde, hvis Lokalforeninger, der er dannede specielt med Henblik paa Tilslutning til Hovedforeningen, gør Omsætning ogsaa med Ikke-Medlemmer.

[40]) L O S R. Medd. I 1927 Nr. 3.

[41]) Skdpl.s Skr. af 24. Febr. 1927.

derimod ikke „Foreninger til Indkøb af de Raastoffer, Medlemmerne benytter til deres Bedrifts Udøvelse". Efter Ordene skulde de sidstnævnte Foreninger da maaske være skattefri, selvom de undtagelsesvis eller i uvæsentligt Omfang sælger Raastoffer til Ikke-Medlemmer, men i Praksis afgøres Spørgsmaalet om Skattepligt i hvert Fald i København i det hele paa samme Maade som efter Statsskatteloven[42]). Skønt en til (d) svarende Regel ikke findes i den kommunale Skattelov, antages saaledes ogsaa Bygge- og Boligforeninger at være pligtige at svare Skat til Kommunen af Indtægt fra Erhvervsvirksomhed.

Om en Hovedforening er skattepligtig, maa bero paa dens egne Forhold, ikke paa dens Lokalforeningers[43]). Ligeledes maa det bero paa den enkelte Lokalforenings egne Forhold, om den er skattepligtig.

Om Skattepligtens Indtræden og Ophør gælder Reglerne i Lov Nr. 149 af 10. April 1922 §§ 35, 3. og 4. Stk. og 36, 4. og 5. Stk.[44]).

Som skattepligtig Indkomst behandles efter sidstnævnte Lovs § 4, 3. Stk. „ikke alene de Beløb, der udbetales Deltagerne som Rente .... af indbetalte Beløb, men ogsaa i Aarets Løb stedfundne Afbetalinger paa Gæld, ekstraordinære Afskrivninger og Henlæggelser af Aarets Overskud til Reservefond, Sikkerhedsfond og andre lignende Fonds samt de saadanne Fonds tilskrevne Renter". Denne Regel er imidlertid ikke udtømmende. Ikke blot Rente af indbetalt Andels- eller Garantikapital, der udbetales Medlemmerne, men ogsaa Rente af saadan Kapital, der godskrives Medlemmerne,

[42]) C. C. Heilesen angiver i Den danske Andelsbevægelse v. A. Axelsen Drejer 46, at der i Administrationen vistnok er Tilbøjelighed til at anse Produktionsforeningers Skattepligt for at have samme Omfang efter de to Love, men finder under Hensyn til, at Regel (b) ikke findes i den kommunale Skattelov, Berettigelsen heraf omtvistelig.

[43]) U. f. R. 1907 A 508 og 1914 A 338 ang. Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, jfr. C. C. Heilesen: Den danske Andelsbevægelse ved A. Axelsen Drejer 51 ff og ovenfor ved Note 24.

[44]) Jfr. Lov Nr. 73 af 29. Marts 1924 vedr. personlig Skat til Kommunen § 16, 6—8 Stk. I Tilfælde af Likvidation vedvarer Skattepligten til Udløbet af det Skatteaar, i hvilket Likvidationen afsluttes, U. f. R. 1914 A 73 (H. R. D.).

og Rente, der udbetales eller godskrives Medlemmerne af Andele i Overskud, der ikke udbetales, men godskrives Medlemmerne paa særlige Driftsfonds- eller Reservefondskonti[45]), maa saaledes behandles som skattepligtig Indkomst[46]). Og det samme gælder Andele i Overskud, der udbetales Medlemmerne eller godskrives dem som Rabat, Efterbetaling eller Dividende[47]), for saa vidt der ikke udbetales eller godskrives Ikke-Medlemmer tilsvarende Beløb[48]). Ogsaa Rabat, der ydedes Medlemmer alene i Form af et Fradrag i Prisen for leverede Fornødenheder, maatte sikkert betragtes som skattepligtig Indkomst. Endvidere maa ikke blot Beløb, der henlægges til Reservefond, Sikkerhedsfond og andre lignende Fonds[49]), men ogsaa et til næste Regnskabsaar overført Be-

---

[45]) Nedenfor § 6 ved Note 11 og litra a Nr. 3.

[46]) L O S R. Medd. XX Nr. 42 og XXXIV Nr. 7. Sidstnævnte Afgørelse angaar et Tilfælde, hvor en Vareindkøbsforenings Aarsoverskud tilbageholdtes i et Tidsrum af seks Aar i Stedet for at udbetales til Medlemmerne. Det statueres, at Renterne af de tilbageholdte Beløb ikke kan betragtes som skattefri Renter af Forretningsgæld. Da en Driftsfond næppe er ansvarlig Kapital, jfr. nedenfor § 6 ved Note 11, synes dog Renter af Fonden at burde behandles som Renter af Forretningsgæld. I den førstnævnte Afgørelse er der ogsaa lagt Vægt paa, at de Medlemmerne godskrevne Reservefondsbeløb hæftede for Foreningens Gæld.

[47]) L O S R. Medd. IV Nr. 31, XX Nr. 5, XXXV Nr. 4 og XXXVIII Nr. 35.

[48]) L O S R. Medd. XX. Nr. 47: Da Forholdet mellem à conto Udbetaling og Efterbetaling til en vis Grad fastsættes vilkaarligt af et Mejeris Ledelse, maatte Mejeriets skattepligtige Indkomst fastsættes efter Forholdet mellem, hvad der var betalt for Købemælk, og hvad der var betalt til Andelshaverne. — Jfr. ogsaa L O S R. Medd. IV Nr. 28: A/S Arbejdernes Fællesbageri, der solgte Brød ogsaa til Ikke-Medlemmer, var ikke pligtigt at svare Skat af den Del af sit Overskud, der fordeltes til Forbrugerne i Forhold til deres Indkøb, uden Hensyn til, om de var Medlemmer eller ej.

[49]) Et til Pensionsfond henlagt Beløb kan, hvis Foreningen har fraskrevet sig Raadigheden over Fondens Midler, fradrages i den skattepligtige Indkomst, for saa vidt Beløbet ikke overstiger den Aarspræmie, Foreningen maatte have betalt, hvis det ved Forsikring vilde have skaffet sine Funktionærer Ret til den Pensionering, de har Krav paa, L O S R. Medd. XXXII Nr. 101 og XL Nr. 14, jfr. nærmere V. Anthon: Statsskatteloven 209 f.

løb medregnes til skattepligtig Indkomst[50]). Ogsaa Beløb, der er anvendt til Gaver og Understøttelser, maa medregnes, skønt de ikke nævnes i § 4, 3. Stk.[51]). Endelig maa det afgøres efter almindelige skatteretlige Regler, hvorvidt Afskrivninger kan betragtes som Driftsudgift eller maa behandles som ekstraordinære Afskrivninger, der ifølge § 4, 3. Stk. skal medregnes til den skattepligtige Indkomst, hvorledes Beholdninger af Varer, Raastoffer eller hel- eller halvfærdige Produkter skal opgøres, og hvorledes Grænsen skal drages mellem skattefri Formueforøgelse og skattepligtig Indkomst eller mellem Formuetab og Driftstab[52]).

I Indkomsten gøres et skattefrit Fradrag, der ifølge § 8, 11. og 12. Stk., jfr. § 1 Nr. 3 i Lov Nr. 149 af 10. April 1922, saaledes som denne er ændret ved Lov Nr. 304 af 22. Dec. 1927, for de ovenfor under (a) og (b) nævnte Foreninger efter Foreningens Valg bestemmes som 5 pCt. p. a. af et af følgende Beløb:

[50]) Derimod ikke et fra det foregaaende Regnskabsaar overført Beløb L O S R. Medd. VIII Nr. 41, 43, 45, 46, 47, 50, 52 og 54 og L O S R. Medd. XIV Nr. 87. — Overskudsbeløb, der tilbageholdes som Driftsfond, maa naturligvis medregnes; om Renter af Driftsfond ovenfor Note 46.

[51]) Jfr. V. Anthon: Statsskatteloven 263 ff.

[52]) Jfr. nærmere V. Anthon: Statsskatteloven ad §§ 4—6 og s. Forf.: Hovedreglerne om Aktieselskabers Ansættelse til Statsskat i U. f. R. 1918 B 121 ff og 147 ff. — Ang. den kommunale Beskatning, Lov Nr. 73 af 29. Marts 1924 § 16, 5. Stk. — Til en Brugsforenings skattepligtige Indkomst medregnes den Dividende, den ved Afslutningen af sit Regnskab kan paaregne at oppebære fra Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, L O S R. Medd. X Nr. 35, Andel i Fællesforeningens Overskud, der er godskrevet Foreningen paa særlig Dividendekonto, og, under Hensyn til, at Fællesforeningen i Tilfælde af Udmeldelse udbetaler en Brugsforening to Trediedele af de Beløb, der er godskrevet Foreningen paa særlig Reservefondskonto, den nævnte Brøkdel af saadanne Beløb, L O S R. Medd. XL Nr. 2. — Skattepligtig Indkomst ved Detailsalg fra Butik beregnes efter Forskellen mellem Udsalgsprisen for de fra Butikken solgte Varer og disses en gros Pris, L O S R. Medd. X Nr. 33, saaledes at der ikke kan fradrages noget Beløb som Godtgørelse for Kørsel af Mælk til Butiken, L O S R. Medd. XV Nr. 5. — Ved Opgørelsen af en Bygge- eller Boligforenings skattepligtige Indkomst fra Udleje af Lejligheder til Ikke-Medlemmer fradrages en forholdsmæssig Del af Foreningens samlede Driftsudgifter, L O S R. Medd. I 1927 Nr. 3.

(1) den indbetalte Andels- eller Garantikapital[53]) med Tillæg af de Beløb, der „fremtidig", d.v.s. fra og med det Driftsaar, hvis Resultat er lagt til Grund for Skatteansættelsen for Skatteaaret 1928—29, henlægges til Foreningens Reservefonds. Som Reservefonds betragtes alene „saadanne Fonds, der hidrører fra den af Selskabet ved dets Virksomhed indvundne eller ved Realisation af dets Formuegenstande erhvervede Fortjeneste, og som gennem den saaledes tilvejebragte Forøgelse af Selskabets Kapital er bestemt til at tjene som Sikkerhed mod fremtidige Tab, medens Henlæggelser, der alene tjene til at udligne alt foreliggende Tab eller Værdiforringelse, ikke kommer i Betragtning"[54]). Herefter medregnes kun Fortjeneste, der indvindes gennem Driften eller fremkommer ved Salg af faste Aktiver, derimod ikke Beløb, der fremkommer ved Opskrivning af saadanne Aktiver, eller af Medlemmerne indbetalte Beløb, der henlægges til Reservefond[55]). Endvidere tages der kun Hensyn til Henlæggelser, der medfører en Forøgelse af Foreningens Kapital[56]). Hvis

[53]) Til indbetalt Aktiekapital medregnes ved Aktieselskaber, for hvilke en til (1) svarende Regel gælder, Beløb, der er overført fra Selskabets Reservefond, og da formentlig ogsaa indtjente Beløb, der tilskrives Aktiekapitalen direkte, uden at passere Reservefonden. Tilsvarende Regler maa gælde ved Andelsforeninger, men vil vistnok her være uden praktisk Betydning.

[54]) Ifølge § 22, 4. Stk. skal skattepligtige Selskaber og Foreninger gøre Selvangivelse, indeholdende Oplysninger om, hvor stor en Del af Aktiekapitalen (Garantikapitalen), der hidrører fra direkte Indskud af Deltagerne, samt hvorledes den muligt øvrige Del af den nævnte Kapital og de henlagte Reservefondsbeløb er fremkommet. Med Selvangivelsen skal følge Driftsregnskab og Opgørelse over Status ved det paagældende Driftsaars Begyndelse og Slutning.

[55]) Saaledes ikke de Smaabeløb, der sædvanligt erlægges ved Indmeldelse i en Brugsforening. Hvis saadanne Beløb ikke henlagdes til en udelt Reservefondskonto, men godskreves de enkelte Medlemmer paa særlige Reservefondskonti, maatte de dog formentlig kunne medregnes, jfr. straks nedenfor i Teksten, men dette Tilfælde vil næppe forekomme i Praksis. — Henlæggelse af indbetalte Beløb til Reservefond vil i Praksis kun forekomme ved Foreninger, der som Brugsforeninger arbejder med ringe Egenkapital, og som derfor vil vælge at lade det skattefri Fradrag bestemme efter Regel (3). Den i Teksten nævnte Regel vil derfor ikke let faa praktisk Betydning.

[56]) V. Anthon: Statsskatteloven 46.

altsaa samtidig med en Henlæggelse Dele af Andelskapitalen eller af Foreningens Reserver anvendes til Afskrivninger eller udbetales til Medlemmerne eller disponeres til Fordel for Foreningens Funktionærer, navnlig til Pensionering af disse, kan kun den mulige Forskel medregnes ved Beregningen af det skattefri Fradrag[57]). Endelig medregnes kun Henlæggelser til Fonds, der er bestemt til at tjene til Sikkerhed mod fremtidige Tab. Herved udelukkes, hvad ogsaa udtrykkelígt fremhæves, Henlæggelser, der alene tjener til at udligne allerede foreliggende Tab eller Værdiforringelse. Inden for Beløbet af en Underskudssaldo kan en Forening altsaa ikke skaffe sig Ret til skattefrit Fradrag ved at henlægge til Reservefonds i Stedet for at afskrive Underskudssaldoen[58]). Og Henlæggelser til Afskrivningsfond kan kun medregnes, for saa vidt de overstiger, hvad der ved Indkomstberegningen kan fradrages som skattefri ordinære Afskrivninger[59]). Endvidere udelukkes Henlæggelser til Pensionsfond, selvom Foreningen ikke har fraskrevet sig Raadigheden over et saadant Fonds Midler[60]). Medregnes kan derimod ikke blot Henlæggelser til en udelt Reservefond[61]), men ogsaa Henlæggelser, der godskrives Medlemmerne paa særlige Reservefondskonti. At saadanne Beløb helt eller delvis udbetales Medlemmerne i Tilfælde af Udmeldelse kan ikke føre til andet Resultat, saa meget mindre som ogsaa et Medlems Andel i indbetalt Andelskapital normalt udbetales ham i Tilfælde af lovligt Ophør af Medlemsforholdet. Medregnes kan dog kun Forskellen mellem de Beløb, der henlægges paa den nævnte Maade, og hvad

[57]) V. Anthon l. c. 47.

[58]) Jfr. L O S R. Medd. XLIII Nr. 26.

[59]) Jfr. L O S R. Medd. XXXVIII Nr. 38, I 1927 Nr. 35 og XLIV Nr. 31.

[60]) Jfr. V. Anthon: Statsskatteloven 47. — Ved Aktieselskaber kan en Udbytteregulering sfond ikke medregnes, L O S R. Medd. II 1928 Nr. 35, ej heller en Kursreguleringsfond, L O S R. Medd. I 1928 Nr. 1, jfr. L O S R. III 1927 Nr. 104, hvorefter en „Konto til Imødegaaelse af Kurstab" maatte betragtes som en Kursreguleringsfond, medens en „Konto til Imødegaaelse af Tab paa andre Aktiver" kunde sidestilles med et egentligt Reservefond.

[61]) Nedenfor § 6 litra a Nr. 3.

der udbetales til fratraadte Medlemmer, idet Foreningens Kapital kun forøges med Forskellen mellem disse Beløb. Ogsaa et Beløb, der overføres til næste Regnskabsaar, maa efter Omstændighederne kunne medregnes, for saa vidt Overførselen ikke træder i Stedet for en ordinær Afskrivning. Andrager Overførselen større Beløb, maa den nemlig i saa Fald betragtes som en egentlig Reserve, idet det efter de for Forbrugs- og Produktionsforeninger gældende Regler om Fordeling af Udbytte ikke kan antages at være Meningen, at større Beløb, der hidrører fra et Aars Fortjeneste, skal kunne fordeles mellem Medlemmerne paa Grundlag af disses Omsætning med Foreningen i et følgende Aar. I det hele kan det ikke være nødvendigt, at Henlæggelse sker til et Fond, der i Regnskabet betegnes som Reservefond. Henlæggelser til et Dispositions-[62]), et Forstærknings-[63]) eller et Anti-Trustfond maa ogsaa kunne medregnes. Og det samme maa gælde de skjulte Reserver, der fremkommer f. Eks. ved, at Udgifter til Amortisation af Gæld — fejlagtigt — bogføres som Driftsudgift, at der afskrives paa faste Aktiver udover de som skattefri anerkendte ordinære Afskrivninger, eller ved at Foreningens Gæld opføres med et større Beløb end det virkelige[64]). En Driftsfond kan næppe medregnes, idet dens Midler ikke er ansvarlig Kapital[65]), og det derfor næppe kan siges, at Driftsfonden tjener som Sikkerhed mod fremtidige Tab[66]).

Af indbetalt Andels- eller Garantikapital beregnes Fradraget efter det Beløb, Kapitalen har udgjort i den Regnskabsperiode, hvis Resultat lægges til Grund for Skatteansættelsen. Er denne

---

[62]) Lige saa lidt som med Hensyn til en større Overførsel kan det nemlig antages, at en Dispositionsfond skal kunne anvendes til Forhøjelse af Medlemmernes Dividende i et følgende Aar. — Ved Aktieselskaber maatte i hvert Fald efter Omstændighederne noget andet antages.

[63]) Jfr. L O S R. Medd. III 1927 Nr. 105.

[64]) Jfr. nedenfor Note 92.

[65]) Nedenfor § 6 ved Note 11.

[66]) Men de Beløb, der udbetales eller godskrives Medlemmerne som Rente af deres Driftsfondskonti, maa kunne fradrages som Driftsudgift ved Opgørelse af den skattepligtige Indkomst, ovenfor Note 46.

Regnskabsperiode kortere end et Aar, beregnes Fradraget, der jo er 5 pCt. p. a., i Forhold til den Del af Aaret, i hvilken Foreningen har virket[67]). Har Kapitalen varieret, tages der ligeledes Hensyn hertil ved Beregningen af Fradraget[68]).

Henlæggelser, der foretages af Fortjenesten i den Regnskabsperiode, der lægges til Grund for Skatteansættelsen, medregnes fuldtud ved Beregningen af det skattefri Fradrag, skønt de paagældende Beløb normalt vil være indtjent i Løbet af Regnskabsperioden, og altsaa ikke fra dennes Begyndelse har været tilstede med det fulde Beløb[69]). Er Regnskabsperioden kortere end et Aar, beregnes naturligvis ogsaa Fradraget af Henlæggelserne i Forhold til den Del af Aaret, i hvilken Foreningen har virket.

Ved Aktieselskaber antages det i Praksis, at skattefrit Fradrag kan beregnes af hele Aktiekapitalen, selvom der foreligger en Underskudssaldo[70]). En tilsvarende Regel bør næppe følges ved Forbrugs- og Produktionsforeninger. Tilstedeværelsen af en Underskudssaldo fra et tidligere Aar vil her ikke forhindre, at et Aars hele Overskud udbetales Medlemmerne[71]). Det vil end ikke være synderlig vel stemmende med de for Forbrugs- og Produktionsforeninger gældende Principer for Udbyttes Fordeling, om et Aars Overskud benyttes til Dækning af Underskud fra tidligere Aar, men det natur-

[67]) Jfr. L O S R. Medd. X Nr. 55. — I et Tilfælde, hvor Regnskabsperioden var 18 Maaneder, og hvor derfor den skattepligtige Indkomst beregnedes til $^{12}/_{18}$ af Indtægten i denne Periode, bestemtes ogsaa det skattefri Afdrag som $^{12}/_{18}$ af et for hele Perioden beregnet Afdrag, L O S R. Medd. XXVII Nr. 29.

[68]) Jfr. L O S R. Medd. XXVII Nr. 29 og XXXI Nr. 89.

[69]) Denne Beregningsmaade er forudsat i Lov Nr. 149 af 10. April 1922 § 1 Nr. 3, 1. Stk. i. f., hvorefter der „ved Skatteansættelsen for Skatteaaret 1928—29 alene tages Hensyn til de Beløb, der henlægges af Fortjenesten i det til Grund for denne Skatteansættelse liggende Driftsaar".

[70]) Skdpt.s Cirk. 17. Maj 1922. Efter Nedskrivning af Aktiekapitalen beregnes Fradraget naturligvis kun af den nedskrevne Kapital, L O S R Medd. IV Nr. 30 og XXXII Nr. 42. — I de Henlæggelser, der berettiger til skattefrit Fradrag, maa en tilstedeværende Underskudssaldo fradrages.

[71]) Jfr. derimod A. L.s § 44.

ligste vil være, at en Underskudssaldo, hvis der er en indbetalt Andels- eller Garantikapital, afskrives paa denne[72]).

Om der fremkommer en Underskudssaldo, vil kunne bero paa, hvorledes Værdierne optages i Regnskabet. En for høj Ansættelse af Værdierne vil derfor kunne medføre, at en Forening faar et større skattefrit Fradrag, end den er berettiget til. At Ansættelsen skal foretages efter Reglerne i § 14 om Værdsætningen af skattepligtig Formue, vil imidlertid ikke kunne kræves. Det maa sikkert være tilstrækkeligt, at Ansættelsen er forretningsmæssigt forsvarlig. Faste Aktiver maa saaledes kunne opføres til Fremstillings- eller Anskaffelsespris med et Fradrag for Slid og Ælde, selvom Salgsværdien er mindre.

(2) det Beløb, Foreningens Formue udgør, opgjort efter Reglerne i § 12.

Da § 12 henviser til Lovens øvrige Regler om Opgørelse af skattepligtig Formue, maa Meningen være, at Fradraget skal beregnes efter Størrelsen af Foreningens Formue, opgjort efter samtlige disse Regler. Resultatet bliver da, at Foreningens Egenkapital[73]) bliver bestemmende[74]) for Fradragets Størrelse[75]).

(3) det 20-dobbelte af Foreningens gennemsnitlige, efter Lovens Regler skattepligtige Indkomst i de sidste fem Driftsaar forud for det Driftsaar, af hvis Indkomst Skatten beregnes.

Da 5 % heraf netop udgør den gennemsnitlige Aarsindkomst

[72]) Nedenfor § 6 litra c Nr. 4.

[73]) Bestemmelserne i § 12, 3. Stk. om, at visse Formuegenstande ikke medregnes til skattepligtig Formue, vil ikke let kunne tænkes at blive anvendelige.

[74]) Efter Regel (1) kommer derimod ikke altid hele Egenkapitalen i Betragtning, idet bl. a. Værdistigninger paa faste Aktiver og Henlæggelser, der er foretaget forud for det Driftsaar, hvis Resultat er lagt til Grund for Skattenedsættelsen 1928—29, ikke medregnes. — Regel (1) *kan* imidlertid føre til et for Foreningen gunstigere Resultat, idet — som omtalt i Teksten — Opgørelse af Værdierne, naar denne Regel følges, ikke behøver at foretages efter Bestemmelserne i § 14.

[75]) Ligesom efter Regel (1) — og Regel (3) — regnes der med 5 pCt. p. a.

i de paagældende fem Aar, vil man se, at Beskatningen, naar denne Regel vælges, indskrænker sig til en Merindkomstbeskatning. Og da det antages i Praksis, at en Forening, der har bestaaet kortere Tid end fem Aar forud for det Driftsaar, af hvis Indkomst Skatten beregnes, er berettiget til at kræve det skattefri Afdrag bestemt efter Gennemsnitsindtægten i de Aar, den har bestaaet[76]), eventuelt efter Indtægten i et enkelt Aar, vil Beskatningen i Regelen kun første Gang, Foreningen sættes i Skat, behøve at gaa ud over en Beskatning af Merindkomstem[77]).

For de ovenfor under (c) og (d) nævnte Foreninger bestemmes det skattefri Fradrag efter Foreningens Valg som 5 pCt. p. a. af et af Beløbene (1) eller (3).

Har en Forening ikke fremsat Begæring om Beregning af skattefrit Fradrag efter Regel (2) eller Regel (3), maa Regel (1) anvendes. Har en Forening begæret en bestemt Beregningsmaade anvendt, skal denne følges ved alle fremtidige Skatteansættelser, medmindre Finansministeren samtykker i, at en anden Beregningsmaade anvendes, § 8, 12. Stk.

Godtgør en Forening, at en vis Del af dens Bruttoindtægt hidrører fra Virksomhed i Udlandet, bortfalder dens Skattepligt for en forholdsvis tilsvarende Del af dens efter Fradrag i Henhold til Regel (1), (2) eller (3) fremkommende Nettoindtægt, § 8, 12. Stk. i. f.[78]). Denne Bestemmelse kommer dog ikke til Anvendelse, blot fordi en Forening sælger sine Produkter til Udlandet, end ikke hvis Foreningen har Agenter i Udlandet, der optager Ordrerne[79]). Derimod vil der foreligge

[76]) Skdpt.s Cirk. 17. Maj 1922.

[77]) Det kan dog tænkes, at en Forenings anden Regnskabsperiode endnu ikke er udløbet, naar Foreningen anden Gang skal sættes i Skat, jfr. L.s § 35, 3. og 4. Stk.

[78]) Efter Ordene i Loven gælder denne Regel her hjemmehørende Selskaber, men skønt saavel § 8, 11. Stk. som § 8 næstsidste Stk. særligt nævner Foreninger jævnsides med Selskaber, kan det ikke antages at være Meningen, at Omraadet for denne Regel skal være begrænset til de i § 5 a nævnte Virksomheder.

[79]) Jfr. U. f. R. 1911 A 205 ff, hvor der ikke blev tillagt den Omstændighed Betydning, at vedkommende Repræsentant kunde tegne Selskabets Firma.

Virksomhed i Udlandet, hvor Salg af Produkter effektueres fra faste Agenturer eller Filialer i Udlandet, selvom i hvert Fald alle vigtigere Dispositioner træffes af Foreningens herværende Ledelse, og selvom den udenlandske Filial i Formen fremtræder som et selvstændigt Selskab[80]), naar dog Filialen drives udelukkende for Foreningens Regning[81]). Bruttoindtægt antages at betegne Bruttoavancen, altsaa det Beløb, der fremkommer, naar fra Salgsprisen trækkes dels, hvad der efter de ovenfor[82]) fremstillede Regler om Beregningen af den skattepligtige Indkomsts Størrelse kan fradrages som betalt Medlemmerne eller andre for de Varer eller Produkter, Foreningen sælger eller forarbejder og sælger, dels de Omkostninger, der modsat Generalomkostninger, direkte kan belastes de enkelte Produkter, navnlig Udgifter til Emballage, Fragt, Told og Forsikring[83]).

Af den Indkomst, der bliver tilbage, naar den skattefri Del er fradraget, ses der ved Skattens Beregning bort fra den Rest, der maatte fremkomme, naar Indkomsten deles med 50, § 8. sidste Stk.

Lov Nr. 73 af 29. Marts 1924 vedr. personlig Skat til Kommunen § 16 hjemler skattefrit Fradrag for Virksomhed i Udlandet, men ikke noget 5 pCt.s Fradrag. —

Indkomstskat til Staten svares efter en progressiv Skala. Har Foreningen ikke nogen indbetalt Andelskapital, svares Skatten ifølge Statsskattelovens § 1 Nr. 4, 1. Stk. efter den for Beskatning af Personer gældende Skala i § 1 Nr. 1. Er der en indbetalt Andelskapital, svares Skatten efter den særlige Skala i § 1 Nr. 3.[84]).

[80]) U. f. R. 1914 A 379 ff (H. R. D.).

[81]) Jfr. derimod L O S R. Medd. XXXII Nr. 133.

[82]) Ovenfor ved Noterne 47 og 48.

[83]) Jfr. V. Anthon: Statsskatteloven 287 ff.

[84]) Det er vigtigt at fastholde, at den særlige Selskabs- og Foreningsskala kun kommer til Anvendelse, naar der er en indbetalt Andelskapital, altsaa ikke fordi en Forening har opsparet Reserver, eller fordi Medlemmerne, som ved Brugsforeninger, ved Indmeldelse indbetaler visse mindre Beløb, der henlægges til Reservefond. Fastholdt man ikke dette, vilde Skatteprocenten for de mange Foreninger, der ikke har Egenkapital udover en mindre Reservefond, kunne blive meget høj,

Efter Personskalaen afhænger Skatteprocenten alene af Størrelsen af den skattepligtige Del af Indkomsten, § 1 Nr. 1.

Efter den særlige Selskabs- og Foreningsskala afhænger Skatteprocenten dels af Størrelsen af Indkomsten uden Fradrag af dennes skattefri Del, §§ 1 Nr. 3 og 8 næstsidste Stk., dels af Størrelsen af det Beløb, hvoraf det skattefri Fradrag paa 5 pCt. beregnes efter Regel (1), § 1 Nr. 3.[85]). Beregnes det 5 pCt.s skattefri Fradrag efter Regel (3), lægges ifølge Praksis den Gennemsnitsindtægt, der fradrages, til Grund ved Beregningen af Skatteprocenten[86]).

Henlægges en Del af en Forenings Indkomst til dens Reservefonds[87]), nedsættes Skatten for en tilsvarende Del af den beskattede Indkomst[88]) til Halvdelen, § 1 Nr. 3, næstsidste Stk.

Som Henlæggelser til Reservefond betragtes i denne Sammenhæng i hvert Fald kun Henlæggelser, der kan medregnes

---

selvom Indkomsten kun var af ringe Størrelse. Ogsaa Personskalaen vil iøvrigt let kunne føre til en Skatteprocent, der vil synes unaturligt høj. Men oftest vil ganske vist Reglerne om 5 pCt.s skattefrit Fradrag udelukke, at stødende Resultater fremkommer.

[85]) Efter Selskabs- og Foreningsskalaen er det Regelen, at Skatten svares med samme Procent af hele den skattepligtige Indkomst. Kun naar Indkomsten uden skattefrit Fradrag overstiger 50 pCt. af den indbetalte Andels- eller Garantikapital m. v., svares Skatten med 15 pCt. af den Del af Indkomsten, der ikke overstiger 50 pCt., og med 20 pCt. af den overskydende Del. Det skattefri Fradrag afkortes da i første Række i den Del af Indkomsten, der beskattes med 15 pCt., fordeles altsaa ikke forholdsmæssigt paa den lavest og den højst beskattede Del, L O S R. Medd. I 1928 Nr. 2.

[86]) L O S R. Medd. XXXVII Nr. 46.

[87]) Henlæggelsen skal være sket „i Overensstemmelse med" Foreningens Vedtægter. Heri ligger dog kun, at Henlæggelsen ikke maa være i Strid med Vedtægterne, jfr. Skdpt.s Skr. af 16. Febr. 1924 og L O S R. Medd. II 1923—24 Nr. 22, hvorefter Skattelempelsen gælder de til Reservefonds henlagte Beløb, selvom disse overstiger, hvad der efter Vedtægterne *skal* henlægges, og Skdpt.s Skr. af 30. Marts 1925 ang. et Tilfælde, hvor et Aktieselskabs Vedtægter bestemte, at Afgørelse om Anvendelse af Overskud skulde træffes af Generalforsamlingen, og hvor denne havde besluttet, at et Beløb skulde henlægges til Reservefond.

[88]) Det vil sige for en saa stor Del af den beskattede Indkomst, som Henlæggelsen udgør af Indkomsten uden skattefrit Fradrag.

ved Fastsættelse af skattefrit Fradrag efter Regel (1)[89]). Men selv saadanne Henlæggelser kan næppe altid medregnes her. Ved Fastsættelse af skattefrit Fradrag medregnes nemlig ikke blot Henlæggelser til Reservefond, men ogsaa indbetalt Andels- eller Garantikapital og Beløb, der overføres fra Reservefond til Andels- eller Garantikapital. Her medregnes derimod kun Henlæggelser til Reservefond, og det bliver derfor i denne Sammenhæng nødvendigt at skelne imellem, hvad der kan betragtes som Reservefond, og hvad der maa opfattes som Andels- eller Garantikapital. Det synes nu ikke at kunne være tvivlsomt, at Beløb, der godskrives Medlemmerne paa særlige Reservefondskonti, og af hvilke der beregnes Medlemmerne en fast Rente, maa betragtes som hørende til Andels- eller Garantikapitalen, for saa vidt det et Medlem godskrevne Beløb udbetales ham ved lovligt Ophør af hans Medlemsforhold til Foreningen. Er dette ikke Tilfældet, synes derimod Beløb som de nævnte, uanset den faste Forrentning, at burde tages i Betragtning ved Beregningen af Skattelempelsen, og det samme gælder naturligvis Beløb, der henlægges til udelte Reservefonds[90]).

Bliver et Beløb, med Hensyn til hvilket Skattelempelse har fundet Sted[91]), senere helt eller delvis udbetalt til Medlemmerne, eller benyttes det iøvrigt paa en Maade, der ikke svarer til Hensigten med vedkommende Fond paa det Tidspunkt, da Henlæggelsen skete, skal Halvdelen af det Beløb, der disponeres over, medregnes til Foreningens skattepligtige Indkomst i det paagældende Aar, § 1 Nr. 3, sidste Stk. Paa Grund af denne Regel maa det kræves, at de Henlæggelser, for hvilke

[89]) Ovenfor ved Noterne 53—66.

[90]) Nedenfor § 6 litra a Nr. 3.

[91]) Den i Teksten omtalte Regel gælder derimod ikke Dispositioner over Beløb, der er henlagt til Reservefonds, før den først ved Lov Nr. 149 af 10. April 1922 indførte Regel om Skattelempelse traadte i Kraft, Skdpt.s Cirk. 17. Maj 1922, og er der sket Henlæggelser til et Fond saavel før som efter Indførelsen af Regelen om Skattelempelse, vil Dispositioner, der ikke gaar ud over det samlede Beløb af de tidligere Henlæggelser, falde udenfor Omraadet for den i Teksten omtalte Regel, jfr. Skdpt.s Skr. af 7. April 1927 og L O S R. Medd. III 1927 Nr. 106.

Skattelempelse gives, kommer til Udtryk i Foreningens Regnskab paa en saadan Maade, at Skattemyndighederne kan kontrollere, om der senere disponeres over dem[92]). Anvendelse for Regelen vil der navnlig kunne blive ved Mejerier, Slagterier, Elektricitetsselskaber og andre Foreninger med dyre Anlæg, der i Regelen stiftes uden Egenkapital, men hvor Anlægslaan efterhaanden amortiseres og erstattes med opsparet Egenkapital, der da efter Udløbet af en vis Driftsperiode udbetales Medlemmerne enten straks, idet det til Udbetalingen nødvendige Beløb da tilvejebringes ved nyt Laan, eller i Løbet af en Række Aar[93]). Endvidere vil Reglen kommme til Anvendelse, hvis Beløb, der er henlagt til en udelt Reservefond, senere overføres til særlige Andelskapitalkonti for Medlemmerne, efter Omstændighederne ogsaa hvis saadanne Beløb overføres til særlige Reservefondskonti[94]).

I Kommuneskat kan der ifølge Lov Nr. 73 af 29. Marts 1924 § 16 paalægges skattepligtige Forbrugs- og Produktionsforeninger Kommunens Skatteprocent, dog højst 3 pCt. aarlig af deres Nettoindtægt. I Tilfælde af Opkrævning af Ekstraskat ved forholdsmæssig Forhøjelse i Skatteaarets Løb af paalignede Skattebeløb kan ogsaa de saadanne Foreninger paalignede Skattebeløb forhøjes forholdsmæssigt, selvom derved den iøvrigt gældende Grænse for deres Skattepligt overskrides. —

Regeringen er bemyndiget til under Forbehold af Gensidighed at træffe Overenskomst med fremmed Stat om saadanne Lempelser i Skattepligten, at Dobbeltbeskatning helt eller delvis undgaas, Lov Nr. 149 af 10. April 1922 § 50 og Lov Nr. 73 af 29. Marts 1924 § 27.

---

[92]) Det maa være tilstrækkeligt, at Henlæggelserne kommer tydeligt til Udtryk i det Regnskab, Foreningen indsender til Skattevæsenet. Om de ogsaa kommer til Udtryk i det Regnskab, der forelægges Generalforsamlingen til Godkendelse, maa i skatteretlig Henseende være uden Betydning.

[93]) Nedenfor § 6 ved Noterne 12—13.

[94]) Jfr. ovenfor ved Note 84. Herfor taler ogsaa, at Regelen i Praksis anvendes, naar et Beløb overføres fra et Aktieselskabs Reservefond til Aktiekapitalen, saaledes at der udstedes Friaktie for Beløbet, L O S R. Medd. XXXIX Nr. 37, III 1927 Nr. 106 og IV 1927 Nr. 131.

§ 3. Firma og Anmeldelse.

1. Om *Firma* gælder for de Forbrugs- og Produktionsforeninger, der har Pligt til at foretage Anmeldelse til Handelsregisteret, eller som vel ikke har Pligt, men dog Ret dertil og benytter denne Ret, dels de almindelige Regler i F. L.s § 10, dels Regelen i F. L.s § 9, 5. Stk.[1])

Om Firmabeskyttelse gælder de almindelige Regler[2]).

Nogen Bestemmelse om Eneret til Andelsnavnet, svarende til Regelen i A. L.s § 2, 1. Stk. om Aktieselskabers Eneret til at betegne sig som Aktieselskaber, indeholder dansk Ret ikke. Efter Omstændighederne maa dog Misbrug af Andelsnavnet kunne angribes i Henhold til F. L.s § 10, 1. Stk.[3]).

2. Om et Selskab har Pligt til at foretage Anmeldelse til Handelsregisteret, beror efter de almindelige Regler i F. L.s §§ 8 og 16 paa, om det driver Handel, saaledes som dette Begreb nærmere er bestemt i F. L.s § 35, Haandværksnæring eller Fabriksvirksomhed. Ifølge en — af Rigsdagen tilføjet — Indskudssætning i § 35 litra a skal det imidlertid for Forbrugs- og Produktionsforeninger o. desl. være afgørende, om deres Virksomhed maa betragtes som Næringsdrift. Er det Tilfældet, hedder det, skal de anses som Handlende eller lige

---

[1]) Ang. disse Regler, se nærmere I Del § 2 Nr. 2 og Nr. 3, særlig efter Note 30. — Efter F. L.s § 33 litra c betragtes ethvert Selskab med vekslende Medlemsantal eller vekslende Kapital som Selskab med begrænset Ansvar, selvom dets Medlemmer er fuldt ansvarlige.

[2]) Herom I Del § 2 Nr. 2.

[3]) Jfr. I Del § 2 ved Note 25 og efter Note 28.

[4]) Dette er for saa vidt misvisende, som Meningen jo ikke kan være, at f. Eks. et Mejeri eller et Slagteri skal anmeldes som drivende Handel, I Del § 3 Note 16.

med Handlende[4]). Herefter skal Produktionsforeninger[5]) i hvert Fald anmeldes, naar de bearbejder og — eller — afsætter Produkter ogsaa fra Ikke-Medlemmer. Nyere Praksis er endvidere tilbøjelig til at kræve saadanne Foreninger anmeldt, naar de afsætter Produkter (ogsaa) til Ikke-Medlemmer, selvom de udelukkende bearbejder og afsætter Produkter fra deres Medlemmer[6]). Derimod fastholdes det i Praksis, i Overensstemmelse med den omtalte Indskudssætning i F. L.s § 35, at Brugsforeninger kun skal anmeldes, for saa vidt de sælger Varer til Ikke-Medlemmer. Og i Konsekvens heraf maa det formentlig antages, at heller ikke andre Foreninger, der indkøber Varer til deres Medlemmer, eller som — alene eller tillige — fremstiller Varer til deres Medlemmer, altsaa Virksomheder som Foderstofforeninger, Dansk Andels-Kulforretning, Andelsbagerier, Elektricitetsselskaber, Dansk Andels-Cementfabrik, Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger og Danske Mejeriers Fællesindkøb og Maskinfabrik, er anmeldelsespligtige, naar de indskrænker sig til at forsyne deres Medlemmer med Varer eller andre Fornødenheder. — Bygge- og Boligforeninger er ikke anmeldelsespligtige, da deres Virksomhed ikke kan karakteriseres som Handel, Haandværk eller Fabriksvirksomhed.

Om Anmeldelsespligt foreligger, beror saavel for en Hovedforening som for en Lokalforening udelukkende paa Foreningens egne Forhold.

En Forbrugs- eller Produktionsforening, der ikke er anmeldelsespligtig, vil i Regelen heller ikke være berettiget til at foretage Anmeldelse. Efter F. L.s § 35, sidste Stk. har ganske vist Handlende, der ikke er anmeldelsespligtige, Ret til at foretage Anmeldelse. Men hverken Foreninger, der indkøber Varer alene til deres Medlemmer, eller Foreninger, der

[5]) Herunder indbefattet rene Salgsforeninger.

[6]) I Del § 3 ved Note 16 og denne Note og ovenfor § 2 ved Note 14 og efter Note 20. Af de rene Salgsforeninger skal dog Kreatureksportforeninger og en Virksomhed som Dansk Andels Ægexport ikke anmeldes, da Handel med Kreaturer og Æg er Frihandel, ovenfor § 2 ved Noterne 21 og 22.

sælger Produkter fra deres Medlemmer alene, kan anses som Handlende, idet de første ikke foretager Salg, de sidste ikke Indkøb af Varer. I Praksis er det dog ikke strengt fastholdt, at saadanne Foreninger ikke kan anmeldes[7]). En Kreatureksportforening, der afsætter Kreaturer ogsaa for Ikke-Medlemmer, men som desuagtet ikke er anmeldelsespligtig, fordi Handel med Kreaturer er fri, er naturligvis anmeldelsesberettiget[8]).

De nærmere Regler om Anmeldelse og Registrering og om Betydningen heraf er fremstillede i I Del § 3. Med Hensyn til, hvad der skal anmeldes om Foreningskapitalen og om Medlemmernes Hæftelse overfor Trediemand, maa dog en Tilføjelse gøres. F. L.s § 20 bestemmer, at Reglerne i § 19 om Aktieselskabers Anmeldelse finder tilsvarende Anvendelse, saaledes at der i Anmeldelsen skal meddeles Oplysning om de Bestemmelser, der maatte være vedtagne angaaende Medlemmernes Ansvar overfor Trediemand. Efter § 19 skal et Aktieselskabs Anmeldelse angive den „tegnede Aktiekapitals Størrelse og Fordeling i Aktier" og „om Aktierne er fuldt indbetalt og i modsat Fald, naar Indbetaling kan kræves"[9]). I de hyppige Tilfælde, hvor der ikke fra først af er nogen Egenkapital, men hvor Medlemmerne hæfter personlig og solidarisk for Selskabets Forpligtelser, vil det da være tilstrækkeligt at anmelde dette. Antallet af Medlemmer skal ikke — og kan ikke — anmeldes, skønt dette vil være af Betydning for Bedømmelsen af, hvilken Sikkerhed den solidariske Hæftelse byder. I Regelen vil Antallet af Medlemmer jo ogsaa være vekslende, og skulde det anmeldes, maatte der efter F. L.s § 21

[7]) I Registrene ses saaledes undertiden optaget Foderstofforeninger og Elektricitetsselskaber, der indskrænker sig til at forsyne deres Medlemmer med Fornødenheder. — Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger er ikke anmeldt.

[8]) Ogsaa Kreatureksportforeninger, der kun afsætter Kreaturer for Medlemmer, ses undertiden optaget i Registrene.

[9]) Bestemmelsen i § 19 Nr. 5, hvorefter det skal angives, om Aktierne er udstedt paa Navn eller til Ihændehaver, finder næppe tilsvarende Anvendelse paa Andelsbeviser, jfr. Saml. af Anm. til Handelsreg. 1907, 118 og 1911, 306 smh. m. 1912, 77, men derimod 1923, 44.

kræves Anmeldelse om enhver Forandring deri[10]). Ogsaa i andre Tilfælde, hvor Medlemmerne har paataget sig en vis Hæftelse overfor Trediemand, men hvor der ikke fra først af er nogen Egenkapital, synes det klart, at kun de vedtagne Bestemmelser om Medlemmernes Hæftelse skal anmeldes. Hæfter Medlemmerne ikke — eller ikke paa samme Maade — for alle Forpligtelser, maa dette naturligvis angives. Hvor Medlemmerne sammenskyder en Andelskapital eller tegner sig for Garantibeløb, der under visse nærmere Betingelser kan kræves indbetalt af Foreningen, skulde den indbetalte eller tegnede Kapitals Størrelse vel egentlig anmeldes[11]). I Praksis nøjes man dog ofte med Angivelse af, hvilke Forpligtelser i saa Henseende der paahviler de enkelte Medlemmer, undertiden med Tilføjelse af, hvad der „for Tiden" er indbetalt[12]). Man kræver altsaa ikke Forandringer i den indbetalte Kapitals Størrelse anmeldt. Maaske var det herefter rigtigere slet ikke at kræve nogen Angivelse af den indbetalte Kapitals Størrelse. Ved Brugsforeninger med solidarisk Hæftelse, hvor Medlemmerne i Regelen ved Indmeldelsen indbetaler visse mindre Beløb (Indmeldelsesgebyrer), der henlægges til Reservefond, ses undertiden de herom gældende Bestemmelser optaget i Registrene[13]), hvad maaske er mindre korrekt, da der ikke herved fremkommer nogen egentlig Andelskapital. Klart er det i hvert Fald, at der ikke skal — eller kan — gøres Anmeldelse om Egenkapital, der er opsparet ved Henlæggelse af indtjent Overskud.

3. Forbrugs- og Produktionsforeninger, der ikke har Ret til at foretage Anmeldelse til Handelsregisteret, kan, om de ønsker det, anmelde sig til det af Overregistrator ved Aktieselskabsregisteret førte Foreningsregister, idet der i dette kan op-

[10]) Ved Sparekasser ses Antallet af Garanter ofte anmeldt, se f. Eks. Saml. af Anm. til Handelsreg. 1925, 249.

[11]) Jfr. ogsaa Saml. af Anm. til Handelsreg. 1905. 259, 1907. 273, 1908. 30, 1912. 228, 1918. 104 og 1923. 44.

[12]) Saml. af Anm. til Handelsreg. 1902. 137, 1906. 118, 1917. 84 og 1929. 237.

[13]) Saml. af Anm. til Handelsreg. 1901. 88, 1903. 61, 1910. 221, 1918. 300 og 1923. 112.

tages „her i Landet hjemmehørende Foreninger eller Sammenslutninger med lovligt Øjemed, for saa vidt de ikke kan optages i andre af Staten oprettede Registre", Lov Nr. 100 af 31. Marts 1926 og Bekg. Nr. 115 af 14. April s. A.

I Forenings-Registeret kan optages Foreningens Navn, særlige Kendetegn og Betegnelser, hvorunder Foreningen drives eller dens Afdelinger kendes[14]), endvidere Oplysning om Foreningens Bestyrelse, Direktion (Forretningsførere) og Prokurister og om, hvorledes Foreningen ifølge dens Vedtægter underskriftsmæssigt forpligtes, derunder særskilt for saa vidt angaar Afhændelse og Pantsætning af fast Ejendom[15]), derimod ikke Oplysning om Foreningens Kapitalforhold eller om Medlemmernes Hæftelse.

Selvom en Forening har særlige Kendetegn eller Betegnelser, kan den anmelde sit Navn alene. Navn, særlige Kendetegn og Betegnelser kan anmeldes, uden at der tillige sker Anmeldelse om Bestyrelse, Direktion og Prokurister eller om, hvem der har Signatur. Ligeledes maa der kunne ske Anmeldelse om Bestyrelse, Direktion og Prokura, uden at det tillige anmeldes, hvem der har Signatur[16]). Foretages der Anmeldelse om Signatur, skal det særligt angives, hvem der kan forpligte Foreningen med Hensyn til Afhændelse og Pantsætning af fast Ejendom. Om Adgangen til at anmelde Indskrænkninger i Signatur maa iøvrigt gælde Regler, svarende til F. L.s[17]), saaledes at det f. Eks. ikke kan anmeldes, at der til visse Dispositioner kræves Samtykke af Generalforsamlingen, jfr. Ordene „underskriftsmæssigt forpligtes" i F. L.s § 1, 3. Stk. I Modsætning til, hvad der gælder efter F. L., kan der anmeldes Signatur for Direktører (Forretningsførere), der ikke er Medlemmer af Bestyrelsen, og for Repræsentant-

[14]) Ifølge Bekg.s § 9 skal samtlige i Registeret indførte Navne, Betegnelser og Kendetegn tydeligt adskille sig fra hverandre, jfr. herved Eneretsbestemmelsen i L.s § 1, 2. Stk.

[15]) Saaledes ogsaa A. L.s §§ 15 litra c og 78 litra h. Efter Bekg.s § 6 gælder dette dog kun, for saa vidt Foreningen ejer fast Ejendom.

[16]) Fra Registerets Side har man dog været tilbøjelig til at kræve Anmeldelse om Signatur, naar der sker Anmeldelse om Bestyrelse m. v.

[17]) I Del § 3 ved Noterne 30—33.

skabsmedlemmer, der ikke tillige er Medlemmer af Bestyrelse eller Direktion[18]). Ogsaa Kontrasignatur maa kunne anmeldes.

Sker der Forandring i, hvad der er optaget i Registret, skal Anmeldelse herom ske inden en Maaned, Bekg. § 10.

Nærmere Regler om Anmeldelse er givne ved Bekg.s § 6. Af disse fremhæves, at Anmeldelse skal underskrives af samtlige Medlemmer af Foreningens Bestyrelse[19]), bilægges med Udskrift af Generalforsamlingsprotokollen, der viser Valget af Bestyrelsens Medlemmer[20]), og med to Eksemplarer af Foreningens Vedtægter, og ledsages af den for Registreringen og dens Bekendtgørelse fastsatte Betaling, Bekg.s § 12.

Ved Anmeldelsens Modtagelse forsynes den med Paategning om Dato og Klokkeslet, Bekg.s § 6, sidste Stk.

Registrering nægtes, hvis Anmeldelsen ikke fyldestgør Forskrifterne i Bekg., hvis den strider mod andres paa de almindelige Regler om Beskyttelse af Navne, Firmaer og andre Forretningskendetegn støttede Rettigheder eller mod Reglerne om Firma iøvrigt, hvis den ikke stemmer med Foreningens Vedtægter, og hvis den sker i Henhold til en Beslutning, der ikke er fattet paa vedtægtsmæssig Maade, jfr. Bekg. § 8, 1. Stk. Om Nægtelsen og Grundene til denne skal der snarest muligt gives Foreningen Underretning. Finder Foreningen Nægtelsen ubeføjet, kan[21]) den indbringe Spørgsmaalet for Ministeren for Handel og Industri, og den kan søge Overregistrators eller Ministerens Afgørelse omstødt ved Dom.

Optages en Anmeldelse i Registeret, skal Overregistrator snarest muligt bekendtgøre den i Statstidende, Bekg.s § 7.

Antager nogen, at en i Registeret optagen Anmeldelse er

[18]) Saaledes ogsaa A. L.s § 15 c.

[19]) I Praksis læmpes dog denne Bestemmelse, naar f. Eks. et enkelt Bestyrelsesmedlem er forhindret ved længere Tids Bortrejse.

[20]) Vælges Bestyrelsens Medlemmer af Repræsentantskabet, maa der kræves Udskrift af Generalforsamlingsprotokollen, der viser Valget af Repræsentantskabets Medlemmer, og Udskrift af Repræsentantskabsprotokollen eller andet Bevis for Valget af Bestyrelsens Medlemmer.

[21]) Indenfor en Frist af to Maaneder, Bekg.s § 8, 2. Stk.

ham til Skade, maa, skønt Loven ikke indeholder nogen til F. L.s § 6 svarende Bestemmelse, Spørgsmaal om Anmeldelsens Udslettelse kunne indbringes for Domstolene[22]).

Enhver har mod Betaling Adgang til at faa Udskrifter af Registeret eller Afskrifter af Anmeldelser og dertil hørende Bilag, til at faa mundtlig Oplysning om en Forenings Forhold, og til selv at gennemse en Forenings Registerblade og de dertil hørende Anmeldelser med Bilag, Bekg.s § 12, 3-5. Stk.

Anmeldelse af en Forenings Navn, særlige Kendetegn eller Betegnelse medfører Eneret for Foreningen til Benyttelse heraf, L.s § 1, 2. Stk. Krænkelse af denne Eneret straffes med Bøder paa indtil 2000 Kr., L.s § 1, sidste Stk. Paatale rejses efter den forurettedes Begæring, L.s § 2, 1. Stk. Sagen behandles som Politisag, L.s § 2, 3. Stk. Under Sagen kan der nedlægges Paastand om Erstaning, L.s § 2, 2. Stk.

Loven indeholder ikke Bestemmelser, der svarer til Reglerne i F. L.s § 7. Ved Anmeldelse af, hvem der har Signatur eller Prokura, faar imidlertid de paagældendes Fuldmagt særlig Tilværelse overfor Trediemand. Af almindelige Regler om Fuldmagt følger da, at Tilbagekaldelse af anmeldt og bekendtgjort Signatur eller Prokura maa anmeldes og bekendtgøres for at faa Virkning overfor godtroende Trediemand. Hvad Registeret indeholder om Signatur eller Prokura vil altsaa kunne paaberaabes som Legitimation for de paagældende.

En Forening slettes af Registeret, naar der er forløbet 10 Aar, siden den — sidst — foretog Anmeldelsen, Bekg.s § 11[23]). Udslettelse finder endvidere Sted, naar en Forening ikke, trods Opfordring dertil fra Overregistrator, foretager Anmeldelse om Ændring i, hvad der tidligere er anmeldt, Bekg.s § 10.

[22]) I Del § 3 Nr. 9.

[23]) Mindst 3 Maaneder inden Udløbet af den nævnte Frist skal Overregistrator give Foreningen Meddelelse om, at den vil blive slettet, hvis den ikke foretager ny Anmeldelse.

§ 4. Foreningens Retssubjektivitet.

Man kan rejse det Spørgsmaal, om en Forbrugs- eller Produktionsforening er en juridisk Person. Hvis Lovgivningen indeholdt Særregler om juridiske Personer, vilde Besvarelsen heraf være afgørende for, om saadanne Regler maatte antages at gælde for Forbrugs- og Produktionsforeninger. Besvarelsen maatte i saa Fald findes ved Undersøgelse af, hvilket Begreb om juridiske Personer, Særreglerne byggede paa, altsaa ved Fortolkning af Særreglerne. Dansk Ret indeholder imidlertid ikke Regler, der gør det nødvendigt at tage Standpunkt til, om Forbrugs- og Produktionsforeninger kan regnes for juridiske Personer[1]). For dansk Rets Vedkommende er det rejste Spørgsmaal derfor kun et Spørgsmaal om Muligheden af at sammenfatte de om de nævnte Foreninger gældende Regler i en simpel Konstruktion. Til foreløbig Oversigt over og Karakteristik af nogle af disse Regler kan det imidlertid have Interesse at undersøge, i hvilket Omfang en Forbrugs- eller Produktionsforening kan eller maa opfattes som et fra de enkelte Medlemmer forskelligt Subjekt for Rettigheder og Forpligtelser.

I formel Henseende fremtræder en Forbrugs- eller Produktionsforening saavel overfor Medlemmer som overfor Ikke-Medlemmer som selvstændig Bærer af Rettigheder og Forpligtelser. Foreningen benytter et særligt Navn eller Firma. Og

[1]) Efter Formuleringen af A. L.s § 4, 1. Stk. er det for Anvendelsen af denne Bestemmelse uden Betydning at afgøre, om en Forbrugs- eller Produktionsforening er en juridisk Person, idet det, uanset hvorledes dette Spørgsmaal besvares, er givet, at en saadan Forening kan være Stifter af et Aktieselskab. — Særregler om juridiske Personer findes bl. a. i tysk Ret, B. G. B. §§ 21—89, og i svejtsisk Ret, Z. G. B. Art. 52—89.

Foreningen har særlige Organer, der paa dens Vegne og i dens Navn modtager Indmeldelse og Udmeldelse af Medlemmer, afslutter Retshandler med Medlemmer og Ikke-Medlemmr, foretager Sagsanlæg og andre Retsskridt mod Medlemmer og Ikke-Medlemmer og imødegaar Sagsanlæg og andre Retsskridt[2]), der af Medlemmer og Ikke-Medlemmer rettes mod Foreningen.

I materiel Henseende gælder i nogle, men ikke i alle Henseender Regler, der stemmer med Konstruktionen af en Forbrugs- eller Produktionsforening som juridisk Person.

Hvilke Rettigheder en Forening erhverver, og hvilke Forpligtelser den paadrager sig, overfor Medlemmer eller overfor Ikke-Medlemmer, kan kun til en vis Grad afgøres efter de for Enkeltpersoner gældende Regler. Hvad angaar kontraktmæssige og andre formueretlige Rettigheder og Forpligtelser gælder vel i det hele de samme Regler som for Enkeltpersoner, naar undtages, at Foreningen ikke kan ifalde Ansvar efter den almindelige Erstatningsregel. Men Person-, Familie- og Arverettens Regler er i stort Omfang uanvendelige, og det samme gælder den offentlige Rets Regler. Dog har vi set, at en Forbrugs- eller Produktionsforening behandles som Enkeltperson i stempelretlig Henseende, og at den kan være pligtig at løse Næringsadkomst eller at betale Indkomstskat.

For Foreningens Forpligtelser skal ifølge Vedtægterne ofte ikke blot Foreningsformuen, men ogsaa Medlemmerne hæfte. Men ligesom det antages, at der kan stiftes Kommanditselskaber, hvor foruden Selskabsformuen kun en eller flere af Deltagerne, men ikke alle disse, hæfter for Selskabets Forpligtelser, og Aktieselskaber, hvor kun Selskabsformuen hæfter, saaledes er det uomtvistet, at en Forbrugs- eller Produktionsforenings Vedtægter gyldigt, d.v.s. med Virkning ogsaa udadtil, kan bestemme, at kun Foreningens Formue skal hæfte for Foreningens Forpligtelser. For kontraktmæssige Forpligtelser kan dette støttes paa, at Begrænsningen af Hæftelsen er eller maa anses for vedtaget i Kontrakten, eller at der i hvert Fald ikke har foreligget Fuldmagt til at forpligte Medlemmerne udover den for deres Hæftelse vedtagne Begrænsning.

[2]) Ang. Konkurs nedenfor § 12 litra a.

For andre Forpligtelser kan almindelige Retsregler derimod ikke begrunde, at Hæftelsen kan begrænses til Foreningsformuen, men som nævnt er det uomtvistet, at Vedtægtsbestemmelser herom har fuld Virkning udadtil. Og tænker man sig, hvad dog sjældent vil forekomme i Praksis, at en Forenings Vedtægter intet indeholder om Hæftelsen for Foreningens Forpligtelser, maa man sikkert antage, at Meningen er, at kun Foreningsformuen skal hæfte[3]). Til Foreningsformuen maa Kreditorerne paa den anden Side kunne holde sig uden Begrænsning, med mindre de er gaaet ind paa noget andet, eller en Begrænsning følger af Reglerne om Rederansvaret eller af lignende Regler. Der er ingen Hjemmel for at antage, at det gyldigt skulde kunne bestemmes i Vedtægterne, at Foreningsformuen ikke skal hæfte, eller at den kun skal hæfte i begrænset Omfang. For Foreningens Forpligtelser hæfter altsaa Foreningens Formue og, for saa vidt ikke andet er vedtaget, kun den.

Foreningens selvstændige Retssubjektivitet med Hensyn til Forpligtelser viser sig ikke blot i Forhold til Trediemand, men ogsaa i Forhold til Medlemmerne. Et — nuværende eller tidligere — Medlem, der har Krav mod Foreningen, maa i Tilfælde af dennes Konkurs[4]) kunne kræve Dækning jævnsides med andre Kreditorer. Og dette maa gælde ikke blot, naar Kravet har særligt Retsgrundlag, f. Eks. gaar ud paa Tilbagebetaling af et Foreningen ydet Laan, men ogsaa naar det er opstaaet af selve Medlemsforholdet[5]). Det vilde kunne føre til ret urimelige Resultater, om ikke f. Eks. det enkelte Medlem, der havde Tilgodehavende hos Foreningen for leverede

[3]) U. f. R. 1913 A 416.

[4]) Ovenfor Note 2.

[5]) Torp 309 antager, at ved gensidige Forsikringsselskaber Medlemmernes Krav paa Forsikringssummen som et Interessentskabskrav maa staa tilbage for Trediemands Krav paa Selskabet. For gensidige Livsforsikringsselskabers Vedkommende følger Urigtigheden heraf dog allerede af, at ifølge § 20 i Bekg. Nr. 299 af 30. Juni 1922 af Lov om Livsforsikringsvirksomhed Forsikringstagerne, altsaa Medlemmerne, faar Haandpanteret i de Værdipapirer, hvori Forsikringsfondens Midler er anbragt, til Sikkehed for deres Krav ifølge Forsikringskontrakterne.

Produkter eller for ikke hævet Dividende, skulde kunne anmelde sit Krav i Konkurstilfælde. Et tidligere udtraadt Medlem maa da ogsaa kunne anmelde Krav paa Udbetaling af Andel i Nettoformue, for saa vidt Vedtægterne hjemler Ret til saadan Udbetaling ved Udmeldelse eller en vis Tid derefter, og Udbetaling ikke allerede har fundet Sted. Derimod kan der naturligvis ikke blive Spørgsmaal om, at de, der endnu er Medlemmer ved Konkursens Indtræden, skulde kunne anmelde noget Krav paa Andel i Nettoformuen til Dækning jævnsides med andre Krav. Endmindre vil Medlemmerne kunne anmelde Beløb, der er indskudt som Andelskapital eller henlagt til Reservefonds eller lignende Fonds, idet det her drejer sig om Beløb, der er ment at skulle tjene Foreningens Kreditorer til Sikkerhed for Fyldestgørelse af deres Krav. At Beløb, der er henlagt til Reservefonds, er godskrevet de enkelte Medlemmer paa særlige Reservefondskonti, vil ikke gøre nogen Forandring heri. Beløb, der efter Vedtægterne skal henlægges til Driftsfond, men som Medlemmerne kan kræve udbetalt efter et vist Aaremaal, maa derimod vistnok betragtes som Laan, der af Medlemmerne ydes Foreningen, og vil i saa Fald kunne anmeldes til Dækning jævnsides med andre Krav[6]).

Hvad angaar Rettigheder bemærkes først, at det i Lighed med, hvad der gælder ved ansvarlige Interessentskaber og Kommanditselskaber[7]), maa have Formodningen for sig, at Foreningsformuens Midler kun skal kunne anvendes i Foreningsøjemed, ikke til det enkelte Medlems private Formaal. Men i Modsætning til, hvad der gælder ved de nævnte Selskabsformer, maa det her antages, at man ikke kan blive staaende ved en Formodningsregel, der kan fraviges ved modstaaende Aftale mellem Deltagerne. Hvor kun Foreningsformuen hæfter for Foreningens Forpligtelser, er det i hvert Fald klart, at der ikke kan være Adgang for Medlemmerne til at dele Formuen imellem sig uden først at betale Gælden, eller til med tiltrædende Medlemmer at træffe Aftale om, at Fælles-

[6]) Nedenfor § 6 ved Note 11.

[7]) I Del § 6 ved Note 8—9 og § 13 i Beg.

formuen fremtidig ikke skal hæfte for den ældre Gæld[8]). Men selvom ogsaa Medlemmerne hæfter for Gælden, og selvom de hæfter personlig og solidarisk, synes det samme at maatte antages. I hvert Fald for større Kreditorer vil det kunne være en betydelig Ulempe at skulle søge sig fyldestgjort hos de enkelte Medlemmer i Stedet for hos Foreningen. Og Dispositioner af Indhold som nævnt kan næppe have noget naturligt Formaal. Nettoformue vil Medlemmerne derimod i Regelen frit kunne disponere over, naar de er enige derom eller det paa behørig Maade vedtages af Generalforsamlingen[9]). Ved visse Boligforeninger gælder dette dog ikke, idet Vedtægterne bestemmer, at Nettoformuen, eller den Del heraf, der ikke hidrører fra Kapitalindskud af Medlemmerne, men fremkommer ved Opsparing af Driftsoverskud, ikke kan fordeles mellem Medlemmerne, men i Tilfælde af Foreningens Opløsning skal tilfalde det Offentlige, f. Eks. vedkommende Kommune, til Anvendelse i det Formaals Tjeneste, Foreningen har sat sig, hvilket i Regelen vil være Fremme af almennyttigt Byggeri. Men hvor særlige Bestemmelser af denne Art ikke er truffet, maa Medlemmerne kunne opløse Foreningen og dele den Nettoformue, der maatte være tilstede efter Betaling af Gælden, imellem sig, og ogsaa udenfor Tilfælde af Opløsning af Foreningen maa Nettoformuen helt eller delvis kunne udbetales til Medlemmerne. Ved flere af de Foreninger, der arbejder med Driftsperioder, sker noget saadant ogsaa ofte i Praksis ved Udløbet af en Driftsperiode[10]).

I Lighed med, hvad der gælder ved ansvarlige Interessentskaber og i Regelen ogsaa ved Kommanditselskaber[11]), kan et Medlems Særkreditorer ikke søge sig fyldestgjort i Foreningsformuen eller bringe Krav mod vedkommende Medlem i Modregning mod Krav, Foreningen har mod ham. Men

[8]) Ang. Muligheden af at træffe saadanne Aftaler ved et ansvarligt Interessentskab eller et Kommanditselskab. I Del § 6 ved Note 61—65, § 9 ved Note 15 og § 13 Nr. 6.

[9]) Angaaende en vis Begrænsning i Adgangen hertil nedenfor § 11 litra d.

[10]) Nedenfor § 6 litra a Nr. 4.

[11]) I Del § 8 og § 14 Nr. 2.

medens de paagældende Regler, hvis man ikke vil anse den til Grund for Lov om Tinglysning Nr. 111 af 31. Marts 1926 § 53, 5. Stk.[12]) liggende Forudsætning for afgørende, ved ansvarlige Interessentskaber og Kommanditselskaber maa søges udledet af, hvad der er vedtaget eller maa anses vedtaget mellem Deltagerne, kan de her bygges paa de ovenfor omtalte præceptive Regler, saaledes at de her har en mere ubetinget Karakter.

Efter det anførte kan en Forbrugs- eller Produktionsforening ogsaa med Hensyn til Rettigheder opfattes som selvstændigt Retssubjekt. Imidlertid er det almindeligt at betegne Medlemmerne som Andelshavere og deres Ret ifølge Medlemsforholdet som en Andelsret. Herved ledes Tanken hen paa et Samejeforhold. Det maa ogsaa antages, at selve Medlemsretten ikke kan forældes, saaledes at et Medlem ikke ved Forældelse kan miste sin Ret til fremtidig Omsætning med Foreningen, til Andel i fremtidige Overskud, til Udbetaling af en Andel i Nettoformuen f. Eks. i Tilfælde af fremtidig Udmeldelse eller i Tilfælde af fremtidig Opløsning af Foreningen, eller til gennem Deltagelse i Generalforsamlinger at øve Indflydelse paa Foreningens Ledelse[13]). Derimod maa ethvert aktuelt Krav, et — nuværende eller tidligere — Medlem har mod Foreningen, forældes særskilt efter almindelige Regler[14]).

[12]) Se I Del § 8 ved Note 10.

[13]) Jfr. U. f. R. 1898. 258 (H. R. D.), Jul. Lassen: Alm. Del § 69 Note 15 og Torp 196.

[14]) Jfr. Jul. Lassen: Alm. Del § 69 v. Note 117 og Torp 196 og nedenfor § 6 ved Noterne 24 og 25.

§ 5. Foreningens Stiftelse. Indmeldelse af Medlemmer.

1. Naar en Forbrugs- eller Produktionsforening søges stiftet, vil de, der virker for Sagen, i Regelen efter en vis Forhaandsagitation indbyde de Pesoner eller Virksomheder, hvis Tilslutning ønskes, til at komme tilstede eller lade sig repræsentere paa et Møde, hvor Forslag om Stiftelse af Foreningen og Forslag til Vedtægter forelægges. Vedtages disse Forslag, sidstnævnte maaske med visse Ændringer, foretages der Valg af Foreningsmyndigheder (Repræsentantskab, Bestyrelse, Revisorer) i Overensstemmelse med, hvad de nys fastsatte Vedtægter bestemmer derom, og de tilstedeværende opfordres til at indmelde sig selv eller de af dem repræsenterede Virksomheder i Foreningen.

Følges denne Fremgangsmaade, og har Stifterne ikke paa Forhaand modtaget Tilsagn fra nogen om Indtræden i Foreningen, er det klart, at Mødet staar frit med Hensyn til Fastsættelse af Vedtægter og Valg af Selskabsmyndigheder. Men naar ingen paa Forhaand er bundet til den nye Forening, kan den Minoritet, der er utilfreds med Mødets Afgørelse, lade være at indmelde sig i den af Majoriteten stiftede Forening, og, om den vil, danne en konkurrerende Forening med de Vedtægter og den Ledelse, den ønsker. At normalt dog kun den af Majoriteten ønskede Ordning gennemføres, beror simpelthen paa, at den nye Forening har Brug for Tilslutning fra saa mange som muligt[1]).

[1]) Er Tegningslister sendt rundt under Mødet, opstaar det Spørgsmaal, om den, der tegner sig som Medlem, før Mødet er afsluttet, kan træde tilbage fra sin Tegning, naar han er utilfreds med Vedtagelser, der træffes, efter at han har tegnet sig. For en bekræftende Besvarelse af dette Spørgsmaal kan man maaske paaberaabe sig Princípet i Lov Nr. 242 af 8. Maj 1917 om Retshandler paa Formuerettens Omraade § 39 i. f. For saa vidt dette ikke findes afgørende, maa det antages, at han ikke kan

Har Tegning af Medlemmer fundet Sted forinden Mødet, opstaar det Spørgsmaal, om de paagældende er bundet ved deres Tegning. Ofte er Forhaandstegning ment kun at skulle tjene som Støtte for Agitationen for Tilslutning til Foreningen[2]). I hver Fald maa dette antages, naar der ikke ved Tegningen har foreligget bestemte Forslag med Hensyn til Hovedpunkter i Vedtægterne. Har der foreligget saadanne Forslag, eller har der foreligget et fuldstændigt Forslag til Vedtægter, vil Tegningen derimod normalt være bindende. Dog kan det være en Forudsætning, at Foreningen opnaar en vis Tilslutning[3]). Paa Mødet synes, naar bindende Tegning har fundet Sted, kun de, der har tegnet sig som Medlemmer, at kunne deltage i Afstemninger, saaledes at Mødet gaar over til at blive en konstituerende Generalforsamling[4]). Har der kun foreligget Forslag til Hovedpunkter i Vedtægterne, maa den konstituerende Generalforsamling kunne fastsætte supplerende Bestemmelser. Hvorvidt den konstituerende Generalforsamling kan ændre de Bestemmelser, i Henhold til hvilke bindende Tegning af Medlemmer har fundet Sted, kan være noget tvivlsomt. Muligt kan man analogisk anvende Bestemmelsen i A.L.s § 13, 3. Stk., hvorefter der til gyldig Beslutning om Ændring i det Udkast til Vedtægtsbestemmelser, der har foreligget ved Aktietegningen, kræves en saadan

træde tilbage som Følge af Utilfredshed med Valget af Revisorer, og næppe heller som Følge af Utilfredshed med Valg af Bestyrelse eller Repræsentantskab, jfr. dog § 6 i A. L. 1917. Angaaende Utilfredshed med Fastsættelsen af Vedtægter henvises til Bemærkningerne straks nedenfor i Teksten om Adgang til at træde tilbage fra en Tegning, der er sket forinden Mødet.

[2]) U. f. R. 1925 A 416.

[3]) D. Udk. § 3 foreskriver, at Indbydelse til Indmeldelse skal angive (1) Foreningens Hjemsted, (2) Foreningens Formaal, derunder om dens Virksomhed skal indskrænkes til Medlemmernes Kreds, (3) det Mindstetal af Medlemmer, der fordres til Stiftelsen, og (4) Medlemmernes Ansvar for Foreningens Forpligtelser. En i Henhold til en saadan Indbydelse sket Tegning er bindende for den enkelte, men ifølge § 6 kan den konstituerende Generalforsamling — en saadan skal efter § 2 altid afholdes — beslutte, at Foreningen ikke skal stiftes. — A. L.s § 6 kan næppe være afgørende imod det i Teksten anførte.

[4]) Dette er vistnok forudsat i d. Udk. §§ 2, 5 og 6.

Stemmeflerhed, som efter Udkastet vilde kræves til Gennemførelse af Ændringen efter Aktieselskabets Stiftelse.

Aftale om, at Foreningen skal overtage en bestaaende Virksomhed eller andre Formuegenstande, vil ikke med bindende Virkning for Foreningen kunne træffes af Stifterne. Vil disse søge noget saadant gennemført, maa de derfor, skønt dansk Ret ikke for Forbrugs- og Produktionsforeninger indeholder nogen til A.L.s § 10, jfr. § 5 litra e svarende Bestemmelse, sørge for, at Forslag derom bliver Led i Grundlaget for Tegningen. Sker det, vil Aftalen blive bindende for Foreningen, hvis andet ikke følger af almindelige Regler om Retshandlers Ugyldighed[5]). Noget Ansvar for Værdiansættelsens Forsvarlighed vil da i Regelen ikke kunne paalægges Stifterne, idet A.L.s § 7 sikkert ikke kan anvendes analogisk.

For Udgifter i Anledning af Stiftelsen maa Stifterne normalt kunne kræve Dækning hos Foreningen. I Regelen vil de derimod næppe kunne kræve Vederlag for udført Arbejde.

Skriftlig Kontrakt angaaende Oprettelse af en Forbrugs- eller Produktionsforening skal stemples til 20 Kr. eller, hvis ved Kontrakten Formueværdier indskydes i eller stilles til Raadighed for Foreningen, til det Beløb, der gælder for Dokumenter angaaende saadanne Dispositioner, og mindst til 20 Kr., Bekg. Nr. 99 af 23. Apr. 1929 af Lov om Stempelafgift §§ 84, 1. Stk. og 89. Oprettes der ikke skriftlig Kontrakt, skal Vedtægterne stemples til 20 Kr., Stl.s §§ 84, 2. Stk. og 89.

Er Foreningen pligtig at løse Næringsadkomst eller at foretage Anmeldelse til Handelsregisteret, maa det i disse Henseende fornødne ifølge N. L.s § 1 og F. L.s § 16, 1. Stk. være foretaget, forinden Foreningen begynder sin Virksomhed. Undladelse heraf medfører Strafansvar efter N. L.s § 75 ff., jfr. Lov Nr. 73 af 23. Maj 1873 § 10, eller efter F.L.s § 23, men er uden Betydning for Foreningens Retssubjektivitet[6]).

[5]) At Stifterne har holdt en Egeninteresse i Transaktionen skjult, maa efter Omstændighederne kunne være Ugyldighedsgrund.

[6]) Jfr. derimod A. L. § 17, d. Udk. § 10, sv. L. § 4 og t. L. § 17, jfr. § 13.

I fuldt Omfang vil Retssubjektivitet derimod ikke kunne foreligge, før Foreningen har konstitueret sig. Men visse Rettigheder vil kunne være erhvervede og visse Forpligtelser paatagne allerede forinden. Med Hensyn til saadanne maa Stifterne om fornødent kunne varetage Foreningens Tarv, saa længe Repræsentantskab eller Bestyrelse ikke er valgt. Men med Foreningens Konstituering ophører Stifternes Virksomhed.

2. Hvilke Personer eller Sammenslutninger der har Adgang til at indmelde sig som Medlemmer i en bestaaende Forbrugs- eller Produktionsforening, vil i Regelen være bestemt i Vedtægterne. I en Brugsforening vil normalt enhver Mand eller Kvinde uden Hensyn til Livsstilling eller Opholdssted kunne blive optaget som Medlem. Mejerier, Slagterier og mange andre Foreninger har stedlig begrænset Omraade. Mange Foreninger er, som allerede omtalt[8]), Foreninger af Foreninger, idet de som Medlemmer optager Brugsforeninger, Mejerier eller andre bestaaende Andelsforeninger eller særligt med Henblik paa Tilslutning til Hovedforeningen stiftede Lokalforeninger.

Om Personer eller Sammenslutninger, der opfylder de af Vedtægterne fastsatte Betingelser for Optagelse i en Forbrugs- eller Produktionsforening, har Krav paa Optagelse, er et Spørgsmaal, der ikke vides at have foreligget til Afgørelse i Praksis. For Fagforeningers Vedkommende har det tilsvarende Spørgsmaal derimod ofte været rejst. For saa vidt en Fagforenings Vedtægter angiver det som Opgave for Foreningen at samle alle Fagets Arbejdere indenfor Foreningens Omraade til fælles Optræden, antager Praksis, at enhver af de paagældende Arbejdere herpaa kan støtte et Retskrav paa Optagelse i Foreningen, for saa vidt der ikke fra hans Side foreligger Forhold, der, ifølge speciel Bestemmelse i Vedtægterne eller ifølge almindelige Retsgrundsætninger beretiger til at nægte at optage en Person som Medlem eller til

[7]) Jfr. A. L.s § 17, 1. Stk. i. f.

[8]) Ovenfor § 1 Nr. 1.

at udelukke et Medlem[9]). Og paa lignende Maade fortolker Praksis Vedtægtsbestemmelser om, at enhver Arbejder i Faget indenfor Foreningens Omraade „kan og bør"[10]) eller „kan"[11]) optages i Foreningen. Selvom Vedtægterne er af-

[9]) U. f. R. 1920 A 908 (H. R. D. Nægtelse af Optagelse uberettiget, skønt Vedtægterne hjemlede Udelukkelse af Strejkebrydere, og vedkommende Arbejder havde arbejdet under en Strejke, idet der havde herskет Usikkerhed om Strejkens Omfang), 1920 A 909 (H. R. D.), 1921 A 352 (Nægtelse af at optage en af en anden Fagforening ekskluderet Arbejder uberettiget, skønt Vedtægterne specielt hjemlede en saadan Nægtelse, idet den anden Fagforening havde været uberettiget til at ekskludere vedkommende), 1921 A 855 (Foreningen havde ikke i Vedtægterne haft Hjemmel til som Betingelse for at optage en Arbejder, der havde arbejdet i „Samfundshjælpen", at kræve skriftlig Erklæring fra ham om, at han ingensinde havde arbejdet i noget Fag, hvor der herskede Strejke), 1922 A 950 (Bestemmelse i Vedtægterne om, at Skruebrækkere og lignende ikke kunde optages, antaget at sigte alene til Arbejdere, ikke til Funktionærer), 1926 A 30 (H. R. D. At en Arbejder under sin tidligere Medlemstid var optraadt utilbørligt overfor Fagforeningens og Fagforbundets Bestyrelse kunde ikke efter Vedtægterne berettige til at nægte ham Genoptagelse), 1927 A 55 (H. R. D. Optagelse af en Strejkebryder kunde i Henhold til Vedtægterne betinges af, at vedkommende betalte en Bøde paa 100 Kr.), 1927 A 175 (At en Arbejder paa et Tidspunkt, da han var Mester, havde arbejdet for Medlemmer af en blokeret Mesterforening, kunde ikke berettige til at nægte at optage ham i Henhold til Bestemmelse i Vedtægterne om, at Optagelse kunde nægtes den, der havde gjort sig skyldig i en ukollegial Handling), 1927 A 975 (H. R. D. Fagforeningen havde efter Vedtægterne Ret til som Betingelse for Optagelse af en Arbejder at kræve, at denne til- og afmeldte sig til Fagforeningen i den By, hvorfra han var kommet, hvad han havde forsømt), 1929 A 296 (H. R. D.).

[10]) U. f. R. 1913 A 403.

[11]) U. f. R. 1922 A 441, 1924 A 653. (At der var nægtet en Arbejder Optagelse i Fagets Arbejdsløshedskasse, kunde ikke berettige til at nægte ham Optagelse i Fagforeningen, skønt Vedtægterne for denne bestemte, at ethvert Medlem skulde være Medlem af Arbejdsløshedskassen, idet heraf ikke kunde sluttes andet, end at Medlemmerne ikke ensidigt kunde vægre sig ved at være Medlemmer af Kassen), 1925 A 130 (Efter Vedtægterne var det ikke berettiget at nægte en Arbejder Optagelse, fordi man af Hensyn til Understøttelsespligten overfor arbejdsløse Medlemmer ønskede at begrænse Tilgangen), 1926 A 110 (Da vedkommende havde betydelige Kontingentrestancer, kunde Foreningen i Henhold til Vedtægterne nægte ham Optagelse), 1929 A 428 og 839.

fattet anderledes, antager Praksis dernæst, at naar Fagforeningen har til Formaal at virke for, at kun organiserede Arbejdere faar Arbejde i Faget indenfor Foreningens Omraade, følger heraf, at Foreningen ikke vilkaarligt kan nægte Fagets Arbejdere Optagelse, idet dette vilde medføre en uberettiget Indskrænkning i de paagældendes Adgang til at søge Arbejde indenfor deres Fag[12]). Ved Foreninger, hvor Adgang til Optagelse som Medlem ikke som ved Fagforeninger er en Velfærdssag for de paagældende, er Praksis mindre tilbøjelig til at anerkende et Retskrav paa Optagelse[13]). Her-

[12]) U. f. R. 1914 A 539, 1922 A 441, jfr. ogsaa 1920 A 908 (H. R. D.) og 1926 A 987. I de to sidstnævnte Domme kunde Vedtægterne fortolkes som nævnt ved Noterne 9—11, men der tillægges det i Teksten nævnte Moment Betydning som Fortolkningsdatum, jfr. ogsaa U. f. R. 1929 A 924. I de to førstnævnte Domme, i hvert Fald i den første af dem, fremtræder det derimod klart, at der er Tale om en præceptiv Regel. Fastholdes dette Resultat, synes Konsekvensen at maatte blive, at Vedtægtsbestemmelser, hvorefter der kan nægtes en Arbejder Optagelse, naar et nærmere angivet Forhold foreligger fra hans Side, ikke ubetinget kan være gyldige. Nogen Afgørelse af dette Spørgsmaal foreligger dog ikke i Praksis. Den nævnte Dom i U. f. R. 1926 A 987 fastslog ganske vist, at en Generalforsamlingsbeslutning, hvorefter nye Medlemmer ikke kunde optages, saalænge der var Medlemmer, der var arbejdsløse og kvalificerede, var ugyldig, men denne Dom støttede sit Resultat paa Fortolkning af Vedtægterne. At en Vedtægtsbestemmelse, hvorefter Optagelse kan nægtes Strejkebrydere eller saadanne kan udelukkes, er gyldig, er antaget ved H. R. D. i U. f. R. 1928 A 423. — Ang. et Tilfælde, hvor der ikke fandtes at være noget Retskrav paa Optagelse for Fagets Arbejdere, U. f. R. 1918 A 283, jfr. ogsaa U. f. R. 1927 A 1026.

[13]) U. f. R. 1918 A 194 (H. R. D. ang. en Syge- og Begravelseskasse; Bestemmelser i Vedtægterne om, hvad der fordredes, for at en Person kunde blive Medlem, opfattet som Forskrifter til Vejledning for Foreningens Bestyrelse ved Optagelse af Medlemmer), 1920 A 485 (Et Aktieselskab, hvis hele Aktiekapital var overtaget af en kooperativ Forening, kunde ikke kræve sig optaget i en Trælasthandlerforening, da det forfulgte et Formaal, der var forskelligt fra Trælasthandlerforeningens Formaal), 1925 A 184 (Skønt Foreningen „Danseringen"s Formaal efter Vedtægterne var at samle Landets Lærerinder og Lærere i Dans til Fremme af en ensartet Undervisning i Selskabsdanse, og skønt det i Vedtægterne hed, at Lærerinder og Lærere, der indstiller sig til og bestaar „Danseringen"s Eksamen „kan optages", havde en Danselærerinde ikke Krav paa at kunne indstille sig til Eksamen for at blive optaget

for taler ogsaa, at en Forening i Regelen maa formodes at have Interesse i selv at kunne bestemme, om en bestemt Person skal optages som Medlem, saaledes at et Tilbud om Optagelse til dem, der opfylder de almindelige Betingelser herfor, ikke kan anses indeholdt i Vedtægterne. Denne Opfattelse vil ogsaa være den naturligste ved mange Forbrugs- og Produktionsforeninger. Brugsforeningers Vedtægter plejer dog at hjemle Enken efter et Medlem Ret til at indtræde som Medlem med sin afdøde Mands Rettigheder og Forpligtelser overfor Foreningen. Og ved nogle Foreninger, saaledes Mejerier og Elektricitetsselskaber vil et Medlem, der sælger, bortforpagter eller bortfæster sin Ejendom, kunne tillægge Køberen, Forpagteren eller Fæsteren Ret til at indtræde som Medlem i sit Sted, altsaa med de ham tilkommende Rettigheder og Forpligtelser[11]). Netop ved Foreninger som de sidstnævnte, i hvert Fald ved Mejerier, kan der imidlertid være Grund til at gaa videre, paa lignende Maade som ved Fagforeninger. Ganske vist vil et Mejeri ikke lægge den Landmand, der ikke er Medlem, Hindringer i Vejen for Udøvelsen af hans Erhverv, men det vil kunne være umuligt for ham at drive sin Ejendom, hvis han ikke kan opnaa at blive Medlem af Egnens Andelsmejeri, idet dette ofte vil have et faktisk Monopol paa at drive Mejerivirksomhed paa Stedet.

For saa vidt den, der søger Optagelse som Medlem, ikke har noget Retskrav herpaa, vil det i Regelen tilkomme Bestyrelsen at afgøre, om han kan optages. Et Afslag fra Bestyrelsens Side vil ikke af den paagældende kunne indankes for Generalforsamlingen[15]). Men enhver, der har almindelig

---

i Foreningen. Fremhævet, at Foreningen ikke tilsigtede at lægge hende nogen Hindring i Vejen for at drive Danseundervisning som Erhverv). Jfr. ogsaa U. f. R. 1929 A 151. — Ang. Tilfælde, hvor det maatte antages overladt til en Forening selv at afgøre, hvorledes de af Vedtægterne fastsatte Betingelser for Optagelse i Foreningen nærmere skulde forstaas, U. f. R. 1930 A 514 og 522.

[14]) Jfr. nedenfor § 6 litra d Nr. 2 og litra e.

[15]) Jfr. dog det i U. f. R. 1918 A 283 omhandlede Tilfælde.

Beføjelse til at stille Forslag paa en Generalforsamling, vil kunne foreslaa ham optaget som Medlem.

3. Vedtægterne vil i Regelen kræve skriftlig Indmeldelse, ofte tillige skriftlig Erklæring om, at vedkommende underkaster sig Foreningens Vedtægter. Bestemmelser af denne Art maa dog formodes kun at være Forskrifter til Iagttagelse af Bestyrelsen, saaledes at en Indmeldelse vil kunne være gyldig, selvom de ikke er iagttaget[16]).

En Indmeldelse kan gøres afhængig af Betingelser[17]). Ved Indmeldelse i en nystiftet Forening vil det ofte være en relevant Forudsætning, at Foreningen begynder sin Virksomhed inden en vis Tid[18]).

En Tegningsliste vil kunne have et saadant Indhold, at Indmeldelse, der sker ved Tegning paa Listen, bliver endeligt bindende uden Akcept[19]).

---

[16]) Anderledes d. Udk. § 12, sv. L. § 10. — Ang. Spm. om Indmeldelse var sket, U. f. R. 1916 A 587, 1920 A 131 (T. f. Retsv. 1920. 69), 1924 A 718 (T. f. Retsv. 1925. 443), 1925 A 601 og 870, 1926 A 49 og 993, 1927 A 68. — Ang. Spm., om Indmeldelse var sket paa egne eller en andens Vegne, U. f. R. 1926 A 36. — Indmeldelse ogsaa paa en Medejers Vegne anset bindende for denne p. G. a. undladt Reklamation, U. f. R. 1924 A 225.

[17]) U. f. R. 1896. 102, 1915 A 124.

[18]) U. f. R. 1909 A 3 (H. R. D.), 1925 A 66 og 1929 A 114, jfr. dog U. f. R. 1926 A 493, hvor en Indmeldelse fandtes vedblivende at være bindende p. G. a. undladt Reklamation. — Formuerettens almindelige Regler om Retshandlers Ugyldighed maa i det hele komme til Anvendelse.

[19]) U. f. R. 1924 A 225.

§ 6. Retsforholdet mellem Foreningen og dens Medlemmer.

a. Medlemmernes Bidrag til Dannelse af Egenkapital.

1. En Forbrugs- eller Produktionsforening vil behøve en vis Anlægs- og Driftskapital. Størrelsen af den nødvendige Anlægskapital beror paa, hvilke faste Aktiver Foreningen maa skaffe sig. Mejerier og Slagterier arbejder med dyre Anlæg, Brugsforeninger vil efter Omstændighederne kunne nøjes med et Inventar. Størrelsen af den nødvendige Driftskapital beror dels paa Omfanget af Foreningens Virksomhed, dels paa, hvilke Betalingsregler Foreningen gennemfører overfor sine Medlemmer. At Slagterierne udbetaler Forskudsbeløb straks ved Modtagelsen af Svinene, øger Behovet for Driftskapital. Omvendt bliver Behovet herfor mindre, naar en Forening kræver hurtig Afregning for leverede Fornødenheder[1]). De store Hovedforeninger plejer derfor, bl. a. ved at beregne høje Morarenter, at gennemføre Krav herom overfor deres Lokalforeninger, og Brugsforeningerne har i stort Omfang, omend ikke med ubetinget Held, søgt at gennemføre kontant Betaling fra deres Medlemmer.

De Kredse af Befolkningen, der har skabt Andelsbevægelsen, har vel været i Besiddelse af Kapital, men ikke i større Omfang af likvide Midler. Den nødvendige Anlægs- og Driftskapital har derfor i væsentlig Grad maattet tilvejebringes udefra. I Regelen arbejder man med faste Laan, optaget i Pengeinstituter. Indkøb af Varer paa Kredit søger man at undgaa for ikke at komme i Afhængighedsforhold til den pri-

[1]) Herved formindskes desuden Risikoen ved Kreditgivning.

vate Handel[2]). Tilvejebringelsen af fremmed Kapital muliggøres ved, at Medlemmerne *enten* (1) paatager sig at hæfte overfor Kreditorerne for Foreningens Forpligtelser, ofte personlig og solidarisk, saaledes ved de fleste Brugsforeninger, ved næsten alle Mejerier og ved de fleste Slagterier, *eller* (2) tegner sig for bestemte Garantibeløb, saaledes ved de fleste af de Hovedforeninger, der har til Opgave at forsyne deres Lokalforeninger med visse Fornødenheder, idet her den enkelte Lokalforening paatager sig Garantiforpligtelse for et efter Antallet af dens Medlemmer, Størrelsen af disses Ejendomme, Antallet af deres Køer eller lignende bestemt Beløb[3]), *eller* (3) paa lignende Maade som ved Aktieselskaber sammenskyder en vis Kapital, der benævnes Andelskapital eller Grundfond, saaledes ved Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, efter hvis Vedtægter enhver Brugsforening, der indmelder sig, er pligtig at tegne et efter dens Medlemsantal bestemt Antal Andele à 100 Kr., der skal indbetales i Løbet af en kortere Aarrække, endvidere ved Hovedstadens Brugsforening og, i stadig stigende Antal, forskellige andre Brugsforeninger[4]), navnlig i Byerne, hvor det solidariske

[2]) Nogle Foreninger har skaffet sig Driftsmidler ved at aabne Afdelinger for Modtagelse af Indlaan til Forrentning. Nu bestemmer Lov Nr. 122 af 15. Apr. 1930 om Banker § 1, at Banker og Sparekasser er eneberettigede til ved Henvendelse til Offentligheden at tilbyde sig som Modtagere af Indlaan. Heri ligger bl. a., at Forbrugs- og Produktionsforeninger ikke kan betegne sig som Sparekasser, jfr. ogsaa Lov Nr. 539 af 4. Okt. 1919 om Sparekasser § 1, 3. Stk., eller avertere, at de modtager Indlaan. Men iøvrigt maa de vistnok stadig have Ret til at modtage saadanne, og de bliver ikke herved underkastede Lov Nr. 539 af 4. Okt. 1919. De kan ikke, saaledes som Sparekasser, Banker og lignende Pengeinstituter erholde Stempelfrihed for Kontrabøger eller Indlaansbeviser i Henhold til Bekg. Nr. 99 af 23. Apr. 1929 af Lov om Stempelafgift § 143.

[3]) For Skyld til Hovedforeningen for modtagne Fornødenheder eller ifølge paataget Garantiforpligtelse plejer en Lokalforenings Medlemmer at hæfte personlig og solidarisk, jfr. dog nedenfor § 11 Note 40.

[4]) Tidligere optog Fællesforeningen kun Brugsforeninger med solidarisk Ansvar som Medlemmer, nu optages ogsaa Brugsforeninger uden solidarisk Ansvar, naar særlig Sikkerhed stilles, f. Eks. i Form af Kautionsforsikring.

Ansvar skræmmer, ved de fleste Boligforeninger og ved Dansk Andels-Cementfabrik.

Det er hovedsagelig kun i Foreninger, der falder under (3), at der fra først af er en Egenkapital tilstede. Ved Brugsforeninger plejer Medlemmerne vel, naar de indmelder sig, at erlægge visse Smaabeløb, der henlægges til Reservefond, men afset herfra, er der i Foreninger, der falder under (1) og (2), fra først af i Regelen ikke nogen Egenkapital[5]). Om Pligt for Medlemmerne til at gøre Kapitalindskud bliver der i disse Tilfælde kun Spørgsmaal, for saa vidt der foreligger et Underskud[6]).

Har i en under (3) faldende Forening et Medlem fyldestgjort den Indskudspligt, der paahviler ham efter Vedtægterne, vil der ikke kunne kræves yderligere Indskud af ham, selvom Andelskapitalen helt eller delvis er gaaet tabt. Han maa endog kunne nægte at opfylde en af Generalforsamlingen efter Reglerne om Vedtægtsændringer truffet Beslutning om Forøgelse af Medlemmernes Indskudspligt[7]).

2. I Regelen fastsættes de Beløb, Foreningen betaler Medlemmerne for deres Produkter, eller som Medlemmerne betaler Foreningen for de af denne leverede Fornødenheder, paa en saadan Maade, at der, efter Afholdelse af Driftsudgifter, fremkommer et Overskud, og af dette udbetales ofte kun en Del til Medlemmerne som Dividende, medens Resten henlægges til Reservefonds eller lignende Fonds. Herved finder der en Opsparing af Egenkapital Sted. Ved de Foreninger, der som f. Eks. Mejerier, Slagterier, Elektricitetsselskaber og Boligforeninger har kostbare Anlæg, vil saaledes Amortisationen af Prioriteterne i disse, for saa vidt den gaar ud over, hvad der svarer til passende Afskrivninger for Slid og Ælde, give Anledning til Opsparing af Egenkapital, idet Foreningerne, i hvert

[5]) Regnskabsmæssigt opføres i Regelen Summen af tegnede Garantibeløb paa Passivsiden i Status under Betegnelsen „Ikke indbetalt Garantikapital" ell. lign., idet da til Gengæld de af Medlemmerne udstedte Garantiforskrivninger opføres som Aktiv.

[6]) Nedenfor efter Note 28.

[7]) Nedenfor § 7 ved Note 20.

Fald saa længe Opsparing af Egenkapital ikke allerede har fundet Sted, naar de ikke vil skaffe Midlerne til Amortisation ved Optagelse af nye Laan, maa beregne Betalingen til Medlemmerne for Mælk eller Svin eller Medlemmernes Elektricitets- eller Boligafgifter paa en saadan Maade, at Afdragene paa Prioriteterne kan afholdes af Driftsindtægterne. Men ogsaa andre Foreninger plejer at tilstræbe Opsparing af Reserver. Flere af de store Hovedforeninger har opsparet betydelige Reserver. Ved Dansk Andels Ægexport er saaledes Reservefonden det økonomiske Grundlag for Virksomheden, idet der ikke er nogen Andelskapital, og Medlemmerne ikke hæfter for Foreningens Forpligtelser. Undertiden vil Reserver fremkomme i Form af skjulte Reserver, saaledes naar større Beløb end nødvendigt til Dækning af Værdiforringelse anvendes til Afskrivninger eller henlægges til en Afskrivningsfond, eller naar, hvad dog naturligvis ikke er korrekt, Prioritetsafdrag ud over, hvad der svarer til nødvendige Afskrivninger paa de paagældende Aktiver, føres til Udgift paa Driften.

Om Fastsættelsen af Betalingen fra eller til Medlemmerne, vil Vedtægterne undertiden indeholde visse Regler[8]). Disse vil da kun kunne ændres efter de for Ændring af Vedtægter gældende Regler, og selv paa denne Maade vil næppe enhver Ændring kunne foretages[9]). For saa vidt Vedtægterne ikke afgør Spørgsmaalet, vil Generalforsamlingen med simpel Stemmeflerhed kunne træffe Bestemmelse derom, og for saa vidt Spørgsmaalet heller ikke er afgjort af Generalforsamlingen, maa Foreningens Ledelse have Afgørelsen. Visse Grænser for, hvad Generalforsamlingen eller Ledelsen gyldigt kan bestemme, maa dog sikkert gælde ogsaa i disse Tilfælde[10]).

Ogsaa om Størrelsen af Henlæggelser til Reservefonds eller lignende Fonds af indtjent Overskud vil Vedtægterne ofte indeholde Bestemmelser, der da kun vil kunne ændres af Generalforsamlingen efter de for Ændring af Vedtægter gældende Regler. For saa vidt Vedtægterne ikke afgør Spørgs-

[8]) Nedenfor ved Note 18.
[9]) Nedenfor § 7 ved Note 25.
[10]) Ovenfor Note 9.

maalet, vil Bestemmelse derom, efter Indstilling af Ledelsen, blive truffet af den ordinære Generalforsamling.

At ifølge Vedtægterne, hvad der gælder ved en Del Brugsforeninger og ogsaa ved nogle Slagterier, en vis Del af indtjent Overskud ikke straks udbetales Medlemmerne som Dividende, men henlægges til Driftsfond og først udbetales efter et vist Aaremaal, kan næppe siges at medføre Opsparing af Egenkapital, idet de Beløb, Medlemmerne efter saadanne Bestemmelser er pligtige at lade indestaa i Foreningen som Driftskapital, vistnok ikke kan betragtes som ansvarlig Kapital, men maa opfattes som Laan, der ydes Foreningen af dens Medlemmer og af disse vil kunne kræves dækket i Foreningens Konkursbo jævnsides med andre Krav[11]). Henlæggelse til Reservefond vil derimod medføre en Forøgelse af Egenkapitalen, selvom Vedtægterne bestemmer, at naar Reservefonden har naaet en vis Størrelse, skal de Beløb, der skulde være henlagt, hvis Reservefonden ikke havde naaet sit Maksimum, i Stedet anvendes til Udbetalinger til Medlemmerne, svarende til hvad disses Udbytte er formindsket med som Følge af de ældre Henlæggelser, thi det maa ogsaa i saa Fald antages at være Meningen, at Reservefonden skal være ansvarlig Kapital.

3. Indbetalinger paa Andelskapital eller Grundfond godskrives de enkelte Medlemmer paa særlige Konti, og i Rege-

[11]) I de af Konsulent Voigt udarbejdede Mønstervedtægter for Brugsforeninger hedder det saaledes i § 9: „Dernæst skal Medlemmerne være forpligtet til ved hvert Aars Overskuds Betaling at lade mindst 1 pCt. af deres dividendeberettigede Køb overføre til et Driftsfond — altsaa ikke Reservefond ... — hvorunder hvert enkelt Medlem har sin Konto. Efter at Tilskrivning har fundet Sted i 10 Aar, udbetales det 11te Aar det i det første Aar overførte Beløb, samtidig med at Tilskrivningen fortsættes for det forløbne Aars Vedkommende. Kontoen forrentes med .. pCt. aarlig, og Renten udbetales samtidig med Dividenden. I det Omfang, den borgerlige Lovgivning tillader det, skal dette Driftsfond ikke være fortrinsvis ansvarligt for Foreningens Forpligtelser, idet Medlemmerne skal være at betragte som simple Kreditorer i Tilfælde af Konkurs eller Likvidation for de Beløbs Vedkommende, som henstaar paa deres ovennævnte Driftskonti." Jfr. ovenfor § 4 ved Note 6 og, angaaende Skattepligten, § 2 ved Note 45.

len udsteder Foreningen Andels- eller Grundfondsbeviser for Beløbene.

En Reservefond kan være udelt, eller Beløbene kan være godskrevet de enkelte Medlemmer paa særlige Konti. Er det sidste Tilfældet, udstedes der undertiden Andelsbeviser for Beløbene.

4. Foruden ved Tab vil en Forenings Egenkapital kunne formindskes eller helt forsvinde ved Udbetaling til Medlemmerne ifølge Bestemmelse i Vedtægterne eller Beslutning af Generalforsamlingen[12]). For saa vidt Egenkapitalen er tilvejebragt i Henhold til Bestemmelser i Vedtægterne, vil Udbetaling uden Hjemmel i Vedtægterne kun kunne besluttes efter de for Ændring af Vedtægterne gældende Regler, men iøvrigt maa, hvis Vedtægterne ikke særligt kræver kvalificeret Majoritet f. Eks. til Vedtagelse af Dispositioner over Reservefonden, simpel Stemmeflerhed være tilstrækkelig.

I Praksis sker Udbetaling af Egenkapital til Medlemmerne særlig hyppigt ved en Del af de Foreninger, der arbejder med dyre Anlæg, saaledes ved Mejerier, Slagterier og Elektricitetsselskaber. Medlemmerne binder sig her til Foreningen for en vis Driftsperiode. Ved Udløbet af en saadan tages der Bestemmelse om, hvorvidt Foreningen skal fortsætte. Normalt vil den naturligvis blive fortsat, væsentlig med de samme Medlemmer som tidligere. Men ofte foretages der i saa Fald en Opgørelse af Foreningens Nettoformue, der normalt vil foreligge i Form af Reserver, opsamlet navnlig for at muliggøre Amortisation af Anlægslaan, og det ved Opgørelsen udfundne Beløb udbetales, helt eller delvis, til Medlemmerne, enten straks, ved Hjælp af et nyt Laan, eller i Løbet af en Aarrække, ved Hjælp af Driftsindtægterne, i hvilket Tilfælde der ofte udstedes amortisable Andelsbeviser for de ved Opgørelsen fastsatte Beløb. Ved Opgørelsen vil der kunne opstaa Tvivl navnlig om den rette Vurdering af Aktiverne. For saa vidt Vedtægterne ikke indeholder Regler derom, maa Gene-

[12]) Ovenfor § 4 ved Noterne 9 og 10 og nedenfor § 7 ved Note 10 og 11 litra a Nr. 4.

ralforsamlingen kunne træffe de fornødne Afgørelser med bindende Virkning for de fortsættende Medlemmer[13]), hvad ogsaa Vedtægterne ofte udtrykkeligt fastslaar. Kun maa det af Hensyn til Kreditorerne undgaas, at der paa Grundlag af en for høj Vurdering sker Udbetaling af mere end Egenkapitalen[14]). Som for høj Vurdering vil det sikkert ikke kunne betragtes, at Aktiverne sættes til den Værdi, de har for den fortsættende Virksomhed, altsaa til det Beløb, det paa Vurderingens Tidspunkt vilde koste at tilvejebringe de paagældende Aktiver, med et passende Fradrag for Slid og Ælde og, efter Omstændighederne, for Forældelse. Vurderingen behøver med andre Ord ikke at holdes indenfor Aktivernes Likvidationsværdi. Endmindre vil det Beløb, hvortil Aktiverne er bogført, være afgørende.

Det enkelte Medlems Andel i en Udbetaling bestemmes efter hans Kontos Udvisende, hvis det drejer sig om Udbetaling af Beløb, der er godskrevet Medlemmerne paa særlige Andels- eller Reservefondskonti, og efter hans Omsætning med Foreningen i den forløbne Periode, hvis det drejer sig om Udbetaling af udelte Reserver, der er opsparede i Løbet af Perioden.

b. Medlemmernes Omsætning med Foreningen.

1. I de fleste Tilfælde har Medlemmerne af en Forbrugs- eller Produktionsforening ikke blot Ret, men ogsaa Pligt til Omsætning med Foreningen. Dog er der ikke Købepligt ved Brugsforeninger, og det samme gælder ved Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Omsætningspligten kan være begrænset til et bestemt Kvantum eller, maaske med visse Undtagelser, omfatte et Medlems hele Forbrug eller Produktion[15]).

[13]) Angaaende Forholdet til fratrædende Medlemmer nedenfor litra f ved Note 55.

[14]) Ovenfor § 4 ved Noterne 8—10 og nedenfor § 11 litra d.

[15]) Ved Mejerier indeholder Vedtægterne i Regelen Bestemmelser om, *at* der ikke maa leveres Mælk af syge eller stærkt udmalkede Køer eller af Køer, der lige har kælvet, *at* Mælken skal afleveres i frisk, ren og uforfalsket Tilstand, *at* den skal holdes afkølet, indtil den modtages af

Efter almindelige Regler vil en Forenings Undladelse af at forsyne et Medlem med Fornødenheder eller at aftage hans Produkter kunne medføre Erstatningsansvar for Foreningen og Ret til Udtrædelse for vedkommende Medlem. Skyldes Undladelsen Umulighed, vil disse Følger dog sikkert kun kunne indtræde, naar der er gjort Brud paa Medlemmernes Ligeberettigelse, og da kun for de forfordelte Medlemmers Vedkommende. Men samtlige Medlemmer maa kunne gøre Ansvar gældende mod Ledelsen, hvis Umuligheden kan lægges denne til Last.

Et Medlems Misligholdelse af sin Pligt til Omsætning med Foreningen vil efter almindelige Regler kunne medføre Erstatningsansvar for vedkommende Medlem og Ret for Foreningen til at udelukke ham[16]). Vedtægterne vil i Regelen indeholde Bestemmelser om Fastsættelse af Erstatningens Størrelse i saadanne Tilfælde, og dette vil ogsaa ofte være paakrævet, idet det ellers vilde være vanskeligt at bestemme Størrelsen af en passende Erstatning. Ogsaa om Er-

Mejeriet, og *at* dettes Bestyrelse kan stille Krav med Hensyn til Staldens Renligholdelse. I et Tilfælde, hvor et Medlems Besætning havde været angrebet af Mund- og Klovsyge, ansaas Mejeriet berettiget til at stille Betingelser for Modtagelse af Mælk fra ham udover de af det offentlige for Salg af Mælk i raa Tilstand stillede Betingelser, U. f. R. 1914 A 185. Fra Leveringspligten undtages i Regelen den Del af Mælken, der bruges til Opdræt eller i Husholdningen, endvidere Mælk, der bortgives eller i mindre Portioner sælges til Smaakaarsfolk og afhentes af disse. Undertiden indtegner Medlemmer sig med et bestemt Antal Køer, U. f. R. 1913 A 388. — Slagterierne har Pligt til at modtage Medlemmernes sunde Svin, ofte ogsaa — i hvert Fald indenfor en vis Begrænsning Svin, Medlemmerne opkøber hos Ikke-Medlemmer. — Svin, der lider af smitsom Sygdom, maa ikke leveres. Fra Leveringspligten undtages i Regelen Orner, Søer, Grise under en vis Vægt, Svin, der sælges til andre Medlemmer eller overlades Daglejere eller lign., eller som Medlemmerne slagter til eget Brug. Ofte tegner Medlemmerne sig for et bestemt Antal Svin. — Efter Dansk Andels Ægexport's Vedtægter maa der ikke leveres fordærvede Æg eller Æg, der er over syv Dage gamle, og de Æg, der leveres, skal være rene og — af Kontrolhensyn — stemplede med Kreds- og Medlemsnummer. Fra Leveringspligten er undtaget Æg, der anvendes i Husholdningen, Rugeæg og tilfældig fundne Æg.

[16]) Der vil ogsaa kunne faas nedlagt Forbud f. Eks. mod Levering af Mælk til et andet Mejeri, U. f. R. 1921 A 138.

statningsansvar i Tilfælde af Levering af Svin, der lider af smitsom Sygdom, af fordærvet eller forfalsket Mælk eller lign. (dolus og culpa in contrahendo), vil Vedtægterne i Regelen indeholde Bestemmelser. Paa saadanne Bestemmelser kommer Reglerne i § 36 i Lov Nr. 242 af 8. Maj 1917 om Retshandler paa Formuerettens Omraade til Anvendelse.

2. Regler om, hvad Medlemmerne skal betale Foreningen for leverede Varer eller andre Fornødenheder, eller hvad Foreningen skal betale Medlemmerne for deres Produkter, kan, som allerede omtalt[17]), være indeholdt i Vedtægterne eller fastsat af Generalforsamlingen. Er det ikke Tilfældet, maa det tilkomme Foreningens Ledelse at fastsætte Priserne. Brugsforeninger plejer at følge de private Handlendes Dagspriser. Om at beregne højere Priser vil der vanskeligt kunne blive Spørgsmaal allerede af den Grund, at Medlemmerne ikke har Købepligt. Ifølge Vedtægterne for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger skal Varerne faktureres til almindelige en-gros Priser. Mejerierne fastsætter Betalingen for den leverede Mælk efter Mængde og, i Regelen, efter Flødeeller Fedtenheder, i de seneste Tider ofte tillige efter en Reduktaseprøve, der viser Producentens mere eller mindre gode Behandling af Mælken. Hvad Medlemmerne skal betale for skummet Mælk, Kærnemælk og Valle, der leveres dem tilbage af Mejeriet, fastsættes ofte af Generalforsamlingen. Slagterierne afregner i Regelen efter slagtet Vægt og efter Kvalitet. Ogsaa Smøreksportforeningerne afregner efter Kvalitet. En Del Kreatureksportforeninger betaler efter Taksation af de Kreaturer, de modtager til Eksport[18]). —

Medlemmerne har Krav paa ens Behandling med Hensyn til Prisberegning. Er et Medlem blevet forfordelt, maa han have Krav paa at faa tilbagebetalt, hvad han har betalt for meget, eller efterbetalt, hvad der er betalt ham for lidt. Er der bereg-

[17]) Ovenfor ved Noterne 8—10.

[18]) Ved, som nævnt i Teksten, i stor Udstrækning at gennemføre Betaling efter Kvalitet, har de Foreninger, der arbejder i Landbrugseksportens Tjeneste, været i Stand til at stimulere Fremskridt i Landbruget. Ogsaa direkte har Foreningerne arbejdet herfor, nedenfor § 7 i Stykket før Note 16.

net et Medlem for gunstig en Pris, vil der undertiden, men ikke altid, kunne afkræves ham Efterbetaling eller Tilbagebetaling[19]). For leverede Varer eller andre Fornødenheder vil Krav om Efterbetaling kunne rejses, hvis vedkommende Medlem har indset eller burdet indse, at han paa uberettiget Maade blev begunstiget, men næppe ellers. Krav paa Tilbagebetaling vil derimod kunne rejses ikke blot, naar vedkommende indsaa eller burde indse, at han modtog for meget for sine Produkter, men efter Omstændighederne ogsaa, naar Betalingen har haft en foreløbig Karakter. Det antoges saaledes, at Dansk Kartoffeldyrkerforening i Likvidation, der i Forventning om betydeligt højere Priser som „foreløbig Afregning" straks ved Modtagelsen af Medlemmenes Kartofler havde udbetalt et Beløb af 14 Kr. pr. Td., men som paa Grund af stærkt Prisfald kun opnaaede en langt lavere Pris end paaregnet, kunde kræve tilbage, hvad Medlemmerne havde faaet for meget[20]). Paa lignende Maade maatte et Slagteri i Tilfælde af pludseligt og stærk Fald i Flæskepriserne kunne rejse Krav om delvis Tilbagebetaling af Forskudsbeløb, der er udbetalt ved Leveringen af Svinene[21]). Medlemmerne kan i saadanne Tilfælde ikke med Sikkerhed regne med, at deres Produkter vil kunne indbringe Foreningen et til Forskudet svarende Beløb. Tilbagebetalingspligten maa være uafhængig af Medlemmernes Forpligtelse til ved Indskud at bidrage til Dannelse af Egenkapital eller til Dækning af muligt Underskud[22]). Men rejses Tilbagebetalingskravet ikke uden ugrundet Ophold, naar det har vist sig, at der er udbetalt for meget, maa Kravet vistnok gaa tabt, for saa vidt det ikke desuagtet maatte staa de paagældende Medlemmer klart, at de havde modtaget for meget.

[19]) Kan Krav herom ikke rejses, maa Foreningen efter almindelige Regler kunne holde Ledelsen ansvarlig for det skete.

[20]) U. f. R. 1924 A 523 (H. R. D.)

[21]) Er der ved Fejlberegning eller lign. fra Foreningens Side udbetalt et Medlem for meget i Forskud, vil Tilbagebetaling næppe kunne kræves, hvis vedkommende Medlem var i god Tro.

[22]) Dansk Kartoffeldyrkerforenings Medlemmer fandtes pligtige at tilbagebetale 3 Kr. pr. Tønde Kartofler, skønt deres Hæftelse for Foreningens Forpligtelser var begrænset til et mindre Beløb.

c. Fordeling af Vinding og Tab.

1. Medlemmerne vil ofte have Krav paa Rente af Foreningens Egenkapital eller Dele af denne. Saaledes vil indbetalt Andelskapital eller Beløb, der godskrives Medlemmerne paa særlige Reservefondskonti, være rentebærende. En udelt Reservefond vil derimod ikke blive forrentet, men undertiden vil en fra først af udelt Reservefond senere blive fordelt, og fra da af vil den, for saa vidt den ikke udbetales Medlemmerne, være rentebærende. Ved Mejerier, Slagterier og Elektricitetsselskaber vil saaledes, under den angivne Forudsætning, den i Løbet af en Peiode opsparede Egenkapital ofte blive forrentet fra Periodens Udløb. Ogsaa ved Boligforeninger vil undertiden det Beløb, hvormed Prioritetsafdragene overstiger Bygningernes Værdiforringelse, fra et i Vedtægterne nærmere bestemt Tidspunkt blive forrentet helt eller delvis.

Af Beløb, der henlægges til Driftsfond, vil Medlemmerne have Krav paa Rente.

Renten sættes ret lavt. I Modsætning til, hvad der gælder ved Aktieselskaber, beregnes der en fast Rente, uafhængig af, om der er indtjent et Overskud, og hvor stort dette i saa Fald er[23]).

Krav paa Rente af Egenkapital eller af Driftsfond forældes efter Lov Nr. 274 af 22. Dec. 1908 § 1 Nr. 2[24]).

2. Viser en af de aarlige eller ved Brugsforeninger ofte halvaarlige Regnskabsopgørelser, efter Forrentning af rentebærende Egenkapital og af Driftsfond, for saa vidt saadanne findes, et Overskud, vil den Del heraf, der ikke anvendes til Dækning af muligt uafskrevet Tab fra tidligere Regnskabsperioder, til Afskrivninger paa faste Aktiver eller til Henlæggelser, og som ikke overføres i ny Regning, blive fordelt mellem Medlemmerne som Udbytte, Dividende eller Efterbetaling. Fordelingen sker paa Grundlag af Medlemmernes Omsætning med Foreningen i den sidst forløbne Regnskabs-

[23]) Renter af Egenkapital kan ikke skattemæssigt behandles som Driftsudgift, derimod vel Renter af Driftsfond, ovenfor § 2 ved Note 45, i Noterne 46 og 66.

[24]) Ovenfor § 4 ved Note 14.

periode. Ved Foreninger, der har til Formaal at skaffe deres Medlemmer Varer eller andre Fonødenheder, vil ikke Mængden af de leverede Fornødenheder, men den for disse ydede Betaling blive lagt til Grund, hvilket stemmer med, at Foreningerne beregner sig Avance i Forhold til deres Indkøbs- eller Fremstillingspriser, ikke i Forhold til Varemængden. At Avancen kan have været forskellig til forskellige Tider indenfor Regnskabsperioden, lades ude af Betragtning. I Regelen lades det ogsaa ude af Betragtning, at Avancen muligt er forskellig for forskellige Varearter. Dog træffer man ved Brugsforeninger ofte en Ordning, hvorefter ved Fordeling af Overskud Køb af visse Varer ikke medregnes, nemlig saadanne, for hvilke Avancen beregnes kun at skulle dække Omkostningerne. Ved Mejerier fordeles Overskud efter leveret Mælkemægnde eller tillige efter Mælkens Fedtindhold, ved Slagterier i Regelen efter slagtet Vægt af de leverede Svin eller simpelthen efter Antallet af disse eller efter Størrelsen af de af Medlemmerne tegnede Garantibeløb, undertiden dog ogsaa under Hensyntagen til Kvaliteten.

Krav paa Udbetaling af Udbytte forældes næppe efter Lov Nr. 274 af 22. Dec. 1908 § 1[25]).

Er der paa Grundlag af en urigtig Regnskabsopgørelse udbetalt for meget i Udbytte, vil Tilbagebetaling sikkert ikke kunne kræves, for saa vidt Modtagerne har været i god Tro.

3. Overskud, der ikke ubetales Medlemmerne, men godskrives dem paa særlige Reservefonds- eller Driftsfondskonti, fordeles paa samme Maade som Overskud, der udbetales.

4. Om de Spørgmaal, der opstaar, naar en af de periodiske Regnskabsopgørelser viser Underskud, indeholder Vedtægterne i Regelen intet[26]). Ved mange Forbrugs- og Produktionsforeninger er Faren for Underskud heller ikke stor. Underskud vil dog altid kunne fremkomme som Følge af Uorden i Regnskaberne. Gives der Kredit til Medlemmer

[25]) Jul. Lassen: Alm. Del § 69 Note 101 og Note til Dom i U. f. R 1914 A 428. Jfr. ovenfor § 4 ved Note 14.

[26]) Derimod vel om Fordeling af Underskud, der konstateres ved Foreningens Opløsning.

eller andre, vil desuden Tab paa Debitorer kunne medføre Underskud. Og ved Foreninger, der holder Varelager, vil Konjunkturfald kunne have Underskud til Følge. Dette sidste gælder i hvert Fald ved Brugsforeninger, hvor Medlemmerne ikke har Købepligt. Men selv ved Foreninger, hvor Medlemmerne har Købepligt, vil det være vanskeligt at fastholde Priser, der ligger over private Handlendes Dagspriser, idet dette i hvert Fald vil virke hæmmende paa Tilgangen af nye Medlemmer, og idet Resultatet heraf ogsaa for en Del af de ældre Medlemmer vil blive mindre gunstigt end Resultatet af en Underskudsfordeling efter de nedenfor fremstillede Regler.

Er der en Overførsel fra den nærmest foregaaende Regnskabsperiode, vil i første Række den blive benyttet til Dækning af Underskud. Derefter maa mulige Reserver staa i første Række[27]), og er der saavel en udelt som en delt Reservefond, maa, naar andet ikke er vedtaget[28]), den udelte Reservefond først benyttes. Hvad der ikke kan dækkes paa denne Maade, maa kunne afskrives paa Andelskapitalen, for saa vidt en saadan findes og strækker til, eller indkræves hos Medlemmerne, for saa vidt disse hæfter overfor Foreningen eller overfor Kreditorerne. Dette maa antages allerede af den Grund, at et udækket Underskud vil kunne virke hæmmende paa Tilgangen af nye Medlemmer, idet saadanne kommer til at hæfte — med indskudte Beløb, tegnede Garantibeløb eller personlig — ogsaa for Foreningens ældre Forpligtelser. Hvor der er en Andelskapital, svarer det anførte

[27]) I Vedtægterne for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger hedder det i § 16: „Reservefonden staar i første Risiko for Fællesforeningens Gældsforpligtelser." Og i § 42 i Vedtægterne for Hovedstadens Brugsforening: „Ved Foreningens Opløsning kan de paa Medlems-Reservefondskontoen til den Tid staaende Midler ikke udbetales, forinden Foreningens øvrige Kreditorer er fyldestgjorte, dog gaar denne Gæld forud for Andelskapitalen."

[28]) I § 15, 3. Stk. i Vedtægterne for Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer hedder det: „Foruden den tegnede Garanti tjener det samlede Reservefond — Hovedforeningens og Lokalforeningernes i samme Forhold som ved Henlæggelsen — som Sikkerhed for „Øernes Andelsselskab"s Forpligtelser overfor Trediemand."

iøvrigt til, hvad der altid har været antaget ved Aktieselskaber, hvor Afskrivning paa Aktiekapitalen af et Underskud, der ikke kan dækkes af Reserver, vil være nødvendig, hvis der ønskes tilført Selskabet ny Kapital. Hvor Medlemmerne hæfter med tegnede Garantibeløb, vil det i Regelen have vedtægtsmæssig Hjemmel, at der kan indkaldes paa disse til Dækning af Underskud. Hvor Medlemmerne hæfter overfor Kreditorerne, vil Vedtægterne derimod i Regelen ikke indeholde udtrykkelig Hjemmel for, at et ved en af de periodiske Regnskabsopgørelser konstateret Underskud kan paalignes Medlemmerne, men i Praksis er der næppe Tvivl om, at dette kan ske[29]).

Paa en Driftsfond vil Underskud ikke kunne afskrives[30]).

For saa vidt Underskud dækkes af en Overførsel eller af en udelt Reservefond, opstaar der ikke Spørgsmaal om dets Fordeling paa de enkelte Medlemmer. Anvendes Andels- eller Garantikapital til Dækning af Underskud, fordeles dette paa de enkelte Medlemmer efter Størrelsen af deres Indskud eller Garanti. Som Følge af den Maade, hvorpaa det enkelte Medlems Bidrag til Andels- eller Garantikapital bestemmes, vil man iøvrigt herved i Regelen naa et lignende Resultat som ved Fordeling efter Medlemmernes Omsætning med Foreningen. Afskrives Underskud paa en delt Reservefond, eller

[29]) Efter tysk Ret kan Underskud ikke paalignes Medlemmerne i Tilfælde, svarende til de i Teksten omtalte, men det kan efter Reglerne om Ændring af Vedtægterne paalægges Medlemmerne at forhøje deres Indskud, saaledes at der herigennem bliver Mulighed for at dække Underskudet, Parisius-Crüger ad § 7 Anm. 31 ff. Herved mærkes, at Vedtægterne skal paalægge Medlemmerne en vis Indskudspligt, og den samme for alle Medlemmer, t. L. § 7, Parisius-Crüger ad § 7 Anm. 5, saaledes at Underskudet vil blive delt lige mellem Medlemmerne. Efter t. L. § 19 gælder det iøvrigt almindeligt, at Vinding og Tab fordeles ikke efter Medlemmernes Omsætning med Foreningen, men efter hvad de har indestaaende af Kapital i Foreningen — en Regel, der dog i stort Omfang fraviges ved Bestemmelser i Vedtægterne, Parisius-Crüger ad § 19 Anm. 6. ff.

[30]) Ovenfor ved Note 11. Efter almindelige Regler vil Foreningen kunne søge sig dækket for de Bidrag til Dækning af Underskud, der er paalignet et Medlem, i Beløb, han har staaende paa Driftsfondskonto.

paalignes der personlig hæftende Medlemmer Bidrag til dets Dækning, maa Fordeling normalt ske efter samme Regel, som gælder for Fordeling af Overskud, altsaa efter Medlemmernes Omsætning med Foreningen. Ved Brugsforeninger, hvor der ikke er Købepligt, passer en saadan Fordelingsmaade dog mindre godt, idet det ikke vilde være rimeligt, om Medlemmer ved under et Konjunkturfald at undlade at købe Varer hos Foreningen skulde kunne blive fri for at bidrage til Dækning af Tab paa Varelageret. Det er da ogsaa ret sjældent, omend det forekommer, at Vedtægterne for Tilfælde af Foreningens Opløsning hjemler Fordeling af Underskud efter Medlemmernes Køb. Naturligere vil det være at fordele Underskudet efter Medlemmernes Køb indenfor et vist Aaremaal eller, ved Brugsforeninger paa Landet, efter Ejendommens Areal, efter Ejendomsskyld eller efter Grundskyld. Men det almindelige er, at Vedtægterne for Tilfælde af Foreningens Opløsning bestemmer, at Underskud skal deles lige mellem Medlemmerne, og hvor andet ikke er vedtaget, synes denne Regel at burde følges ogsaa i Tilfælde af Fordeling af et ved en af de periodiske Regnskabsopgørelser konstateret Underskud[31]). Ogsaa ved Elektricitetsselskaber er det almindeligt, at Hovedregelen om Fordeling af Underskud fraviges, idet Underskud ikke, saaledes som Overskud, fordeles efter Medlemmernes Forbrug af Elektricitet, men efter Installationen af Lys og Kraft.

For saa vidt et Medlem ikke er i Stand til at udrede sit Bidrag til Dækning af Underskud, maa det manglende fordeles paa de øvrige Medlemmer efter de nu fremstillede Regler. Medlemmerne er altsaa subsidiært solidarisk ansvarlige. Dog kan der i intet Tilfælde være Spørgsmaal om at gaa ud over den Begrænsning for et Medlems Hæftelse, der maatte være fastsat. Hvor Vedtægterne bestemmer, at Medlemmerne er principalt solidarisk ansvarlige for Foreningens Forpligtel-

[31]) Jfr. herved ogsaa § 16 i Vedtægterne for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, hvor det hedder: „Et eventuelt Underskud afskrives paa de enkelte Reservefondskonti i Forhold til Antallet af vedkommende Forenings bosiddende Medlemmer ".

ser, har Praksis været inde paa at opfatte dette som Udtryk for et solidarisk Ansvar overfor Foreningen, men, som vi senere skal se[32]), næppe med Rette. I Regelen fastslaar Vedtægter for Brugsforeninger ogsaa udtrykkeligt, at Underskud, der konstateres ved Foreningens Opløsning, skal fordeles lige mellem Medlemmerne[33]), og ogsaa mange andre Foreningers Vedtægter hjemler Fordeling af Underskud i Tilfælde af Likvidation[34]).

Skal Fordeling af Underskud ske paa Grundlag af Medlemmernes Omsætning med Foreningen, vil Uorden i dennes Regnskaber kunne medføre, at ikke hele Underskudet kan kræves dækket, idet der ikke vil kunne paalignes det enkelte Medlem mere, end det med Sikkerhed kan antages, at han efter de fremstillede Regler bør bære. Det manglende maa da kunne kræves dækket hos den eller de Personer (Bogholdere, Bestyrelsesmedlemmer, Direktører, Revisorer), hvem det kan lægges til Last, at Regnskaberne ikke er ordentlig ført.

Det kan være, at Foreningen har skjulte Reserver, der er tilstrækkelige til Dækning af Underskud, der ikke kan dækkes af de udelte Reserver, Regnskabet viser, saaledes navnlig hvor faste Aktiver er bogført til Beløb, der ligger under den virkelige Værdi. I hvert Fald efter Omstændighederne maa i saa Fald det enkelte Medlem kunne protestere mod en Beslutning af Generalforsamlingen om Fordeling af det regnskabsmæssige Underskud paa de enkelte Medlemmer efter de omtalte Regler.

[32]) Nedenfor § 11 ved Noterne 2—10.

[33]) I § 34 i Normalvedtægter for Brugsforeninger hedder det: „Muligt Underskud vil .... i Forholdet mellem Medlemmerne indbyrdes være at fordele ligeligt paa alle Medlemmerne ....". Og i § 31 i de af Konsulent Voigt udarbejdede Mønstervedtægter: „Fremkommer der ved Realisation af Aktiver og Dækning af Passiver ..... et Underskud, fordeles dette ligeligt blandt Medlemmerne i Overensstemmelse med de almindelige Regler om Dækning af et solidarisk Ansvar".

[34]) Jfr. f. Eks. Udkast til Vedtægter for Andelsmejerier § 12, jfr. § 23: „Er Aktiverne ikke tilstrækkelige til skadesløs Dækning af Gælden m. v., tilsvarer Medlemmerne Resten; overfor Kreditorerne solidarisk; indbyrdes i samme Forhold som de har Andel i eventuelt Overskud."

Nogen Nødvendighed for at afskrive et foreliggende Underskud paa Reserver eller paa Andelskapital eller for at paaligne Medlemmerne det er der ikke. Generalforsamlingen maa i hvert enkelt Tilfælde afgøre, om dette skal ske, eller om Underskudssaldoen skal bibeholdes, hvilket sidste vil være naturligt, hvor man venter helt eller delvis at kunne dække Underskudet gennem fremtidige Overskud. At Bibeholdelsen af en Underskudssaldo, for hvilken der ikke er Dækning i udelte Reserver, kan virke hæmmende paa Tilgangen af nye Medlemmer, vil sikkert ikke kunne motivere nogen Begrænsning i Generalforsamlingens Kompetence i nævnte Henseende. Derimod maa det enkelte Medlem efter Omstændighederne kunne protestere imod, at Foreningen beregner sig en Overpris for leverede Fornødenheder eller afregner modtagne Produkter til Underpris for derved at fremkalde et større Overskud til Dækning af Underskudet, muligt ogsaa mod at Underskudet dækkes af fremkommet Overskud paa Bekostning af Dividendeudbetalingen. Særlig hvor Underskud, der paalignes Medlemmerne, skal deles lige mellem disse, eller hvor Omsætningspligt kun paahviler nogle af Medlemmerne, vilde Fremgangsmaader som de nævnte kunne føre til en væsentlig Forurettelse af nogle Medlemmer til Fordel for andre. Er et Underskud fremkommet som Følge af Prisfald paa Varelager, maa dog altid et ved efterfølgende Prisstigning fremkommet Overskud kunne benyttes til Udligning af Underskudet.

d. Medlemsforholdets Ophør.

1. Om et Medlems Adgang til at udmelde sig vil Vedtægterne næsten altid indeholde Bestemmelser. Ved Brugsforeninger kan i Regelen Udmeldelse ske naarsomhelst og uden Varsel. At begrænse Adgangen til Udmeldelse vilde ogsaa her være uden større Betydning, da Medlemmerne ikke har Købepligt. Ved Boligforeninger kan et Medlem i Regelen opsige sin Bolig med et vist Varsel til en af de almindelige Flyttedage. Ved de fleste andre Foreninger er der truffet Be-

stemmelser om Perioder paa et bestemt Aaremaal, saaledes at Udmeldelse kun kan ske med et vist Varsel til Udløbet af en Periode. Har en Forening kostbare Anlæg, vil det normalt ogsaa være nødvendigt at sikre sig Tilslutning fra en vis Medlemskreds gennem en Aarrække, idet saadanne Anlæg i Tilfælde af Foreningens Ophør ikke kan ventes realiserede uden Tab.

Spørgsmaalet om, hvad der gælder i Mangel af Bestemmelse i Vedtægterne om et Medlems Adgang til Udmeldelse, har efter det anførte ikke nogen større praktisk Interesse. Ved Brugsforeninger maa i saa Fald Udmeldelse kunne ske naarsomhelst og uden Varsel, ved Boligforeninger med det i Lejeforhold sædvanlige Varsel til en af de almindelige Flyttedage. Ogsaa ved andre Foreninger maa der vistnok være Adgang til Udmeldelse, da det ikke synes at kunne antages, at Medlemmerne skal være bundne til Foreningen uden Tidsbegrænsning. Og da det i Regelen ikke uden Vilkaarlighed vil være muligt at fastsætte et bestemt Aaremaal for Medlemmernes Bundethed, maa Udmeldelse i hvert Fald kunne ske med et passende Varsel til Udløbet af et Regnskabsaar. Skal Foreningens Anlægslaan amortiseres i Løbet af en kortere Aarrække, vil det dog maaske kunne antages at være Meningen, at Medlemmerne skal være bundne til Udløbet af denne. Og ved visse Foreninger vil Adgang til Udmeldelse kunne anses udelukket, saaledes ved Byggeforeninger, der tilsigter at skaffe deres Medlemmer Ejendomsret til hver sin Ejendom[35]).

Ogsaa om Opgørelse af Mellemværendet mellem Foreningen og et Medlem, der udmelder sig, plejer Vedtægterne at

---

[35]) I et Tilfælde, hvor et Andelsmejeris ufuldkomment affattede Vedtægter hjemlede Ret for Medlemmerne til at udtræde i Tilfælde af Ejendomssalg, men iøvrigt ikke indeholdt Bestemmelser om Adgang til Udmeldelse, fandtes det efter Foreningens Natur og Formaal nærmest at maatte antages, at Udmeldelse skulde være udelukket, og dette fandtes ikke stridende mod Lov og Ærbarhed, U. f. R. 1926 A 141, jfr. derimod nu 1930 A 1013 (H. R. D.). Efter d. Udk. § 12 kan i Mangel af anden Bestemmelse i Vedtægterne Udmeldelse ske til den sidste Dag i et Kvartal.

indeholde Bestemmelser. Selvom Udmeldelse, som ved Brugsforeninger, kan ske til et hvilketsomhelst Tidspunkt, vil Opgørelse først kunne finde Sted, naar Foreningens nærmest følgende Regnskab er godkendt af Generalforsamlingen. Ved Opgørelsen regnes det udmeldte Medlems mulige Skyld til Foreningen og hans Andel i muligt Underskud Foreningen tilgode. Andel i mulig Dividende godskrives vedkommende Medlem. Ofte hjemler Vedtægterne endvidere et Medlem, der udmelder sig, Ret til helt eller delvis at faa udbetalt sin Andel i Foreningens Egenkapital, og det paagældende Beløb maa da ved Opgørelsen regnes ham tilgode. Særlig ofte gælder dette sidste om Beløb, han har staaende paa Andelskonto, og — helt eller delvis — om Beløb, han har staaende paa særlig Reservefondskonto. Og ved de Foreninger, hvor, saaledes som ofte ved Mejerier, Slagterier og Elektricitetsværker, ved en Driftsperiodes Udløb Udbetaling af den i Periodens Løb opsparede, i Form af udelte Reserver foreliggende Egenkapital finder Sted, vil et fratrædende Medlem have Krav paa, at hans Andel heri godskrives ham ved Opgørelsen. Den Vurdering af Aktiverne, paa Grundlag af hvilken Egenkapitalens Størrelse bestemmes, maa i Forhold til fratrædende Medlemmer gaa ud paa at fastslaa Likvidationsværdien, idet fratrædende Medlemmer ikke kan have Krav paa at faa Fordel af, at de øvrige Medlemmer fortsætter Virksomheden[36]). I Mangel af Enighed maa Vurderingen foretages af retlig udmeldte Mænd, hvis ikke Vedtægterne indeholder anden Bestemmelse, eller hvis anden Bestemmelse i Vedtægterne ikke giver rimelig Sikkerhed for en upartisk Vurdering[37]). Omkostningerne ved Vurderingen behandles som Gæld, der paahviler Foreningen. Den enkeltes Andel i Egenkapitalen bestemmes paa Grundlag af hans Omsætning med Foreningen i hele den forløbne Periode.

Viser Opgørelsen en Saldo i et fratrædende Medlems Favør, maa Foreningen udbetale ham Beløbet. Ofte hjemler

[36]) U. f. R. 1911 A 63 og 1914 A 449.— Ang. Ret til Udbetaling af Andel i Overførsel, U. f. R. 1917 A 340.

[37]) Nedenfor ved Note 51.

Vedtægterne en vis Frist for Udbetalingen, men er det ikke Tilfældet, maa Udbetaling kunne kræves straks. Viser Opgørelsen en Saldo i Foreningens Favør, maa det fratrædende Medlem være pligtig at indbetale Beløbet, uanset om Fordeling af Underskud paa de Medlemmer, der bliver i Foreningen, finder Sted. Nogen Pligt overfor Foreningen til at bidrage til Dækning af muligt fremtidigt Underskud vil ikke paahvile den, der har udmeldt sig. Hæfter han overfor Kreditorerne for Gæld, Foreningen har paadraget sig før hans Udmeldelse, maa han have Regres til Foreningen for Beløb, han som Følge heraf kommer til at udrede.

For saa vidt Andel i Egenkapital ikke udbetales et Medlem, der udmelder sig, maa han vistnok, hvor andet ikke er bestemt i Vedtægterne, bevare sin Andelsret. Ofte bestemmer Vedtægterne imidlertid, at Andelsretten falder bort, og Beløb, der har været godskrevet vedkommende, navnlig paa særlig Reservefondskonto, vil i saa Fald blive overført til Foreningens udelte Reservefond.

Beløb, der er godskrevet et Medlem paa Driftsfondskonto, vil næppe i Tilfælde af hans Udmeldelse kunne kræves udbetalt til et tidligere Tidspunkt end ellers, idet saadanne Beløb maa betragtes som et Foreningen paa bestemt Tid ydet Laan[38]).

2. Særlige Omstændigheder kan bevirke, at et Medlem faar Ret til at udtræde af Foreningen forinden Udløbet af den Periode, for hvilken han har bundet sig. Navnlig maa, hvor Omsætning med Foreningen knytter sig til Udøvelsen af en Bedrift, Overdragelse eller Ophør af denne have den nævnte Virkning, i hvert Fald hvis vedkommende Medlem ikke overtager eller paabegynder en lignende Bedrift indenfor Foreningens Omraade. Ved nogle Foreninger, saaledes Mejerier og Elektricitetsselskaber, er det dog almindeligt, at Vedtægterne paalægger det Medlem, der sælger sin Ejendom, at sørge for, at Køberen indtræder i hans Rettigheder og

[38]) Ovenfor ved Note 11.

Forpligtelser overfor Foreningen[39]). Undladelse heraf vil da medføre Erstatningspligt, og dennes Omfang vil ofte være nærmere bestemt i Vedtægterne. Undertiden skal saaledes Sælgeren indbetale en Andel i Foreningens Anlægsgæld[40]), bestemt f. Eks. efter Forholdet mellem den af ham inden Salget til Mejeriet leverede Mælkemængde og den hele af Medlemmerne inden Salget leverede Mælkemængde, og undertiden skal Sælgeren endvidere have tabt sin Ret til ved Regnskabsperiodens Udløb at kræve Dividende og til ved Driftsperiodens Udløb at kræve Andel i Nettoformuen udbetalt, men uden særlig Bestemmelse i Vedtægterne kan noget saadant ikke gælde[41]), og en Vedtagelse om Tab af Andel i Nettoformuen vil ikke medføre Tab af Ret til Dividende[42]). Paa Vedtagelser om Tab af de nævnte Rettigheder synes iøvrigt Lov Nr. 242 af 8. Maj 1917 om Retshandler paa Formuerettens Omraade § 37 analogisk anvendelig, og paa Vedtagelser om Erstatningspligtens Fastsættelse til en Bod vil § 36 i den nævnte Lov være direkte anvendelig. Hvad der er bestemt for Tilfælde af Salg af Ejendom, maa sikkert gælde ogsaa Bortforpagtning og Bortfæste, hvad Vedtægterne iøvrigt ofte udtrykkeligt hjemler. Dog vil man maaske ikke uden udtrykkelig Hjemmel anse en Bestemmelse om Tab af Rettigheder i Tilfælde af Salg analogisk anvendelig paa Bortforpagtning eller Bortfæste. Om en analogisk Anvendelse af Bestemmelser som de nævnte for Tilfælde af Salg vil der i hvert Fald ikke

[39]) Se f. Eks. U. f. R. 1917 A 373 og 1929 A 928. — Leveringspligten vilde i saadanne Tilfælde kunne tinglyses som en Hæftelse paa Ejendommen, men Vedtægterne plejer ikke at hjemle Foreningen Ret til at lade en saadan Tinglysning foretage, jfr. herved U. f. R. 1928 A 1099 og 1930 A 326.

[40]) Naar Vedtægterne i denne Forbindelse taler om „Gæld", maa det have Formodningen for sig, at der sigtes til Anlægslaan, ikke til mulige Driftslaan, der i Regelen ikke amortiseres. — Ang. et Tilfælde af delvis Udtræden, U. f. R. 1929 A 564.

[41]) U. f. R. 1916 A 375.

[42]) U. f. R. 1915 A 981. Jfr. derimod U. f. R. 1910 A 690 (H. R. D.) angaaende et Tilfælde, hvor et udtrædende Medlem skulde indbetale „Halvdelen af sin resterende Del af Anlægskapitalen" og intet Krav have paa Mejeriet.

kunne være Tale, hvor et Medlem er Forpagter eller Fæster, og Ejendommen overgaar til en ny Forpagter eller Fæster eller hvor et Medlem har Brugsret til Ejendommen ifølge Embedsstilling som Præst, Lærer eller Skovfoged, og Embedet skifter Indehaver[43]). Derimod maa Bestemmelser for Tilfælde af frivilligt Salg kunne finde tilsvarende Anvendelse ved Tvangssalg. Om nogen Opgørelse mellem Foreningen og det udtrædende Medlem bliver der ikke Spørgsmaal, hvor en Successor indtræder i vedkommendes Rettigheder og Forpligtelser. I modsat Fald maa der derimod finde en Opgørelse Sted. Denne maa foregaa efter Regler, svarende til dem, der gælder for Udmeldelse til en Periodes Udløb. Skulde det udtrædende Medlem have sørget for, at en Successor indtræder i hans Rettigheder og Forpligtelser, maa der dog ved Opgørelsen tages Hensyn til Foreningens mulige Krav paa Erstatning, fordi dette ikke er sket, og om Ret til Udbetaling af Andel i Egenkapital vil der kun blive Spørgsmaal, for saa vidt angaar Beløb, der er godskrevet det udtrædende Medlem paa særlig Konto, idet Udbetaling paa Grundlag af en Vurdering af Foreningens Aktiver efter Vedtægterne først vil kunne kræves efter Periodens Udløb.

3. I Tilfælde af et Medlems Død vil Arvingerne eller Boet, hvis andet ikke er vedtaget, kunne kræve Opgørelse efter Regler, svarende til de under 2 omtalte. Ofte vil imidlertid en Enke, undertiden ogsaa andre den afdøde nærstaaende Personer have Ret til at indtræde i hans Rettigheder og Forpligtelser, og Arvingernes eller Boets Adgang til at kræve Opgørelse vil da være betinget af, at denne Ret ikke benyttes. Undertiden vil ogsaa den Enke, der fortsætter Bedriften, være forpligtet til at indtræde som Medlem i sin afdøde Mands Sted.

Er f. Eks. en Brugsforening, et Mejeri eller et Slagteri Medlem af en Hovedforening, vil den frit kunne opløse sig, inden Udløbet af den Periode, for hvilken den, om den fort-

[43]) Jfr. U. f. R. 1927 A 1003 og 1928 A 732. — Ang. Afstaaelse af Jord i Henhold til Lov Nr. 563 af 4. Okt. 1919 om Len og Stamhuse, U. f. R. 1926 A 59.

sætter sin Virksomhed, er bundet som Medlem[44]). En særligt med Henblik paa Tilslutning til Hovedforeningen stiftet Lokalforening vil derimod kun kunne opløse sig ved Udløbet af en Periode.

4. Undertiden hjemler Vedtægterne Ledelsen Adgang til at træffe Aftale med et Medlem om Ophør af Medlemsforholdet til et tidligere Tidspunkt end det, til hvilket Udmeldelse kan finde Sted efter Vedtægterne. Uden udtrykkelig Hjemmel kan Ledelsen derimod ikke have Ret hertil, og selv en Generalforsamlingsbeslutning om, at et Medlem skal have Adgang til at udtræde i Utide, synes kun at kunne være gyldig, for saa vidt den fyldestgør de for Ændring af Vedtægterne gældende Regler.

5. Et Medlem vil kunne udelukkes, naar han i væsentlig Grad misligholder sine Forpligtelser overfor Foreningen. Hvad der er en væsentlig Misligholdelse, vil naturligvis ofte kunne være tvivlsomt. Benytter et Medlem sin Stilling som Medlem til at skade Foreningen, maa han kunne udelukkes[45]). At et Medlem af et Mejeri forsætligt[46]) har forfalsket Mælken[47]) vil ligeledes være en væsentlig Misligholdelse. Ofte indeholder Vedtægterne nærmere Bestemmelser om Spørgsmaalet. For saa vidt det antages, at Ikke-Medlemmer, uafhængigt af Vedtægternes Indhold, kan have et Retskrav paa

---

[44]) Saaledes hedder det i § 9 i Vedtægterne for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger: „Udmeldelse af Fællesforeningen kan — naar den ikke er begrundet i vedkommende Forenings Opløsning — først ske, efter at de tegnede Andele er fuldt indbetalt og da kun med et Aars Varsel til en 1. Januar ....."

[45]) At et Medlem af en Brugsforening i Bladartikler og paa Generalforsamlingen havde udtalt sig paa en i Formen usømmelig og for Enkeltpersoner indenfor Foreningen fornærmelig Maade berettigede ikke til at udelukke ham, da hans Formaal kun havde været at kritisere Forhold indenfor Foreningen, men ikke at skade denne, U. f. R. 1926 A 1018.

[46]) Lige med, at et Medlem selv har forfalsket Mælken eller har været vidende om, at den blev forfalsket, maa vistnok gælde, at hans Hustru har foretaget Forfalskningen, og maaske ogsaa, at hans Børn har gjort det, jfr. Udkast til Vedtægter for Andelsmejerier § 4, derimod ikke, at en Tjenestepige har gjort det, U. f. R. 1895 A 525.

[47]) Skumning af Mælk anset som Forfalskning, U. f. R. 1909 A 62.

at blive optaget som Medlemmer, vil saadanne Bestemmelser dog næppe ubetinget være gyldige[48]).

At efter Vedtægterne Generalforsamlingen, maaske med kvalificeret Majoritet, eller Ledelsen, maaske under Appel til Generalforsamlingen, skal kunne træffe Bestemmelse om Udelukkelse af et Medlem, kan ikke formodes at betyde, at Udelukkelse skal kunne ske uden skellig Grund. Betydningen af en Bestemmelse om, at Generalforsamlingen kan udelukke et Medlem, bliver da kun, at Udelukkelse ikke kan ske uden Beslutning af Generalforsamlingen. Den endelige Afgørelse af, om skellig Grund foreligger, kan næppe ved Bestemmelse i Vedtægterne henlægges til Generalforsamlingen eller Ledelsen[49]).

Opgørelse af Mellemværendet mellem et udelukket Medlem og Foreningen maa finde Sted efter Regler, svarende til de ovenfor omtalte. Paa Bestemmelser i Vedtægterne om Fiksering af Foreningens Erstatningskrav eller om Tab af Rettigheder for vedkommende Medlem maa §§ 36 og 37 i Lov Nr. 242 af 8. Maj 1917 om Retshandler paa Formuerettens Omraade være anvendelige.

e. Overdragelse af Medlemsrettigheder.

Som nævnt under d har ved nogle Foreninger et Medlem, der afhænder den Bedrift, til hvilken hans Omsætning med Foreningen knytter sig, Pligt til at sørge for, at hans Successor indtræder som Medlem i hans Sted. Naar undtages saadanne Tilfælde kan et Medlem ikke træffe Aftale med en anden Person om, at denne skal indtræde i hans Medlemsforhold til Foreningen. At et Medlem ikke kan delegere sine Forpligtelser overfor Foreningen til en anden, følger af almindelige Regler. Men selv om et Medlem har en aktuel Ret til at udmelde sig, saaledes at der ikke paahviler ham særlige Forpligtelser, maa det anførte gælde. Da Optagelse af nye Medlemmer kan finde Sted, vilde Succession i et Medlemsforhold ogsaa væsentlig kun

[48]) Jfr. ovenfor § 5 Note 12.

[49]) Nedenfor ved Note 53.

være af praktisk Interesse, hvor ved Udmeldelse ikke hele den paagældende Andel i Foreningens Egenkapital udbetales ham; men naar Vedtægterne bestemmer, at Andelsretten helt eller delvis fortabes i Tilfælde af Udmeldelse, kan det ikke være Meningen, at der skal være Adgang til ved Aftaler om Succession i Medlemsforholdet at undgaa Virkningerne af en saadan Bestemmelse.

Af de enkelte Medlemsrettigheder maa Retten til at møde paa Generalforsamlingen og herigennem øve Indflydelse paa Foreningens Ledelse antages uløselig knyttet til Stillingen som Medlem. Det samme maa gælde Retten til Omsætning med Foreningen. Derimod maa Krav paa Betaling for leverede Produkter, Krav paa Udbetaling af Andel i — allerede forfalden eller fremtidig — Dividende, af Driftsfondsbeløb eller af Andel i Foreningens Egenkapital f. Eks. i Tilfælde af Medlemsforholdets Ophør eller af Foreningens Opløsning, Krav paa Dækning af Udlæg for Foreningen og Krav, der er uafhængige af Medlemsforholdet, være overdragelige efter almindelige Regler. Undertiden bestemmer Vedtægterne dog, at Medlemmernes Andelsrettigheder ikke skal kunne overdrages.

Andelsbeviser, der er udstedt f. Eks. for Indskud, er næppe negotiable[50]).

f. Afgørelse af Tvistigheder.

Er andet ikke bestemt i Vedtægterne, kan en Retstvist mellem Foreningen og et af dens Medlemmer af enhver af Parterne indbringes for Domstolene. Indeholder Vedtægterne Bestemmelser om, at Tvistigheder angaaende et Medlems Rettigheder eller Forpligtelser skal afgøres ved Voldgift, maa en saadan Bestemmelse være bindende for Medlemmerne, hvis

---

[50]) Jfr. Jul. Lassen: Alm. Del 629 om, at det maa „fastholdes, at, foruden Gældsbreve, kun de Arter af Dokumenter er negotiable, hvis Benyttelse i og Betydning for Omsætningen paa lignende Maade som Gældsbreve staar klar for fonuftige, med den paagældende Art af Retsforhold kendte Mænd".

den tilstrækkelig betrygger en upartisk Afgørelse[51]). Ofte har imidlertid Forbrugs- og Produktionsforeningers Vedtægter indeholdt Bestemmelser om, at Retstvister skulde afgøres af Foreningens administrative Myndigheder, Generalforsamling, Repræsentantskab eller Bestyrelse, eller af særlige Voldgiftsudvalg, paa hvis Sammensætning de administrative Myndigheder havde Hovedindflydelsen. I ældre Praksis har man anset saadanne Bestemmelser for gyldige[52]), men man har søgt at fortolke dem saa snævert som muligt. Nu vil de næppe blive anerkendt som gyldige[53]).

Naar Vedtægterne giver Foreningsmyndighederne Ret til at paalægge Medlemmerne Bøder for Brud paa deres Forpligtelser overfor Foreningen, har Praksis antaget, at Spørgsmaalet om et Bødepaalægs Berettigelse kan bringes for Domstolene, men at disse ikke kan nedsætte en i Henhold til en saadan Bestemmelse idømt Bøde[54]). Efter Lov Nr. 242 af 8. Maj 1917 om Retshandler paa Formuerettens Omraade § 36 kan dette dog ikke mere gælde.

Ved de Foreninger, hvor ved Udløbet af en Driftsperiode opsparet Egenkapital udbetales til Medlemmerne paa Grundlag af en Vurdering af Foreningens Aktiver, maa Vedtægterne, for saa vidt angaar det indbyrdes Forhold mellem de fortsættende Medlemmer, kunne bestemme, at Vurderingen skal foretages af Mænd, valgte af Foreningsmyndighederne, idet det her ikke drejer sig om Afgørelse af en Retstvist mellem Foreningen og enkelte af dens Medlemmer, men om en Afgørelse, der berører alle Medlemmer paa samme Maade. Skal en Vurdering være bestemmende for, hvad der skal udbetales fratrædende Medlemmer, maa disse derimod kunne for-

[51]) Jfr. Troels G. Jørgensen i Forh. paa det 14. nordiske Juristmøde, Kbhvn. 1928. 139.

[52]) U. f. R. 1899. 457. og 1905 A 123. Jfr. om Foreningers „Selvdømme" i det hele Karsten Meyer i Forh. paa det 14. nordiske Juristmøde, Kbhvn. 1928, 126 ff.

[53]) U. f. R. 1926 A 975 og 1927 A 658 (H. R. D.); jfr. ang. sidstnævnte Dom Troels G. Jørgensen i Forh. paa 14. nord. Juristmøde, Kbhvn. 1928, 139 f.

[54]) U. f. R. 1912 A 445 og 1918 A 308.

lange den foretaget af retlig udmeldte Mænd, for saa vidt Vedtægterne ikke indeholder Regler om Vurderingsudvalg, der tilstrækkelig betrygger Vurderingens Upartiskhed[55]).

[55]) U. f. R. 1903 B 33 (H. R. D.) og 1912 A 987. Ved førstnævnte Dom fandtes en Vurdering, foretaget af Mænd, udmeldte af et Mejeris Bestyrelse, bindende ogsaa for fratrædende Medlemmer, idet den var foretaget paa et Tidspunkt, da der ikke var nogen Udsigt til, at Mejeriet overhovedet vilde blive fortsat, og idet saaledes „Bestyrelsen ..... repræsenterede alle Mejeriets Interessenter". — I §§ 12 og 13 i Udkast til Vedtægter for Andelsmejerier skelnes der i Overensstemmelse med Fremstillingen i Teksten mellem fratrædende Medlemmer, der kan kræve Udbetaling efter Vurdering af retlig udmeldte Mænd, og fortsættende Medlemmer, til hvem Udbetaling sker efter en nøjagtig Opgørelse af Mejeriets Status, „eventuelt saaledes, at den faste Ejendoms Værdi fastsættes af Generalforsamlingen."

§ 7. Generalforsamlingen.

1. Medlemmernes Indflydelse paa Ledelsen af en Forbrugs- eller Produktionsforening udøves gennem Deltagelse i Generalforsamlingen, der er Foreningens øverste Myndighed. Ordinær Generalforsamling afholdes ved de fleste Andelsforeninger en Gang om Aaret, ved Brugsforeninger dog ofte to Gange aarlig. Ekstraordinær Generalforsamling maa afholdes, naar et Spørgsmaal opstaar, som Ledelsen — Bestyrelse eller Repræsentantskab — ikke er berettiget til at afgøre paa egen Haand, og som man ikke kan vente med at faa afgjort til den næste ordinære Generalforsamling. Repræsentantskab eller Bestyrelse kan bestemme, at ekstraordinær Generalforsamling skal afholdes, naar et Spørgsmaal opstaar, som den paagældende Myndighed er berettiget til, men ikke ønsker at afgøre paa egen Haand. Derimod vil Bestemmelse om Afholdelse af ekstraordinær Generalforsamling ikke kunne træffes af et af Bestyrelsen nedsat Forretningsudvalg, ikke heller af et af Bestyrelse eller Repræsentantskab valgt særligt Organ, til hvilket den daglige Ledelse af Foreningens Virksomhed er betroet, eller af Revisionen. Ogsaa uden udtrykkelig Bestemmelse i Vedtægterne synes et Antal Medlemmer, der er saa stort, at det vil have Majoriteten af Stemmer, at maatte kunne kræve ekstraordinær Generalforsamling indkaldt. Men i Regelen vil Vedtægterne give allerede en vis, større Minoritet Ret hertil, og undertiden er det bestemt, at ogsaa et enkelt Medlem skal have Ret til at kræve ekstraordinær Generalforsamling indkaldt, naar visse Spørgsmaal opstaar, der særligt angaar hans Stilling.

Vedtægterne vil i Regelen indeholde nærmere Bestemmelser om Stedet, hvor Generalforsamlinger skal afholdes og om Tidspunktet for den eller de ordinære Generalforsamlin-

ger. Er intet fastsat om Stedet, maa Generalforsamlinger holdes paa Foreningens Hjemsted.

2. Normalt vil det paahvile Bestyrelsen eller dennes Formand[1]) at indkalde Generalforsamlingen. Om Indkaldelsesmaaden og om Indkaldelsesvarslet vil Vedtægterne i Regelen indeholde Bestemmelser. Er det ikke Tilfældet, maa Indkaldelse ske paa en saadan Maade, at Medlemmerne har rimelig Mulighed for at blive bekendt med den, og der maa gives et passende Varsel, hverken for kort eller for langt.

Indkaldelsen maa angive Tid og Sted for Generalforsamlingen. Kan Forhandlingerne ikke tilendebringes paa den Dag eller de Dage, der er nævnt i Indkaldelsen, maa ny Indkaldelse foretages, hvis ikke Vedtægterne bestemmer, at en til en bestemt Dag indkaldt Generalforsamling om fornødent uden ny Indkaldelse kan fortsættes paa en — af Dirigenten eller Generalforsamlingen selv fastsat — senere Dag.

En deklaratorisk Regel om, at Indkaldelsen skal angive Dagsordenen, kan næppe opstilles. Fastsætter Vedtægterne en staaende Dagsorden for ordinære Generalforsamlinger, behøver i hvert Fald denne ikke at optages i Indkaldelsen. Indeholder Indkaldelsen en Dagsorden, maa denne være fuldstændig, uanset om Vedtægterne kræver Dagsorden optaget i Indkaldelsen eller ej[2]). Dog vil det ikke være nødvendigt nærmere at angive, hvilke Forslag der agtes stillet; f. Eks. vil „Forslag om Forandring af Vedtægter" være tilstrækkeligt.

3. Ethvert Medlem og enhver Delegeret for en Lokalforening er berettiget til at stille Forslag. Indeholder Indkaldelsen en Dagsorden, vil der dog normalt[3]) kun kunne stilles Forslag indenfor den ved Dagsordenen bestemte Ramme. Kræver Vedtægterne Dagsorden optaget i Indkaldelsen, maa derfor Angivelse af Forslag, der agtes stillet, indsendes til

---

[1]) U. f. R. 1887. 1027.

[2]) Vedtægterne kan dog hjemle Undtagelse fra denne Regel. Saaledes bestemmer § 18 i Vedtægterne for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, at Forhandlingsgenstandene skal angives i Indkaldelsen, for saa vidt Bestyrelsen skønner, at Fællesforeningens Tarv tillader det.

[3]) Jfr. dog ovenfor Note 2.

Bestyrelsen i saa god Tid, at Dagsordenen kan affattes under Hensyn dertil. Og selvom Vedtægterne ikke kræver Dagsorden optaget i Indkaldelsen, maa en Forslagsstiller indsende sine Forslag, hvis han vil sikre sig Adgang til at faa dem behandlet ogsaa i Tilfælde af, at Bestyrelsen optager Dagsorden i Indkaldelsen. Undertiden bestemmer Vedtægterne iøvrigt, at ethvert Forslag, der falder indenfor den ved en Dagsorden bestemte Ramme, skal være indsendt en vis Tid forinden Generalforsamlingen.

Ret til at møde paa en Generalforsamling og til at tage Del i Forhandlinger og Afstemninger har Medlemmerne eller, for saa vidt Medlemmerne er Lokalforeninger, Delegerede for disse[4]). I Regelen vil et Medlem ikke kunne møde ved Fuldmægtig. Dog maa Værgen kunne møde for et umyndigt Medlem, og hvor et Medlems Omsætning knytter sig til en Bedrift, synes Ejeren af denne at maatte kunne møde ved sin Bestyrer[5]). Indeholder Vedtægterne ikke Bestemmelse derom, kan det næppe kræves, at en Delegeret for en Lokalforening skal være Andelshaver. I hvert Fald maa Personer, der deltager i Ledelsen af en Lokalforening, kunne møde som Delegerede, selvom de ikke er Andelshavere, men f. Eks. tidligere Andelshavere, der har opgivet deres Bedrift. Samme Person kan være Delegeret for flere Lokalforeninger[6]).

Medlemmer af Bestyrelse eller Repræsentantskab kan møde og tage Del i Forhandlingerne, men er de ikke Medlemmer eller Delegerede for Medlemmer, har de ikke Stemmeret[7]).

Hvad angaar Stemmeretten har det indenfor dansk Andelsvæsen været betragtet som et Hovedprincip, at ethvert Med-

[4]) Hvor kun Delegerede møder, benævnes Generalforsamlingen undertiden Delegeretforsamling eller Repræsentantskab.

[5]) For Enkers Vedkommende er denne Regel udtrykkelig hjemlet ved mange Vedtægter.

[6]) Efter § 16 i Vedtægterne for Dansk Andels Ægexport kan en Delegeret i Regelen kun repræsentere to Kredse, en bornholmsk Delegeret dog indtil fem Kredse.

[7]) Efter § 17 i Vedtægterne for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger har ogsaa Revisorerne Ret til at møde og tage Del i Forhandlingerne.

lem skulde have en og kun en Stemme. Herved har den Betragtning spillet en Rolle, at dette er bedst stemmende med demokratiske Grundsætninger. Hvor Medlemmerne hæfter personlig for Foreningens Forpligtelser, synes iøvrigt rent juridiske Betragtninger at maatte føre til samme Resultat, idet det enkelte Medlems Risiko ikke vil være bestemt ved hans Omsætning med Foreningen. Ved Brugsforeninger uden solidarisk Ansvar kunde juridiske Betragtninger snarere tale for at lade det enkelte Medlems Stemmeret være afhængig af hans Kapitalindskud eller af hans Omsætning med Foreningen. Ogsaa her har man imidlertid fastholdt det nævnte Princip. Det enkelte Medlems Omsætning med Foreningen kan jo ogsaa være stærkt varierende, da der ikke er Købepligt. Ved Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger og ved Dansk Andels Ægexport har hver Lokalforening eller hver Kreds en og kun en Stemme[8]). Ved andre Foreninger af Foreninger, f. Eks. ved Foderstofforeningerne, bestemmes Antallet af Delegerede for den enkelte Lokalforening i Regelen efter dennes Medlemsantal eller efter Størrelsen af det Garantibeløb, Foreningen har tegnet. Ogsaa i sidste Fald vil undertiden Medlemsantallet være væsentlig bestemmende, idet Størrelsen af Garantibeløbet retter sig herefter; undertiden retter Garantibeløbets Størrelse sig dog ogsaa f. Eks. efter Antallet af Køer.

Kun de mødende kan afgive Stemme. Enhver, der er tilstede paa Generalforsamlingen i det Øjeblik, en Afstemning foregaar, maa kunne afgive Stemme, selvom han ikke har overværet Forhandlingerne.

4. Generalforsamlingen ledes af en Dirigent. I Regelen bestemmer Vedtægterne, at Dirigenten skal vælges af Generalforsamlingen, men det kan ogsaa være bestemt, at Bestyrelsen har Ret til at vælge Dirigent, eller at f. Eks. Formanden for Bestyrelsen leder Generalforsamlingen. Er Dirigenten valgt af Generalforsamlingen, maa han ogsaa kunne afsættes af denne.

[8]) Ved Dansk Andels Ægexport dog kun for saa vidt Kredsen har mindst 10 Medlemmer, Vedtægternes § 16.

Dirigenten afgør Spørgsmaal om Sagernes Behandling, herunder om Afstemningsmaaden og om de mødendes Legitimation som stemmeberettigede. Han kan derimod næppe hindre, at der forhandles og stemmes om et Spørgsmaal, som han mener, Generalforsamlingen ikke er kompetent til at afgøre[9]). Om Afstemningsmaaden vil Vedtægterne ofte indeholde nærmere Bestemmelser. I Stedet for selv at afgøre et opstaaet Spørgsmaal maa Dirigenten kunne opfordre Generalforsamlingen til at træffe Afgørelsen.

Ofte bestemmer Vedtægterne, at der skal vælges en Skriftfører til at optage Protokol over Generalforsamlingen.

5. En Generalforsamling kan ikke gyldigt vedtage Beslutninger i Strid med Næringslovens eller andre Loves præceptive Regler. De Selskabsorganer, hvem Ansvaret for saadanne Reglers Overholdelse paahviler, kan ikke frigøre sig for Ansvar for Overtrædelse af dem ved Henvisning til, at de har fulgt en Generalforsamlings Beslutning.

Ogsaa Hensynet til bestemte Trediemænd begrænser Generalforsamlingens Kompetence. Der kan ikke ved Generalforsamlingsbeslutning gøres Indgreb i en Trediemand ifølge Retshandel eller andet Retsgrundlag tilkommende Ret. Og som Trediemand maa i denne Henseende ogsaa et Medlem betragtes, for saa vidt det drejer sig om en Ret, der ikke har Forbindelse med hans Stilling som Medlem, men støttes f. Eks. paa særlig Kontrakt. Kan der være Tvivl om, hvorvidt Trediemand har en paastaaet Ret, maa Bestyrelsen dog være pligtig at følge en Generalforsamlingsbeslutning om, at dette skal bestrides.

Hensynet til Kreditorerne vil vistnok altid føre til, at kun i Behold værende Egenkapital kan fordeles mellem Medlemmerne[10]).

I hvilket Omfang Hensynet til det enkelte Medlem begrænser Generalforsamlingens Kompetence, er i flere Henseender et Spørgsmaal, der ikke kan besvares med fuld Sikkerhed.

[9]) Torp 237.

[10]) Ovenfor § 4 ved Note 9 og nedenfor § 11 litra d.

Noget tvivlsomt er det navnlig, i hvilket Omfang det enkelte Medlem kan modsætte sig, at Grundreglerne for Foreningens Virksomhed ændres af en Generalforsamling. Kan en Generalforsamling gyldigt vedtage Ændringer i Foreningens Formaal? Kan det vedtages, at Medlemmerne skal være bundne til Foreningen for et længere Tidsrum end oprindelig bestemt? Kan deres Hæftelse for Foreningens Forpligtelser udvides? Kan Pligt til Omsætning med Foreningen indføres eller udvides? Kan Bestemmelser om Prisberegningen for aftagne Fornødenheder eller leverede Produkter ændres i en for Medlemmerne ugunstig Retning? Kan Bestemmelser om Medlemmernes Ret til Dividende ændres ved Vedtagelser om Opsparing af Egenkapital i større Omfang end oprindelig fastsat? Kan der gennemføres nye Regler om Fordeling af Underskud? Kan Reglerne om Medlemmernes Stemmeret ændres? Kan Regler om et Medlems Ret til ved Medlemsforholdets Ophør helt eller delvis at faa sin Andel i Foreningens Nettoformue udbetalt ændres i en for fratrædende Medlemmer ugunstig Retning? Og kan Reglerne om Nettoformuens Fordeling mellem Medlemmerne i Tilfælde af Foreningens Opløsning ændres?

De fleste af de Grundregler for Foreningens Virksomhed, der er Spørgsmaal om, vil være indeholdt i Vedtægterne. Disse vil normalt ikke indeholde noget om, at visse Regler kun skulde kunne ændres med Samtykke af samtlige Medlemmer. I Regelen bestemmer Vedtægterne, at simpel Stemmeflerhed ikke er nok til Gennemførelse af Vedtægtsændringer, men at hertil kræves kvalificeret Majoritet paa en Generalforsamling, hvor et vist Antal Medlemmer er mødt, eller, hvis det fornødne Antal ikke kommer tilstede, Indkaldelse af en ny Generalforsamling og Vedtagelse med kvalificeret Majoritet af de mødende paa denne. Dette kunde synes at tale for, at enhver Vedtægtsændring skulde kunne gennemføres ved kvalificeret Majoritet. Naturligere er det dog at antage, at Meningen kun er at fastslaa, at ingen Bestemmelse i Vedtægterne skal kunne ændres uden kvalificeret Majoritet, men ikke at afgøre, om enhver Vedtægtsbestemmelse skal

kunne ændres uden Enstemmighed. Saaledes har man i hvert Fald forstaaet tilsvarende Bestemmelser i Aktieselskabers Vedtægter, idet man, ogsaa før de præceptive Regler i A. L. 1917 § 33, nu A. L. § 57, blev indført, har antaget, at Hensynet til den enkelte Aktionær maatte føre til Begrænsninger i Generalforsamlingens Kompetence[11]). Og ogsaa ved Forbrugs- og Produktionsforeninger maa, som vi skal se, i hvert Fald visse Begrænsninger gælde. Man kunde ganske vist her tænke sig at blive staaende ved en Løsning, hvorefter det enkelte Medlem fik Ret til at udtræde, naar visse Ændringer af Grundreglerne for Foreningen gennemførtes uden hans Samtykke. Men for det første vilde ogsaa en saadan Ordning savne Hjemmel i Vedtægterne, saa meget mere som det er ret almindeligt, at der ved Indmeldelse afkræves Medlemmerne Erklæring om, at de underkaster sig Vedtægterne, saaledes som disse til enhver Tid maatte være. Og for det andet vilde en Ordning som den nævnte langtfra altid være tilfredsstillende for et Medlem, der har Interesse i varig Tilknytning til Foreningen og i Forventning herom har gjort Indskud af Kapital eller paataget sig en Hæftelse for Foreningens Forpligtelser. I Virkeligheden kunde man vistnok med større Føje paaberaabe sig den Adgang til at sælge sine Aktier, den enkelte Aktionær normalt har, som Begrundelse for ikke at begrænse Generalforsamlingens Kompetence ved Aktieselskaber[12]).

[11]) Torp: Om Interessentskab, 3. Udg., Kbhvn. 1904, 259.

[12]) Efter d. Udk. § 31 kræves Samtykke af alle dem, for hvem Beslutningen er til Skade, til Udvidelse af Medlemmernes Hæftelse og til Forandring i kontraktmæssig tilsikrede Rettigheder eller i Bestemmelserne om de enkelte Medlemmers Stemmeret eller Andelsret i Foreningen eller om deres indbyrdes Ligeberettigelse. Endvidere vil ifølge § 30 ethvert Medlem kunne modsætte sig væsentlige Forandringer af Foreningens Formaal eller Indførelse af Bestemmelser om, at Tvistigheder mellem Foreningen og dens Medlemmer skal afgøres ved Voldgift, der ikke strider mod præceptive Regler i Loven. — Efter sv. L. § 42 kan et enkelt Medlem modsætte sig Ændring af Vedtægterne, der angaar Medlemmers Ret til at udtræde af Foreningen eller indskrænker deres Ret til i Tilfælde af Fratrædelse at faa Indskud og Andel i fastsat Dividende udbetalt efter Reglerne i L.s § 15 eller til at faa Andel i Nettoformuen

Hvad nu først Foreningens Formaal angaar, maa vistnok det enkelte Medlem kunne modsætte sig væsentlige Ændringer heraf[13]). En tilsvarende Regel gjaldt ved Aktieselskaber efter A. L. 1917 § 33[14]), og antoges at gælde ogsaa forud for denne Lov[15]). Og ved Forbrugs- og Produktionsforeninger synes en Regel som den nævnte særlig vel begrundet, idet Tilslutning til en saadan Forening sker med Henblik paa en bestemt Art af Omsætning med Foreningen.

Hvilke Dispositioner, der falder indenfor en Forenings Formaal, og hvilke Ændringer af Formaalet der er saa væsentlige, at det enkelte Medlem kan modsætte sig dem, vil kunne være tvivlsomt. Vedtægterne bestemmer ofte Formaalet ret vidt. Til et Slagteris Formaal hører saaledes ofte Ophjælpning af Egnens Svineavl. I saa Fald kan Slagteriet deltage i Oprettelse af Svineavlscentrer og Forsøgsstationer. Dansk Andels Ægexport's Vedtægter nævner som Led i Formaalet Foranstaltninger til Fremme af velledede og lønnende Hønseavl og Hønsehold. I Henhold hertil har Foreningen oprettet Fjerkræfederier og afholdt Konkurrencer. Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger har foruden Fællesindkøb og Fællesproduktion af Varer til Formaal at ud-

---

udbetalt i Tilfælde af Foreningens Opløsning. Andre Ændringer af Vedtægterne kan derimod gennemføres ved kvalificeret Majoritet, men for saa vidt personlig Hæftelse for Foreningens Forpligtelser indføres eller skærpes eller Forpligtelse til at erlægge Afgifter til Foreningen udvides eller Ret til Dividende indskrænkes, kan ifølge § 44 ethvert Medlem, der ikke har tiltraadt Ændringerne, udmelde sig. — Efter t. L. § 16 kan enhver Ændring af Vedtægter, der ikke strider mod præceptive Regler i Loven, gennemføres ved kvalificeret Majoritet. Dog kan der ifølge B. G. B. § 35 ikke gøres Indgreb i „Sonderrechte eines Mitgliedes", men hvorledes dette Begreb nærmere skal afgrænses er meget omstridt. — En Dom i U. f. R. 1930 A 343 antog, at en Bestemmelse i et Mejeris Vedtægter, til hvis Ændring ifølge disse Enstemmighed krævedes, uanset denne Vedtagelse kunde ændres med Virkning fra en ny Driftperiodes Begyndelse. Denne Afgørelse synes af tvivlsom Rigtighed.

[13]) Jfr. d. Udk. § 30. C. C. Heilesen i Den danske Andelsbevægelse ved A. Axelsen Drejer 37, Torp 314 og de i Noterne 16—18 nævnte Domme. Anderledes svensk og tysk Ret, ovenfor Note 12.

[14]) Anderledes nu A. L.s § 57.

[15]) Torp: Om Interessentskab, 3. Udg., Kbhvn. 1904, 259.

give et Medlemsblad, alene eller sammen med andre Andelsforetagender, og at bistaa sine Lokalforeninger paa enhver Maade i deres Virksomhed. I Henhold hertil har Foreningen oprettet en Revisions- og Konsulentafdeling, der benyttes af et stort Antal Brugsforeninger. Vedtægterne for Hovedstadens Brugsforening angiver Højnelse paa enhver Maade af Medlemmernes sociale og økonomiske Kaar som hørende til Foreningens Formaal. De store Boligforeninger har den almindelige Opgave at virke til Fremme af samfundsnyttigt Byggeri. Efterhaanden er der iøvrigt til Fremme af de almene Formaal dannet Sammenslutninger af faglig Karakter, saaledes Mejeriforeninger, nu sammensluttede i De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation, der deltager i Fastsættelse af en Smørnotering, og som har oprettet „Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring" til Overtagelse af tvungen Forsikring, arbejdet med Driftsstatistik for Mejerier og i sin Tid — gennem Smørmærkeforeningen — virket for Indførelsen af Lurmærket som Nationalitetsmærke, senere ogsaa som Kvalitetsmærke for dansk Smør, der eksporteres, endvidere De samvirkende danske Andelssvineslagterier, der har oprettet en gensidig Transportforsikring, gennemført Flæstenotering, virket for Anvendelsen af Lurmærket som Nationalitets- og Kvalitetsmærke ogsaa for Flæsk, der eksporteres, og for offentlig Flæskekontrol og Flæskebedømmelse, og som ogsaa tager sig af Afslutning af kollektive Overenskomster mellem Slagterierne og deres Arbejdere, endvidere De samvirkende danske Andels-Smøreksportforeninger, Fællesudvalget for Fjerkræavlen, bestaaende af Repræsentanter for Landbrugets Hovedorganisationer og for Dansk Andels Ægexport, Fællesorganisationen af almennyttige Boligselskaber og, omfattende hele Andelsvæsenet, De samvirkende danske Andelsselskaber, hvis Bestyrelse benævnes Andelsudvalget, og som bl. a. udgiver Andelsbladet. I saadanne Organisationer kan en Forbrugs- eller Produktionsforening indmelde sig, og selvom Organisationens Formaal rækker videre end Foreningens, vil Indmeldelsen ikke kunne betragtes som en Ændring af sidstnævntes Formaal. En Ændring af Formaalet vil heller ikke foreligge, fordi en Brugs-

forening, et Mejeri eller et Slagteri indmelder sig i henholdsvis Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, en Smøreksportforening eller Dansk Bacon Co., næppe heller fordi en — større — Brugsforening, der hidtil kun har uddelt andre Varer, gaar over til ogsaa at føre Foderstoffer og Gødning. I Praksis[16]) har man endvidere antaget, at et Slagteris Generalforsamling, for at skaffe Slagteriet en fordelagtig Bankforbindelse, med simpel Stemmeflerhed kunde beslutte at tegne et mindre Aktiebeløb i en Bank. Højesteret lagde særlig Vægt paa, *at* Beslutningen kun gik ud paa at anvende et i Forhold til Slagteriets Omsætning ret ubetydeligt Beløb, *at* den trufne Disposition ikke kunde paaføre Slagteriet eller dets Medlemmer nogen yderligere økonomisk Risiko, og *at* Dispositionen, som angaaende en til Slagteriets Drift tjenende Foranstaltning, ikke skønnedes at ligge udenfor Slagteriets Formaal. En Ændring af Formaalet vil derimod foreligge, hvis en Forbrugs- eller Produktionsforening, hvis Formaal hidtil har været Omsætning alene med Medlemmer, udvider Rammerne til ogsaa at omfatte Omsætning med Ikke-Medlemmer, men i hvert Fald for saa vidt Omsætningen med Ikke-Medlemmer holdes indenfor visse Grænser, kan det enkelte Medlem næppe modsætte sig en saadan Ændring. Det enkelte Medlem kan sikkert heller ikke modsætte sig, at et Svineslagteri optager Slagtning af Hornkvæg eller Ægeksport som akcessorisk Led i sin Virksomhed. Derimod har Højesteret[17]) antaget, at nogle Medlemmer af et Elektricitetsselskab kunde udmelde sig af dette, fordi Selskabet uden deres Samtykke, og uden at der forelaa nogen Nødvendighed derfor, havde indmeldt sig som Andelshaver i et Højspændingsværk med solidarisk Ansvar og derved draget sine Medlemmer ind under et Foretagende, hvis Formaal havde langt videre Rammer end Elektricitetsselskabets, og i hvilket der rummedes Muligheder for et væsentlig mere omfattende Gældsansvar[18]). Formentlig kunde de paagældende Medlemmer da ogsaa have hindret, at Elektricitetsselskabet

[16]) U. f. R. 1927 A 658.
[17]) U. f. R. 1925 A 561.
[18]) Jfr. ogsaa U. f. R. 1913 A 207.

blev indmeldt i Højspændingsværket. Ligesom den foran omtalte Dom viser denne Dom iøvrigt, at Afgørelsen af, om det enkelte Medlem maa bøje sig for en bestemt Disposition, ikke kan træffes efter et skarpt Kriterium, men maa bero paa et Skøn over Dispositionens Rækkevidde i Forhold til Foreningens Virksomhed[19]). At Dispositionen formelt falder indenfor Vedtægternes Bestemmelse af Foreningens Formaal kan, som ogsaa den førstnævnte Dom synes at vise, ikke ubetinget være afgørende.

Det enkelte Medlem kan utvivlsomt modsætte sig en Generalforsamlingsbeslutning, der gaar ud paa at forpligte ham til at gøre nye Indskud eller paa anden Maade at udvide hans Hæftelse for Foreningens Forpligtelser[20]). Paa Grund af den forøgede Risiko, en saadan Disposition vilde medføre for ham, maa et Medlem, der hæfter personlig eller med et tegnet Garantibeløb, endvidere kunne modsætte sig, at Foreningsmidler fordeles mellem Medlemmerne i et saadant Omfang, at Foreningen bliver insolvent derved, men, som tidligere omtalt, vil dette iøvrigt næppe lovligt kunne ske, selvom alle Medlemmerne er enige derom[21]). At Medlemmernes Hæftelse skal indskrænkes, maa Generalforsamlingen derimod gyldigt kunne beslutte. Herved maa det dog være en Forudsætning, at det indbyrdes Retsforhold mellem Medlemmerne ikke forrykkes. En Andelskapital eller et Reservefond vil saaledes helt eller delvis kunne udbetales til Medlemmerne, men Fordelingen maa ske efter Regler, svarende til dem, der gælder i Tilfælde af Foreningens Opløsning[22]). Har Med-

[19]) Jfr. ogsaa U. f. R. 1924 A 371: En Generalforsamlingsbeslutning om at eftergive Uddeleren i en Brugsforening en Fjerdedel af hans — ret betydelige — Gæld til Foreningen fandtes ugyldig, da der efter Dispositionens „Omfang og Art" maatte kræves enstemmig Vedtagelse af samtlige Medlemmer. — Vinding Kruse: Ejendomsretten I. 373 opfatter denne Dom som Udtryk for, at et Generalforsamlingsflertal ikke mod det enkelte Medlems Indsigelse kan træffe Beslutninger, der udvider Medlemmernes Gældshæftelse.

[20]) D. Udk. § 31. — Anderledes svensk og tysk Ret, ovenfor Note 11 og § 6 Note 29.

[21]) Ovenfor ved Note 10.

[22]) Nedenfor § 12 ved Note 15.

lemmerne hidtil hæftet solidarisk, vil det, hvis Foreningsformuen er solvent, kunne vedtages, at kun den skal hæfte for fremtidige Forpligtelser. Det solidariske Ansvar vil ogsaa kunne afløses af et Ansvar med bestemte Garantibeløb, for saa vidt disse i Forbindelse med Foreningsformuen er tilstrækkelige til Dækning af foreliggende Forpligtelser, og for saa vidt den Regel om Fordeling af Underskud, der har været gældende under det solidariske Ansvar, giver en brugelig Norm for Fordeling af Ansvaret. Dette sidste vil være Tilfældet ved Brugsforeninger, hvor Underskud fordeles lige mellem Medlemmerne. Hvor Underskud fordeles mellem Medlemmerne efter deres Omsætning med Foreningen, vil Overgang fra solidarisk Ansvar til Hæftelse med bestemte Garantibeløb derimod ikke være praktisk. Hæfter Medlemmerne med bestemte Garantibeløb, vil disse kunne nedsættes forholdsmæssig, for saa vidt de nedsatte Beløb i Forbindelse med Foreningsformuen er tilstrækkelige til Dækning af foreliggende Forpligtelser, men paa anden Maade vil de ikke kunne nedsættes[23]).

I hvilket Omfang Regler om Medlemmernes Omsætning med Foreningen, altsaa navnlig Reglerne om, hvorvidt Medlemmerne har Pligt til Omsætning med Foreningen, om Prisberegningen og om Medlemmernes Ret til Dividende og Pligt til at bidrage til Dækning af Underskud, kan ændres mod det enkelte Medlems Protest, er i visse Henseender noget tvivlsomt.

Ret klart synes det, at Omsætningspligt ikke kan indføres eller udvides[24]), idet noget saadant kunde gribe forstyrrende ind i det enkelte Medlems Dispositioner over hans af Foreningen uafhængige Formue. Derimod maa sikkert Leverings- eller Aftagepligt kunne indskrænkes eller ophæves.

Hvad angaar Grundlaget for Prisberegningen, kan der ikke være Tvivl om, at et Mejeri kan indføre Betaling efter Fedtindhold og efter Mælkens Renhed, et Slagteri Afregning efter

[23]) Jfr. dog angaaende visse Modifikationer i det i Teksten anførte nedenfor Note 29.

[24]) Saaledes for tysk Rets Vedkommende. Parisius-Crüger ad § 6 Anm. 5, skønt t. L. ikke indeholder nogen Hjemmel derfor.

slagtet Vægt og efter Flæskets Kvalitet, og næppe heller om, at en Kreatureksportforening kan indføre Afregning efter Vurdering af de leverede Kreaturer. Ligeledes maa en Brugsforening for alle eller nogle Varer kunne gaa over fra de i den private Handel gængse Dagspriser til Indkøbspriser med et Tillæg til Dækning af Administrationsudgifter, Forrentning, Afskrivninger og lign., eller omvendt, og et Mejeri eller et Slagteri maa kunne formindske eller forøge Størrelsen af det Fradrag, der ved Udbetalinger til Medlemmerne gøres i, hvad disses Produkter har indbragt Virksomheden. At Generalforsamlingen kan fastsætte Prisen for den skummede Mælk, et Mejeri leverer sine Medlemmer, er ofte udtrykkelig sagt i Vedtægterne. Visse Begrænsninger i Generalforsamlingens Kompetence med Hensyn til Fastsættelsen af Regler for Prisberegningen maa dog sikkert gælde. Ligesom det enkelte Medlem af en Forbrugs- eller Produktionsforening kan protestere imod, at Foreningen gør sig insolvent ved Uddeling af Foreningsformue til Medlemmerne, maa han kunne modsætte sig en Prisberegning, i Kraft af hvilken Foreningen vilde blive insolvent. Og paa den anden Side maa ethvert Medlem kunne protestere mod en Ordning, hvorefter Betalingen af hans Produkter sættes urimelig lavt eller helt bortfalder, eller Prisen paa de af Foreningen leverede Fornødenheder sættes urimelig højt, hvilket navnlig kan blive af praktisk Betydning, hvis nogle, men ikke alle Medlemmer, har Pligt til Omsætning med Foreningen[25]).

Noget Krav paa, at Overskud i et vist Omfang skal komme Medlemmerne tilgode i Form af Dividende, altsaa ikke udelukkende anvendes til Afskrivninger og Henlæggelser, har det enkelte Medlem næppe. Undertiden indeholder Vedtægterne Bestemmelser om, hvad der skal afskrives paa faste Aktiver eller henlægges til Reservefond, men til Ændring af saadanne Bestemmelser kan Samtykke af samtlige Medlemmer næppe kræves.

Paa de Retshandler mellem Foreningen og dens Medlemmer, som Omsætningen giver Anledning til, vil de enkelte

[25]) Ovenfor § 6 ved Note 9.

Medlemmer kunne støtte Rettigheder, som Generalforsamlingen ikke kan gøre Indgreb i. Saaledes kan Generalforsamlingen ikke bestemme, at et Medlem af en Brugsforening for modtagne Varer skal betale mere end den Pris, hvortil han har købt den, eller at et Medlem af et Slagteri skal tilbagebetale noget af, hvad der ifølge endelig Afregning er betalt ham for Svin[26]). Generalforsamlingen vil næppe heller kunne vedtage at udskyde Tidspunktet for Udbetaling af Beløb, der er godskrevet de enkelte Medlemmer paa særlige Driftsfondskonti. Og en ordinær Generalforsamlings Fastsættelse af Dividende for det sidst forløbne Aar eller Halvaar maa sikkert opfattes som et Tilsagn til de enkelte Medlemmer om Udbetaling af de paagældende Beløb, saaledes at en senere Generalforsamling ikke vil kunne vedtage at nedsætte Dividenden[27]). Derimod kan det enkelte Medlem næppe modsætte sig, at en Bestemmelse i Vedtægterne om Ret for Medlemmerne til at faa en vis Del af det foreliggende Overskud udbetalt som Dividende ændres af den ordinære Generalforsamling, og at den nye Regel allerede lægges til Grund for Fordeling af Overskud fra den sidst forløbne Regnskabsperiode.

En yderligere Begrænsning i Generalforsamlingens Kompetence til at træffe Bestemmelser om Medlemmernes Omsætningspligt, om Prisberegningen eller om Anvendelse af Overskud følger af, at det her som ellers maa gælde, at en Majoritet ikke kan misbruge sin talmæssige Overvægt til at forrykke

---

[26]) U. f. R. 1919 A 23 (Vedtagelse om Forhøjelse af Betalingen for Forbrug af Elektricitet fra et Andelselektricitetsværk kunde ikke uden et Medlems Samtykke bringes i Anvendelse paa hans Forbrug i Tiden før Vedtagelsen), 1923 A 801 (Vedtagelse om Opkrævning af et yderligere Beløb for Mergel, som et Mergelselskab for flere Aar siden havde leveret nogle Medlemmer, ugyldig). Jfr. ogsaa U. f. R. 1896. 741 (Vedtagelse om Nedsættelse af den af et Begravelsesselskab ved en Police tilsikrede Begravelseshjælp ugyldig, da det maatte anses for stridende mod Forholdets Natur og derfor ikke tilsigtet, at en Majoritet skulde have Ret til at indskrænke de af de enkele Medlemmer erhvervede kontraktmæssige Rettigheder.). — Ang. foreløbig Afregning ovenfor § 6 ved Noterne 20 og 21.

[27]) Saaledes Parisius-Crüger ad § 43 Anm. 4.

det indbyrdes Retsforhold mellem Medlemmerne. En Generalforsamling vil saaledes ikke kunne bestemme, at nogle Medlemmer skal fritages for Omsætningspligt, eller at nogle Medlemmer i Henseende til Prisberegning eller Andel i Dividende skal være gunstigere stillet end andre[28]). Dog maa den nævnte Sætning forstaas med visse Forbehold. For det første maa der kunne vedtages Bestemmelser, der tilsigter paa fuldkommere Maade end hidtil sket at gennemføre det Princip for Andelsvæsenet, at Foreningen (d. e. de øvrige Medlemmer) ikke skal tjene paa det enkelte Medlems Bekostning. Et Mejeri maa saaledes kunne gennemføre Afregning efter Mælkens Fedtindhold, selvom dette vil være ufordelagtigt for visse Andelshavere, navnlig for dem, der har magre Jorder. En Brugsforening maa, hvis den ikke beregner — samme — Avance paa alle Varer, kunne træffe tilsvarende Bestemmelser om, at ikke Køb af alle Varer skal give — samme — Ret til Dividende. For saa vidt en fast Ejendoms Størrelse er bestemmende for Omfanget af et Medlems Forpligtelser overfor Foreningen, maa det efter Omstændighederne kunne vedtages, at et Mose- eller Skovareal ikke skal regnes lige med Agerjord. Dernæst maa praktiske Hensyn kunne motivere en nærmere Udformning af de for Forholdet mellem Foreningen og dens Medlemmer gældende Regler. Saaledes maa de for et Mejeri eller Slagteri gældende Regler om Pligt for Foreningen til at afhente Medlemmernes Produkter kunne gøres til Genstand for visse Ændringer, selvom disse ikke berører alle Medlemmers Interesse paa nøjagtig samme Maade[29]).

---

[28]) U. f. R. 1904 B 41 (H. R. D.): Det fandtes ugyldigt, at et Slagteris Generalforsamling havde besluttet at nedsætte den de fjernere boende Andelshavere ved Vedtægterne tillagte Ret til Godtgørelse for Kørsel af Svin til Slagteriet. — De paagældende Andelshavere havde Leveringspligt, men selvom dette ikke havde været Tilfældet, synes Resultatet at maatte være blevet det samme. — Jfr. ogsaa U. f. R. 1912 A 427 og 1923 A 305 (H. R. D.).

[29]) Jfr. U. f. R. 1895. 926 (H. R. D.) og angaaende et tilsvarende Spørgsmaal Vinding Kruse: Aktieselskaber og Andelsforeninger. 120: „... forøvrig ... maa jo enhver noksaa rigtig og streng Retsregel altid

Viser en af de periodiske Regnskabsopgørelser Driftsunderskud, kan Generalforsamlingen bestemme, om Underskudssaldoen skal bibeholdes eller Underskudet afskrives paa en udelt Reservefond eller fordeles paa Medlemmerne. I første Fald vil det enkelte Medlem dog efter Omstændighederne kunne modsætte sig, at Underskudet søges dækket gennem Beregning af Overpriser for leverede Fornødenheder eller Underpriser for modtagne Produkter, eller at det søges dækket af fremkommet Overskud paa Bekostning af Dividendeudbetalingen[30]). For saa vidt Underskudet kan dækkes af en udelt Reservefond, kan det næppe fordeles paa Medlemmerne. Fordeles det paa Medlemmerne, synes endvidere det enkelte Medlem at maatte kunne forlange, at det i første Række skal afskrives paa en delt Reservefond, hvis en saadan findes, i anden Række paa mulig tilstedeværende Andelskapital, saaledes at der kun, for saa vidt Underskud ikke kan dækkes af Reserver og Andelskapital, kan blive Spørgsmaal om at søge det dækket ved Bidrag fra Medlemmerne. Nye Regler om Fordeling af Underskud paa de enkelte Medlemmer vil Generalforsamlingen ikke kunne vedtage, da herved det indbyrdes Retsforhold mellem Medlemmerne vilde forrykkes. Atter her maa dog efter Omstændighederne mindre væsentlige Modifikationer i en Fordelingsregel kunne gennemføres. Praksis har da ogsaa godkendt en Beslutning af Generalforsamlingen

---

anvendes med det grano salis, der ligger i den gamle romerretlige Sætning: de minimis non curat prætor, og som vi i vore Dages Retssprog indlægger i det lille Ord, som altid vogter Juristens sunde Fornuft: væsenlig". — Ogsaa ved Spørgsmaal om Forandring af Medlemmernes Hæftelse maa de i Teksten nævnte Forbehold tages overfor den Sætning, at det indbyrdes Retsforhold mellem Medlemmerne ikke kan forrykkes. Er saaledes Størrelsen af en fast Ejendom bestemmende for et Medlems Hæftelse, maa det kunne bestemmes, at et Mose- eller Skovareal ikke skal regnes lige med Agerjord. Og er Omfanget af en Lokalforenings Garantiforpligtelse i Principet afhængig af Antallet af dens Medlemmer, maa der kunne vedtages nærmere Regler, hvorefter dog ikke en ganske ringe Forandring af Medlemsantallet skal medføre nogen Ændring af Garantiforpligtelsen, jfr. ovenfor Note 23 og nedenfor Note 31.

[30]) Ovenfor § 6 litra c. i. f.

i en Brugsforening, hvorefter Tjenestefolk skulde fritages for at bidrage til Dækning af et foreliggende Underskud[31]).

Generalforsamlingen kan gennemføre nye Regler om Erstatningens Fastsættelse i Tilfælde af et Medlems Misligholdelse af sine Forpligtelser overfor Foreningen.

Bestemmelserne om Medlemmernes Stemmeret vil Generalforsamlingen normalt ikke kunne ændre, da herved det indbyrdes Retsforhold mellem Medlemmerne vilde forrykkes. Dog kan det ikke være udelukket at gennemføre en forholdsmæssig Reduktion af det Antal Delegerede, Lokalforeninger kan sende til Hovedforeningens Generalforsamling.

Generalforsamlingen kan indføre Regler om Adgang til Udmeldelse til et tidligere Tidspunkt eller med et kortere Varsel end hidtil gældende, og ophæve Regler om Tab af Andelsret i Tilfælde af Udmeldelse. Omvendt kan det bestemmes, at Udmeldelse fremtidig kun skal kunne ske med et vist, passende Varsel, men iøvrigt kan Adgangen til Udmeldelse ikke udskydes eller gøres afhængig af Betingelser, og der kan ikke vedtages Bestemmelser, hvorefter Udmeldelse i højere Grad end hidtil skal medføre Fortabelse af Andelsret[32]). Dog maa der kunne indføres nærmere Regler om Beregningen af et fratrædende Medlems Andel i Foreningens Formue og fastsættes en passende Frist for Udbetalingen. Endvidere kan jo Generalforsamlingen indenfor visse Grænser træffe nye Bestemmelser om Henlæggelser, og for saa vidt et fratrædende Medlem efter Vedtægterne mister sin Andel i Foreningens — udelte — Reservefond, vil Beslutning om større Henlæggelser til en saadan Fond indirekte medføre en Fortabelse af Andelsret ved Udmeldelse.

Regler om Ret for et Medlem til ved Salg af sin Gaard eller lign. at lade Køberen indtræde i sine Rettigheder og Forpligtelser overfor Foreningen, vil ikke kunne ændres af Generalforsamlingen. Muligt kan heller ikke en Brugsforenings Generalforsamling ændre en Vedtægtsbestemmelse

[31]) U. f. R. 1906 A 618, jfr. ovenfor Note 29.
[32]) U. f. R. 1920 A 836 og 1929 A 51 (H. R. D.).

om, at Enken efter et Medlem har Ret til at indtræde i sin afdøde Mands Rettigheder og Forpligtelser. Praksis antager, at Generalforsamlingen ikke kan indskrænke Medlemmernes Adgang til at afhænde deres Andele i Foreningen[33]).

Det enkelte Medlem kan ikke modsætte sig Indførelse af Regler om Udelukkelse i Tilfælde af et Medlems Misligholdelse af Forpligtelser overfor Foreningen eller andet Forhold, der formindsker den Tillid, Foreningen kan nære til ham[34]). Derimod kan Generalforsamlingen ikke gennemføre Regler om Adgang for Foreningens administrative Myndigheder til vilkaarligt at udelukke et Medlem, eller Regler, hvorefter Medlemmernes Forbliven i Foreningen gøres afhængig af Betingelser, der ikke berører Medlemsforholdet[35]).

Nye Regler om Fortabelse af Andelsrettigheder i Tilfælde af Ophør af Medlemsforhold kan den enkelte ikke modsætte sig[36]).

Generalforsamlingen kan, i Regelen dog kun med kvalificeret Majoritet, beslutte Opløsning af Foreningen[37]). Derimod vil den ikke kunne gennemføre — væsentlige[38]) — Ændringer i Regler om Fordeling af Nettoformue eller af Underskud i Tilfælde af Opløsning, idet herved det indbyrdes Retsforhold mellem Medlemmerne vilde forrykkes.

Bestemmelser om, at Stridigheder mellem Foreningen og dens Medlemmer skal afgøres ved Voldgift, kan Generalforsamlingen næppe gennemføre[39]).

Til Beslutninger, der ikke kan træffes af Generalforsamlingen, maa kræves Samtykke af samtlige Medlemmer. At Enstemmighed af de mødende paa en Generalforsamling ikke kan være tilstrækkeligt, er særlig klart, hvor Indkaldelsen til

[33]) U. f. R. 1907 A 113 (H. R. D.).

[34]) U. f. R. 1888. 904.

[35]) Jfr. U. f. R. 1906 A 737 og 1912 A 855.

[36]) Om at saadanne Regler ikke er ubetinget gyldige, ovenfor § 6 efter Noterne 42 og 49.

[37]) Jfr. dog U. f. R. 1878. 448, hvorefter en Majoritet af en Sygekasses Medlemmer var uberettiget til at kræve en Sygekasse opløst.

[38]) Jfr. ovenfor Note 29.

[39]) D. Udk. § 30.

Generalforsamlingen ikke har indeholdt nogen Dagsorden, eller en saadan ikke nøje har angivet, hvad man vilde foreslaa, men det maa sikkert gælde ogsaa i andre Tilfælde. Et Medlem kan dog ved Passivitet miste sin Ret til at protestere mod en truffen Beslutning, og for Bedømmelsen af, om Protest i rette Tid er forsømt, vil det være af Betydning, om Vedkommende har haft Adgang til at blive bekendt med Beslutningen. — At Personer, hvis Medlemsforhold er ophørt, skulde kunne protestere mod visse Beslutninger, kan sikkert ikke antages, skønt f. Eks. en Ændring af Foreningens Formaal vil kunne medføre en Forøgelse ogsaa af tidligere Medlemmers Risiko i Tilfælde, hvor de er ansvarlige for Gælden fra deres Medlemstid.

Endnu bemærkes, at Generalforsamlingen maa kunne vedtage, at de, der fremtidig indmelder sig som Medlemmer, i en eller flere Henseender skal have en bedre Stilling end de nuværende Medlemmer.

Generalforsamlingens Kompetence kan være begrænset ved Bestemmelser i Vedtægterne om, at Afgørelsen af visse Spørgsmaal skal tilkomme Ledelsen, eller at f. Eks. Ændring af Vedtægterne kun skal kunne ske med Samtykke af offentlige Myndigheder.

6. Har Indkaldelsen til en Generalforsamling indeholdt en Dagsorden, vil dette medføre en Begrænsning i Generalforsamlingens Kompetence, idet der ikke vil kunne træffes Beslutning i nogen Sag, der falder udenfor Dagsordenen. Betydningen heraf vil afhænge af, om Indholdet af de Forslag, der agtes stillet, er nøje angivet i Dagsordenen, eller denne kun angiver Forslagenes Art. Drejer det sig f. Eks. om Vedtægtsændringer, kan det tænkes, at Dagsordenen nøjes med at angive „Forandring af Vedtægter" som Forhandlingsæmne. I saa Fald maa enhver, der har Ret til at stille Forslag, kunne foreslaa en hvilkensomhelst Ændring af Vedtægterne, idet man ikke derved kommer udenfor Dagsordenen[40]). Er der-

[40]) Hvis Vedtægterne bestemmer, at ethvert Forslag, der agtes stillet paa en Generalforsamling, skal være indsendt til Bestyrelsen en vis Tid forinden Generalforsamlingen holdes, kan dog kun Forslag vedtages, der er indsendt i rette Tid.

imod bestemte Forslag optaget i Dagsordenen, eller angiver denne, at Forslagene ligger til Eftersyn paa Foreningens Kontor, vil andre selvstændige Forslag ikke kunne stilles. Lyder Dagsordenen paa „Forslag fra Bestyrelsen om Køb af fast Ejendom", vil kun Bestyrelsen kunne stille Forslag herom, og er en bestemt Ejendom angivet, indskrænkes Generalforsamlingens Kompetence i Overensstemmelse hermed.

For saa vidt Vedtægterne ikke bestemmer andet, er en Generalforsamling beslutningsdygtig uanset Antallet af de mødende, og dens Beslutninger træffes ved simpel Stemmeflerhed[41]). Staar Stemmerne lige for og imod et Forslag, er dette forkastet. Faar to eller flere alternative Forslag lige mange Stemmer, og maa en positiv Beslutning træffes, saaledes som f. Eks. hvor det drejer sig om Valg af Bestyrelse eller Revisorer, maa Generalforsamlingen selv bestemme, om ny Afstemning skal forsøges, eller om Afgørelsen skal overlades til Bestyrelsen, Repræsentantskabet eller en ny Generalforsamling eller træffes ved Lodtrækning.

Fra Regelen om, at Beslutninger træffes ved Stemmeflerhed af de mødende, gør Vedtægterne næsten altid Undtagelse med Hensyn til visse Spørgsmaal, navnlig angaaende Ændring af Vedtægter eller Opløsning af Foreningen. Ofte bestemmes det, at Beslutninger herom kun kan træffes af en Generalforsamling, hvor et vist Antal Medlemmer, f. Eks. to Trediedele af samtlige Medlemmer, er mødt eller repræsenteret, og kun med en vis kvalificeret Majoritet af de mødende. I Regelen bestemmes det da yderligere, at hvis det fornødne Antal ikke møder, skal ny Generalforsamling indkaldes, og at Beslutning kan træffes paa denne med kvalificeret Majoritet uanset Antallet af de mødende. I saa Fald maa Forslagsstilleren, hvis den Generalforsamling, hvor Spørgsmaalet rejses, er ubeslutningsdygtig, kunne kræve indkaldt ny Generalforsamling, og paa denne vil Forslaget kunne vedtages, selvom

[41]) Jfr. U. f. R. 1888. 904 ang. Ændring af Vedtægter for et Travsportselskab.

den første Generalforsamling har forkastet det [42]). Undertiden kræver Vedtægterne dog Vedtagelse paa begge Generalforsamlinger. Paa den anden Side nøjes de undertiden med at kræve en vis kvalificeret Majoritet af de mødende paa en Generalforsamling.

Enhver Beslutning om at fravige en Bestemmelse i Vedtægterne, om end kun i et enkelt Tilfælde, maa betragtes som en Ændring af Vedtægterne, og kan altsaa kun træffes efter de herfor gældende Regler.

Træffer Generalforsamlingen Beslutning om et Spørgsmaal, der ikke er afgjort af Vedtægterne, kan man spørge, om der herved sker Tilføjelse til Vedtægterne. Angaar Beslutningen et konkret Tilfælde, og er det ikke Meningen, at Afgørelsen skal være bindende for lignende Tilfælde i Fremtiden, maa Svaret være benægtende. Gaar Beslutningen ud paa at indføre en Regel til fremtidig Efterfølgelse, vil der foreligge en Tilføjelse til Vedtægterne, saafremt Regelen er (1) ment som en Tilføjelse til Vedtægterne og (2) vedtaget paa den for Ændring af Vedtægterne foreskrevne Maade. Er disse Betingelser ikke opfyldt, foreligger der vel en gyldig Beslutning af Generalforsamlingen, men ikke en Tilføjelse til Vedtægterne, og Beslutningen vil da normalt kunne ophæves af en senere Generalforsamling med simpel Stemmeflerhed af de mødende. Vedtages et Forslag om Tilføjelse til Vedtægterne med simpel Stemmeflerhed, men ikke med den til Vedtægtsændringer fornødne kvalificerede Majoritet, vil Vedtagelsen ikke kunne gælde som Tilføjelse til Vedtægterne, men vel som Generalforsamlingsbeslutning, og Formodningen maa være for, at den skal dette.

7. Normalt har ordinære og ekstraordinære Generalforsamlinger samme Kompetence. Undtagelse herfra gælder dog, hvor Vedtægterne bestemmer, at Forslag om Vedtægtsæn-

[42]) Saaledes Torp 235 og i U. f. R. 1907 B 89, 130 og 271, Grundtvig i U. f. R. 1907 B 177 og 244 og Vinding Kruse i U. f. R. 1908 B 41 (optrykt i s. Forf.: Aktieselskaber og Andelsforeninger 71). Anderledes N. H. Bache i U. f. R. 1907 B 64 og 116 og C. L. David i U. f. R. 1907 B 137 og 216.

dringer skal behandles af to Generalforsamlinger, hvoraf en ordinær. Derimod vil den i Vedtægterne sædvanlige Bestemmelse om, at Regnskabet skal forelægges paa den ordinære Generalforsamling, ikke udelukke en ekstraordinær Generalforsamling fra at tage Beslutning om et Regnskabs Godkendelse, f. Eks. hvis den ordinære Generalforsamling har vedtaget, at Regnskabet skal underkastes en Revision og derefter forelægges en ny Generalforsamling. Betydningen af en saadan Vedtægtsbestemmelse ligger i, at den gør det til Pligt for Ledelsen at sørge for, at Regnskabet er færdigt til Forelæggelse paa den ordinære Generalforsamling, der ofte skal afholdes inden en vis Frist efter Regnskabsperiodens Udløb. At Valg af Bestyrelsesmedlemmer og Revisorer nævnes som Punkter i en i Vedtægterne indeholdt, staaende Dagsorden for ordinære Generalforsamlinger, kan sikkert heller ikke medføre nogen Indskrænkning i ekstraordinære Generalforsamlingers Kompetence[43]).

8. Om Generalforsamlingen kan overlade Afgørelsen af et Spørgsmaal til Foreningens Ledelse vil noget bero paa Spørgsmaalets Art. Drejer det sig om et Spørgsmaal, som det ikke ifølge Vedtægterne, men ifølge vor Rets deklaratoriske Regler tilkommer Generalforsamlingen at afgøre, maa Afgørelsen kunne overlades til Ledelsen. Drejer det sig om Spørgsmaal, der ifølge Vedtægterne skal forelægges Generalforsamlingen, kan Beslutning om at overlade Afgørelsen til Ledelsen kun træffes efter de for Vedtægtsændringer gældende Regler. Foreligger der et bestemt Forslag, maa dog formentlig Generalforsamlingen, i Stedet for at vedtage eller forkaste Forslaget med simpel Stemmeflerhed kunne beslutte, at Ledelsen skal overveje det nærmere og afgøre dets Skæbne[44]). Medens altsaa f. Eks., hvor efter Vedtægterne Spørgsmaal om Køb og Salg af fast Ejendom skal forelægges Generalforsamlingen, denne formentlig kun efter Reglerne om Ændring af Vedtægterne kan beslutte at overlade til Ledelsen at købe en saadan Ejendom, som den maatte finde passende, eller at

[43]) U. f. R. 1906 A 555 (H. R. D.).
[44]) Jfr. U. f. R. 1917 A 6 (H. R. D.).

sælge en Ejendom til den Pris, der maatte kunne opnaas, synes det med simpel Stemmeflerhed at maatte kunne besluttes, at Ledelsen skal afgøre, om et foreliggende Tilbud skal antages, og det maa vel ogsaa kunne overlades til Ledelsen at afslutte Handel bedst muligt indenfor et bestemt Limitum.

9. En Generalforsamlingsbeslutning er ugyldig, naar Regler om Indkaldelsesmaade[45]), om Indkaldelsesvarsel[46]), om Dagsorden[47]) eller om Sagernes Behandlingsmaade er overtraadt, naar Generalforsamlingen ikke har været kompetent til at træffe Beslutningen, og naar den nødvendige Stemmeflerhed ikke har foreligget. En formel Fejl vil dog være uden Betydning, naar det kan betragtes som sikkert, at Afgørelsen vilde være blevet den samme, hvis Fejlen ikke var begaaet[48]).

Har et Medlem Ret til at modsætte sig en Generalforsamlingsbeslutning, vil han under en mod Foreningen anlagt Sag kunne paastaa Beslutningen kendt ugyldig. Rejses der Krav mod ham i Henhold til Beslutningen, vil han kunne gøre Ugyldigheden gældende som Indsigelse[49]). Hans Ret til at modsætte sig Beslutningen vil kunne gaa tabt ved Opfyldelse

[45]) Jfr. Juridisk Ugeskrift 1851. 216 og 1855. 431.

[46]) Jfr. Juridisk Ugeskrift 1868. 670 og U. f. R. 1912 A 855.

[47]) Jfr. U. f. R. 1873. 902.

[48]) Jfr. U. f. R. 1917 A 6 (H. R. D): At et Forhandlingsæmne ikke var angivet i Dagsordenen fandtes efter de herfor gældende Regler bl. a. om begrænset Adgang til Generalforsamlingen og om Stemmeberettigedes Mødepligt, uden Betydning; U. f. R. 1908 A 846: Skønt Dagsordenen for et gensidigt Forsikringsselskabs Generalforsamling angav „Kontrolkomiteens Suspension af Direktør N. N." som Forhandlingsæmne, fandtes Generalforsamlingens Afskedigelse af Direktøren lovlig, da af 60 stemmeberettigede 53 var mødt, og af disse 44 stemte for Afskedigelsen, medens 6 stemte imod og 3 undlod at stemme; U. f. R. 1920 A 10: En af et Aktieselskabs Generalforsamling enstemmigt med 123 Stemmer vedtaget Beslutning opretholdt, skønt man med Urette havde adgangsforment et Antal Aktionærer, der repræsenterede 77 Stemmer.

[49]) Gaar Beslutningen ud paa at udvide Medlemmernes Hæftelse for Foreningens Forpligtelser, vil Spørgsmaalet om dens Ugyldighed kunne opstaa under en Sag mellem Trediemand og et Medlem. — Ogsaa mellem Trediemænd vil Spørgsmaalet om en Beslutnings Ugyldighed kunne opstaa, saaledes naar der strides om, hvem der lovligt er valgt til Bestyrelse for Foreningen, U. f. R. 1905 A 671.

af Krav, der i Henhold til Beslutningen stilles til ham, ved Undladelse af at gøre Indsigelse mod Afregninger fra Foreningen, der bygger paa Beslutningen[50]), og i det hele ved Passivitet overfor Beslutningen, selvom denne ikke direkte angaar Retsforholdet mellem Foreningen og ham[51]), saaledes allerede ved, at han, skønt tilstede paa den Generalforsamling, hvor Beslutningen træffes, undlader Protest[52]). Gaar Beslutningen ud paa Eksklusion af et Medlem, vil dennes Passivitet dog ikke let medføre, at han mister Retten til at protestere[53]), og gaar Beslutningen ud paa at forlænge den Periode, for hvilken Medlemmerne er bundne, vil det være tidsnok at gøre Ugyldigheden gældende ved Udløbet af den oprindelig fastsatte Periode[54]).

[50]) U. f. R. 1905 B 264 (H. R. D.).

[51]) U. f. R. 1887. 543. — Har Beslutningen ikke gyldigt kunnet træffes uden Sanktion af en offentlig Myndighed, vil et Medlem ikke ved Passivitet miste Retten til at modsætte sig den, jfr. U. f. R. 1888. 921, 1889. 260 og 1904 B 375 (H. R. D.).

[52]) Jfr. dog U. f. R. 1915 A 994: Fundet uden Betydning, at en Søfyrbøder paa en Generalforsamling i Søfyrbødernes Forbund havde undladt at stemme imod et Forslag, i Henhold til hvilket han blev ekskluderet, idet saa godt som alle de Tilstedeværende stemte for Forslaget, og det saaledes vilde have været betydningsløst, om vedkommende havde stemt imod det.

[53]) Jfr. U. f. R. 1888. 510 og den i Note 52 nævnte Dom.

[54]) U. f. R. 1920 A 836.

§ 8. Foreningens Ledelse.

1. Ved de større Foreninger er Ledelsen i Regelen delt mellem tre Organer: Et Repræsentantskab[1]), en Bestyrelse og en Direktion. Ved de mindre Foreninger, saaledes ved Brugsforeninger, Mejerier og de fleste Slagterier, er der ikke noget Repræsentantskab. I Stedet for Betegnelsen „Bestyrelse" benyttes undertiden „Styrelse" eller „Forretningsudvalg"; ogsaa „Repræsentantskab" forekommer som Benævnelse for, hvad der almindeligvis betegnes „Bestyrelse". I Stedet for „Direktør" benytter man ved Brugsforeninger i Regelen „Uddeler", ved Mejerier „Driftsbestyrer"[2]) eller „Mejeribestyrer" som Betegnelse for den, der har den daglige Ledelse af Virksomheden; ogsaa „Driftsleder" eller „Forretningsfører" forekommer.

Antallet af Medlemmer af Repræsentantskab eller Bestyrelse vil være bestemt i Vedtægterne[3]). Ofte er kun Andelshavere valgbare. Undertiden er Antallet af Direktører fastsat i Vedtægterne, undertiden er det — inden for visse Grænser — overladt til Generalforsamlingen, Repræsentantskabet eller Bestyrelsen at afgøre, hvor mange der skal være. Habilitetsbetingelser gælder kun, for saa vidt Vedtægterne stiller Krav i saa Henseende, og dette er sjældent Tilfældet.

2. Reglerne om Valg af Repræsentantskab eller Bestyrelse er ret forskellige ved de forskellige Foreninger. Et Repræsentantskab vælges undertiden af Generalforsamlingen, undertiden har Lokalforeninger eller stedligt bestemte Kredse in-

[1]) Om anden Brug af denne Betegnelse ovenfor § 7 Note 4.

[2]) Undertiden benyttes denne Betegnelse ogsaa ved Slagterier.

[3]) Er dette ikke Tilfældet, maa Generalforsamlingen fastsætte Antallet.

denfor Foreningens Omraade Ret til hver for sig at vælge et eller flere Medlemmer af Repræsentantskabet. Hvor der ikke er noget Repræsentantskab, vælges Bestyrelsen i Regelen af Generalforsamlingen. Det samme er undertiden Tilfældet, hvor der er et Repræsentantskab, men undertiden vælger i saa Fald dette Bestyrelsen, ofte af sin egen Midte. Ofte vælger Generalforsamlingen Suppleanter for de af den valgte Medlemmer af Repræsentantskab eller Bestyrelse.

En Direktør (Forretningsfører, Driftsbestyrer, Uddeler) ansættes i Regelen af Repræsentantskab eller Bestyrelse eller af Repræsentantskabet efter Indstilling af Bestyrelsen, men det forekommer ogsaa, at han vælges af Generalforsamlingen. Selvom han ikke ansættes af Bestyrelsen, maa denne vistnok have Ansvar for, at Spørgsmaal om Ansættelse af Direktør rejses, naar der er Grund dertil, og, for saa vidt Generalforsamlingen eller Repræsentantskabet følger Bestyrelsens Indstilling, Medansvar for Personvalget.

Undertiden er det bestemt, at f. Eks. en Moderforening, der har økonomisk Interesse i en Datterforenings Virksomhed, eller Medlemmer af en Forening, der har paataget sig særlige Forpligtelser overfor denne, skal have en særlig Indflydelse paa eller Kontrol med Ledelsen[4]).

3. For saa vidt ikke andet er bestemt, maa en Direktør kunne afskediges og et Medlem af Bestyrelse eller Repræsentantskab afsættes af den Foreningsmyndighed, den Moderforening, Lokalforening eller Lokalkreds eller af den Kreds af Andelshavere, der har ansat eller valgt ham. Men undertiden bestemmer Vedtægterne, at en Direktør, skønt valgt f. Eks. af Bestyrelsen, skal kunne forlange Spørgsmaal om sin Afskedigelse forelagt en Generalforsamling til Afgørelse[5]).

[4]) Københavns almindelige Boligselskab har saaledes Ret til at vælge et Medlem af Repræsentantskabet og en Revisor i hvert af dets Datterselskaber, og Administrationen af disse sker ved deres Repræsentantskaber gennem Moderselskabet. I den nu ophørte Forening De danske Mejeriforeningers Mælke-Eksport tilkom der de Mejerier, der havde paataget sig Leveringsforpligtelse overfor Foreningen en særlig Ret til Indflydelse paa dennes Ledelse, jfr. U. f. R. 1927 A 236.

[5]) Saaledes Udkast til Vedtægter for Andelsmejerier § 21.

En Direktør kan afskediges naarsomhelst og uden Varsel. Er der i den Kontrakt, hvorved han er ansat som Direktør, tilsagt ham en vis Tids Uopsigelighed eller et vist Opsigelsesvarsel, vil han have Krav paa Erstatning i Tilfælde af Afskedigelse i Utide, der ikke er tilstrækkelig begrundet i hans eget Forhold, men han vil ikke kunne modsætte sig Afskedigelse til et tidligere Tidspunkt eller med kortere Varsel end aftalt. En Direktør har nemlig en saa vidtgaaende Fuldmagt for Foreningen, at selv en udtrykkelig Aftale om Uigenkaldelighed af Fuldmagten ikke kan være bindende[6]). Af samme Grund vil Medlemmer af Repræsentantskab eller Bestyrelse ikke paa Vedtægtsbestemmelser om, at de vælges for et vist Aaremaal, kunne støtte nogen Ret til at protestere mod Afsættelse, forinden deres normale Funktionstid er udløbet, og det er end ikke sikkert, at de paa saadanne Bestemmelser vil kunne støtte et Krav om Erstatning i Tilfælde af Afsættelse i Utide, der ikke er tilstrækkelig begrundet i deres egne Forhold, idet Stillingen som Medlem af Bestyrelse eller Repræsentantskab normalt ikke vil medføre et Arbejde, der begrænser Vedkommendes Mulighed for at paatage sig andet Arbejde, og idet derfor den Ret til Vederlag, Vedtægterne maatte hjemle de paagældende, naturligt vil kunne opfattes som betinget af, at de stadig er i Funktion[7]). Imidlertid gaar Vedtægtsbestemmelser som de nævnte sædvanligt ud paa, at Funktionstiden ikke skal udløbe samtidig for alle Medlemmer af Repræsentantskab eller Bestyrelse, og Formaalet hermed maa være at sikre en vis Kontinuitet i Foreningens Ledelse, idet det ellers vilde være naturligere at lade Funktionstiden udløbe samtidig for dem alle, da den fra først af, ved Foreningens Stiftelse,

[6]) Jfr. Jul. Lassen: Obl. R. Spec. Del 3die Udg. 1924. 394.

[7]) Saaledes t. L. § 36, der bestemmer, at et Medlem af et „Aufsichtsrat" naarsomhelst kan afsættes, og ikke som § 231 med Hensyn til „Vorstand" tilføjer „unbeschadet der Entschädigungsansprüche aus bestehenden Verträgen", jfr. Parisius-Crüger ad § 36 Anm. 9. — At Arbejdet for enkelte Medlemmer, f. Eks. for Bestyrelsens Formand, maatte have været mere omfattende, kan næppe komme i Betragtning, idet der ikke vil være Hjemmel for at give de paagældende en Særstilling i den her omtalte Henseende.

er begyndt samtidig for alle de da valgte Medlemmer af Repræsentantskab eller Bestyrelse. Heraf synes at maatte følge, at Afsættelse før den normale Funktionstids Udløb, naar et eller flere Medlemmer protesterer derimod, kun kan ske i Henhold til Generalforsamlingsbeslutning, truffen med den for Vedtægtsændringer foreskrevne Majoritet[8]). Og dette synes at maatte gælde ogsaa Bestyrelsesmedlemmer, der vælges af et Repræsentantskab. Mod en Afsættelse i Utide, der er tilstrækkelig begrundet i den paagældendes eget Forhold, kan det dog næppe antages at være Meningen, at en Minoritet skal kunne protestere.

En Foreningsmyndighed, der ikke har Ret til at ansætte eller vælge Direktører eller Medlemmer af Repræsentantskab eller Bestyrelse, kan næppe afskedige eller afsætte de paagældende. Særlig klart synes det, at f. Eks. Generalforsamlingen ikke kan afsætte Medlemmer af Repræsentantskab eller Bestyrelse, der med Hjemmel i Vedtægterne er udpegede af en Moderforening, en Lokalforening, en Lokalkreds eller en anden Kreds af Medlemmer. Men heller ikke en overordnet Myndighed synes at kunne afskedige eller afsætte Personer, der efter Vedtægterne ansættes eller vælges af en underordnet Myndighed, idet Grunden til, at Afgørelsen er henlagt til denne, maa formodes at være, at den er antaget at være saglig bedst egnet til at træffe Afgørelse. Selvom et Repræsentantskab vælger Bestyrelsen, og for saa vidt maa betragtes som overordnet Myndighed, vil det saaledes næppe kunne afskedige en Direktør, der efter Vedtægterne ansættes af Bestyrelsen[9]). Og selvom Generalforsamlingen i Vedtægterne betegnes som Foreningens øverste Myndighed, vil den kun efter Reglerne om Vedtægtsændringer kunne vedtage at afskedige eller afsætte Personer, der efter Vedtægterne ansættes eller vælges af andre Foreningsorganer, eller at henlægge

[8]) Jfr. herimod maaske U. f. R. 1882. 1163, i hvilket Tilfælde det dog ikke ses, at Minoriteten fastholdt sin Protest mod Bestyrelsens Afskedigelse.

[9]) Derimod maa det vistnok ogsaa uden Indstilling derom fra Bestyrelsen kunne afskedige en Direktør, der efter Vedtægterne ansættes af Repræsentantskabet efter Bestyrelsens Indstilling.

Afgørelsen i saa Henseende til et andet Organ end det i Vedtægterne nævnte. Men den overordnede Myndighed vil naturligvis kunne søge at sætte sin Vilje igennem i Kraft af sin Ret til at afsætte den underordnede Myndighed[10]).

Kontrakten med en Direktør vil normalt bestemme, til hvilket Tidspunkt og med hvilket Varsel han kan opsige sin Stilling. Et Medlem af Repræsentantskab eller Bestyrelse maa vistnok, naar Vedtægterne ikke paalægger Medlemmerne Pligt til at modtage Valg, kunne fratræde sin Stilling naarsomhelst og uden Varsel. Dog maa han være pligtig at fungere, indtil et nyt Medlem kan træde i hans Sted.

4. Repræsentantskab og Bestyrelse konstituerer sig i Regelen selv. Dog forekommer ogsaa andre Ordninger. Undertiden vælger Generalforsamlingen saaledes Formanden for et af disse Organer eller for dem begge, eller Repræsentantskabet vælger Bestyrelsens Formand, eller Formanden for Repræsentantskabet er tillige Formand for Bestyrelsen. Beslutninger af Repræsentantskab eller Bestyrelse fattes normalt paa Møder, til hvilke Formanden indkalder. Ofte er det bestemt, at Møde skal afholdes f. Eks. hver Maaned eller hvert Kvartal. Iøvrigt holdes Møde, naar Formanden bestemmer det, ofte kan desuden et vist Antal Medlemmer forlange indkaldt til Møde, og undertiden kan Bestyrelsen eller dennes Formand eller et vist Antal af dens Medlemmer kræve indkaldt til Repræsentantskabsmøde. Nogen Forskrift om, at Indkaldelse til Møde skal angive Dagsorden, plejer Vedtægterne ikke at indeholde, og da Medlemmer af Bestyrelse eller Repræsentantskab maa have Mødepligt, synes en Regel om Pligt til at angive Dagsorden her endnu mindre end ved Indkaldelse til Generalforsamling at kunne bygges paa Forholdets Natur. Selvom Bestyrelse eller Repræsentantskab selv har vedtaget, at Dagsorden skal angives, kan Undladelse heraf sikkert ikke gøre et Møde beslutningsudygtigt. For saa vidt Vedtægterne ikke bestemmer andet, er et Møde beslutningsdygtigt uanset Antallet af de mødende, og Beslutninger fattes med simpel Stemme-

[10]) Om Suspension af Direktører maa gælde Regler, svarende til dem, der gælder om Afskedigelse.

flerhed af de mødende. Staar Stemmerne lige, maa formentlig Formandens Stemme gøre Udslaget, for saa vidt det drejer sig om alternative Forslag, hvoraf et maa vedtages, og Flertal for et af Forslagene ikke kan tilvejebringes, men iøvrigt kan dette ikke antages uden særlig Hjemmel derfor.

5. Som Hovedregel maa det gælde, at Ledelsen har Ret og Pligt til at overholde den objektive Rets Forskrifter. For saa vidt en Bestemmelse i Vedtægterne eller en Beslutning af Generalforsamlingen er i Strid hermed, kan denne Regel dog ikke altid fastholdes. Udsætter Ledelsen sig for Straf eller Erstatningsansvar ved at følge Bestemmelsen i Vedtægterne eller Generalforsamlingens Beslutning, maa vel Hovedregelen gælde. Men det synes klart, at Ledelsen er pligtig at følge en Generalforsamlings Beslutning om, at en paa særlig Kontrakt eller paa Vedtægterne støttet Retspaastand fra Trediemands eller et Medlems Side skal bestrides[11]). Overtræder Le-

[11]) Som Eksempler paa Retsregler, Ledelsen maa overholde, selvom der foreligger Vedtægtsbestemmelse eller Generalforsamlingsbeslutning om det modsatte, kan nævnes Reglerne om Anmeldelsespligt, F. L.s § 16, 2. Stk., U. f. R. 1878. 235, 1918 A 104, de næringsretlige Regler, U. f. R. 1874. 381, 1875. 341, 1884. 273 og 1005, 1886. 330 og 1020, 1911 A 672, Reglerne om Bogføringspligt, Lov Nr. 98 af 10. Maj 1912, U. f. R. 1878. 235, Paalæg fra en Sundhedskommission, U. f. R. 1892. 825 og Bestemmelser i Politivedtægter, U. f. R. 1917 A 209 (H. R. D.), 1926 A 129 og 403. Overtrædelse af disse Regler vil paadrage Ledelsen Strafansvar. Om Ledelsen udsætter sig for Erstatningsansvar, eller om saadant Ansvar kun vil kunne gøres gældende mod Foreningen, kan undertiden være vanskeligt at afgøre. I de i Teksten nævnte Tilfælde vil det næppe kunne tænkes, at Ledelsen bliver ansvarlig. Ved Dom i U. f. R. 1879. 925 antoges det da ogsaa, at Formanden for et Kreaturforsikringsselskabs Bestyrelse havde været pligtig at følge en Generalforsamlingsbeslutning om, at et Medlems Ret til Erstatning for en efter Kastration død Klaphingst skulde bestrides, og ved Dom i U. f. R. 1876. 131 antoges det, at Formanden for en Fagforening ikke var personlig ansvarlig for en af ham foretaget, uberettiget Eksklusion af et Medlem, jfr. derimod ang. et Tilfælde, hvor der antoges at foreligge personligt Ansvar for Bestyrelsen i Anledning af dens Optræden overfor et Medlem, U. f. R. 1902 A 619. — Til Støtte for Tekstens Fremstilling kan anføres, at det svenske lagråd i Anledning af et Forslag om, at et Aktieselskabs Bestyrelse ikke skulde være pligtig at følge en Generalforsamlingsbeslutning, der stred mod „lag eller författning", udtalte følgende, jfr. Skarstedt: Almänna

delsen en saadan Beslutning, vil den efter Omstændighederne kunne afsættes eller afskediges straks uden den Ret til Erstatning, som den maaske ellers vilde have[12]), og den maa erstatte Foreningen Tab, den lider ved, at Beslutningen ikke følges. Saadant Tab opstaar dog kun, hvis Vedkommende Trediemand eller Medlem ikke havde den paastaaede Ret, men Tvivl i saa Henseende synes at maatte komme Foreningen tilgode[13]).

For saa vidt ikke objektive Retsregler fører til andet Resultat, er Ledelsen pligtig at rette sig efter Vedtægternes Bestemmelser. At en Generalforsamling har truffet Beslutning om, at en Bestemmelse i Vedtægterne skal fraviges, er uden Betydning, naar Beslutningen ikke er truffet med den Majoritet, der kræves til Vedtægtsændringer[14]). Dog maa Ledelsen

Aktiebolagslagen 106: „En dylik regel skulle förplikta styrelsen att undandraga sig verkställighet av bolagsstämmans beslut i åtskilliga fall, där någon ansvarighet för beslutets laglighet icke rimligen kan vila å styrelsen. Att exempelvis styrelsen icke bör kunna vara sig av tredje man eller av bolaget göras ansvarig för verkställande av ett bolagsstämmobeslut, som innebär åsidosättande av bolagets lagstadgede skyldigheter på grund av ett befraktnings- eller leveransavtal, lärer vara tydligt, och detsamma synes över hufvud böra gälla beträffende bolagets åtagna förpliktelser emot tredje man. I betraktande härav och då det utan lagstadgande är klart, att beslut, som avser en rent av brottslig handling, ej må verkställas, synes från regeln om styrelsens plikt att efterkomma bolagsstämmans beslut ej i lagen böra göras annat undantag än beträffande beslut, som strider mot aktiebolagen eller bolagsordningen". I Overensstemmelse med denne Udtalelse er den svenske Aktieselskabslovs § 59 og sv. L.s § 22 affattet. D. Udk. § 17 bestemmer derimod, at „Bestyrelsen har at vaage over, at Foreningens Virksomhed ledes i Overensstemmelse med Lovgivningen ....".

[12]) Om at Medlemmer af Repræsentantskab eller Bestyrelse muligt aldrig vil have Ret til Erstatning i Tilfælde af Afsættelse i Utide ovenfor Note 7.

[13]) I det i Note 11 nævnte Tilfælde i U. f. R. 1879. 925 antoges det, at Bestyrelsens Formand maatte erstatte Foreningen det Beløb, han havde udbetalt i Anledning af Hingstens Død, og Dommen siger intet om, hvorvidt Foreningen maatte antages at have været pligtig at erstatte Hingsten.

[14]) D. Udk. § 17, sv. L. § 22, jfr. Skarstedt: Almänna Aktiebolagslagen 106. — Anderledes, hvis Generalforsamlingsbeslutningen gaar ud paa, at det skal bestrides, at et Medlem efter Vedtægterne har en vis Ret, ovenfor ved Note 11.

vistnok være bunden ved en Generalforsamlings Afgørelse af et Spørgsmaal, selvom Afgørelsen af dette efter Vedtægterne tilkommer Ledelsen, idet Meningen hermed maa formodes kun at være, at Ledelsen skal kunne afgøre Spørgsmaalet uden at forelægge det for en Generalforsamling, derimod ikke at give Ledelsen en Beføjelse til at sætte sig ud over en Viljestilkendegivelse fra Generalforsamlingen. At Vedtægterne gør det til en Opgave for Bestyrelsen at føre Kontrol med Virksomhedens Drift kan i hvert Fald ikke udelukke Generalforsamlingen fra at paalægge Bestyrelsen bestemte Pligter i saa Henseende.

For saa vidt ikke objektive Regler eller Bestemmelser i Vedtægterne fører til andet Resultat, er Ledelsen pligtig at følge Beslutninger af Generalforsamlingen.

6. Vedtægterne vil i Regelen indeholde visse Bestemmelser om, hvilke Spørgsmaal Ledelsen selv kan afgøre, og hvilke der skal forelægges en Generalforsamling; men disse Bestemmelser vil sjældent kunne anses som fuldstændige, saa deraf, at Afgørelsen af et Spørgsmaal ikke udtrykkelig er forbeholdt Generalforsamlingen, vil man i Regelen ikke kunne slutte, at Ledelsen kan afgøre Spørgsmaalet paa egen Haand.

Klart er det, at Beslutning om Ændring af Foreningens Vedtægter kun kan træffes af Generalforsamlingen, og i Regelen vil hertil jo kræves en vis kvalificeret Majoritet. Klart er det endvidere, at en Generalforsamlingsbeslutning kun kan ophæves af en Generalforsamling.

Om Bestyrelsen vælges af Repræsentantskabet, hvor et saadant findes, eller af Generalforsamlingen, og om Direktøren ansættes af Repræsentantskab eller Bestyrelse eller — undtagelsesvis — vælges af Generalforsamlingen, vil være afgjort af Vedtægterne. For saa vidt disse ikke bestemmer andet, maa, som allerede omtalt[15]), Retten til at afsætte eller afskedige de paagældende være hos den Myndighed, der har Ret til at vælge eller ansætte dem.

Ledelsen maa paa egen Haand kunne afslutte saadanne

[15]) Ovenfor ved Note 5.

Retshandler og afgøre saadanne andre Spørgsmaal, som stadig eller dog jævnlig kommer igen under Foreningens Virksomhed, saaledes angaaende Indkøb af Varer, Raastoffer o. lign., Afsætning af Foreningens Produkter, Afregning med Medlemmer, Antagelse og Afskedigelse af Funktionærer og Arbejdere, idet det ikke vilde være praktisk muligt at arbejde med en Ordning, hvorefter en Generalforsamling skulde indkaldes, hvergang et saadant Spørgsmaal opstod. Ogsaa Prokura vil ofte kunne meddeles af Ledelsen. Ved Foreninger, hvor ifølge Vedtægterne Direktionens Kompetence er mere indskrænket end en Prokurists vilde være, maa det dog antages, at der ikke kan ansættes Prokurister, og vælges Direktionen af Generalforsamlingen, bør det vistnok, naar Vedtægterne intet bestemmer derom, antages, at Repræsentantskab eller Bestyrelse heller ikke kan ansætte Prokurister. Til mere ekstraordinære Dispositioner maa ofte Generalforsamlingens Samtykke indhentes. Nærmere at afgøre, hvornaar dette er nødvendigt, er noget vanskeligt. At en Disposition har en ekstraordinær Karakter, vil næppe i sig selv være afgørende, naar den dog ikke er af større Rækkevidde. Derfor vil man f. Eks. næppe for alle Foreninger kunne opstille den Regel, at ethvert Spørgsmaal om Køb eller Salg af fast Ejendom eller om Oprettelse af Filialer skal forelægges en Generalforsamling. Men vil en Brugsforening købe eller sælge fast Ejendom, eller vil et Mejeri eller et Slagteri foretage en — større — Udvidelse af sine Anlæg, bør, selvom Vedtægterne ikke foreskriver dette, Generalforsamlingen høres. Om Optagelse af Laan plejer Vedtægterne at indeholde Bestemmelser. Ofte har Ledelsen ubegrænset Beføjelse i hvert Fald til at rejse Driftslaan, undertiden kræves Generalforsamlingens Samtykke til Optagelse af Laan over en vis Størrelse[16]). —

[16]) Efter sv. L. § 24 kan fast Ejendom ikke afhændes eller pantsættes uden Bemyndigelse af Generalforsamlingen; for saa vidt angaar Afhændelse gælder dette dog ikke, naar Afhændelse af fast Ejendom efter Vedtægterne indgaar i Formaalet for Foreningens Virksomhed. — Ifølge t. L. § 44 skal Generalforsamling, foruden i de i Loven og i Vedtægterne bestemte Tilfælde, indkaldes, „wenn dies im Interesse der Genossenschaft erforderlich erscheint". Paa Grundlag af en tilsvarende Bestemmelse om Aktieselskaber

I Grænsetilfælde vil det for Afgørelsen af, om et Spørgsmaal bør forelægges Generalforsamlingen, kunne spille en Rolle, om det vil medføre særlig Ulempe for Foreningen at afvente en Generalforsamlings Afgørelse[17]).

I processuel Henseende optræder Ledelsen i alle Anliggender paa Foreningens Vegne.

Ledelsen skal sørge for et forsvarligt Bogholderi og i det hele for en forsvarlig Forretningsgang. Ledelsen skal endvidere forelægge Regnskab paa den ordinære Generalforsamling, men denne afgør, om Regnskabet skal godkendes, og tager Bestemmelse om Anvendelse af Overskud eller om, hvorvidt Underskud skal afskrives eller søges dækket eller en Underskudssaldo bibeholdes[18]). Revisorer vælges i Regelen af Generalforsamlingen, undertiden dog af Repræsentantskab eller Bestyrelse.

Ledelsen er i Regelen bemyndiget til at modtage Indmeldelse og Udmeldelse af Medlemmer. Bestemmer Vedtægterne, af Udmeldelse først kan ske til Udløbet af en vis Periode, maa Ledelsen paase, at dette overholdes. Er der Grund til at udelukke et Medlem, maa Ledelsen, hvis Vedtægterne ikke bestemmer andet, kunne træffe Bestemmelse herom, men undertiden er Afgørelsen af Spørgsmaal om Udelukkelse af Medlemmer forbeholdt Generalforsamlingen, og undertiden

---

i H. G. B. § 253 har Rigsretten antaget, at Ledelsen skal indkalde Generalforsamling „vor Einlassung auf wichtige, kostspielige, riskante und deshalb das Interesse der Aktionäre in besonderem Masze berührende Unternehmungen". At Rigsretten her gaar for vidt, er dog almindeligt antaget, jfr. Staub ad § 253 Anm. 4, der mener, at Generalforsamling bør indkaldes, naar det drejer sig om usædvanlige Dispositioner. Ogsaa dette gaar formentlig for vidt. Rigtigere synes det, som antaget i Teksten, at kræve Generalforsamling indkaldt, hvor det drejer sig om usædvanlige Dispositioner af den Art, Rigsretten omtaler.

[17]) Ifølge § 27 i Vedtægterne for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger afgør Bestyrelsen foreløbig alle de Spørgsmaal, som ikke uden særlig Ulempe kan opsættes til et Repræsentantskabsmøde eller en Generalforsamling.

[18]) Ovenfor § 6 litra c i. f.

kan et Medlem, der udelukkes af Ledelsen, paaanke Afgørelsen til Generalforsamlingen[19]).

7. Afgrænsningen mellem de enkelte administrative Organers Beføjelser er i de forskellige Foreninger foretaget paa ret forskellig Maade.

Et Repræsentantskab er i første Række raadgivende Mellemled mellem Bestyrelsen og Medlemmerne. Hvor Valg til Repræsentantskabet foregaar kredsvis, siges det ofte, at Repræsentanternes Opgave er at støtte Foreningen paa bedste Maade, hver i sin Kreds, og at fremsætte Forslag eller Klager paa Medlemmernes Vegne. Normalt vil et Repræsentantskab dog have ogsaa andre Opgaver, idet visse Sager skal forelægges det til Beslutning, dels Sager, som almindeligvis maatte forelægges en Generalforsamling, hvis der ikke var noget Repræsentantskab, dels Sager, der i saa Fald vilde kunne afgøres af Bestyrelsen. Saaledes er det ofte bestemt, at Repræsentantskabet vælger Bestyrelse og ansætter Direktør og visse højere Funktionærer, saasom Bogholder, Kasserer og Filialbestyrere, i Regelen efter Indstilling af Bestyrelsen, eller at Spørgsmaal om Optagelse af Laan, Anbringelse af Foreningens Pengemidler, Køb eller Salg af fast Ejendom eller mere i Almindelighed vigtige Sager skal afgøres af Repræsentantskabet. Undertiden skal Repræsentantskabet desuden udøve en vis, almindelig Kontrol, der dog ikke kan formodes at skulle være meget indgaaende, idet Repræsentantskabet i Regelen er ulønnet og forudsættes ikke at holde meget hyppige Møder.

Opgaver udover, hvad Vedtægterne paalægger det, vil et Repræsentantskab næppe have[20]).

Som Opgave for Bestyrelsen nævnes ofte Ledelse af Foreningens Virksomhed. Ved mindre Foreninger som Brugsforeninger og Mejerier er Ledelsen ogsaa i Regelen i væsentlig Grad i Bestyrelsens Haand, idet der ikke er noget Re-

[19]) At han gør dette vil ikke udelukke ham fra senere at gaa til Domstolene.

[20]) Jfr. Lov Nr. 122 af 15. Apr. 1930 om Banker § 8, 3. Stk.

præsentatnskab, og idet Bestyrelsen træffer Beslutning ikke blot i vigtigere Sager, der ikke skal forelægges en Generalforsamling, men i vidt Omfang ogsaa i Spørgsmaal vedrørende den daglige Drift. Ved Brugsforeninger er det saaledes almindeligt, at Bestyrelsen foretager Vareindkøb og bestemmer de Priser, hvortil Varerne uddeles, saaledes af Uddelerens Beføjelser bliver ret snævre, svarende til Benævnelsen Uddeler, og ogsaa ved Mejerier er den kommercielle Ledelse i Regelen i Bestyrelsens Haand, saaledes at Opgaven for Mejeribestyreren hovedsagelig bliver den tekniske Ledelse. Ofte har desuden Medlemmer af Bestyrelsen efter Vedtægterne Pligt til at overtage Hvervene som Bogholder og Kasserer. Ved de større Forretninger er det derimod almindeligt, at Direktionen har Ledelsen af den daglige Drift. Bestyrelsens Opgave vil da gaa ud paa, (1) at afgøre vigtigere Spørgsmaal, saaledes som Optagelse af Laan, Anbringelse af Pengemidler, Ansættelse af Direktører, Meddelelse af Prokura, undertiden ogsaa om Ansættelse af visse højere Funktionærer, for saa vidt Afgørelsen af saadanne Spørgsmaal ikke tilkommer Generalforsamlingen eller et Repræsentantskab, (2) at bestemme Forretningsgangen[21]) og kontrollere Driften, og (3) efter Omstændighederne at foretage Firmaanmeldelse. Om Forretningsgangen vil Vedtægterne ofte indeholde visse Bestemmelser sigtende til at forebygge Uredelighed eller Uorden. Jævnligt er det saaledes bestemt, at Hvervene som Bogholder og Kasserer ikke kan forenes i samme Person, eller at alle Ind- og Udbetalinger fra og til Medlemmerne, der jo ved de større Foreninger i Regelen er Lokalforeninger, skal foregaa gennem en Bank[22]). Direktører og visse Funktionærer, navnlig Kasserere, skal ofte stille Sikkerhed, for Eksempel i Form af en Forsikringspolice. I saa Fald vil det paahvile Bestyrelsen

[21]) Saaledes f. Eks. § 27 i Vedtægterne for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger og § 11 i Vedtægterne for Dansk Andels Ægexport.

[22]) Ifølge § 19 i de af Konsulent Voigt udarbejdede Mønstervedtægter for Brugsforeninger skal alle Postsager afleveres til Formanden for Bestyrelsen.

at paase, at dette sker, for saa vidt Pligt hertil ikke særligt er paalagt Repræsentantskabet.

Undertiden bestemmer Vedtægterne, at visse Opgaver, saaledes Kontrol med den daglige Drift eller Fastsættelse af Prisnoteringer, kan, eller skal, overlades et Forretningsudvalg, i Regelen bestaaende af Medlemmer af Bestyrelsen, undertiden tillige af Medlemmer af Repræsentantskab eller Direktion[23]). Ogsaa uden Hjemmel i Vedtægterne maa Kontrol med Bogholderi og Revision og lignende Kontrolforanstaltninger kunne overlades til Delegerede eller til Personer uden for Bestyrelsen[24]).

Er Afgørelsen af et Spørgsmaal ved Bestemmelser i Vedtægterne henlagt til et bestemt Organ, f. Eks. Direktionen, kan dette næppe være pligtig at følge et overordnet Organs Beslutning om, hvorledes Spørgsmaalet skal afgøres, idet en saadan Bestemmelse maa formodes at være Udtryk for, at det paagældende Organ antages bedst egnet til at træffe Afgørelsen.

8. Ansvar for Ledelsen kan opstaa ikke blot overfor Foreningen som saadan, men ogsaa overfor et Medlem, en Kreditor, en Trediemand iøvrigt og overfor det offentlige.

En Direktør vil være ansvarlig for Tab, han forsætligt eller uagtsomt, ved Handling eller Undladelse, tilføjer Foreningen. Manglende Kontrol med underordnede Funktionærer vil for Eksempel kunne medføre Ansvar for Tab ifølge

---

[23]) Saaledes hedder det i § 26 i Vedtægterne for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger: „Bestyrelsen vælger selv sin Formand og Næstformand og fordeler iøvrigt Forretningerne imellem sig, navnlig som Tilsynshavende og kontrollerende ved Hovedkontorernes og Filialernes Virksomhed og Forretningsførelse. Skulde Bestyrelsens Medlemmer ikke selv kunne overkomme Tilsynet, kan den lade de Filialerne nærmestboende Repræsentanter føre Tilsynet med disse". — Ifølge § 10 i Vedtægterne for Dansk Andels Ægexport skal der bl. a. til Fastsættelse af Prisnoteringerne nedsættes et Forretningsudvalg, bestaaende af Formanden for Bestyrelsen, et af Repræsentantskabet valgt Medlem og den administrerende Direktør.

[24]) Jfr. A. L.s § 47, 2. Stk. med Bemærkninger i Landstingsudvalgets Betænkning, Rigsdagstidende 1929—30, Tillæg B, Sp. 2566.

saadannes Besvigelser[25]). Skyldes Tabet en Handling, som han ikke var beføjet til at foretage, vil han være ansvarlig, selvom Tabet ikke kunde paaregnes i Handlingens Øjeblik. Saaledes vil Uddeleren i en Brugsforening vistnok ubetinget være ansvarlig for Tab ifølge Kreditgivning til Medlemmerne, naar det ved Bestemmelse i Vedtægterne eller ved Instruks fra Bestyrelsen er ham forbudt at uddele Varer paa Kredit[26]). Har en Direktør overladt Generalforsamlingen at afgøre et Spørgsmaal, som han var beføjet til at afgøre paa egen Haand, vil han ikke overfor Foreningen[27]) kunne ifalde Ansvar ved at følge Generalforsamlingens Afgørelse. I Almindelighed vil Ansvar overfor Foreningen heller ikke kunne opstaa, hvor han følger en Afgørelse af Bestyrelsen. Dog gælder dette næppe i Spørgsmaal, som Vedtægterne henlægger under Direktionens Afgørelse, thi i saadanne Spørgsmaal behøver han næppe at følge Bestyrelsens Afgørelse[28]), og han kan da næppe heller sikre sig mod Ansvar ved at gøre det.

Et Bestyrelsesmedlems Ansvar overfor Foreningen maa sikkert være det samme, hvad enten han er valgt af Generalforsamlingen, af Repræsentantskabet, af en Moderforening eller af en anden Andelsforening[29]). For manglende Kontrol maa i Almindelighed de, hvem Pligten til Kontrol har paahvilet, hæfte solidarisk[30]). Er Sagkundskab af forskellig Art

[25]) Er Besvigelserne muliggjort ved Fejl i Forretningsgangen, vil ofte ikke Direktionen, men Bestyrelsen være ansvarlig, idet det efter Vedtægterne paahviler denne at bestemme Forretningsgangen.

[26]) Selvom Kreditgivning er forbudt i Vedtægterne, vil en omfattende Kreditgivning indenfor Foreningen, der — bl. a. gennem de periodiske Regnskaber — har været bekendt for Medlemmerne, og som disse ikke har protesteret imod, kunne berettige til at anse den paagældende Bestemmelse i Vedtægterne som ophævet, og Ledelsen kan da ikke ifalde Ansvar for Tab ved Kreditgivning. — Om at Uddeleren ofte staar del credere, nedenfor ved Note 45.

[27]) Derimod vel overfor de enkelte Medlemmer, der ikke har tiltraadt Generalforsamlingens Beslutning, saavel som overfor Trediemand.

[28]) Ovenfor efter Note 24.

[29]) sv. L. § 28, jfr. sv. A. L. § 70 og Skarstedt: Almänna Aktiebolagen 119.

[30]) U. f. R. 1924 A 613, jfr. U. f. R. 1872. 785 (H. R. D. Ansvar for Kassemangel).

repræsenteret i Bestyrelsen, vil dog et Medlems særlige Sagkundskab, f. Eks. i teknisk Henseende, kunne medføre et særligt Ansvar. For Tab ifølge Handlinger, foretagne efter Beslutning af Bestyrelsen, hæfter Bestyrelsesmedlemmer, der har stemt imod Beslutningen, ikke, og næppe heller de, der ikke har stemt, medmindre de ifølge særlig Viden eller Sagkundskab burde have modsat sig Beslutningen. De Medlemmer, der har tiltraadt Beslutningen, hæfter, for saa vidt noget kan lægges dem til Last, og ved Bedømmelsen heraf maa Hensyn tages til den enkeltes særlige Viden eller Sagkundskab. Har Bestyrelsen overskredet sin Beføjelse, vil Ansvar ikke være betinget af, at Tabet kunde paaregnes. Har Bestyrelsen overladt en Afgørelse til Generalforsamlingen, kan den ikke ifalde Ansvar herfor overfor Foreningen[31]). Om Bestyrelsen ogsaa kan sikre sig imod Ansvar ved at overlade en Afgørelse til Repræsentantskabet, vil bero paa Omstændighederne. Er Afgørelsen ved Vedtægterne henlagt til Bestyrelsen, direkte eller ved Bestemmelser, der afgrænser Repræsentantskabets Opgave, maa Spørgsmaalet besvares benægtende.

Et Medlem af Repræsentantskabet kan ifalde Ansvar efter Regler, svarende til dem, der gælder for Medlemmer af Bestyrelsen. Af blot raadgivende Virksomhed vil Ansvar ikke let kunne opstaa.

At Ansvar overfor Foreningen skal gøres gældende mod Medlemmer af Repræsentantskab, Bestyrelse eller Direktion, kan besluttes af Generalforsamlingen, selvom de paagældende ikke er valgt af denne. Er Bestyrelse eller Direktion ikke valgt af Generalforsamlingen, vil Beslutning om, at Ansvar skal gøres gældende mod Medlemmer af disse, kunne træffes af det Organ, der har valgt dem[32]). Endelig maa Bestyrelse eller

[31]) Derimod vel overfor et Medlem, der ikke har tiltraadt Generalforsamlingens Afgørelse.

[32]) Muligvis kan dog saadan Beslutning ikke træffes af Repræsentantskabet, hvis dettes Opgaver er bestemt afgrænsede og ikke omfatter Afgørelse af, om Ansvar skal gøres gældende. — Særlig klart synes det paa den anden Side, at Repræsentantskabet kan beslutte, at Ansvar skal gøres

Repræsentantskab kunne beslutte, at Ansvar skal gøres gældende mod enkelte Medlemmer henholdsvis af Bestyrelse eller Repræsentantskab[33]). Mod en Beslutning af Generalforsamlingen vil Ansvar dog vistnok kun kunne gøres gældende, hvis Beslutningen kan omstødes, og da kun i Henhold til ny Generalforsamlingsbeslutning. Om at omstøde en Generalforsamlingsbeslutning, hvorefter Ansvar ikke skal gøres gældende, vil der kunne blive Tale, hvor Beslutningen er fremkommet ved, at Medlemmer af Ledelsen, om hvis Ansvar der var Spørgsmaal, har stemt for Beslutningen, idet det vilde være i Strid med almindelige Regler om Fuldmægtiges Selvkontrahering, om Medlemmer af Ledelsen skulde kunne fritage sig selv for Ansvar[34]), og hvor Beslutningen er truffet paa Grundlag af urigtige eller ufuldstændige Oplysninger fra Ledelsens Side om de Forhold, der begrunder Ansvar. At Oplysningerne uden Fejl fra Ledelsens Side har været ufuldstændige eller urigtige, kan derimod næppe komme i Betragtning[35]), ikke heller kan det være afgørende, at der foreligger Overtrædelse af Vedtægterne eller iøvrigt et klart Ansvarsgrundlag, idet Generalforsamlingen i hvert Fald maa have vidtgaaende Myndighed til at bestemme, at Ansvar i Anledning af en enkelt Fejl ikke skal gøres gældende mod en Ledelse, der ellers har arbejdet tilfredsstillende. Er Fejlen meget graverende, saaledes i Tilfælde af Besvigelse af Foreningen, vil det dog vistnok ligge udenfor Generalforsamlingens Kompetence at fri-

gældende f. Eks. mod Bestyrelsen, naar denne efter Vedtægterne staar Repræsentantskabet og Generalforsamlingen til Ansvar for sin Ledelse af Foreningen.

[33]) Jfr. U. f. R. 1908 A 211.

[34]) Jfr. U. f. R. 1925 A 244.

[35]) I Teksten tænkes paa det Tilfælde, at der foreligger Spørgsmaal, om Ansvar skal gøres gældende i Anledning af et bestemt Forhold. Det er ved Forbrugs- og Produktionsforeninger ikke, saaledes som ved Aktieselskaber, almindeligt, at der i Forbindelse med Regnskabets Godkendelse af den ordinære Generalforsamling meddeles Ledelsen Decharge for dens Forretningsførelse i den Periode, Regnskabet omfatter, og Spørgsmaalet om Betydningen af et saadant Decharge behandles derfor ikke i Teksten. — Efter sv. L. § 39 skal Spørgsmaal om Decharge forelægges til Afgørelse paa den ordinære Generalforsamling.

tage Ledelsen for Ansvar, og Beslutningen herom vil da kunne sættes tilside af en ny Generalforsamling[36]).

En Bestyrelse eller et Repræsentantskab, der har besluttet at gøre Ansvar gældende, vil selv kunne iværksætte Sagsanlæg mod de ansvarlige. Har en Generalforsamling besluttet, at Ansvar skal gøres gældende, vil i Regelen Bestyrelsen være pligtig at foretage det fornødne. Skal Ansvar gøres gældende mod samtlige Medlemmer af Bestyrelsen, vil ofte ny Bestyrelse bliver valgt, og denne kan da iværksætte Sagsanlæg mod den tidligere Bestyrelse. Bliver ny Bestyrelse ikke valgt, maa Generalforsamlingen kunne vælge en særlig Fuldmægtig[37]) til at gøre Ansvaret gældende.

For Tab, der direkte er tilføjet Foreningen, kun indirekte de enkelte Medlemmer, kan i Almindelighed kun Foreningen holde Ledelsen ansvarlig. Et Medlem vil vistnok aldrig kunne rejse Krav, uden først forgæves at have forsøgt at faa Foreningen til at gøre Ansvaret gældende, om fornødent ved at indbringe Forslag derom for Generalforsamlingen. Og har Generalforsamlingen besluttet, at Ansvar ikke skal gøres gældende, vil dette i Regelen afskære ogsaa Medlemmer, der ikke har tiltraadt Beslutningen, fra at kræve erstattet den Del af Tabet, der indirekte har ramt dem. Undtagelsesfrit kan dette dog ikke gælde. I Tilfælde af Svig fra Ledelsens Side maa saaledes ethvert Medlem, der ikke har tiltraadt Generalforsamlingens Beslutning, kunne gøre Ansvar gældende. Og har Ledelsen forvoldt Tabet ved Overtrædelse af Foreningens Vedtægter, synes det samme at maatte gælde, medmindre Beslutningen om, at Ansvar ikke skal gøres gældende, er vedtaget med den til Ændring af den paagældende Bestemmelse i Vedtægterne fornødne Majoritet. Har Generalforsamlingen besluttet, at Foreningen ikke som saadan vil gøre Ansvar gældende, men at det skal staa de enkelte Medlemmer,

[36]) Jfr. om anden Eftergivelse af Skyld ovenfor § 7 Note 19. — Ifølge sv. L. § 40 fritager et Decharge, jfr. ovenfor Note 35, ogsaa for Ansvar ifølge kriminelt Forhold, naar det „uppenbarligen afsett äfven den handling".

[37]) Som saadan vil f. Eks. en Direktør kunne vælges.

der ikke har tiltraadt Beslutningen, frit for at kræve deres Del af Tabet erstattet, maa ethvert saadant Medlem kunne gøre dette[38]). Og efter Foreningens Opløsning maa ethvert Medlem kunne rejse Erstatningskrav, med mindre Generalforsamlingen har besluttet, at Ansvar ikke skal gøres gældende[39]).

For Tab, der direkte er tilføjet et Medlem ved Brud paa hans af Medlemsforholdet følgende Rettigheder, vil ofte Foreningen hæfte, saaledes naar Ledelsen har ekskluderet et Medlem uden tilstrækkelig Grund, nægtet ham Adgang til Omsætning med Foreningen eller forfordelt ham ved Prisberegningen. I saa Fald vil Ledelsen normalt ikke være ansvarlig overfor ham, næppe engang subsidiært[40]). Dog maa Ledelsen være ansvarlig, hvis den har gjort sig skyldig i Svig, hvilket kan være Tilfældet, naar vedkommende Medlem er forfordelt ved Prisberegningen. Hæfter Foreningen ikke for et Tab, der direkte er tilføjet et Medlem, vil dette kunne holde sig til Ledelsen, hvis de almindelige Ansvarsbetingelser er tilstede. Er der saaledes paa Grundlag af et urigtigt Regnskab udbetalt Dividende, skønt Foreningen havde Underskud, vil et Medlem, hvis det kan lægges Ledelsen til Last, at Regnskabet var urigtigt, kunne kræve erstattet det Tab, han maatte lide som Følge af, at den for meget udbetalte Dividende ikke kan kræves tilbage, og at Underskudet fordeles paa Medlemmerne i et andet Forhold end Dividende. Og har et Medlem indmeldt sig i Foreningen i Tillid til et urigtigt Regnskab

[38]) Jfr. U. f. R. 1925 A 874 (ang. et Aktieselskab), hvor det i Landsrettens, af Højesteret i Henhold til dens Grunde stadfæstede Dom hedder: „Om det Spørgsmaal, hvorvidt den enkelte Aktionær i et Aktieselskab under almindelige Forhold har Klageret vedrørende Erstatningskrav mod Bestyrelsens Medlemmer i Anledning af tabforvoldende Dispositioner, skal anføres, at bortset fra Svig og særlige Bestemmelser f. Eks. i Aktieselskabets Love, maa det antages, at Bestyrelsen kun kan drages til Ansvar ifølge en af Selskabet som saadant gennem dets rette Myndigheder truffet Beslutning, i alt Fald maa den enkelte Aktionærs Paataleret antages at være subsidiær, saa at den kun kan gøres gældende, hvor vedkommende Myndigheders Beslutning lader Plads aaben derfor".

[39]) Jfr. U. f. R. 1924 A 338.

[40]) Jfr. U. f. R. 1904 B 197 (H. R. D.).

eller urigtige Oplysninger iøvrigt om Foreningens Stilling, vil Ledelsen kunne blive ansvarlig for Tab, han maatte lide ved, at Foreningen ikke kan tilbagebetale hans Indskud eller betale Produkter, den har modtaget fra ham[41]).

For Tab, der direkte er tilføjet et Medlem paa anden Maade end ved Brud paa hans Rettigheder ifølge Medlemsforholdet er Ledelsen ansvarlig som for Tab, tilføjet Trediemand.

Overfor en Kreditor vil Ledelsen være ansvarlig for Tab, han lider ved, at der paa Grundlag af et urigtigt Regnskab udbetales saa store Dividender, at Foreningen bliver insolvent, eller ved i Tillid til et urigtigt Regnskab eller urigtige Oplysninger iøvrigt at yde Foreningen Kredit, for saa vidt det kan lægges Ledelsen til Last, at Regnskabet eller Oplysningerne iøvrigt var urigtige[42]).

Overfor Trediemand iøvrigt kan Ledelsen ifalde Ansvar efter almindelige Regler om Ansvar udenfor Kontraktsforhold.

Overfor det offentlige vil der kunne blive Spørgsmaal saavel om Strafansvar[43]) som, efter almindelige Regler, om Erstatningsansvar.

9. Repræsentantskabets og Bestyrelsens Medlemmer maa have Krav paa Godtgørelse for de med Udførelsen af deres Hverv følgende Udgifter. Om Rejsegodtgørelse og Dagpenge indeholder Vedtægterne ofte nærmere Bestemmelser. Er det Tilfældet, og er intet sagt om Løn, vil Løn næppe kunne kræves, hvad iøvrigt ofte er udtrykkelig bestemt. Fremgaar det saaledes af Vedtægterne, at Løn ikke kan kræves, vil Ændring heri kun kunne ske efter Reglerne om Ændring af Vedtægter. Udelukker Vedtægterne ikke, at Repræsentantskabets og Bestyrelsens Medlemmer kan lønnes, vil i Mangel af anden Bestemmelse Generalforsamlingen, og kun den, kunne tillægge dem Løn. Undertiden bestemmer Vedtæg-

[41]) Efter almindelige Regler vil Indmeldelsen i det nævnte Tilfælde være ugyldig.

[42]) Jfr. U. f. R. 1912 A 559 og 1917 A 701.

[43]) Ovenfor Note 11. — Naturligvis ifalder Medlemmer af Ledelsen kun Strafansvar, for saa vidt de subjektive Strafbarhedsbetingelser har foreligget.

terne imidlertid, at Repræsentantskabet fastsætter Bestyrelsens Løn, eller at Repræsentantskab eller Bestyrelse fastsætter Lønnen for et særligt Forretningsudvalg. Og undertiden fastsætter Vedtægterne en bestemt Løn, der da kun vil kunne ændres efter Reglerne om Ændring af Vedtægterne.

En Direktør har Krav saavel paa Løn som paa Dækning for Udlæg. I Mangel af særlig Bestemmelse kan det Organ, der ansætter Direktører, træffe Aftale med dem om Lønnen.

Ved Brugsforeninger er det almindeligt, at Uddeleren lønnes med Procenter af Bruttoomsætningen. Ofte skal han bære visse Driftsudgifter, saaledes Udgifter til Emballage, Lys og Varme, undertiden ogsaa til Folkeløn. Og ofte overtager han Varelageret, saaledes at han i Foreningens Bøger debiteres for dette. Heraf vil følge, at han maa bære Tab saavel ved Kreditgivning som ved Svind, men for Svind ydes der ham i Regelen en særlig Godtgørelse i Procenter af Omsætningen[44]). Overtager Uddeleren ikke Varelageret, aftales det undertiden, at han skal staa del credere for Kredit, der ydes Medlemmer[45]). Ofte har Uddeleren Ret til ved Siden af sin Virksomhed i Foreningens Tjeneste at drive Handel for egen Regning, saaledes Opkøb af Landvæsensprodukter eller Salg af Husholdsningsvarer, hvortil han efter Næringslovens §§ 37 og 53 ikke behøver Næringsadkomst[46]), undertiden endog Handel med Korn og Foderstoffer[47]). I nyere Tid gaar Udviklingen dog i Retning af at foretrække en Ordning, hvorefter Uddeleren ikke har Ret til at drive Handel, og hvorefter Tab ved Kreditgivning, Driftsudgifter og Svind bæres af Foreningen[48]).

Ofte bestemmer Vedtægterne, at Medlemmer af Ledelsen ikke maa modtage Returkommission for indkøbte Varer eller Raastoffer, og dette maa gælde ogsaa uden særlig Bestemmelse derom.

---

[44]) U. f. R. 1917 A 68.

[45]) U. f. R. 1930 A 611 (H. R. D.).

[46]) Jfr. C. C. Heilesen: Den danske Næringsret i Hovedtræk 70 f.

[47]) Jfr. U. f. R. 1927 A 196.

[48]) Jfr. L. A. Godsk: Brugsforeningerne i Den danske Andelsbevægelse v. A. Axelsen Drejer 90 f.

§ 9. Foreningens Regnskab.

1. Ifølge Lov Nr. 98 af 10. Maj 1912 om Bogføring m. v. § 1, 1. Stk. er „Brugs-, Andels- og lignende Foreninger med begrænset Ansvar samt Foreninger, der er forpligtede til at løse Næringsadkomst", pligtige at føre Forretningsbøger i Overensstemmelse med nævnte Lovs Regler derom. En Forbrugs- eller Produktionsforening er herefter bogføringspligtig, naar den driver en Virksomhed, til hvis Udøvelse Næringsadkomst kræves[1]). Og selvom den ikke driver en saadan Virksomhed, er den bogføringspligtig, naar Ansvaret er begrænset, hvilket efter Hmcirk. Nr. 159 af 20. Juni 1912 vil sige, at Medlemmerne ikke har „ubetinget umiddelbart solidarisk Ansvar" for Foreningens Forpligtelser[2]). At Kreditorerne kun kan holde sig til Medlemmerne, for saa vidt de ikke kan blive fyldestgjorte af Foreningsformuen, saaledes at Medlemmerne kun hæfter som simple Kautionister, vil dog næppe medføre, at Foreningen bliver bogføringspligtig, thi hvor Vedtægterne udtrykkeligt fastslaar, at Medlemmerne er solidarisk ansvarlige, saaledes at der ikke kan siges at være aftalt nogen Begrænsning i Ansvaret, antager Praksis, som vi

[1]) Om, hvornaar det er Tilfældet, ovenfor § 2 Nr. 1. At Foreningen uddeler Brændevin eller andre stærke Drikke til sine Medlemmer, og derfor ifølge Lov Nr. 99 af 29. Marts 1924 § 28, jfr. § 27, og Lov 2. Juli 1870 § 4 maa erhverve særlig Adkomst hertil, ovenfor § 2 ved Note 27, medfører ikke, at den bliver bogføringspligtig efter den i Teksten nævnte Lov, Hmskr. 19. November 1912.

[2]) I Modsætning til, hvad der gælder efter F. L.s § 33 litra c betragtes altsaa her ikke ethvert Selskab med vekslende Medlemsantal eller vekslende Kapital som Selskab med begrænset Ansvar, selvom dets Medlemmer er fuldt ansvarlige.

skal se[3]), at Medlemmerne netop kun hæfter som simple Kautionister. Men kan en Kreditor ikke, naar han forgæves har søgt at opnaa Dækning af Foreningsformuen, umiddelbart holde sig til ethvert af Medlemmerne for hele sit Tilgodehavende, er Foreningen bogføringspligtig. Hæfter Medlemmerne af en Lokalforening uden Begrænsning for dennes Forpligtelser, men er deres Ansvar for Hovedforeningens Forpligtelser begrænset, vil Hovedforeningen, men ikke Lokalforeningerne, have Bogføringspligt[4]).

2. Normalt bestemmer Vedtægterne, at der skal aflægges Regnskab for den ordinære Generalforsamling, ved Brugsforeninger ofte to Gange, ved andre Foreninger i Regelen en Gang aarlig. I saa Fald vil Ledelsen være pligtig at sørge for, at der føres et efter Foreningens Forhold afpasset, forsvarligt Bogholderi, selvom Foreningen ikke har Bogføringspligt efter Lov Nr. 98 af 10. Maj 1912. Regnskabsaaret eller -halvaaret vil være bestemt i Vedtægterne.

Ved nogle Foreninger skal Regnskabet en vis Tid forinden Generalforsamlingen være tilgængeligt for Medlemmerne. Paa Generalforsamlingen forelægges Regnskabet undertiden af Bestyrelsens Formand, undertiden af en Direktør. Det forelægges til Godkendelse. I Forbindelse med Regnskabet forelægges der Forslag om Anvendelse af Overskud eller, i Tilfælde af Underskud, om, hvad der skal gøres hermed. Beslutning herom vil ikke kunne fattes, forinden Regnskabet er godkendt, da det først, naar Regnskabet er fastlagt, kan vides, hvilket Overskud eller Underskud der bliver. Nægter Generalforsamlingen at godkende et forelagt Regnskab, maa den i Forbindelse hermed kunne beslutte, at Regnskabet skal underkastes en — fornyet — Revision[5]) og derefter forelægges en senere Generalforsamling til Godkendelse. Generalforsamlingen vil ogsaa kunne beslutte, at der skal foretages bestemte Forandringer i Regnskabet, f. Eks. Opskrivning af

[3]) Nedenfor § 11 litra a ved Noterne 1—11.

[4]) Jfr. C. C. Heilesen i Den danske Andelsbevægelse ved A. Axelsen Drejer 47.

[5]) Jfr. A. L. § 53.

visse Værdier. Forsvarligheden af saadanne Forandringer maa dog sikkert Ledelsen tage Ansvaret for. Finder Ledelsen de foretagne Forandringer uforsvarlige, maa den derfor nægte at følge Generalforsamlingens Beslutning om Fordeling af det Overskud eller Underskud, Regnskabet viser, efter at Forandringerne er foretaget. Hvis da ikke Ledelsen afsættes[6]) eller trækker sig tilbage, og en ny Ledelse vælges, der er villig til at tage Ansvaret for en Udførelse af Generalforsamlingens Beslutning, og hvis ikke denne omstødes af en senere Generalforsamling, kan Striden løses ved, at Spørgsmaalet bringes for Domstolene.

Viser et Regnskab Overskud, skal dette ofte i et vist Omfang anvendes til Afskrivninger og Henlæggelser. For saa vidt Vedtægterne ikke afgør, hvorledes Overskud skal anvendes, tilkommer det Generalforsamlingen at tage Beslutning herom[7]).

3. Urigtig Regnskabsaflæggelse kan fremkomme som Følge af, at det Regnskab, der aflægges, ikke stemmer med Bøgerne, at disse ikke er rigtigt ført, at Aktiver eller Passiver, hvis Tilstedeværelse ikke fremgaar af Bøgerne, f. Eks. Erstatningskrav, ikke er medtaget, at opførte Beholdninger ikke er tilstede, eller at Værdier eller Forpligtelser er forkert ansat.

Der kunde være Spørgsmaal om at give bestemte Regler om Vurdering af Aktiver. Vor Lovgivning indeholder imidlertid ikke saadanne Regler. Vedtægterne bestemmer ofte, at Overskud i et vist Omfang skal anvendes til Afskrivning paa faste Aktiver. Det principielt rigtige vilde naturligvis være, at en Afskrivning for Værdiforringelse paa Grund af Slid og Ælde førtes til Udgift paa Driftsregnskabet, uanset hvorledes dette stiller sig. At faste Aktiver ikke sættes til Likvidationsværdi, men at Fremstillings- eller Anskaffelsesprisen tages som Udgangspunkt ved Værdiansættelsen af dem, stemmer derimod med, hvad der overalt anses som forsvarlig Forretningsbrug. Om Værdiansættelsen af Varelager og lign. plejer

[6]) Om at Ledelsen ikke altid vil kunne afsættes ovenfor § 8 ved Note 8.

[7]) Saavel som om, hvad der skal gøres med Underskud, ovenfor § 6 litra c i. f.

Vedtægterne ikke at indeholde Bestemmelser. Herom kan da ikke siges andet, end at Varer paa den ene Side ikke bør sættes til højere Beløb, end de kan ventes at ville indbringe Foreningen, og for saa vidt angaar Varer, Foreningen har indkøbt eller fremstillet til Medlemmerne, ikke over Indkøbs- eller Fremstillingspris[8]), og at paa den anden Side Afskrivninger paa Varelager bør begrænses til, hvad der er begrundet i indtruffet eller befrygtet Prisfald. Fonds vil det være naturligt at optage til Dagskurs paa den Dag, Regnskabet afsluttes. Paa Debitorer bør naturligvis afskrives, hvad der ikke kan paaregnes at ville indgaa.

4. Vedtægterne indeholder normalt Bestemmelser om Valg af Revisorer og Revisorsuppleanter. I Regelen vælges disse af Generalforsamlingen, undertiden dog af Foreningens Ledelse. Antallet af Revisorer er i Regelen fastsat til to. Ikke sjældent skal Revisorerne vælges blandt Foreningens Medlemmer, i enkelte Foreninger skal der vælges en statsautoriseret Revisor. Selvom Revisorerne vælges af Generalforsamlingen, fastsættes Vederlaget for deres Arbejde ofte af Ledelsen.

Revisorerne har til Opgave at undersøge Regnskabets Rigtighed. Derimod skal de normalt ikke bedømme Forsvarligheden af Ledelsens forretningsmæssige Dispositioner. Selvom Vedtægterne, hvad ofte er Tilfældet, bestemmer, at Revisionen skal være kritisk, maa Formodningen være for, at herved er tænkt paa en kritisk Undersøgelse af Regnskabet, ikke paa en Kritik af Forretningsførelsen[9]).

Som valgt i Henhold til Bestemmelse i Vedtægterne maa Revisorerne betragtes som Befuldmægtigede for Medlemmerne, ikke for Ledelsen. Vælges Revisorerne af Generalfor-

[8]) For en Produktionsforening vil det være naturligt at optage ikke afsatte Produkter til den Pris, der kan ventes opnaaet for dem, idet den herved opnaaede Fortjeneste rettest inddrages under Overskudsfordelingen for det paagældende Aar.

[9]) Jfr. C. Jespersen i Beretn. fra 2. skandinaviske Revisorkongres, Kbhvn. 1928, 176 ff. — Efter sv. L. § 30 skal Revisorerne derimod granske „Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper", jfr. Sven Hagström l. c. 200 ff.

samlingen, er dette særlig klart. Men selvom de vælges af Ledelsen, maa det samme formentlig gælde. Den virkelige Afgørelse af, hvilke Revisorer der vælges, vil i Regelen blive truffet af Ledelsen, ogsaa hvor Generalforsamlingen vælger Revisorerne, saa der er liden Grund til at tillægge det afgørende Betydning for disses Stilling, om Vedtægterne bestemmer, at de vælges af Ledelsen. Er nu Revisorerne Befuldmægtigede for Medlemmerne, kan de ikke af Ledelsen afskæres fra at foretage Undersøgelser om Regnskabets Rigtighed, men de maa have Adgang til at efterse Beholdninger og kunne kræve sig forelagt Regnskabsbøger og Bilag og meddelt alle øvrige Oplysninger af Betydning herfor. Nogen Adgang til at træde i Forbindelse med Medlemmerne har Revisorerne dog ikke. De kan ikke kræve ekstraordinær Generalforsamling indkaldt, og kun, hvis de er Medlemmer, kan de møde paa Generalforsamlinger. Derimod er det sædvanligt, at Revisorerne gennem Paategning paa det Regnskab, der forelægges den ordinære Generalforsamling, overfor Medlemmerne redegør for Resultatet af deres Undersøgelser.

I hvilket Omfang Revisorerne er pligtige at kontrollere Regnskabet, vil ofte kunne være tvivlsomt. Undertiden bestemmer Vedtægterne, at Revisionen skal være kritisk, eller at Revisorerne skal føre Tilsyn med Bogføringen og foretage Kasseeftersyn. Selvom dette ikke er Tilfældet, maa det have Formodningen for sig, at Revisorerne ikke kan nøjes med at paase, at det Regnskab, der aflægges, stemmer med Bøgerne, men at de ogsaa maa undersøge, om Bøgerne er rigtigt ført. Hvor meget af Bogføringen, der herved skal gennemgaas i det enkelte kan ikke afgøres ved nogen almindelig Regel[10]). Har Foreningen en — Ledelsen underordnet — særlig Revisionsafdeling eller lign., kan Revisorerne støtte sig til dennes Arbejde, for saa vidt det maa antages, at Bogføringens Paalidelighed herved betrygges tilstrækkeligt. Hvad angaar Kontrol med Værdiernes Tilstedeværelse og Værdiansættelserne er det klart, at Revisorerne maa konstatere Tilstedeværelsen af Kasse- og Fondsbeholdning og kræve Dokumentation for, at

[10]) Jfr. C. Jespersen l. c. 183 f.

Bank- eller Sparekassetilgodehavende er, som Regnskabet viser. De maa endvidere skønne over Forsvarligheden af Værdiansættelsen af en Fondsbeholdning, for saa vidt de er i Stand dertil, saaledes navnlig hvor det drejer sig om børsnoterede Effekter. Indeholder Vedtægterne Bestemmelser om, hvad der skal afskrives paa faste Aktiver, maa det være tilstrækkeligt at paase, at disse er overholdt. Er der foretaget Opskrivninger af faste Aktiver, maa sikkert særlig Begrundelse herfor kræves. Med Hensyn til Varebeholdning maa det vistnok i Almindelighed være tilstrækkeligt, at Revisorerne lader sig forelægge Lagerlister, optaget paa betryggende Maade af Funktionærer i Foreningen, og at de, saavidt det er muligt uden særlig Branchekundskab[11]), skønner over Forsvarligheden af de Principer, der er fulgt ved Prisansættelsen. Efter Omstændighederne vil der dog ogsaa være Grund til i hvert Fald ved Stikprøver at forvisse sig om Opgørelsens Rigtighed. Med Hensyn til Debitorer vil der være Grund til at kræve nærmere Oplysninger, naar en Saldo er paafaldende stor, og naar en Debitor ses at være tilbage med sine Indbetalinger.

Principielt maa Revisorerne være pligtige at øve Kritik, saavel naar Regnskabet giver et for ugunstigt Billede af Foreningens Stilling, som naar det modsatte er Tilfældet. At skjulte Reserver er fremkommet ved, at der i Henhold til Bestemmelse i Vedtægterne eller Beslutning af Generalforsamlingen er foretaget større Afskrivninger end nødvendigt paa faste Aktiver, vil Revisorerne dog ikke have Grund til at opholde sig over. Og i det hele maa Regnskabet hellere være for forsigtigt end det modsatte, saaledes at f. Eks. den Omstændighed, at Foreningen er inde i en særlig Risiko, vil kunne motivere, at Beløb reserveres til Imødegaaelse af Tab, selvom der ikke er nogen umiddelbar Udsigt til Realisation af Tabet.

Mangel paa Specifikation vil kunne bevirke, at et Regnskab bliver lidet oplysende, men er Regnskabet ikke urigtigt, behøver Revisorerne ikke at opholde sig herover. Det vil f. Eks ikke kunne kræves, at Omfanget af foretagne Pantsætninger

[11]) Jfr. herved C. Jespersen l. c. 187 f.

skal fremgaa af Regnskabet[12]). Men de Betegnelser, hvorunder de enkelte Poster i Regnskabet opføres, maa ikke være misvisende. Saaledes maa Beløb, der skyldes bort eller er tabt, ikke i Regnskabet fremtræde som i Behold værende Egenkapital.

Skal Revisorernes Opgave være som nu omtalt, vil det navnlig ved større Foreninger være mindre heldigt, om Udførelsen af deres Arbejde opsættes, til Regnskabet foreligger fra Ledelsens Haand. Revisionen maa helst forme sig som en løbende Revision, hvorved ogsaa opnaas, at det bliver muligt at foretage f. Eks. visse Eftersyn uanmeldt. Det vil da være naturligt, at Revisorerne angiver Resultatet af deres Undersøgelser i en særlig Revisionsprotokol, og at denne forelægges paa Bestyrelsesmøderne[13]). Selve Regnskabet maa Ledelsen sørge for at have færdigt saa tidligt, at Revisorerne faar tilstrækkelig Tid til at undersøge dets Rigtighed. Finder Revisorerne Regnskabet urigtigt, vil det være naturligt at rette Henvendelse til Ledelsen derom. Fører dette ikke til, at Regnskabet rettes, maa Bemærkning om dets Urigtighed optages i den Paategning, Revisorerne giver Regnskabet, hvis Fejlen efter Foreningens Forhold og Stilling er af væsentlig Betydning, men næppe, hvis det modsatte er Tilfældet[14]). I Stedet for at angive forefundne Fejl i Paategningen, maa Revisorerne dog vistnok efter Omstændighederne kunne nøjes med at optage en Henvisning til Revisionsprotokollen, og kun i denne redegøre for, hvilke Fejl de har fundet[15]). Og fremgaar det klart af Regnskabet, at Værdier er optaget paa urigtigt Grundlag, idet f. Eks. saavel Optagelseskurser som Dagskur-

[12]) Jfr. derimod nu A. L. § 42, 4. Stk., jfr. § 91, 1. og 2. Stk.

[13]) Jfr. A. L. § 54, 2. Stk.

[14]) Ifølge § 9 i et norsk Kommissionsforslag til en Lov om Revisorer fra 1924 skal Revisor „gjøre forestilling ..... til bedriftens ledelse og i tilfelle også til den, som har ansatt ham" om Fejl, der „finnes å måtte være av vesentlig betydning for bedømmelsen av bedriftens økonomiske stilling eller forretningens gang".

[15]) Jfr. C. Jespersen l. c. 191 f. — Generalforsamlingen maa med simpel Stemmeflerhed kunne beslutte, at Oplysning skal gives om Revisionsprotokollens Indhold.

ser for en Fondsbeholdning er anført, synes Revisorerne ikke at kunne ifalde Ansvar ved at undlade at gøre opmærksom herpaa[16]).

Fremgaar det af Paategningen paa Regnskabet, at f. Eks. Optagelsen af Varelageret ikke er kontrolleret af Revisorerne, begrænses disses Ansvar i Overensstemmelse hermed. Dog vil et Forbehold næppe nogensinde kunne dække Revisorerne mod Ansvar i Tilfælde af, at de faktisk har opdaget en Fejl ved Regnskabet, men ikke har gjort opmærksom derpaa. Og skal et Forbehold have Betydning, bør det klart angive, hvad det er, Revisorerne ikke har beskæftiget sig med. At Paategningen kun gaar ud paa, at Regnskabet stemmer med Bøgerne, kan sikkert ikke opfattes som tilstrækkeligt Udtryk for, at Revisorerne ikke har foretaget nogen egentlig Revision, men indskrænket sig til at sammenholde Regnskabet med Bøgerne[17]).

5. Foruden Revisorerne vil saavel Bestyrelsen som Direktionen have et Ansvar for Regnskabets Rigtighed[18]). Der maa i hvert Fald føres en almindelig Kontrol med, at Bogholderi og Revision virker paa forsvarlig Maade[19]), hvortil for Revisionens Vedkommende i første Række Eftersyn af Revisionsprotokollen kan tjene, hvor en saadan føres. Detailundersøgelser angaaende Bogføringens Paalidelighed og Regnskabets Overensstemmelse med Bøgerne maa kunne overlades til Revisorerne. Og for saa vidt Revisorerne paa betryggende Maade foretager Kontrol med Beholdningers Tilstedeværelse og Værdiansættelser, maa Ledelsen kunne bygge ogsaa herpaa, hvis ikke Vedtægterne paalægger Ledelsen særlige Pligter i saa Henseende, f. Eks. Pligt til at foretage Kasseeftersyn[20]). Paa Omraader, hvor Revisorerne ikke iværksætter Undersøgelser, eller hvor Kontrollen forudsætter en Sag-

[16]) Jfr. C. Jespersen l. c. 178 f.

[17]) Jfr. C. Jespersen l. c. 180 f.

[18]) Normalt vil dette derimod ikke gælde et Repræsentantskab, jfr. U. f. R. 1925 A 49 (H. R. D.) og nu Lov Nr. 122 af 15. Apr. 1930 om Banker § 8, 3. Stk.

[19]) Jfr. U. f. R. 1929 A 183.

[20]) Jfr. U. f. R. 1925 A 49 (H. R. D.). — Om at Kasseeftersyn bør foretages uden Varsel, U. f. R. 1929 A 47 (H. R. D.).

kundskab eller Viden, som Revisorerne ikke kan formodes at være i Besiddelse af, maa Ledelsen derimod have en særlig Pligt til at sørge for, at Opgørelse sker paa forsvarlig Maade.

6. Har mangelfuld Kontrol med Foreningens Bogholderi muliggjort Besvigelser, vil Foreningen kunne rejse Erstatningskrav mod Revisorer, Bestyrelsesmedlemmer eller Direktører.

Har urigtig Regnskabsaflæggelse medført, at der er udbetalt et Beløb i Dividende, som ikke burde være udbetalt, vil Tilbagebetaling ikke kunne kræves, for saa vidt de paagældende Medlemmer har været i god Tro. Foreningen vil dog sikkert ikke kunne rejse Erstatningskrav i Anledning heraf. Men da Dividende fordeles mellem Medlemmerne i Forhold til deres Omsætning med Foreningen i den paagældende Regnskabsperiode, altsaa i et Forhold, der kan variere fra Periode til Periode, da endvidere ofte et ved Udbetaling af for store Beløb i Dividende muligt fremkommet Underskud, naar det senere konstateres, vil være at fordele i et andet Forhold end Dividendeudbetalingen, og da det samme i Regelen vil gælde Nettoformue i Tilfælde af Foreningens Opløsning, kan Regnskabets Urigtighed medføre Tab for visse Medlemmer, og disse synes da at maatte kunne rejse Erstatningskrav saavel mod Revisorer som mod Bestyrelsesmedlemmer eller Direktører[21]).

Har urigtig Regnskabsaflæggelse medført, at et Beløb, der skulde være udbetalt i Dividende, ikke er udbetalt, maa Medlemmerne i Regelen kunne kræve Beløbet udbetalt, naar For-

[21]) Efter sv. L. § 33 kan Revisorer kun ifalde Ansvar overfor Foreningen som saadan, jfr. derimod ang. Ledelsens Ansvar §§ 28 og 87. Antages dette, vil Tab som de i Teksten omtalte ofte ikke kunne kræves erstattet, idet Revisorerne ofte vil være de eneste, hvem noget kan lægges til Last. For Tekstens Opfattelse taler ogsaa, at § 8 i Lov Nr. 124 af 15. Apr. 1930 om statsautoriserede Revisorer hjemler Straf for saadannes Fejl og Forsømmelse i Udførelsen af deres Hverv, og at de i Henhold til Bestemmelse i Vedtægterne, i Regelen af Generalforsamlingen valgte Revisorer, som omtalt ovenfor i Teksten, maa betragtes som Medlemmernes Befuldmægtigede, altsaa indenfor Omraadet for deres Hverv som en Ledelsen sideordnet Myndighed.

holdet konstateres. Dog gælder dette ikke, hvis Beløbet opvejes ved, at der senere, paa Grundlag af et nyt urigtigt Regnskab, er udbetalt for meget i Dividende, og i saa Fald synes de Medlemmer, der lider Tab som Følge af, at Regnskaberne har været urigtige, at maatte kunne rejse Erstatningskrav.

Er Indmeldelse i Foreningen sket i Tillid til et Regnskab, hvorefter Foreningens Stilling tager sig gunstigere ud, end den er, vil vedkommende Medlem kunne kræve erstattet Tab, han lider som Følge af sin Indmeldelse[22]).

Er Krav paa Udbetaling af fremtidig Dividende eller af Andel i Nettoformuen i Tilfælde af Foreningens Opløsning overdraget mod Vederlag, og er dette paa Grundlag af urigtig Regnskabsaflæggelse sat for højt eller for lavt, vil Køber eller Sælger kunne kræve erstattet Tab, han lider som Følge heraf.

Er der paa Grundlag af et urigtigt Regnskab sket Udbetalinger til Medlemmerne, hvorved Foreningen bliver insolvent, vil Kreditorerne kunne kræve Tab, de maatte lide som Følge heraf, erstattet. Og er der i Tillid til et urigtigt Regnskab ydet Foreningen Kredit, som ellers ikke vilde være blevet ydet, maa vedkommende Kreditor kunne rejse Erstatningskrav, hvis han lider Tab derved.

7. Ansvar vil være betinget af, at Fejl eller Forsømmelse kan lægges de paagældende til Last. En Revisor vil være ansvarsfri, naar han har gjort opmærksom paa en Urigtighed ved Regnskabet i Revisionsprotokollen og, om fornødent, i sin Paategning paa Regnskabet, uanset om der tages Hensyn til hans Kritik. En af Bestyrelsen ansat Direktør vil vistnok i Regelen ikke være ansvarlig for en ulovlig Disposition, han foretager efter Bestyrelsens Ordre, naar han har gjort opmærksom paa, at Dispositionen er ulovlig. Derimod kan han ikke ansvarsfrit efterkomme en Ordre om at underskrive et urigtigt Regnskab. Ved Bedømmelsen af, om Fejl eller Forsømmelse foreligger, vil det for en Revisors Vedkommende være af Betydning, om han er faguddannet, navnlig statsautoriseret Revisor, eller ej. Ogsaa for et Medlem af Ledelsen

[22]) Ovenfor § 8 ved Note 41.

vil den særlige Sagkundskab, han maatte have, være et Moment af Betydning. Er der flere Revisorer, f. Eks. to, maa de vistnok begge være ansvarlige for, at Revisionen planlægges paa forsvarlig Maade, men med Hensyn til Detailarbejdet maa i hvert Fald i visse Henseender en Deling af Arbejdet kunne ske, saaledes at det kan tænkes, at ikke begge Revisorer, men kun en af dem ifalder Ansvar. Ogsaa for Ledelsens Vedkommende maa en Arbejdsdeling kunne ske. At foruden Direktionen kun Formanden for Bestyrelsen underskriver Regnskabet, vil dog næppe medføre, at af Bestyrelsens Medlemmer han alene faar et Ansvar for dets Rigtighed.

Som Hovedregel er Ansvar, der paahviler flere Revisorer, Bestyrelsesmedlemmer eller Direktører, solidarisk. Er der paa Grundlag af et urigtigt Regnskab, for hvilket baade Medlemmer af Ledelsen og Revisorer har Ansvar, foretaget en ulovlig Disposition, vil Revisorernes Ansvar for Tab som Følge heraf dog muligt være subsidiært, og de synes at maatte have fuld Regres til Ledelsen. Særlig klart synes dette, hvor Revisorerne i Revisionsprotokollen, men ikke i Paategningen paa Regnskabet, har gjort Bemærkning om Regnskabets Urigtighed.

Er flere solidarisk ansvarlige, maa de have indbyrdes Regres. Ved Afgørelsen af, hvilken Del af Ansvaret der endeligt skal bæres af den enkelte, maa Hensyn vistnok kunne tages til Skyldgraden.

§ 10. Afslutning af Retshandler paa Foreningens Vegne.

1. En med Trediemand eller med et Medlem indgaaet Retshandel er bindende for Foreningen, naar den eller de, der har afsluttet Retshandelen paa Foreningens Vegne, har haft Bemyndigelse dertil. Om Ledelsen maa anses bemyndiget til at afslutte en bestemt Retshandel beror i første Række paa Vedtægterne. Afgør disse ikke Spørgsmaalet, vil en Generalforsamlingsbeslutning kunne være bestemmende. Er det ikke Tilfældet, maa Spørgsmaalet afgøres efter de ovenfor i § 8 fremstillede Regler. Efter disse vil Beslutninger af Repræsentantskab eller Bestyrelse kunne være bestemmende for, hvor vidtgaaende en Bemyndigelse til at afslutte Retshandler paa Foreningens Vegne, Bestyrelse eller Direktion har[1]).

2. Selvom den eller de, der paa Foreningens Vegne har afsluttet en Retshandel, ikke har haft Bemyndigelse dertil, vil Retshandelen kunne være bindende for Foreningen efter Reglerne om Fuldmagt.

a. I Forhold til Trediemand gælder de almindelige Regler om Fuldmagt, naar Foreningen ikke er pligtig at gøre Anmeldelse til Handelsregisteret og ikke har gjort Anmeldelse til Forenings-Registeret om, hvorledes Foreningen underskriftsmæssigt forpligtes. Da Vedtægterne maa antages bestemt til at forevises for Trediemand, maa i første Række deres Indhold være bestemmende for Omfanget af den Fuldmagt, de enkelte Foreningsorganer har[2]). Overfor godtroende Trediemand vil derfor Indskrænkninger, Generalforsamlingen, Repræsentantskabet eller Bestyrelsen har gjort i den Bemyndigelse, et

[1]) Jfr. U. f. R. 1916 A 315.

[2]) Paa en ham forelagt, urigtig Gengivelse af Foreningens Vedtægter kan Trediemand ikke støtte nogen Ret mod Foreningen, U. f. R. 1882. 562.

Foreningsorgan har efter Vedtægterne, næppe kunne paaberaabes. Derimod kan Reglerne om Stillingsfuldmagt føre til, at Ledelsen med bindende Virkning for Foreningen kan indgaa visse Retshandler, som den efter Vedtægterne ikke har Ret til at indgaa, navnlig Retshandler af dagligdags Karakter, som f. Eks. Indkøb af Varer ved en Brugsforening. Praksis har saaledes antaget, at Indkøb af Varer paa Kredit, foretaget af Bestyrelsen for en Brugsforening i Strid med Bestemmelse i Vedtægterne om, at Indkøb paa Kredit ikke maa finde Sted, er bindende for Foreningen, naar Sælgeren er i god Tro ved Retshandelens Indgaaelse[3]). Drejer det sig derimod om mere ekstraordinære Dispositioner, som f. Eks. Optagelse af Laan, kan Reglerne om Stillingsfuldmagt næppe gribe ind, idet det i saa Fald vil være naturligt, at Trediemand undersøger, hvorledes det efter Vedtægterne forholder sig med Ledelsens Kompetence[4]). Er Ledelsen efter Vedtægterne

[3]) U. f. R. 1898. 719 (H. R. D.), 1901, 719. — Førstnævnte Dom anfører som Støtte for Resultatet, at de paagældende Varer maatte antages at være kommet Brugsforeningen tilgode. Dette Argument er ogsaa vægtigt, men det kan næppe begrunde, at Foreningen skal betale den *aftalte* Pris. Uden betænkelige Sider er det af Dommene antagne Resultat iøvrigt ikke, idet den ved Brugsforeninger endnu almindeligt forekommende solidariske Hæftelse bliver farligere for Medlemmerne, naar disse ikke kan sikre sig mod at komme til at hæfte for Indkøb af Varer paa Kredit. — Uddeleren har normalt ikke Fuldmagt til at foretage Indkøb, U. f. R. 1899. 482, 1904 A 478, 1921 A 593 og 1930 A 634. En Uddeler, der havde Bemyndigelse til at gøre Indkøb, fandtes legimiteret til at træffe Aftaler om Ændringer i en herom indgaaet Kontrakt, og til at modtage Beløb, der herefter skulde erlægges af Sælgeren, U. f. R. 1916 A 918. — Skønt en Uddeler, der iøvrigt var bemyndiget til at foretage Indkøb, kun for egen Regning havde Tilladelse til at drive Handel med Korn og Foderstoffer, fandtes Brugsforeningen ansvarlig for et af ham i Foreningens Navn indkøbt passende Parti af saadanne Varer, der var uddelt gennem Foreningen og bogført ligesom andre Varer til Foreningen, U. f. R. 1927 A 196. — Jfr. ang. Legitimationsspørgsmaal iøvrigt U. f. R. 1911 A 54 og 1921 A 122.

[4]) Jfr. dog U. f. R. 1923 A 673, hvor det antoges, at Bestyrelsen for en til Indkøb af et Damptærskeværk dannet Tærskeforening var legitimeret til for Foreningens Regning at købe en Halmpresse, saaledes at Foreningen maatte betale denne, „uanset om Beslutningen om Halmpresserens Køb kan anses gyldig vedtaget indenfor Foreningen".

bemyndiget til at optage „nødvendige" Driftslaan, maa Foreningen dog hæfte ogsaa for et af Ledelsen optaget, unødvendigt Laan, naar Laangiveren har været i god Tro[5]), hvortil efter Omstændighederne vil høre, at der er forelagt ham Oplysninger, der gør antageligt, at Optagelsen af Laanet er berettiget. Og noget lignende maa gælde, hvis f. Eks. Vedtægterne for et Slagteri bestemmer Størrelsen af det Anlægslaan, Bestyrelsen kan optage paa egen Haand, efter det Antal Svin, Medlemmerne har paataget sig at levere.

Ved Foreninger, der har Pligt til at gøre Anmeldelse til Handelsregisteret, gælder i Forhold til Trediemand, foruden de almindelige Regler om Fuldmagt, de særlige Regler om Signatur og Prokura. Den i Signatur liggende Fuldmagt omfatter Retshandler, der falder indenfor den ved Anmeldelsen om Forretningens Art[6]) bestemte Ramme[7]). Prokura omfatter Retshandler, der hører til Forretningens Drift, men omfatter ikke Afhændelse eller Behæftelse af Foreningens faste Ejendomme[8]). Særlig Begrænsning i Signatur eller Prokura faar Betydning, naar Trediemand kender den, men ellers ikke[9]).

Anmeldelse til Forenings-Registeret og Bekendtgørelse i Statstidende om, hvorledes en Forening underskriftsmæssigt forpligtes, vil, som en offentlig Bekendtgørelse af de paagældendes Fuldmagt, give denne særlig Tilværelse overfor Trediemand. Reglerne om Omfanget af Signatur og Prokura maa være de samme som ved Foreninger, der har Pligt til at gøre Anmeldelse til Handelsregisteret. At Forretningens Art ikke særskilt anmeldes til Forenings-Registeret, er uden praktisk Betydning, da Foreningens Navn altid vil indeholde Angivelse heraf.

b. De Regler om Fuldmagt, der gælder i Forhold til Trediemand, maa ogsaa gælde i Forhold til et Medlem, naar den

[5]) Jfr. U. f. R. 1878. 688.
[6]) I Del § 3 Nr. 3 i. f.
[7]) I Del § 7 ved Note 5—8 og ved Note 13—20.
[8]) I Del § 7 efter Note 26.
[9]) I Del § 7 efter Note 23.

Retshandel, der er Spørgsmaal om, er uden Forbindelse med Medlemsforholdet. For Bedømmelsen af, om god Tro med Hensyn til Begrænsninger i Ledelsens Bemyndigelse foreligger, vil det dog kunne være af Betydning, om Vedkommende er Medlem. I saa Fald vil han nemlig næppe kunne anses for at være i god Tro med Hensyn til Begrænsninger, der fremgaar af Vedtægterne, derimod vel med Hensyn til Begrænsninger ifølge Beslutning af en Generalforsamling, hvori han ikke har deltaget.

En Aftale om til Fordel for et Medlem at fravige Vedtægternes Bestemmelser om Medlemmernes Rettigheder og Forpligtelser, vil ikke være bindende for Foreningen, da Ledelsen hverken har Bemyndigelse eller Fuldmagt til at indgaa en saadan Aftale[10]). Ved anden Aftale, der har Forbindelse med Medlemsforholdet, vil Reglerne om Stilingsfuldmagt kunne blive af Betydning. Selvom en Brugsforenings Vedtægter bestemmer, at de Priser, hvortil Varer uddeles, skal fastsættes af Bestyrelsen, maa saaledes saavel Uddeleren som de Medhjælpere, han benytter ved Uddelingen, i Kraft af deres Stilling have Fuldmagt til at fastsætte Priser paa de Varer, der uddeles. Og har et Medlem af en Produktionsforening i god Tro modtaget Afregning fra en Funktionær i Foreningen, hvis Hverv er at afregne med Medlemmerne, maa Foreningen være bundet derved, selvom vedkommende Funktionær har overskredet sine Instruktioner.

[10]) Er Indmeldelse sket i Henhold til en Aftale som nævnt i Teksten, vil vedkommende Medlem ikke være bundet ved sin Indmeldelse, U. f. R. 1895. 926 og 1924 A 718.

§ 11. Kreditorernes Stilling.

a. Personlig Hæftelse.

1. Ved mange Forbrugs- og Produktionsforeninger bestemmer Vedtægterne, at „Foreningens Medlemmer er solidarisk ansvarlige for Foreningens Forpligtelser"[1]). Spørgsmaal om den nærmere Forstaaelse af denne eller ganske lignende Bestemmelser har flere Gange foreligget for Domstolene, dog ikke for Højesteret. I en Dom fra 1903[2]) hedder det, at der ikke er anført noget, „der særligt kunde tale for, at den anførte Bestemmelse i Forbrugsforeningens paa en Generalforsamling af Medlemmerne vedtagne Love gaar videre end til at fastslaa Medlemmernes solidariske Ansvar indbyrdes og overfor Foreningen som saadan[3]), og det tilføjes, at, „selv forudsat, at man herefter ikke ubetinget vilde kunne nægte Appellanten (d. e. vedkommende Kreditor) Adgang til at holde sig umiddelbart til Medlemmerne ....., maa det erkendes, at overvejende Grunde taler for, at Appellanterne i alt Fald, før de skred til Retsforfølgning mod de enkelte Medlemmer, maatte have paa det Rene, at de ikke ved Retsforfølgning mod Foreningen som saadan ved dens Bestyrelse kunde komme

[1]) Efter sv. L. kan noget saadant ikke gyldigt vedtages, idet et Ansvar for Medlemmerne udover Foreningsformuen ifølge § 3 skal være begrænset til et bestemt Beløb og ifølge §§ 71 og 72 kun kan gøres gældende i Konkurstilfælde og da kun af Konkursboet. Tysk Ret kender derimod Foreninger med „unbeschränkter Haftpflicht", „ubeschränkter Nachschusspflicht" og med „beschränkter Haftpflicht", t. L. § 2.

[2]) U. f. R. 1903 A 538.

[3]) Dommen finder denne Forstaaelse bestyrket ved, at det solidariske Ansvar for udtraadte Medlemmer kun skulde vedvare til den første Regnskabsopgørelse efter Udnævnelsen, nedenfor ved Note 18.

til deres Ret, idet Medlemmerne maatte kunne kræve, at de Foreningen som saadan tilhørende Aktiver i første Række blev anvendt til Betaling af Gælden". I en anden Dom, ligeledes fra 1903[4]), hedder det, at naar de indstævnte Medlemmer har hævdet, at de „ i hvert Fald kun som simple Kautionister kan hæfte for Foreningens Gæld", maa der „for saa vidt gives dem Medhold heri, som det ikke kan antages, at Bestemmelsen skulde give Foreningens Kreditorer nogen Beføjelse til at holde sig til Foreningens Medlemmer udenfor det Tilfælde, at, og i det Omfang, hvori det maatte have vist sig umuligt at opnaa Gældens Betaling af Foreningen". Og i en Dom af 1906[5]) siges det, at „da det ikke kan antages, at den Bestemmelse i Foreningens Love ....., ifølge hvilken alle Medlemmer er solidarisk ansvarlige i alle Foreningens Anliggender, som vedtagen paa en Generalforsamling af Foreningens Medlemmer gaar videre end til at paalægge Medlemmerne solidarisk Ansvar indbyrdes og overfor Foreningen — jævnfør ogsaa, at det solidariske Ansvar efter samme Paragraf bortfalder $^1/_2$ Aar efter Udmeldelsen — vil det enkelte Medlem i hvert Fald ikke kunne gøres ansvarlig af Foreningens Kreditorer, førend Gælden er konstateret overfor Foreningen, og det har vist sig ugørligt at opnaa dens Betaling af Forningen[6]).

Dommenes Konstruktion af den omtalte Vedtægtsbestemmelse lider, som man ser, af en vis Usikkerhed. Hvis Bestemmelsen kun paalagde Medlemmerne solidarisk Ansvar indbyrdes og overfor Foreningen, vilde en Foreningskreditor ikke nogensinde kunne holde sig til et Medlem uden først at have gjort Udlæg i Foreningens Krav mod ham. Men Dommene viger tilbage for at nægte Muligheden af, at en Kreditor

[4]) U. f. R. 1904 A 54.

[5]) U. f. R. 1906 A 915.

[6]) Jfr. ogsaa U. f. R. 1923 A 768: Den Bestemmelse i Vedtægterne for et gensidigt Forsikringsselskab, at „ethvert Medlem indenfor hver Klasse er solidarisk ansvarlig for denne Klasses Forpligtelser" antoges ikke at give de enkelte Medlemmer Beføjelse til at gøre den solidariske Forpligtelse gældende, idet denne maatte anses „alene ..... indgaaet overfor Selskabet som saadant".

kan holde sig til et Medlem, naar det har vist sig ugørligt for ham at opnaa Fyldestgørelse hos Foreningen[7]). Det rigtige er sikkert ogsaa at antage, at den omtalte Vedtægtsbestemmelse paalægger Medlemmerne et direkte Ansvar overfor Kreditorerne. At Medlemmerne er ansvarlige for Foreningens Forpligtelser, synes kun at kunne betyde, at de hæfter overfor Kreditorerne, thi overfor Foreningen kan Medlemmerne ikke være ansvarlige for dens Forpligtelser, men højst pligtige at dække muligt Underskud. I § 15 i det danske Forslag til Lov om Andelsforeninger, i hvis Udarbejdelse Repræsentanter for Andelsvæsenet deltog, siges det ogsaa udtrykkeligt, at „Medlemmerne af en Andelsforening hæfter *overfor Foreningens Kreditorer* solidarisk for Foreningens Forpligtelser. Og en ganske tilsvarende Bestemmelse findes i mange Vedtægter[8]).

At det solidariske Ansvar paahviler Medlemmerne overfor Foreningens Kreditorer, betyder imidlertid ikke, at Medlemmerne er principalt ansvarlige for Foreningens Forpligtelser. Naar andet ikke er bestemt i Vedtægterne, bør det tværtimod fastholdes, at Ansvaret kun er subsidiært. At antage dette er, da Foreningen fremtræder som selvstændigt Retssubjekt, i god Harmoni med dansk Rets Regel om, at Kaution for Pengeforpligtelser er simpel Kaution, naar intet andet er aftalt[9]).

[7]) Som Tilfælde, hvor en Kreditor har faaet Dom over enkelte Medlemmer, kan nævnes en i U. f. R. 1922 A 55 omtalt Dom og en utrykt Østre Landsrets Dom af 4. Juli 1927. I hvert Fald i det sidstnævnte Tilfælde svarede Vedtægternes Ansvarsbestemmelse ganske til den i Teksten omtalte.

[8]) Eksempler paa, at det solidariske Ansvar udtrykkeligt siges at paahvile Medlemmerne overfor Foreningen, vides derimod ikke at foreligge.

[9]) Paa Grund af det betænkelige ved solidarisk Ansvar er en Regel om, at Ansvaret er subsidiært, sikkert langt stærkere begrundet end den i Teksten nævnte Regel om Kaution. — I Modsætning til, hvad der formentlig vilde være rigtigt ved ansvarlige Interessentskaber, I Del § 9 ved Note 36, bør man sikkert ogsaa ved Afgørelse af, hvilket Krav en Kreditor kan anmelde i et Medlems Konkursbo, lægge det Synspunkt til Grund, at Foreningen som saadan hæfter principalt for Kravet, og at vedkommende Medlem (hans Bo) maa være stillet som simpel Kautionist for en andens Forpligtelse. Om, hvorledes Stillingen herefter bliver, Henry Ussing: Kaution §§ 9. IV og 11. I.

I Fortsættelse af den ovenfor citerede Bestemmelse i § 15 i Forslaget til Lov om Andelsforeninger hedder det da ogsaa: „Foreningens Kreditorer kan dog først holde sig til de enkelte Medlemmer, efter at Fyldestgørelse forgæves er søgt hos Foreningen". Og ifølge Motiverne stemmer dette med, „hvad der for Tiden anses som gældende Ret"[10]).

De nærmere Regler om, hvornaar en Kreditor kan søge Fyldestgørelse hos de enkelte Medlemmer, maa sikkert i det hele svare til Reglerne om Kreditors Adgang til at holde sig til en simpel Kautionist[11]). At Kreditor, som det siges i For-

[10]) Det vil ses, at, med en enkelt Undtagelse, gaar de omtalte Domme ikke imod det i Teksten antagne Resultat. At Vedtægternes Ansvarsbestemmelser fortolkes anderledes end i Dommene, faar derimod praktisk Betydning, naar der spørges om Medlemmernes Forpligtelse overfor Foreningen til at dække Underskud. Antager man med Dommene, at en Vedtægtsbestemmelse om solidarisk Ansvar tager Sigte paa Forholdet indadtil, maa heraf følge, at Foreningens Ledelse kan vælge at holde sig til et enkelt Medlem for hele det Beløb, et Underskud andrager, U. f. R. 1915 A 859. Fortolkes Vedtægtsbestemmelsen som i Teksten, kan man derimod ikke paa den støtte, at Medlemmerne skulde hæfte solidarisk overfor Foreningen, og heraf maa da sikkert følge, at Medlemmerne overfor Foreningen hæfter principalt pro rata, subsidiært solidarisk, ovenfor § 6 ved Note 32. Dette synes ogsaa det eneste naturlige. At der foreligger et Underskud, vil, da Foreningerne normalt arbejder med faste Laan, i Regelen ikke betyde, at forfaldne Forpligtelser ikke kan dækkes af Foreningsformuen. Er nu Foreningsformuen tilstrækkelig til Dækning af forfaldne Forpligtelser, vil en Kreditor ikke kunne holde sig til Medlemmerne, og det vilde da være højst unaturligt, om et enkelt Medlem af Foreningen skulde kunne tilpligtes at dække hele Underskudet. Side om Side med Vedtægtsbestemmelser som den i Teksten omtalte finder man ogsaa ofte Bestemmelser om, at et ved Foreningens Opløsning konstateret Underskud skal paalignes de enkelte Medlemmer i et nærmere angivet Forhold, Normalvedtægter for Brugsforeninger §§ 23 og 34, de af Konsulent Voigt udarbejdede Mønstervedtægter for Brugsforeninger med solidarisk Ansvar §§ 7 og 31. Eller Vedtægterne fastslaar udtrykkeligt, at Medlemmerne hæfter udadtil solidarisk, indadtil pro rata, ovenfor § 6 Note 34.

[11]) Herom Henry Ussing: Kaution 84 ff. — Efter t. L. § 122 gælder for Foreninger med „unbeschränkter Haftpflicht", at en Kreditor kun i Tilfælde af Foreningens Konkurs kan holde sig til de enkelte Medlemmer, og kun for saa vidt han ikke indenfor en vis Tidsfrist opnaar Dækning af Boet.

slaget til Lov om Andelsforeninger, forgæves skal have søgt Fyldestgørelse hos Foreningen, kan derfor næppe kræves. Det maa være tilstrækkeligt, at han fører Bevis for, at Fyldestgørelse ikke kan opnaas hos Foreningen.

Er Foreningens Bo under Konkursbehandling, maa Kreditor afvente Boopgørelsen eller føre andet Bevis for, at han ikke kan faa fuld Dækning i Boet. Er Medlemmerne i Stand til at dække Underskudet, vil fuld Dækning altid kunne opnaas i Boet, idet Foreningens Ret til at paaligne dens Medlemmer Underskud gaar over paa Boet[12]). Kan fuld Dækning ikke faas i Boet, vil Kreditor altsaa heller ikke kunne opnaa Dækning hos Medlemmerne. At han kan holde sig til Medlemmerne faar derfor kun praktisk Betydning, naar disse senere bliver i Stand til at dække Forpligtelser, de ikke er i Stand til at dække, mens Konkursbehandlingen staar paa.

Er Foreningens Bo ikke under Konkursbehandling, har Kreditors Adgang til subsidiært at holde sig til Medlemmerne noget større praktisk Betydning. En Individualforfølgning vil nemlig ikke give Kreditor Mulighed for at paaligne Medlemmerne Underskud. Er Beslutning herom ikke truffet af Generalforsamlingen, maa en Kreditor derfor kunne holde sig til Medlemmerne, naar det har vist sig, at hans Fordring ikke kan dækkes af Foreningsformuen, saaledes som denne foreligger. Har derimod Generalforsamlingen truffet Beslutning om Paaligning af Underskud, maa Kreditor kunne søge sig fyldestgjort i Foreningens deraf følgende Krav mod de enkelte Medlemmer, og kan han opnaa Fyldestgørelse ad den Vej, vil han ikke kunne gøre noget direkte Krav gældende mod Medlemmerne. Ved i Tide[13]) at træffe Beslutning om

[12]) U. f. R. 1903 A 538.

[13]) At Paaligning af Underskud sker, efter at Kreditor har søgt sig fyldestgjort hos Foreningen, men før han endnu har rejst Krav mod noget Medlem, vil næppe udelukke Kreditor fra at holde sig direkte til Medlemmerne, jfr. Henry Ussing: Kaution 86, hvorefter den Kreditor, der har gennemført Retsforfølgning mod Hovedskyldneren uden at opnaa Fyldestgørelse, kan holde sig til den simple Kautionist for det manglende uden Hensyn til, om Hovedskyldneren senere erhverver Midler, hvori Kreditor kunde søge Fyldestgørelse. — Vil Kreditor paa anden Maade

Paaligning af Underskud[14]) vil Foreningen altsaa i Regelen kunne forhindre, at det solidariske Ansvar bliver aktuelt. Men gøres der ikke fra Foreningens Side noget for at tilvejebringe Dækning for Underskud, eller bliver Medlemmer senere i Stand til at dække Forpligtelser, som de ikke kan dække paa det Tidspunkt, da Kreditor søger sig fyldestgjort, kan det solidariske Ansvar gøres gældende.

Ansvaret paahviler „Medlemmerne". Er en Indmeldelse ugyldig ifølge de almindelige Regler om Retshandlers Ugyldighed, vil vedkommende ikke være ansvarlig. Dette er uden videre klart for ikke-kontraktmæssige Forpligtelsers Vedkommende. Angaaende kontraktmæssige Forpligtelser kunde man spørge, om ikke Reglerne om Fuldmagt med særlig Tilværelse overfor Trediemand griber ind. Fra det enkelte Medlem vil der imidlertid ikke foreligge noget, der kan betragtes som Fuldmagt med særlig Tilværelse. Dette gælder, selvom Foreningens Medlemslister er tilgængelige for Trediemand, ja selvom Vedtægterne bestemmer, at Medlemslisterne skal gøres tilgængelige for Trediemand, f. Eks. ved Opslag i Foreningens Lokale. Normalt vil Navnet paa de enkelte Medlemmer iøvrigt ikke blive meddelt Trediemand. I en Anmeldelse til Handelsregisteret eller Forenings-Registeret kan Navnene jo ikke optages.

Det enkelte Medlem vil altid være ansvarligt ogsaa for Forpligtelser, der er opstaaet, før han blev Medlem. Herved er der ikke noget særlig betænkeligt for tiltrædende Med-

end ved gennemført Retsforfølgning føre Bevis for, at han ikke kan opnaa Dækning hos Foreningen, maa Beviset referere sig til det Tidspunkt, da Kravet rejses mod Medlemmerne, Henry Ussing l. c. 86 ved Note 35. Ved den i Note 7 nævnte Østre Landsrets Dom af 4. Juli 1927 blev i et Tilfælde, hvor der forgæves var forsøgt Arrest hos en likviderende Andelsforening med solidarisk Ansvar, og hvor Likvidatorerne ikke saa sig i Stand til og ikke var villige til at foretage videre overfor Foreningens enkelte Medlemmer, nogle af disse in solidum dømt til at fyldestgøre en Kreditor.

[14]) Ved i Tide at begære sit Bo taget under Konkursbehandling vil Foreningen kunne opnaa, at de ovenfor i Teksten for Tilfælde af Konkurs fremstillede Regler bliver anvendelige.

lemmer. Er Indmeldelse sket i Tillid til et Regnskab eller Oplysninger iøvrigt, hvorefter Foreningen skulde være solvent ved Indmeldelsen, og viser dette sig urigtigt, vil Indmeldelsen i Regelen være ugyldig efter almindelige Regler om bristende Forudsætninger. Og er Foreningen solvent, naar Indmeldelsen sker, vil, naar Medlemmernes Hæftelse er subsidiær, et tiltrædende Medlems Ansvar ikke i Omfang kunne overstige Beløbet af det Underskud, der opstaar, efter at han har indmeldt sig.

Et fratrædende Medlem vil i Regelen ikke være ansvarligt for Forpligtelser, der opstaar, efter at han er ophørt at være Medlem[15]). For tidligere stiftede Forpligtelser maa han vedblive at hæfte, hvis Vedtægterne ikke indeholder anden Bestemmelse[16]). Men Vedtægterne bestemmer ofte, at Hæftelsen skal ophøre efter en vis Tids Forløb, f. Eks. et halvt eller et helt Aar efter Fratrædelsen[17]), eller naar den nærmest efter Fratrædelsen følgende Regnskabsperiode er foretaget[18]), eller naar Regnskabet er godkendt af Generalforsamlingen[19]). Ved Mejerier, Slagterier, Elektricitetsselskaber og andre Foreninger, der er baserede paa Tilslutning fra bestemte Land-

[15]) Undertiden bestemmer Vedtægterne for Brugsforeninger dog, at et fratrædende Medlem skal hæfte for Forpligtelser, der indgaas i Tiden indtil næste Opgørelse af Foreningens Status. Dette staar i Forbindelse med, at Indenrigsministeriet i Skr. af 18. Dec. 1884 paalagde en Brugsforening at affatte sine Vedtægter saaledes, jfr. nedenfor Note 20.

[16]) Jfr. Mot. til d. Udk. § 13.

[17]) Jfr. den i Note 25 nævnte Dom. Ifølge d. Udk. § 13 skal, for saa vidt Vedtægterne ikke fastsætter en videregaaende Forpligtelse, udtraadte Medlemmer hæfte „i et Aar fra Udtrædelsesdagen at regne paa samme Maade som hidtil for den Foreningen ved Udtrædelsen paahvilende Gæld". — Undertiden bestemmer Vedtægterne, at Hæftelsen skal ophøre for nogle Forpligtelser, men vedvare for andre, U. f. R. 1928 A 949.

[18]) Ovenfor Note 3.

[19]) Bestemmelser som de sidstnævnte kan mulig tyde paa, at man ikke ved Vedtægternes Affattelse har haft Forskellen mellem Hæftelse overfor Trediemand og Forpligtelse overfor Foreningen til at bidrage til Dækning af foreliggende Underskud klart for Øje, hvad dog sikkert ikke kan berettige til at fortolke Vedtægterne saaledes, at Medlemmerne slet ikke skulde hæfte direkte overfor Kreditorerne.

brugsbedrifter, bestemmer Vedtægterne ofte, at et Medlem, der sælger sin Ejendom eller fratræder Forpagtningen af en Ejendom og samtidig sørger for, at Successor indtræder som Medlem af Foreningen i hans Sted, dermed skal være løst fra sine Forpligtelser. Dette maa sikkert betyde, at ikke blot vedkommendes Forpligtelser overfor Foreningen, men ogsaa hans Hæftelse overfor Kreditorerne skal ophøre[20]).

Bestemmelser som de nævnte, hvorefter Ansvaret skal ophøre en vis Tid efter Medlemsforholdets Ophør, antages kun at tage Sigte paa Tilfælde, hvor Foreningen fortsætter. Træder Foreningen i Likvidation, eller kommer dens Bo under Konkursbehandling, forinden et Medlems Ansvar er ophørt, maa han vedblive at hæfte. Antoges dette ikke, kunde Hæftelsen overfor Kreditorerne paa Grund af dens subsidiære Karakter gøres illusorisk ved Masseudmeldelse[21]).

Et Medlem vil have solidarisk Regres til de øvrige Medlemmer for det Beløb, han har maattet betale en Kreditor, med Fradrag af saa stor en Anpart, som han efter Reglerne om Fordeling af Underskud selv skal bære[22]).

2. Ved Mejerier, Slagterier, Elektricitetsselskaber og andre Foreninger, der er baserede paa Tilslutning fra en bestemt Kreds af Medlemmer, og hvor en væsentlig Del af Foreningsformuen er anbragt i Aktiver, der er vanskeligt realisable og derfor lidet egnede som Eksekutionsobjekter, bestemmer Vedtægterne undertiden, at Medlemmerne skal hæfte som Selv-

[20]) Dog kun for saa vidt han ikke særligt har forpligtet sig overfor en Kreditor, nedenfor ved Note 24. En Bestemmelse, hvorefter Ansvaret i alle Tilfælde skulde ophøre med Medlemsforholdets Ophør, vilde, særligt under Hensyn til Muligheden af Masseudmeldelse, være uheldig, jfr. den i Note 17 omtalte Bestemmelse i d. Udk. § 13, hvorefter det ikke kan vedtages, at et udtrædende Medlems Hæftelse skal ophøre tidligere end et Aar efter Udtrædelsen. — Ved en af Severin Jørgensen: Haandbog for Brugsforeninger, Kolding 1894, 216 omtalt Dom af 30. Apr. 1884 dømtes Medlemmerne af en Brugsforenings Bestyrelse for uberettiget Næringsdrift, da Medlemmerne vel var solidarisk ansvarlige, men efter Vedtægterne løstes fra deres Ansvar ved Udtrædelse, ovenfor Note 15.

[21]) Jfr. U. f. R. 1929 A 735 (H. R. D.).

[22]) D. Udk. § 15.

skyldnere for Foreningens Forpligtelser[23]). Undertiden er det endvidere bestemt, at Medlemmerne skal være forpligtede til at underskrive Gældsbrev til det Pengeinstitut, der yder Foreningen Anlægs- eller Driftslaan. Sker det, faar Medlemmernes Hæftelse overfor Laangiveren selvstændigt Grundlag. At et Medlems Indmeldelse i Foreningen er ugyldig ifølge almindelige Regler om Retshandlers Ugyldighed vil da være uden Betydning i Forhold til Laangiveren, og en Bestemmelse i Vedtægterne om Ophør af et Medlems Forpligtelser, naar det f. Eks. ved Salg af hans Ejendom aftales med Successor, at denne skal indtræde i hans Rettigheder og Forpligtelser overfor Foreningen, vil kun kunne paaberaabes overfor Laangiveren, hvis Gældsbrevet hjemler det[24]).

For Beløb, et Medlem har maattet udrede i Henhold til en Bestemmelse, hvorefter han hæfter som Selvskyldner, har han Regres til Foreningen. Kan hans Krav ikke dækkes af Foreningsformuen, har han solidarisk Regres til de øvrige Medlemmer for det manglende med Fradrag af en saa stor Anpart, som han efter Reglerne om Fordeling af Underskud selv skal bære.

3. Undertiden, dog ikke ofte, bestemmer Vedtægterne, at Medlemmerne er „subsidiært solidarisk personligt ansvarlige for Foreningens Forpligtelser" eller lignende. I saa Fald hæfter Medlemmerne som simple Kautionister, principalt pro rata, subsidiært solidarisk[25]).

Ved Foreninger, der spænder over et større Omraade, er det undertiden bestemt, at Andelshaverne i en enkelt til Omraadet hørende Kreds, i Regelen et Sogn, hæfter solidarisk

[23]) Efter Udkast til Vedtægter for Andelsmejerier § 11 hæfter Medlemmerne saaledes „som Kautionister og Selvskyldnere; i Forholdet overfor Kreditorerne solidarisk; indbyrdes i Forhold til den af dem i den forløbne Del af den løbende Periode til Mejeriet leverede Mælkemængde".

[24]) En Vedtægtsbestemmelse om, at Medlemmerne indestaar for „skadesløs Betaling", refererer sig til Spørgsmaal om Morarenter og Sagsomkostninger, jfr. nærmere herom Henry Ussing: Kaution 59.

[25]) Jfr. U. f. R. 1915 A 1007 (Brugsforening). — I § 3 i Vedtægterne for Frederikssund Andelssvineslagteri hedder det, at Andelshaverne „hæfter solidarisk i Forhold til det tegnede Antal Svin" for Anlægs- og Driftslaan.

for en forholdsmæssig Del af Foreningens Forpligtelser[26]). Endvidere er det ogsaa i saadanne Tilfælde undertiden bestemt, at Medlemmerne skal være forpligtede til at underskrive Gældsbrev for Laan, optaget af Foreningen[27]).

Undertiden er der kun for visse Forpligtelser personlig Hæftelse, saaledes for faste Laan, medens Hæftelsen iøvrigt er begrænset[28]).

4. I de hidtil omtalte Tilfælde hæfter Medlemmerne personligt overfor Kreditorerne. Det forekommer imidlertid ogsaa, at Medlemmerne hæfter personligt overfor Foreningen, men ikke overfor Kreditorerne. Almindelig er en saadan Ordning dog ikke[29]).

[26]) Saaledes hedder det i § 3 i Vedtægterne for Skive Andelsslagteri: „Andelshaverne hæfter som Garanter overfor Slagteriets Kreditorer i Forhold til det Antal Svin, enhver har leveret. Indtil 1. Regnskabsaars Slutning regnes den nævnte Garanti dog i det Forhold, som Tegningen udviser". Og i § 4: „Samtlige Andelshavere i et Sogn hæfter i Forening og solidarisk som Selvskyldnere for hele det vedkommende Sogns Andelshaveres Garantiforpligtelser efter § 3".

[27]) I Fortsættelse af den i Note 26 citerede Bestemmelse fra § 4 i Vedtægterne for Skive Andelsslagteri hedder det saaledes: „For at sætte Bestyrelsen i Stand til at rejse den til Slagterivirksomheden nødvendige Kapital, er Andelshaverne hver især pligtige til, naar Bestyrelsen forlanger det, i Forening og solidarisk at underskrive som Selvskyldnerkautionister, en for alle og alle for en, paa et Gældsbevis, udstedt af Bestyrelsen paa Slagteriets Vegne til det Laaneinstitut, Bestyrelsen maatte bestemme, og for saa stor en Sum, som svarer til 10 Kr. pr. tegnet Svin i det paagældende Sogn".

[28]) Saaledes hedder det i § 5 i Vedtægterne for Danske Mejeriers Andels-Smøreksportforening: „Foreningens Ejendele hæfter for Foreningens Forpligtelser; Medlemmerne ikke (cfr. dog § 13)". Og i § 13 hedder det: „Repræsentantskabet er bemyndiget til i „Københavns Handelsbank" at skaffe de til Foreningens Drift fornødne Pengemidler — dels som Laan eller Kredit, dels ved Salg af Foreningens Tratter for Smørleverancer — saaledes, at Foreningens Medlemmer hæfter solidarisk for disse Forpligtelser overfor Banken, dog at Medlemmernes samlede Ansvar ikke kan overstige et Beløb af ialt 200,000 Kr ....."

[29]) I § 1 i Vedtægterne for Andelsmejeriet „Søholm" hedder det, at enhver Andelshaver „med al sin Ejendom som Sikkerhed er Parthaver i alle Mejeriets Passiver, dog hæfter Mejeriets Bygninger og Inventar først for al sin Gæld". Herpaa kan et direkte Ansvar overfor Kreditorerne næppe støttes.

b. Begrænset Hæftelse.

1. Ved nogle Foreninger[30]) sammenskyder Medlemmerne, paa lignende Maade som ved Aktieselskaber, en vis Andelskapital (Grundfond), til hvilken deres Hæftelse begrænses. I saadanne Tilfælde hæfter Medlemmerne ikke overfor Kreditorerne. Overfor Foreningen er det enkelte Medlem forpligtet til at indbetale sin Andel i Grundfonden, i Regelen i Løbet af en kortere Aarrække.

2. Ved mange Hovedforeninger[31]) er de enkelte Lokalforeninger Garanter for bestemte Beløb, og hertil er deres Hæftelse begrænset. Heller ikke i saadanne Tilfælde hæfter Medlemmerne overfor Kreditorerne[32]). Hovedforeningen vil kunne kræve Indbetaling fra Lokalforeningerne, naar det er nødvendigt til Dækning af paadragne Forpligtelser, altsaa i Tilfælde af Foreningsformuens Insolvens, men næppe ellers. Det Beløb, der kræves indbetalt, maa fordeles paa de enkelte Lokalforeninger i Forhold til deres Garantiforpligtelse. For saa vidt et Medlem ikke kan betale, hvad der falder paa ham, maa dette fordeles paa de øvrige Medlemmer[33]). Naar andet ikke er bestemt i Vedtægterne, kan sikkert kun Generalforsamlingen træffe Beslutning om, at Indbetaling skal kræves. Men undertiden bestemmer Vedtægterne, at Indbetaling kan kræves, naar Ledelsen skønner det nødvendigt. Har en Lokalforening indbetalt et Beløb, nedsættes dens Garantiforpligtelse hermed.

3. For ikke indbetalte Bidrag til Andelskapital og — navn-

[30]) Ovenfor § 6 ved Note 4.

[31]) Ovenfor § 6 ved Note 3.

[32]) Hvor Medlemmernes Hæftelse er begrænset, vil det kunne være stridende mod Kreditorernes Interesse, om de kan holde sig direkte til Medlemmerne, thi i saa Fald kan den enkelte Kreditor ved at iværksætte Individualforfølgning mod et Medlem skaffe sig Fyldestgørelse paa de andre Kreditorers Bekostning, naar Gælden overstiger Summen af de Beløb, hvormed Medlemmerne hæfter. Dette taler for Rigtigheden af Tekstens Opfattelse, der iøvrigt næppe vil blive bestridt. Jfr. ang. en Kommanditists Hæftelse I Del § 14 før og efter Note 17. Om Tilfælde, hvor det, skønt Medlemmerne hæfter begrænset, maa antages, at Meningen er, at de skal hæfte overfor Kreditorerne, nedenfor ved Note 36.

[33]) Et Medlem kan naturligvis aldrig tilpligtes at betale mere end det Beløb, for hvilket han er Garant.

lig — for ikke indbetalte Garantibeløb udsteder Medlemmerne ofte Forskrivninger. Disse maa kunne afhændes eller pantsættes[34]) og i Praksis forekommer det ogsaa ofte, at samtlige Forskrivninger pantsættes til det Pengeinstitut, hvor Foreningen har Laan. Da Indkaldelse paa Garantforskrivninger kun kan ske i Tilfælde af Insolvens, og normalt kun i Henhold til Beslutning af Generalforsamlingen, maa disse Dokumenter siges at være lidet egnede til Omsætning, og det maa derfor være udelukket, at de kan anses som negotiable Dokumenter.

Mod Krav paa Indbetaling af Bidrag til Andelskapital eller af Garantibeløb kan vedkommende Medlems Krav mod Foreningen sikkert ikke bringes i Modregning, i hvert Fald ikke, naar Foreningen er insolvent — hvad den jo altid vil være, naar Garantibeløb kan kræves indbetalt[35]).

4. Ved Slagterier og andre Foreninger, der spænder over et større Omraade, tegner undertiden hvert Medlem et Garantibeløb, ved Slagterier afhængigt enten af det Antal Svin, han har tegnet sig for eller paaregnes at kunne levere, eller — tillige eller alene — af Størrelsen af hans Ejendom, og for Summen af de i en Kreds, i Regelen et Sogn, tegnede Garantibeløb hæfter samtlige Medlemmer i Kredsen personligt og solidarisk. Selvom Vedtægterne i saadanne Tilfælde ikke udtrykkeligt siger, at Medlemmerne hæfter for Foreningens Forpligtelser med de nævnte Beløb, men kun taler om en Hæftelse for Garantibeløbene[36]), maa det antages at være Meningen, at Medlemmerne skal hæfte overfor Kreditorerne, idet Vedtagelsen af — principalt — solidarisk Ansvar i mod-

[34]) Jfr. derimod A. L. § 32, 2. Stk.

[35]) Jfr. I Del § 14 ved og i Note 18 og de der anførte Domme, der viser, at en Regel, svarende til den i Teksten nævnte, var gældende ved Aktieselskaber, før den fik positiv Hjemmel ved A. L. § 31. — Er Foreningen solvent, bliver Spørgsmaalet uden praktisk Betydning.

[36]) I § 3 i Vedtægterne for Slagelse Andelssvineslagteri hedder det saaledes: „Samtlige Andelshavere i et Sogn hæfter i Forening for hele det i Sognet tegnede Garantibeløb". Og i § 3 i Vedtægterne for Masnedsund Andelssvineslagteri: „Samtlige Andelshavere i et Sogn eller en Kreds hæfter i Forening og solidarisk som Selvskyldnere for hele det i Sognet eller Kredsen tegnede Garantibeløb".

sat Fald vilde være vanskeligt forklarlig. Ogsaa i Tilfælde som de nævnte er det iøvrigt undertiden bestemt, at Medlemmerne skal være pligtige til at underskrive Gældsbrev for Laan til Foreningen[37]).

Hvad et Medlem i saadanne Tilfælde maa betale til en Kreditor eller indbetale til Foreningen til Dækning af Underskud fragaar i det Beløb, for hvilket han garanterer.

For det Beløb, et Medlem har maattet udrede til en Kreditor, har han Regres til Foreningen. Kan hans Krav ikke dækkes af Foreningsformuen, har han solidarisk Regres til de øvrige Medlemmer i hans Kreds for det manglende med Fradrag af en saa stor Anpart, som han efter Reglerne om Fordeling af Underskud selv skal bære.

5. Undertiden bestemmer Vedtægterne, at hvert Medlem hæfter for Foreningens Forpligtelser med et bestemt Beløb[38]). Dette vil i saa Fald være en Grænse for den enkeltes Ansvar, men iøvrigt maa Meningen antages at være, at Medlemmerne skal hæfte solidarisk[39]).

c. Et Medlems Stilling som Kreditor.

Naar et Medlem har Krav mod Foreningen, ifølge Medlemsforholdet eller ifølge særligt Retsgrundlag, opstaar det

[37]) Saaledes hedder det i den i Note 36 omtalte § 3 i Vedtægterne for Masnedsund Svineslagteri (hvor iøvrigt allerede Bestemmelsen om, at Andelshaverne hæfter som Selvskyldnere, gør det særlig klart, at der er tænkt paa en Hæftelse overfor Kreditorerne): „Forøvrigt er de af Andelshaverne i et Sogn eller en Kreds, som Sogne- eller Kreds-Garanterne giver Mandat hertil, pligtige til som Selvskyldnerkautionister at underskrive paa hele Sognets eller Kredsens Vegne paa det Gældsbevis, som Styrelsen udsteder til det Pengeinstitut, hvor Pengene til Slagteriets Drift laanes. Gældsbeviset skal lyde paa den Sum, som samtlige Andelshavere i Sognet eller Kredsen har tegnet".

[38]) Saaledes hedder det i § 3 i Vedtægterne for Ølsted Sogns og Omegns Brugsforening: „Hvert Medlem hæfter for Foreningens Forpligtelser med 25 Kroner".

[39]) Jfr. Henry Ussing: Kaution 308 om, at det solidariske Ansvar for Kautionister ikke er subsidiært, naar de enkelte Kautionister har begrænset deres Ansvar.

Spørgsmaal, om han har samme Retsstilling som en Kreditor, der ikke er Medlem. Hvor Medlemmerne kun hæfter overfor Foreningen, ikke overfor Kreditorerne, kan der næppe være Tvivl om, at Svaret maa være bekræftende. Hvor Vedtægterne bestemmer, at Medlemmerne skal hæfte overfor Kreditorerne, maaske solidarisk og maaske som Selvskyldnere, kunde man med større Føje gøre gældende, at herved maa formodes kun at være tænkt paa Forholdet til Trediemand, saaledes at et Medlem ikke kan rejse Krav direkte mod et andet Medlem, i hvert Fald ikke Krav ifølge Medlemsforholdet. Det er dog meget tvivlsomt, om en saadan Opfattelse er berettiget. Det vil i Regelen være udtrykkeligt bestemt, at en Lokalforenings Medlemmer overfor Hovedforeningen hæfter solidarisk[40]) for Betalingen af de Varer, Lokalforeningen modtager, og for det Garantibeløb, den har tegnet. Ogsaa ved gensidige Forsikringsselskaber paalægger Vedtægterne ofte Medlemmerne solidarisk Hæftelse for Selskabets Forpligtelser, og herved maa formodes i første Række at være tænkt paa Forpligtelser overfor Medlemmerne som forsikrede, da andre Forpligtelser normalt vil være af ringe Betydning. Paa den anden Side vil udtrykkelig Hjemmel for at sondre mellem Kreditorer, der er Medlemmer, og andre Kreditorer næppe nogensinde foreligge. Ofte siger Vedtægterne kun, at Medlemmerne hæfter — solidarisk — for Foreningens Forpligtelser. Og selvom Vedtægterne f. Eks. bestemmer, at Medlemmerne hæfter overfor Kreditorerne solidarisk, indbyrdes i Forhold til deres Omsætning med Foreningen, kan Meningen hermed næppe være at gøre den omtalte Sondring, næppe engang at udelukke et Medlem, der har maattet fyldestgøre en Kreditor, fra solidarisk Regres[41]), men Tilføjelsen om, at Medlemmerne indbyrdes hæfter pro rata, maa an-

[40]) Den ovenfor § 6 ved Note 4 omtalte Bevægelse bort fra det solidariske Ansvar gør sig dog ogsaa gældende her. Saaledes hedder det nu i § 17 i Vedtægterne for Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer: „Det solidariske Ansvar kan fraviges, naar en Forenings Bestyrelse paa anden Maade stiller en af Repræsentantskabet godkendt Sikkerhed".

[41]) Ovenfor ved Note 22.

tages at være en Regel dels om, i hvilket Forhold Underskud, der paalignes Medlemmerne, skal fordeles, dels om, hvilken Anpart et Medlem selv maa bære af et Beløb, han har maattet betale en Kreditor.

d. Indskrænkning af Kreditgrundlaget.

Paahviler der efter Vedtægterne Medlemmerne Hæftelse overfor Kreditorerne udover Foreningsformuen, kan denne ikke indskrænkes med Virkning for allerede stiftede Krav[12]). Ganske vist skyldes Kreditorernes Ret til direkte at holde sig til Medlemmerne en i Vedtægterne indeholdt Retshandel til Gunst for Trediemand, og efter almindelige Regler skulde den derfor kunne opløses ved Ændring af Vedtægterne, for saa vidt der ikke er tilsagt Kreditorerne Uopløselighed. Men for kontraktmæssige Kravs Vedkommende maa Uopløselighed netop anses tilsagt Kreditorerne. Og en Vedtagelse om, at Kreditorer med ikke-kontraktmæssige Krav skulde være daarligere stillede end kontraktmæssige Kreditorer, maatte formentlig anses for ugyldig som stridende mod Lov og Ærbarhed.

Det vil vistnok altid være i Strid med Kreditorernes Ret at foretage Udbetalinger til Medlemmerne, naar Foreningsformuen er eller derved bliver insolvent[13]). Hæfter Medlemmerne solidarisk for Foreningens Forpligtelser, vil et saadant Retsbrud dog kun sjældent drage særlige Følger efter sig. Kreditorerne vil nemlig i saa Fald altid, altsaa ogsaa naar ulovlige Udbetalinger ikke har fundet Sted, kunne holde sig til ethvert af Medlemmerne for Beløb, der ikke kan dækkes af Fællesformuen. Og selvom ulovlige Udbetalinger har fundet Sted, kan de næppe rejse Krav mod Ledelsen, for saa vidt fuld Dækning kan opnaas hos Medlemmerne, hvilket i Regelen vil være Tilfældet. Men er undtagelsesvis dette ikke Tilfældet, maa Kreditorerne vistnok kunne kræve Tab, de lider

[12]) Derimod vel med Virkning for fremtidige Krav, for saa vidt det sker paa en saadan Maade, at det indbyrdes Forhold mellem Medlemmerne ikke forrykkes derved, ovenfor § 7 ved Note 23.

[13]) Ovenfor § 4 ved Note 8.

som Følge af ulovlige Udbetalinger, erstattet hos Ledelsen, hvis Fejl eller Forsømmelse kan lægges denne til Last. Og er Udbetalingerne sket paa Grundlag af et urigtigt Regnskab, vil ogsaa Revisorerne kunne ifalde Ansvar[44]).

Er Medlemmerne ikke solidarisk ansvarlige for Foreningens Forpligtelser, vil ulovlige Udbetalinger oftere drage særlige Følger efter sig. Har et Medlem været i god Tro, gælder dette ganske vist næppe for hans Vedkommende[45]). Men har et Medlem været i ond Tro, maa en Kreditor, for saa vidt han som Følge af de ulovlige Udbetalinger ikke kan faa Dækning af Foreningsformuen, kunne kræve Erstatning af vedkommende Medlem indenfor det Beløb, han har oppebaaret, med Tillæg af, hvad han, afset fra det begaaede Retsbrud, vilde hæfte for[46]). Og har vedkommende Medlem deltaget i Beslutningen om den ulovlige Udbetaling ved paa Generalforsamlingen at stemme derfor, maa Kreditor kunne forlange fuld Erstatning hos ham[47]). Ligesom i Tilfælde, hvor Medlemmerne er solidarisk ansvarlige, vil desuden Ledelsen og Revisorerne kunne ifalde Ansvar. Har det foreligget oplyst for Generalforsamlingen, at de vedtagne Udbetalinger var ulovlige, saaledes at Ledelsens Fejl udelukkende bestaar i at have iværksat Generalforsamlingens Beslutning, vil dog muligt Ledelsens Ansvar være subsidiært, eller den vil i hvert Fald have Regres til Medlemmerne, og om Ansvar for Revisorerne bliver der i saa Fald ikke Spørgsmaal.

Hvad der gælder Udbetalinger, hvorved Foreningsformuen

[44]) Ovenfor § 9 Nr. 6 i. f.

[45]) Jfr. dog Torp: Om Interessentskab, 3. Udg. Kbhvn. 1904, 236, der paaberaaber sig Reglerne om Ansvar for Forbrug af andres Ting eller disse Reglers Analogi. Selvom disse Regler antages at kunne anvendes i det Tilfælde, der er Spørgsmaal om, synes man at maatte komme til Tekstens Antagelse, da Medlemmerne formentlig maa siges at have Omsætningsadkomst til Beløb, der udbetales dem af Foreningen.

[46]) Jfr. sv. Lov § 18.

[47]) Jfr. sv. L. § 18, hvorefter dette dog kun gælder, for saa vidt Erstatning ikke kan opnaas i Kraft af den ved Note 46 omtalte Regel. — Torp l. c. 236 vil anvende den her omtalte Regel paa ethvert Medlem, der i ond Tro har modtaget ulovlig Udbetaling.

bliver insolvent, maa vistnok, i hvert Fald ved Foreninger, hvor kun Foreningsformuen hæfter for Forpligtelserne, ogsaa gælde Udbetalinger af Egenkapital, hvorefter det bliver en nærliggende Mulighed, at Insolvens vil indtræde, f. Eks. i Tilfælde af selv et ubetydeligt Prisfald paa Varelageret[48]). Antages dette ikke, bliver Kreditorernes Sikkerhed for ringe. Paa den anden Side vil en Udbetaling ikke altid være ulovlig, fordi Foreningens Regnskab derved kommer til at vise Insolvens, hvis dens Aktiver sættes til Likvidationsværdi. Tværtimod maa Udbetaling af Dividende kunne ske paa Grundlag af et Regnskab, hvor Fremstillings- eller Anskaffelsesprisen er taget til Udgangspunkt ved Ansættelsen af de faste Aktivers Værdi. Efter de fleste Foreningers Vedtægter skal der tilmed kun foreskrives Afskrivninger paa faste Aktiver, for saa vidt der foreligger Overskud.

Med det ovenfor omtalte Forbehold maa det gælde, at Egenkapital lovligt kan udbetales til Medlemmerne[49]). For saa vidt Egenkapital er tilvejebragt i Henhold til Bestemmelse i Vedtægterne, vil lovlig Beslutning om Udbetalingen kun kunne fattes efter Reglerne om Ændring af Vedtægterne, og ogsaa ellers forekommer det, at Vedtægterne kræver kvalificeret Majoritet f. Eks. til Beslutning om Udbetaling af Reservefondsbeløb. Men i Forhold til Kreditorerne bliver en Udbetaling af Egenkapital næppe retsstridig, fordi den ikke er sket paa Grundlag af en efter Vedtægterne lovlig Beslutning derom.

Om Fordelingen mellem de enkelte Medlemmer af Beløb, der udbetales, maa gælde tilsvarende Regler som om Fordeling af Nettoformue i Tilfælde af Foreningens Opløsning[50]).

I det Omfang, i hvilket Egenkapital lovligt kan udbetales til Medlemmerne, kan den ogsaa anvendes paa anden Maade. Saaledes vil der kunne dannes et Pensionsfond for Forenin-

[48]) Anderledes Torp l. c. 235.

[49]) Efter A. L. § 37, 3. Stk. kan Nedsættelse af Aktiekapitalen, der vil medføre enten Udbetaling til Aktionærer eller Bortfald af Aktionærers Forpligtelse til at gøre Indbetaling, i Regelen kun ske efter forudgaaende Indkaldelse af Kreditorerne. Jfr. derimod ang. ældre Ret Torp l. c. 235

[50]) Nedenfor § 12 ved Noterne 12—15.

gens Funktionærer. Ved Arbejdernes Andelsboligforening er der dannet en særlig „Andelsfond", til hvilken en væsentlig Del af den Egenkapital overføres, der opspares som Følge af, at de af Medlemmernes Boligafgifter betalte Prioritetsafdrag overstiger Værdiforringelsen af Ejendommene. Denne Andelsfonds Midler kan gennem Udlaan anvendes til Fremme af Foreningens Formaal. For den væsentligste Del udstedes der rentebærende, men ikke amortisable Andelsbeviser til Foreningens Medlemmer. Resten tjener som Reserve for Fondet. Ifølge Vedtægternes § 20 er Fondet „økonomisk selvstændig" og „hæfter ikke for Hovedforeningens eller Afdelingernes Gæld". En saadan Bestemmelse maa, saavel for dette Andelsfonds som for et Pensionsfonds Vedkommende, være gyldig, ogsaa i Forhold til Foreningskreditorer fra Tiden før Fondets Oprettelse, uanset om Fondet har særlig Bestyrelse, naar blot dets Midler holdes adskilt fra Foreningens Midler[51]).

En Nedsættelse af Garantibeløb, hvormed Medlemmerne hæfter overfor Foreningen, er ulovlig, naar Foreningsformuen med Tillæg af Summen af Garantibeløbene er eller derved bliver utilstrækkelig til Dækning af allerede stiftede Krav, og formentlig ogsaa, naar der derved opstaar en nærliggende Fare for, at Foreningens Forpligtelser ikke vil kunne dækkes, men iøvrigt maa en forholdsmæssig[52]) Nedsættelse af Medlemmernes Garantiforpligtelser kunne finde Sted. At en Nedsættelse er ulovlig vil ikke kunne paaberaabes overfor godtroende Medlemmer. Det Tab, Kreditorerne lider ved, at saadanne Medlemmer helt eller delvis frigøres for deres Forpligtelser, vil under Betingelser, svarende til hvad der gælder i Tilfælde af ulovlig Udbetaling af Andelskapital, kunne kræves erstattet hos de Medlemmer, der i ond Tro har deltaget i den ulovlige Beslutning, hos Ledelsen eller hos Revisorerne.

[51]) Holdes Fondets Midler ikke adskilt fra Foreningens Midler, vil Fondet have et Krav mod Foreningen, der i Konkurstilfælde kan gøres gældende jævnsides med andre Krav. — Er det bestemt, at Fondet skal være økonomisk selvstændigt, vil dets Bestyrelse have Pligt til at sørge for, at dets Midler holdes adskilt fra Foreningens Midler.

[52]) Ovenfor § 7 ved Note 23.

§ 12. Foreningens Ophør.

a. Konkurs.

En Forbrugs- eller Produktionsforenings Bo kan tages under Konkursbehandling paa Begæring af en Kreditor efter almindelige Regler, altsaa navnlig efter K. L.s § 42, og, hvis Foreningen er bogføringspligtig[1]), tillige efter K. L.s §§ 43. og 44. Betingelserne efter K. L.s § 42 er, at Foreningens Bo er utilstrækkeligt til Betaling af dens Gæld, og at Kreditor har en forfalden Fordring, der ikke er sikret ved tilstrækkeligt Pant. At Kreditor kan opnaa Dækning hos Medlemmerne, der maaske hæfter personligt og solidarisk for Foreningens Forpligtelser, udelukker ham ikke fra at faa Foreningens Bo taget under Konkursbehandling, naar blot Foreningsformuen er insolvent[2]). Men til Foreningsformuen maa regnes Beløb, der af den dertil kompetente Foreningsmyndighed, i Regelen Generalforsamlingen, er paalignet Medlemmerne til Dækning af Underskud, omend endnu ikke indbetalt af disse, thi Kreditor kan søge sig fyldestgjort i Foreningens Krav mod Medlemmerne paa saadanne Beløb. For saa vidt Medlemmernes Hæftelse er tilstrækkelig til, at al Gæld kan dækkes, vil en paa Foreningsformuens Insolvens støttet Konkursbegæring derfor kunne afværges ved, at Underskudet paalignes Medlemmerne.

En Forening kan selv begære sit Bo taget under Konkursbehandling efter K. L.s § 40, naar den „tror sig ude af Stand til at fyldestgøre sine Gældsforpligtelser", og er Foreningen bogføringspligtig, skal den ifølge K. L.s § 46 gøre dette, naar

[1]) Om, hvornaar dette er Tilfældet, ovenfor § 9 Nr. 1.

[2]) Jfr. U. f. R. 1903 A 538.

dens Status i de tre sidste Aar har vist en stadig Tilbagegang, og Underbalancen udgør 30 pCt. af Aktivmassen. Kan Underskudet paalignes Medlemmerne, vil Foreningen dog næppe være pligtig at indgive Konkursbegæring. I hvert Fald kan Foreningen ikke være pligtig at gøre dette, hvis Underskudet paalignes Medlemmerne, idet det jo herved forsvinder. Men selvom man opsætter eller undlader at paaligne Medlemmerne Underskudet, kan K. L.s § 46 næppe medføre nogen Pligt til at indgive Konkursbegæring.

Skal Konkursbegæring indgives, maa Pligten hertil paahvile Foreningens Ledelse, i Regelen Bestyrelsen. Undladelse medfører ifølge K. L.s § 101 litra g, at Foreningen i Konkurstilfælde ikke kan opnaa Tvangsakkord. Naar Foreningen ikke er pligtig at indgive Konkursbegæring, kan Beslutning om, at dette skal ske, sikkert kun fattes af Generalforsamlingen[3]).

Om Konkursbehandlingen gælder i det hele de almindelige Regler. Har Foreningen Pligt til at gøre Anmeldelse til Handelsregisteret, skal ifølge F. L.s § 2, 5. Stk. Skifteretten foranledige tilført Registeret en Bemærkning om Konkursbehandlingens Aabning og Ophør[4]). Boet indtræder[5]) i Foreningens Ret til at paaligne Medlemmerne Underskud efter Regler, svarende til dem, der gælder i Tilfælde af Likvidation[6]). Paahviler der Medlemmerne Hæftelse overfor Kreditorerne eller overfor Foreningen, kan der ikke ved Tvangsakkord gøres nogen Indskrænkning heri[7]). Ved de Foreninger, hvor Medlemmerne hæfter som simple Kautionister, vil Tvangsakkordinstitutet derfor, selvom Medlemmerne ikke er i Stand til at dække et foreliggende Underskud, blive af i hvert Fald ringe praktisk Anvendelighed, idet en Ordning,

[3]) Naturligvis kan dog Vedtægterne give Ledelsen Beføjelse til at indgive Konkursbegæring, men noget saadant forekommer næppe i Praksis.

[4]) Jfr. I Del § 3 Note 5 om, at her ikke er Tale om nogen Anmeldelse i F. L.s Forstand.

[5]) Ovenfor § 11 ved Note 12.

[6]) Nedenfor ved Note 16.

[7]) Jfr. K. L.s § 113.

der indskrænkede Kreditorernes Adgang til at søge Dækning i Foreningsformuen, men ikke deres Adgang til at holde sig til de enkelte Medlemmer, vilde medføre, at Medlemmernes Hæftelse blev mere end blot subsidiær, og derfor ikke kunde gennemføres uden Samtykke af samtlige Medlemmer[8]).

b. Likvidation.

1. Udenfor Tilfælde af Konkurs kan Opløsning af Foreningen i Regelen kun ske i Henhold til Beslutning af Generalforsamlingen. Denne kan naarsomhelst træffe Beslutning herom. Ligesom med Hensyn til Beslutning om Ændring af Vedtægterne indeholder disse dog næsten altid Regler, hvorefter gyldig Beslutning om Opløsning af Foreningen ikke kan træffes ved simpel Stemmeflerhed af de mødende paa en Generalforsamling.

Ved nogle Foreninger, saaledes ofte ved Mejerier, bestemmer Vedtægterne, at ved Udløbet af en Driftsperiode de Medlemmer, der ikke har udmeldt sig, træffer Beslutning om, hvorvidt Foreningen skal fortsætte. Uanset Krav i Vedtægterne om kvalificeret Majoritet til Beslutning om Opløsning i andre Tilfælde, maa da Beslutning om Opløsning ved Periodens Udløb kunne fattes med simpel Stemmeflerhed.

2. Ledelsens Berettigelse til at disponere paa Foreningens Vegne ophører, naar Beslutning om Opløsning af Foreningen er truffet. Ved de Foreninger, hvor det ved Udløbet af en Driftsperiode skal forhandles og afgøres, om Foreningen skal fortsætte eller ophøre, maa Ledelsens Dispositionsret vistnok ophøre ved Periodens Udløb, hvis der ikke allerede da er truffet Beslutning om, at Foreningen skal fortsætte, men træffes der senere Beslutning herom, vil Ledelsens Dispositionsbeføjelse indtræde paany.

Prokuristers og andre Fuldmægtiges Dispositionsret vil ophøre sammen med Ledelsens, hvis de ved eller bør vide, at det Forhold er indtraadt, der bevirker Dispositionsrettens Ophør.

---

[8]) Ovenfor § 7 ved Note 20.

Dispositioner, hvis Opsættelse vilde medføre Tab for Likvidationsboet, maa de paagældende sikkert have baade Ret og Pligt til at foretage[9]).

3. Undertiden bestemmer Vedtægterne, at Generalforsamlingen skal vælge Likvidatorer. Er det ikke Tilfældet, afgør Generalforsamlingen, om Likvidationen skal foretages af Skifteretten i Henhold til Lov Nr. 155 af 30. Nov. 1874 om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v. § 82 eller af en eller flere af Generalforsamlingen valgte Likvidatorer. I sidste Fald vil en senere Generalforsamling kunne bestemme, at Behandlingen af Boet skal overgaa til Skifteretten. En senere Generalforsamling vil ogsaa kunne afsætte tidligere valgte Likvidatorer og vælge nye til i Stedet for de tidligere valgte eller sammen med disse at fortsætte og afslutte Likvidationen.

4. Angaaende Maaden, hvorpaa Likvidationsboet behandles, hedder det i Sktl.s § 82, at de om offentlig Skiftebehandling af Dødsboer givne Regler med de Lempelser, der følger af Forholdets Natur, skal anvendes paa Interessentskabsboer, der kommer under Skiftebehandling uden at indbringes under Konkursbehandling efter Konkurslovens § 145. Er Medlemmernes Hæftelse for Foreningens Forpligtelser begrænset, maa det blive Reglerne om Dødsboer, hvori Arvingerne ikke vedgaar Gælden, altsaa Reglerne i Sktl.s Kap. 2 og Kap. 3, der kommer til Anvendelse. Hæfter Medlemmerne personligt, bliver der desuden[10]) Spørgsmaal om Reglerne i Kap. 4. Om disse Regler kan anvendes, synes imidlertid tvivlsomt, da de hviler paa den Betragtning, at Skiftebehandlingen, naar Arvingerne vedgaar Gælden, væsentlig kun tilsigter en Opgørelse i Arvingernes Interesse, medens det formentlig ved Likvidation af en Forbrugs- eller Produktionsforenings Bo altid vil være i Strid med Kreditorernes Ret, om ikke de fyldestgøres, forinden noget fordeles mellem Medlemmerne[11]).

[9]) Jfr. Lov om Retshandler paa Formuerettens Omraade Nr. 242 af 8. Maj 1917 § 24.

[10]) Jfr. Sktl.s § 56.

[11]) Ovenfor § 4 efter Note 8 og § 11 ved Note 43.

Er der efter Betaling af Gælden et Beløb tilbage, og overstiger denne Nettoformue, hvad der maatte være godskrevet de enkelte Medlemmer paa særlige Konti, navnlig Andels- og Reservefondskonti, opstaar der Spørgsmaal om Fordeling af det overskydende[12]). Herom vil Vedtægterne normalt indeholde nærmere Bestemmelse. At lægge Medlemmernes Omsætning med Foreningen i Tiden siden sidste Regnskabsopgørelse til Grund for Fordelingen vil sjældent være rigtigt, da Beløbet i Regelen vil hidrøre fra Opsparing gennem et længere Tidsrum eller fremkommer ved, at faste Aktiver indbringer mere, end det har kostet at anskaffe dem[13]). Ved de Foreninger, hvor ved Udløbet af en Driftsperiode en samlet Opgørelse finder Sted med Udbetaling til Medlemmerne, straks eller i Løbet af et Antal Aar, af den Nettoformue, Opgørelsen viser[14]), vil Medlemmernes Omsætning med Foreningen i Tiden siden sidste Opgørelse kunne lægges til Grund for Fordelingen, hvilket i Regelen ogsaa er bestemt i Vedtægterne. Ved andre Foreninger synes, naar andet ikke er bestemt, Medlemmernes Omsætning med Foreningen i hele den Tid, de har været Medlemmer, at burde lægges til Grund. Undertiden er dette ogsaa fastslaaet i Vedtægterne. Ofte bestemmer dog disse, at Omsætningen f. Eks. i de sidste fem Aar skal lægges til Grund.

Viser Nettoformuen sig at være mindre end Summen af de Beløb, der er godskrevet de enkelte Medlemmer paa særlige Andels- eller Reservefondskonti, afskrives det manglende i første Række paa den delte Reservefond, i anden Række paa

[12]) I Teksten er det forudsat, at en udelt Reservefond staar i første Risiko, jfr. om en herfra afvigende Bestemmelse i Vedtægterne ovenfor § 6 Note 28. Til Gæld medregnes Medlemmernes Tilgodehavende, ovenfor § 4 ved Noterne 4—6.

[13]) Ved Dansk Andels Ægexport, hvor alle Reservefondshenlæggelser godskrives Medlemmerne paa særlige Konti, bestemmer dog Vedtægternes § 17, at et Beløb som det i Teksten omtalte skal fordeles mellem Kredsene i Forhold til Værdien af de i det sidste Regnskabsaar før Opløsningen leverede Æg.

[14]) Ovenfor § 4 ved Noterne 4—6 og § 6 ved Note 11.

Andelskapitalen. Afskrivningen fordeles paa de enkelte Medlemmers Konti i Forhold til de Beløb, disse viser[15]).

Viser Foreningsformuen sig insolvent, fordeles Underskudet paa Medlemmerne, for saa vidt der paahviler disse en Hæftelse udover Foreningsformuen. Hæfter Medlemmerne begrænset, maa Fordelingen ske i Forhold til Størrelsen af de af de enkelte Medlemmer tegnede Garantibeløb. Hæfter Medlemmerne personligt, maa, naar ikke andet er bestemt, Fordelingen ske efter Regler, svarende til dem, der gælder om Fordeling af det overskydende, naar der efter Betaling af Gælden viser sig at foreligge en Nettoformue, der overstiger, hvad der maatte være godskrevet de enkelte Medlemmer paa særlige Konti. Ved Brugsforeninger deles Underskud dog lige mellem Medlemmerne[16]).

6. At Foreningen træder i Likvidation, afskærer ikke Kreditorerne fra at iværksætte Retsforfølgning — Individual- eller Konkursforfølgning — mod Foreningsformuen eller, hvor en videregaaende Hæftelse paahviler Medlemmerne udadtil, mod disse[17]).

7. Om Ophør af Ledelsens, Prokuristers og andre Fuldmægtiges Fuldmagt til at disponere paa Foreningens Vegne, gælder ved Foreninger, der ikke har Pligt til at gøre Anmeldelse til Handelsregisteret, de almindelige Regler om Ophør af Fuldmagt. Skifteretten eller Likvidatorerne maa foretage, hvad der herefter er fornødent. Er Oplysning om, hvorledes

[15]) Saaledes hedder det i Vedtægterne for Dansk Andels-Ægexport § 25: „Ved eventuel Opløsning af Andelsselskabet skal dets Ejendele realiseres. Derefter dækkes først alle Selskabets Forpligtelser udadtil. Hvis en Del af Reservefonden medgaar hertil, fordeles Resten mellem Kredsene i Forhold til det Beløb, hvormed de staar opførte paa Reservefondskontoen".

[16]) Ovenfor § 6 ved Note 31.

[17]) Behandles Boet af Skifteretten, vil dog Individualforfølgning mod Foreningsformuen være udelukket, naar Medlemmerne hæfter begrænset, og muligt ogsaa, trods Sktl.s § 54, naar de hæfter personligt, ovenfor ved Note 11. Konkursbehandling af Boet vil derimod kunne iværksættes efter Reglerne i K. L.s § 145, jfr. Sktl.s § 82.

Foreningen underskriftmæssigt forpligtes, optaget i Forenings-Registeret, maa Skifteretten eller Likvidatorerne saaledes gøre Anmeldelse til dette Register om Likvidationens Indtræden og om heraf følgende Forandringer med Hensyn til, hvem der har Signatur. Er Foreningen anmeldelsespligtig, maa Anmeldelse gøres til Handelsregisteret, F. L.s § 21, 1. Stk., jfr § 15[18]).

Likvidatorers Kompetence er bestemt ved Formaalet for deres Virksomhed[19]). For de af Likvidatorerne indgaaede Forpligtelser hæfter Medlemmerne efter de Regler om Hæftelse for Foreningens Forpligtelser, Vedtægterne indeholder.

Ogsaa om Ophør af Likvidatorers Fuldmagt gælder ved Foreninger, der ikke har Pligt til at gøre Anmeldelse til Handelsregisteret, de almindelige Regler om Ophør af Fuldmagt, og ved anmeldelsespligtige Foreninger F. L.s § 21, 1. Stk., jfr. § 15. Pligten til at foretage, hvad der derefter er fornødent, paahviler Skifteretten, hvis Boet overgaar til offentlig Behandling, ellers den eller de Personer, der efter Forandringen er Likvidatorer[20]).

Naar Likvidationen er afsluttet, paahviler det Skifteretten eller Likvidatorerne at gøre Anmeldelse herom, hvis Foreningen har Pligt til at gøre Anmeldelse til Handelsregisteret eller er anmeldt til Forenings-Registeret, F. L.s § 21, 2. Stk., Bekg. Nr. 115 af 14. Apr. 1926 § 10.

c. Fusion m. m.

En Forenings Aktiver og Passiver kan overdrages som Helhed, f. Eks. til en anden Forening, saaledes at Overtageren, hvis Foreningsformuen overstiger Gælden, paatager sig enten straks eller efter en vis Frist eller i Løbet af en Aarrække at vederlægge Medlemmerne for deres Andel i Netto-

[18]) Jfr. nærmere I Del § 10 Nr. 8.

[19]) Jfr. nærmere I Del § 10 ved Note 53. — I Modsætning til, hvad der gælder ved ansvarlige Interessentskaber, maa Likvidatorer formentlig kunne ansætte Prokurister, l. c. Note 54.

[20]) Jfr. F. L.s § 21, 2. Stk. — Nærmere I Del § 10 ved Note 56.

formuen. Paahviler der Medlemmerne en Hæftelse udover Foreningsformuen overfor Kreditorerne, maa dog vistnok hertil kræves Samtykke af samtlige Medlemmer, hvis ikke Overtageren ved straks at fyldestgøre Kreditorerne frigør Medlemmerne for fremtidigt Ansvar for Gælden. Hæfter Medlemmerne ikke overfor Kreditorerne, vil derimod en Disposition som den nævnte kunne vedtages af Generalforsamlingen[21]) efter de om Opløsning af Foreningen gældende Regler. Kreditorerne vil, hvis Overtageren maa antages at ville være i Stand til at dække Gælden[22]), næppe kunne protestere mod Dispositionen, skønt de, hvis Medlemmerne ikke hæfter overfor dem, efter Overtagelsen kun faar Overtageren at holde sig til. I hvert Fald har man, før vi fik en særlig Lov om Aktieselskaber, antaget, at et Aktieselskabs Kreditorer ikke kunne protestere imod Overdragelse af Selskabets Formue som Helhed[23]), og selv nu kan ifølge A. L.s § 70, 3. Stk. Likvidation undlades, naar Overdragelsen sker til et andet Aktieselskab[24]).

Heller ikke mod Sammensmeltning (Fusion) af to Foreninger vil Kreditorerne kunne protestere, hvis den ved Sammensmeltningen opstaaede Forening maa antages at ville være i Stand til at dække Gælden[25]). For saa vidt Sammensmeltningen for den ene eller begge Foreningers Vedkommende vil medføre en væsentlig Ændring i Foreningens For-

[21]) Men sikkert ikke af Foreningens Ledelse eller Likvidatorer, jfr. A. L.s § 70.

[22]) Lige med, at Overtageren ikke maa antages at ville være i Stand hertil, maa dog regnes, at der er en nærliggende Fare for, at han ikke vil kunne det, ovenfor § 11 ved Note 48. Paa den anden Side kan Kreditorerne næppe protestere, selvom Overtageren ikke er i Stand til fuldtud at dække Gælden, naar han dog maa antages at være i Stand dertil i samme Omfang som Foreningen.

[23]) Torp: Om Interessentskab, 3. Udg., Kbhvn. 1904, 286.

[24]) Af Hensyn til Kreditorerne skal dog i saa Fald det overtagne Selskabs Formue forvaltes særskilt en vis Tid, medmindre samtlige Kreditorer enten samtykker i, at dette undlades, eller de fyldestgøres, eller der stilles dem betryggende Sikkerhed, A. L.s § 70, 3. Stk.

[25]) Jfr. nærmere ovenfor Note 22.

maal, en Udvidelse af Gældsansvaret eller dog en væsentlig Forøgelse af den af Gældsansvaret følgende Risiko, maa Samtykke af samtlige Medlemmer kræves. Og vil Sammenslutningen iøvrigt kræve Ændring af Vedtægterne for den ene eller for begge Foreninger, kan den kun gennemføres efter de herom gældende Regler.

De her omtalte Spørgsmaal vil sjældent opstaa i Praksis.

SAGREGISTER

Afskedigelse af Ledelse: 112.
Aktieselskaber: 9, 39, 73, 93, 156, 171.
Andelsbevis: 84, 163.
Andelskapital: 29, 37, 42, 61 f, 72, 97, 102, 156, 168.
Andelsudvalget: 95.
Anmeldelse til A/S-Register: 11; til Foreningsregister: 42 f, 142, 144, 151, 170; til Handelsregister: 39 f, 54, 122, 142, 151, 165, 170.
Ansvar for Ledelsen: 123 f; for Regnskabet: 75, 134 f, 161; (se ogsaa Erstatning).

Beslutningsdygtighed paa Generalforsamling: 106.
Bogføring: 120, 131 f, 164.
Brændevins „Næringsbevis": 22, 131.
Bunden Næring, se *Næring.*

Dagsorden: 88 f, 105.
Dansk Andels-Cementfabrik: 8, 18, 25, 40, 62.
Dansk Gødningsforretning: 8, 18.
Dansk Andels-Kulforretning: 8, 18, 40.
Dansk Andels Ægexport: 8, 21, 25, 63, 89, 90, 94, 95, 122, 123, 168, 169.
Dansk Bacon Co.: 8, 21, 96.
Dansk Landboforeningers Frøforsyning: 8, 21,
Danske Mejeriforeningers Fællesorganisation: 95.
Dansk Kartoffeldyrkerforening: 69.
Definition: 7.
Delegation af Kompetence: 108.
Dirigent paa Generalforsamlingen: 90 f.
Dividende, se *Udbyttedeling.*
Driftsfond: 27, 31, 49, 64, 70, 71, 73, 79.

Eksklusion, se *Udelukkelse.*
Eneret til Andelsnavn: 39, 45.
Enken efter et Medlem: 58, 81, 104.
Erstatning: 67, 80, 103, 113, 116, 123 f, 139.

Fagforeninger: 55 f.
Firma: 39 f, 46, 122.
Fordeling af Over- og Underskud, se *Udbyttedeling* og *Underskud.*
Formaal, Foreningens: 94 f.
Formuen: 33, 153; Deling og Udbetaling af Formuen: 49 f, 91, 162 f, 168.
Forældelse: 70, 71.
Frihandel: 19 f.
Fri Næring: 18 f.
Fuldmagt: 113, 142 f, 151, 169 (se ogsaa Prokura og Signatur).
Fusion: 170 f.
Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger: 8, 12, 19, 25,

40, 41, 61, 66, 68, 72, 74, 82, 88, 89, 90, 94, 96, 120, 122, 123.

Garantikapital: 29, 37, 42, 61 f, 157, 163.
Godtgørelse for afholdte Udgifter: 129.
Gældsansvar, se *Hæftelse.*

Hovedforening: 11, 12, 21, 26, 40, 82, 89, 95, 103, 112, 132, 156, 159.
Hovedstadens Brugsforening: 61, 72, 95.
Hæftelse: 9 f, 61, 72, 97 f, 131 f, 164, 171; personlig H.: 50, 90, 146 f; begrænset H.: 47, 156 f.

Indbetaling af Garantikapital (se ogsaa Garantikapital): 156.
Indkaldelse af Generalforsamling: 88.
Indmeldelse: 53 f, 105, 120, 128, 140, 151.

Juridisk Person: 46 f.
Jydsk Andels-Foderstofforening: 8.

Kommanditaktieselskab: 10.
Konkurs: 48, 153, 164 f.
Kontant Betaling: 60.
Krav mod Foreningen (Medlemmernes): 48, 77 f, 123 f, 127, 140, 158 f; (Kreditorernes): 129, 140, 147 f.
Kredit, Tab ved: 124; Indkøb paa: 143.
Købepligt: 66, 68, 72, 90, 98.

Ledelsen: 111 f.
Likvidation: 75, 153, 166 f.
Løn til Ledelsen: 129.

Mejeriernes Fællesindkøb og Maskinfabrik: 8, 19, 25, 40.
Mergelselskaber: 9, 14, 18, 100.
Modregning: 50, 157.

Navn, se *Firma.*
Negotiabilitet: 84, 157.
Næring: 18 f.
Næringsadkomst: 16, 22, 54, 131.

Omsætning med Medlemmer: 11, 18, 24, 40, 70, 75, 90, 96, 98, 168.
Opløsning af Foreningen: 15, 74, 104, 106, 164 f.
Overdragelse af Medlemsrettigheder: 83 f, 103.
Overskud, se *Udbyttefordeling.*

Pensionsfond: 162.
Priser: 63, 68, 72, 76, 98 f, 122, 128.
Prokura: 43, 45, 119, 122, 144 f, 166.
Præskription, se *Forældelse.*

Regnskab: 108, 120, 128, 131 f, 161.
Regres: 79, 141, 154, 158.
Rente: 7, 12, 18, 26, 70.
Reserver: 27, 30, 36, 62 f, 70, 71, 75, 97, 102, 168.
Retshandler, Afslutning af: 119, 142 f.
Retskilder: 13.
Retssubjektivitet: 46 f, 55, 148.
Returkommission: 130.
Revisorer: 134 f, 161.
Ringkøbing Amts Vareindkøbsforforening: 8.
Rutebiler: 23.

Sagsanlæg: 127.
Samvirkende danske Andelsselskaber: 95.
Samvirkende danske Andelssvineslagterier: 95.

Samvirkende danske Andels-Smør-eksportforeninger: 95.
Signatur: 43, 45, 144 f, 166.
Skat: 23 f; skattepligtig Indkomst: 26; skattefrit Fradrag 28.
Skifte: 164 f.
Stemmeret paa Generalforsamling: 89 f.
Stempelafgift: 23, 54.
Stiftelse: 52 f.
Straf: 23, 54, 116, 129.

Tegning af Medlemmer: 53, 59.
Tilbagebetaling ved for gunstig Prisberegning: 69, 100; af Udbytte: 71, 139.
Tvangsakkord: 165.
Tvistigheder mellem Medlemmer og Forening: 84 f.

Udbyttefordeling (Dividende): 7, 12, 17, 70 f, 99, 139, 162.
Uddeler: 111, 112, 124, 130, 143.
Udelukkelse: 82, 110, 120, 128.
Udmeldelse: 51, 67, 76 f, 103, 120, 152.
Underskud: 30, 32, 71 f, 150, 158, 165.

Valg af Dirigent: 90; af Ledelse: 111 f; af Likvidatorer: 167; af Revisorer: 134.
Vedtægter: Vedtagelse af: 53. Ændringer af: 92 f, 105, 106, 117.
Voldgift: 84 f, 104.
Vurdering af Aktiver: 85, 133 f, 162.
Værge: 89.

Ændringer af Vedtægter, se *Vedtægter.*

Øernes Andelsselskab for Indkøb af Foderstoffer: 8, 72, 159.

FORTEGNELSE OVER BENYTTEDE FORKORTELSER

A. L. bet. Lov om Aktieselskaber Nr. 123 af 15. Apr. 1930.

B. G. B. bet. Bürgerliches Gesetzbuch für das deutsche Reich af 18. Aug. 1896.

D. Udk. bet. Udkast til Lov angaaende Andelsforeninger udarbejdet af et under 25. Okt. 1909 nedsat Udvalg (se § 1 Note 18).

F. L. bet. Lov Nr. 23 af 1. Marts 1889 om Handelsregistre, Firma og Prokura.

H. G. B. Handelsgesetzbuch af 21. Maj 1897.

K. L. bet. Lov om Konkurs Nr. 51 af 25. Marts 1872.

Lassen, Jul.: Alm. Del bet. Haandbog i Obligationsrettens almindelige Del, tredie Udgave, Kbhv. 1917—20.

L O S R Medd. med vedføjet Romertal bet. de af Landsoverskatteraadet udsendte Kendelser, der er citerede paa samme Maade som i V. Anthon: Statsskatteloven, Kbhv. 1928.

N. L. bet. Lov om Haandværks- og Fabriksdrift samt Handel og Beværtning m. m. (Næringsloven) af 29. Dec. 1857.

Parisius-Crüger bet. Ludolf Parisius og Dr. Hans Crüger: Kommentar til Reichsgesetz betr. die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften, 11. Udg. v. Dr. Hans Crüger, Dr. Adolf Crecelius og Kammergerichtsrat Fritz Citron.

Skdpt. bet. Skattedepartementet.

Sktl. bet. Lov om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. m. af 30. Nov. 1874.

Stl. bet. Bekg. Nr. 99 af 23. Apr. 1929 af Lov om Stempelafgift.

Sv. L. bet. svensk Lag om ekonomiska föreningar af 22. Juli 1911.

T. L. bet. Reichsgesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften af 1. Maj 1889 i den Affattelse, den har faaet ved Bekg. af 20. Maj 1898 (se § 1 Note 14).

Torp bet. Carl Torp: Den danske Selskabsret, Kbhv. 1919.

Z. G. B. bet. Schweizerisches Zivilgesetzbuch af 10. Dec. 1907.

I Del bet. Kristian Sindballe: Dansk Selskabsret I, Kbhv. 1928.

Normalvedtægter for Brugsforeninger findes trykt i H. Hertel: Andelsbevægelsen i Danmark, udgivet af Andelsudvalget, Kbhv. 1917, 92 ff.

Udkast til Vedtægter for Andelsmejerier, der er udarbejdet af „De samvirkende jyske Mejerlforeninger", findes trykt sammesteds 154 ff.